DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

SICAK HAZİRAN

-sonraki direnişe mektup-

Hazırlayan NURAY SANCAR

Güncel

3. Basım

evrensel
kültür kitaplığı

https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Hazırlayan **Nuray Sancar**

SICAK **HAZİRAN**

-sonraki direnişe mektup-

güncel

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

DOĞA BASIN YAYIN
Dağıtım Ticaret Limited Şirketi
Tarlabaşı Blv. Kamerhatun Mah. Alhatun Sk. No: 25 Beyoğlu / İstanbul
T: 0212 255 25 46 F: 0212 255 25 87
www.evrenselbasim.com - info@evrenselbasim.com

Evrensel Basım Yayın **538**
Evrensel Kültür Kitaplığı **2**
Sıcak Haziran -sonraki direnişe mektup-
Hazırlayan: **Nuray Sancar**

Tasarım: **Devrim Koçlan**

Kapak Fotoğrafı: **Gürcan Öztürk**
Agence France Press (AFP)

ISBN 978-605-4834-35-8
© Evrensel Basım Yayın **2013** - Sertifika No: **11015**

Birinci Basım **Eylül 2013** - İkinci Basım **Ekim 2013** • İstanbul

Baskı: Ezgi Matbaacılık Tekstil Pors. İnş. San. Tic. Ltd. Şti.
Sanayi Cd. Altay Sok. No: 14 Yenibosna / İstanbul • Sertifika No: 12142
T: 0212 452 23 02 - www.ezgimatbaa.net

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

SICAK **HAZİRAN**

-sonraki direnişe mektup-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ethem Sarısülük, Mehmet Ayvalıtaş,
Abdullah Cömert, Ali İsmail Korkmaz ve
Medeni Yıldırım'ın anısına...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İÇİNDEKİLER

önsöz 13

MESELE ÜÇ BEŞ AĞAÇ DEĞİL... ANLAMADIN MI?

direnişin sosyal ve siyasal koşulları 19
Erdem Yörükoğlu

yeter... artık yeter! 27
Aydın Çubukçu

#RTEnindeğirmeninesutaşımadandirenmek 35
Gaye Yılmaz

haziran direnişinin sosyal dayanakları ve sınıfsal bileşimi 47
Sadık Aytekin

gezi günleri ve demokratik devrim 57
Taner Timur

BU DAHA BAŞLANGIÇ

insanlar bedenlerini koydular oraya 65
Taksim Dayanışması

biz buraya oturmaya gelmedik 83
Çağdaş Günerbüyük

sosyal medya direnişin neresinde? 91
Dağhan Irak

tribünde ne varsa gezi'de o vardı 97
Beşiktaş Çarşı

direnişin sembolleri veya revolution will be tweeted 113
Ebru Moçoş

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

başbakan bizi iyi örgütledi, sağ olsun! 123
Tevhide Şebnem Sönmez

tencere-tava havası 133
Kardeş Türküler

direnişin tıbbı 141
Dr. Zeki Gül

HER YER GEZİ HER YER DİRENİŞ

ankara ankara, "hep böyle" görmek ister seni, her bahtı kara 151
Onur Bakır - Kansu Yıldırım

gündoğdu diye bir meydan 161
Ali Osman Karababa

direnişin eskişehir'i, ali ismail'in eskişehir'i 175
Yasemin Özgün

adana'daki gezi: çoklu direniş ve yeniden kamplaş(tır)ma 183
Adnan Gümüş

gezi ve forumlar: başka bir demokrasi mümkün mü? 193
Foti Benlisoy

gazi'den gezi'ye 207
Ercüment Akdeniz

genç işçiler: 'artık biz de varız' 215
Arzu Erkan

her yer ada her yer direniş 219
Ulaş Başar Gezgin

DİRENİNCE NE GÜZEL OLUYORSUN PENGUEN

gezi sürecinde medya 231
Göksel Aymaz

ey hayat; o gün ne yaptın söyle? 239
Mustafa Kara

üstümüzde direnişin sorumluluğu vardı 247
Çapul TV

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

YÜZDE 50'Yİ EVDE ZOR TUTUYORUM

komplo teorileri üzerinden gezi eylemlerinin ekonomi-politiği 257
Murat Birdal

yüzde elliyi evde değil elde tutabilmek için 267
Nuray Sancar

KARŞILAŞMALAR

farklarımızla beraber yaşamak ya da "bizi bu fark yaraları öldürür" 283
Nazan Üstündağ

direnişin kadın hali 293
Banu Kavaklı

LGBT hareketi ve haziran direnişi:
görünürlük politikalarından siyasal özneleşmeye 301
Mehmet Tarhan

mülk Allahındır sermaye defol 309
Sedat Doğan

türkiye'deki "çapulcu" isyanının kısa yazına almanya'dan bir bakış 315
Pascal Beucker-Anja Krüger

FOTOĞRAFLARLA DİRENİŞ
..... 321

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

önsöz

Cumhuriyet tarihinin en kitlesel halk eylemi olan Haziran Direnişi hakkında, henüz yaşananların bir kısmı bir anı olamamış ve bu sosyal hareketin uzun vadeli sonuçları ortaya çıkmamışken konuşmanın bir zorluğu var. Tarihin eleyici süzgecinden nelerin önemsiz birer ayrıntı olarak akıp geçeceğini, nelerin kendisinden sonraki gelişmeleri belirleyecek biçimde tipik bir özellik kazanacağını bilmiyoruz. Bir de bu direnişin koşullarından birinin ister istemez 2011'de patlayan Arap Ayaklanmaları olduğu düşünülürse dünyada ve bölgede kapanmamış bir hesabın, bizim ülkemizi, önümüzdeki günlerde ve yıllarda nasıl etkileyeceğini öngörememek de bu zorluğu ikiye katlıyor.

Her şeyin tam ortasındayız ve ihtiyaç duyduğumuz şeyi "yani nereye gidiyoruz" sorusunun yanıtını verecek bir Minerva'nın baykuşu henüz ötmedi. Ancak şu bizi rahatlatabilir: Beklenmedik bir anda ve beklenmedik bir içerikte ortaya çıkan Haziran Direnişi'ni anlayabilmek için pek çoğumuzun yaptığı gibi, eski defterleri karıştırarak nasıl Fransız İhtilali'nden Rus devrimlerine, Komün'den 68 eylemlerine kadar insanlığın geçmiş deneyimlerini bir de Haziran'la birlikte okumaya heves etmişsek bizim direnişimiz de sonraki zamanın her döneminde yeniden okunmaya çalışılacak. Yani onu anlama/anlatma çabasının sonu hiç gelmeyecek. Tam da bu yüzden, sonraki zamanlar ve kuşaklar için, direnişin ta içinden ve zamanından yapılmış anlatıların hayati bir değer taşımadığını kim söyleyebilir? Direnişin şimdiden ortaya çıkan hatırı sayılır külliyatı, günün birinde kendi zamanını geçmişe bakarak anlamaya çalışacak olan için altın değerinde. Gelecekten bakabiliyor olsaydık bu direnişte en tipik olanın altını, bizi zamanımızın ötesine taşıyacak bilginin altını ısrarla ve şimdi çizebilirdik.

Ama Haziran Direnişi o kadar çok renkli o kadar atipik bir dile ve biçime sahip olarak ortaya çıktı ve halk "meselenin üç beş ağaç olmadığını" söylerken asıl meselenin ne olduğuna ilişkin o kadar çok şey saydı ki bizim şimdilik yapabileceğimiz, bütün bunların hepsini birden göz önünde bulundurmak ve söz patlamasına dönüşmüş bir eylemin temel meramını; Drogba, Mustafa Keser, çizgi kahramanı Fırat gibi popüler kültür figürlerinin resmi geçit yaptığı, siyasal örgütlerin stratejilerinin bunlarla harmanlandığı söz yığınından bulup çıkarmak olabilirdi. Yapmaya çalıştığımız da bu.

Marx, "Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire"inde şöyle yazar: "Daha önceki devrimlerin kendi öz içeriklerini kendilerinden gizlemek için tarihsel anımsamalara gereksinimleri vardı. 19. yüzyılın devrimi ise, kendi öz nesnesini gerçek-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

leştirmek için kendi ölülerini gömsünler diye ölülerini bırakmak zorundadır. Eskiden söz içeriği aşıyordu, şimdi içerik sözü aşıyor... Cromwell ve İngiliz halkı kendi burjuva devrimlerine gerekli olan dili, tutkuları ve hayalleri Ahdiatik'ten almışlardı. Gerçek amaca varıldığı zaman, yani İngiliz toplumunun burjuva toplumuna dönüşümü gerçekleşince Locke Habakkuk'un ayağını kaydırıp onun yerini aldı..."

Galiba bizim zamanımızda da benzer bir sorun var ve söz içeriği aşıyor. Bütün bu söz çokluğunun ortasında hem belli belirsiz hem de bağırarak kendisini duyuran tek şeyin altını çizebiliriz yine de: Bu daha bitmedi! Çünkü halk yeni, özgür ve kontrol edebildiği bir hayat ve nasıl döneceğine kendi karar verebileceği bir dünya istiyor. Muzip gençliğin dilinden bu talep "çare Drogba" diye ifade ediliyorsa "kendi öz içeriğini kendinden gizlemeye" özel bir özen gösteren müstehzi bir sosyal hareketle karşı karşıyayız demektir. Neyse ki bizim, hakkında 18 Brumaire'in yazıldığı devrim döneminden farklı olarak 18 Brumaire çoktan elimizde ve tarihin ironileriyle de eylemin muzipliğiyle de baş edebiliyoruz. Habbakuk'ları onlar daha başka bir şeye dönüşmeden, görür görmez tanıyoruz.

Türkiye gibi, bir araya gelişleri önleyici ideolojik saflaşmaların hem siyasetin hem de sosyal hayatın öncelikli belirleyeni olduğu bir ülkede kendisine kasten ideolojisizlik kılıfı geçirmiş, ideolojik ve siyasi her söylemi mizahın sakinleştiriciliğinde ve popüler kültürün mavrasında eriterek ötelemiş ve bu şekilde bir arada olmayı kolaylaştırmış bir hareketin kendine "Ahdi atik"ten değil ama popüler kültürden söyleyiş biçimleri bulmasını bu yüzden anlayabiliyoruz.

Bu demek değil ki bizim direnişimiz, onu deşifre ederken kendisiyle oyun oynayabileceğimiz bir muziplikten ibaret. Öyle olsaydı bu direnişte biz beş kişiyi kaybetmezdik. "Kendi ölülerimizi gömmek için" geçmişteki kayıplarımızı da unutmuş değiliz; halk onları hatırlıyor/hep hatırlayacak.

Eski direnişlerin ve devrimlerin anısı, haziranda yaşananların içinde kendisine müstesna bir yer ayırdı. İyi ki de öyle oldu, insanoğlunun tarihi yaparken attığı her adım Haziran Direnişi'nin de yollarını döşedi çünkü. "Bizdeki bu ağaç sevgisi daha önce astığınız üç fidan yüzünden" yazılı bir dövizi kaleme alan, duvara "Spartaküs neredesin" diye yazan direnişçinin de ciddiye aldığı bir şeydi bu. Geleceği kuranlar için geçmişin kahramanları güç verir ve her direniş ve devrim öncekilere vefa borcunu öder.

Bu kitapta geçmişten ve bugünkü kültürden devşirip getirdiği, biriktirdiği her şeyi direniş alanına taşıyan halkın kendinden bile gizlediği, onu meydanlara çıkaran etkenleri, direnişin görünümünü ve neyi nasıl ifade ettiğini sergilemeyi önemsedik. Bunu yaparken yaşadığımız günlere hem içinden hem öncesinden ve becerebildiğimiz ölçüde sonraki bir zamandan bakmaya; bugünlerden geleceğe aktarılacak şeyin ne olduğunu, direnişin bir dizi belirim arasında hangi önemli potansiyeli açığa çıkardığını görmeyi umduk. Ayağımızı bastığımız ze-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

min, direnen halkın üzerinde ortaklaştığı yegane talepti: Yeni, özgür ve demokratik Türkiye.

Mahallesinde tenceresini tavasını kapıp sokağa çıkan kadınlar, annelerine eşlik eden çocuklar, direnişten güç alarak sokağa inen yaşlılar; Gezi Parkı boşaltıldıktan sonra her parkı forum alanına çeviren insanlar bu eylemin bir parçası olmuşsa o yeni dünyanın çok da uzakta olmayacağını düşünerek sevinebiliriz. Direnişin odağında Taksim Meydanı ve Gezi Parkı duruyordu ama her yeri Taksim'e her yeri Gezi Parkı'na çevirmeye, parka saldırılar sırasında başka bir kentte kendini hiç tanımadığı insanlar için siper etmeye çalışanlar olmasa bundan böyle Gezi Direnişi adıyla anılacak bir eylem de olmazdı. Direnişin coğrafyası bir küçük park değil bir ülkeydi her şeyden önce. Bu kitapta bunu vurgulamayı çok önemsedik, ama yine de başlı başına mahalle direnişlerine odaklanmış bir çalışma olmaksızın direniş hakkında söylenecek her şey eksik kalacaktır.

Vefa demişken; bu kitap Haziran Direnişinde yitirdiğimiz beş cana, beş güzel direnişçiye yazılmış olsun...

Ve elbette teşekkürler... Kitabın düzeltisini üstlenen Hicran Danışman'a, fotoğrafları özenle seçen Özcan Yaman'a, Av. İnan Kaya'ya; fotoğrafları için Ali Karasu, Atilla Atala, Birkan Bulut, Bülent Kılıç, Bülent Müftüoğlu, Deniz İlgün, Emine Uyar, Engin Çolakoğlu, Ezgi Görgü, Faik Başaran, Fatih Pınar, Filiz Oskay, Gökhan Uysal, Gündem Elçi, Güney Özkılınç, Gürcan Öztürk, Güven Kebeci, Hasan Akbaş, İlknur Yüksel, İsmail Cem, İsmail Karabulut, Levent Karaalioğlu, Metehan Ud, Metin Yoksu, Murat Yiğit Paker, Nalan Çelik, Nazım Serhat Fırat, Nejla Osseiran, Nur Han, Onur Öztürk, Önen Ersin, Özcan Yaman, Özer Akdemir, Özgür Aslan, Polat Çağlayan , Rıdvan Türker, Sakine Yıldıran, Selma Ertekin, Sevilay Bayramoğlu, Sultan Güner, Şevket Şahintaş, Şeyma Elaman, Tayfun Kesik, Vahit Akça, Yonca Saka, Yusuf Aslan, Yücel Tunca'ya ve her birinin emeği çok değerli olan arkadaşlarıma... ve bütün çapulculara.

Nuray Sancar

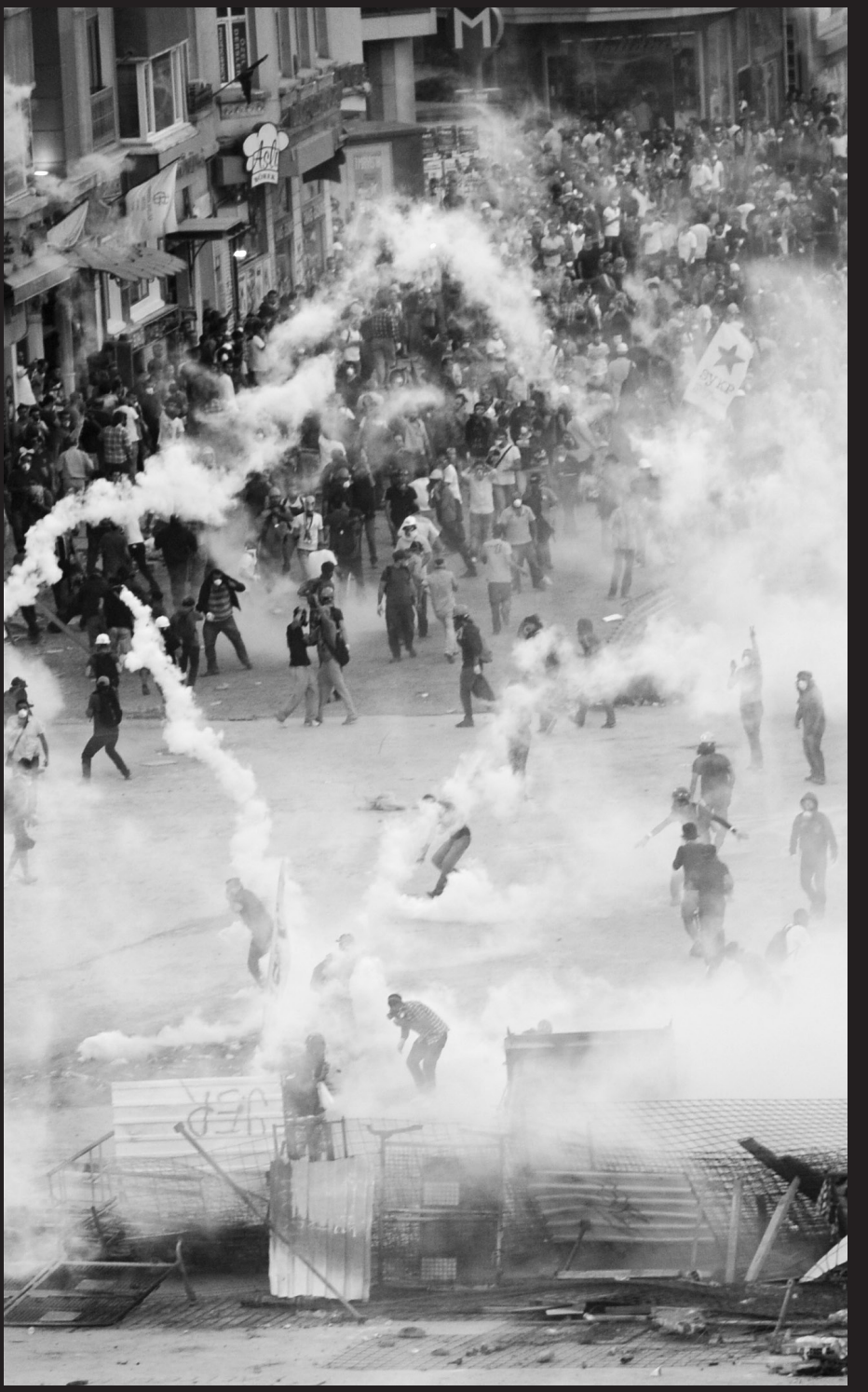
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

MESELE
ÜÇ BEŞ AĞAÇ DEĞİL...
ANLAMADIN MI?

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

direnişin sosyal ve siyasal koşulları

Erdem Yörükoğlu

1- **Giriş: Gezi, Türkiye'nin uzun yazı**

Haziran 2013'ten bu yana geçen günler, Türkiye'nin yüzyıla yaklaşan tarihindeki en büyük halk ayaklanması olarak belleklere ve gönüllere yerleşti. Taksim Gezi Parkı'nda yapılması planlanan Topçu Kışlası, bir taraftan parkın büyük ölçüde yok olması, bir taraftan da şehirde mantar gibi büyüyen alış veriş merkezlerine bir yenisinin daha eklenmesi anlamına gelecekti. 27 Mayıs 2013 günü Taksim Dayanışması aktivistleri ağaçların kesimine engel olmak üzere parkta protesto eylemine başladılar. Arkasından BDP vekili Sırrı Süreyya Önder'in buldozerlerin önüne geçmesi ile de sembolik kırılma yaşandı ve kamuoyunun gözü parka çevrilmiş oldu. O günden sonraki aylar ise bu kitabın yazarlarınca detaylı bir şekilde anlatıldığı üzere, tarihe geçecek bir ayaklanmaya şahit oldu.

Yine de küçük bir şehir parkının yıkılmasına karşı bir protestonun nasıl olup da ülke çapında bir ayaklanmaya dönüştüğü, hâlâ bir bulmaca olarak zihinleri meşgul ediyor. Bu yazıda, Gezi ayaklanmasından önce Türkiye'de toplumsal hareketlerin içinde bulunduğu durumu ve AKP'nin politikalarını kısaca değerlendirerek bu bilmeceyi bir nebze aydınlatmaya çalışacağım.

2- **Gezi'ye gelen süreç: Türkiye'nin uzun bir yılı**

Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), son 10 yıllık iktidarını, Türkiye ve uluslararası kamuoyuna bir demokrasi şöleni olarak sunma konusunda büyük bir başarı yakalamıştı. Batılı ve asıl önemlisi Türkiyeli demokrat kamuoyunun ciddi bir kesiminin AKP'nin otoriter politikaları ile yüzleşmesi ise Gezi ayaklanması ile gerçekleşti. Ancak, Türkiye'de toplumsal mücadele yürüten kesimlerin AKP'nin baskıcı politikaları ile tanışıklığı çok daha öncelere dayanıyordu. Mesela, AKP, 11 Eylül'den sonra bütün dünyada gerçekleşen terör tutuklamalarının üçte birini gerçekleştirmişti. Türkiye cezaevlerinde tutuklu bulunan gaze-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

tecilerin sayısı dünyadaki tüm ülkelerden fazlaydı ve Türkiye, bu yarışta Çin ve İran tarafından takip ediliyordu.

Gezi ayaklanmasından önceki bir yıl boyunca toplumsal muhalefet ve devlet şiddeti birbirlerini tetikleyecek şekilde bir sarmal gibi yükselmişti. Toplumsal hareketin lokomotifi Kürt hareketi olsa da kadınlar, işçiler, Aleviler, LGBT'ler ve öğrenciler için son bir yıl belki de AKP iktidarı altında geçen son 10 yılın en sıcak dönemi olmuştu.

Kürt hareketi bir dizi sivil ve silahlı mücadele yöntemleri ile Türk Devleti'ni 30 yıl sonra barış masasına oturtmayı başardı. 2012 yazında Suriye'de Demokratik Birlik Partisi'nin (PYD) önderliğinde Kürtlerin siyasi statü kazanması ciddi bir olasılık haline gelince, AKP hükümetinin buna karşı önlem alıcı müdahaleleri de aynı derecede ciddi bir olasılık haline gelmişti. İşte tam da bu siyasi bağlamda, Türk devletinin Batı Kürdistan'a müdahalesini önleme amacıyla Kürdistan İşçi Partisi (PKK) eylemlerini şiddetlendirdi ve bölgede ordu güçleri karşısında askeri bir üstünlük sağladı. Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) Eş Genel Başkanı Selahattin Demirtaş, 28 Ağustos'ta 'Şemdinli ile Çukurca arasındaki 300-400 kilometrelik bir alanın örgütün denetiminde olduğunu, askerin bu bölgelere karadan operasyon yapamadığını' dile getiriyordu (NTV 28 Ağustos 2012).

12 Eylül 2012 günü 600'e yakın Kürt mahkûm, PKK lideri Abdullah Öcalan'ın 1.5 yılı aşkın süredir içinde bulunduğu tecrit durumunun ortadan kaldırılması ve anadilde eğitim hakkının tanınması için açlık grevine başladıklarını duyurdu. 12 Eylül'den açlık grevlerinin Abdullah Öcalan'ın mesajı ile sona erdirildiği 18 Kasım'a kadar geçen 68 gün boyunca, açlık grevleri tüm Türkiye'nin siyasi hayatına damgasını vurdu. Özellikle grevcilerin yaşamlarının tehlikeye girdiği ekim ayının sonlarından itibaren, Bölge'de ve Türkiye'nin bütün metropollerinde grevcileri ve onların taleplerini destekleyen, yalnız Kürtlerin değil tüm demokratik kesimlerin katıldığı bir politik mobilizasyon yaşandı. 18 Kasım'a gelinirken artık tüm ülkede her gün kitlesel eylemler düzenleniyor, polis de bu eylemleri şiddetli bir şekilde bastırmaya çalışıyordu. Birçok insana göre açlık grevleri Türkiye'deki toplumsal hareketlerin üzerinde yıllardır duran ölü toprağını kaldırmıştı.

Açlık grevlerinin yarattığı toplumsal ve siyasi baskı, Abdullah Öcalan üzerindeki tecridin kaldırılmasını sağladı ve Barış Sürecine giden yolun açılmasında belki de en kritik aşama oldu. Kürt siyasi hareketinin bu 'başarılı' hamlesi büyük bir kazanımı getirmişti ancak AKP'nin diğer toplumsal ve siyasi hareketler üzerinde uyguladığı siyasi baskı gittikçe yükseliyordu. 18 Aralık günü ODTÜ kampüsünde Göktürk-2 uydusunun fırlatılması ile ilgili törene katılan Recep Tayyip Erdoğan'ın ODTÜ'lü öğrenciler tarafından protesto edilmesi ve burada polisin kullandığı 'orantısız şiddet', yeni yıla girilen süreçte Türkiye'nin siyasi gündemine oturdu. Birçok üniversitede akademisyenler ve öğrenciler ODTÜ'lüleri destekleyen açıklamalar ve eylemler yaparken AKP yanlısı akademik çevreler de bir karşı kampanya başlatmışlardı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Gezi ayaklanmasının en önde gelen aktörleri kuşkusuz kadınlar idi. Milyonlarca kadın hem özgürlüklerini hem de geleceklerini korumak için sokaklara inmişti. Özellikle son yıllarda AKP'nin kadın bedeni üzerinde kurmaya çalıştığı tahakküm politikalarının gittikçe yoğunlaşması üzerine feministlerin örgütledikleri kadın hareketi yükselen bir eylemlilik dalgası geliştirdi. Yeni yıla girilirken AKP'nin kürtaj yasağı önerisi kadınları sokağa dökerken gösterilen tepkiler karşısında AKP yasa tasarısını geri çekmek durumunda kaldı. AKP döneminde kadın cinayetlerinin kat be kat artmasına gösterilen tepkiler, hamile kadınların devlet tarafından neredeyse dedektif gibi takip edilmesi ve hamileliğin seyrinin kadının ailesine doğrudan haber verilmesi benzeri uygulamalar sıklaştıkça, kadınlar bu baskı politikalarına gittikçe artan bir seviyede tepki göstermeye başladılar. AKP'nin güçlendirdiği erkek egemen muhafazakâr yapının ana mağdurlarından olan LGBT grupları da bu süreçte aktif eylemliliklerini artırmışlardı. Trans cinayetlerinin artması karşısında LGBT grupları bu şiddet dalgasına karşı bir kamuoyu yaratılması için ciddi bir muhalefeti örgütlemişlerdi. En son olarak, Gezi ayaklanmasının kitlesel bir boyut kazanmasını sağlayan Kemalist orta sınıflar da sokaklara dökülmeye başlamıştı. Bunun belki de en önemli anı, 29 Ekim 2012'de Ankara'da Anıtkabir'e yürümeye kalkan Kemalistlerin barikat kuran polis kuvvetleri ile uzun süren çatışması ve akıllara kazınan 'barikatın yıkılması' sahnesi olmuştu.

Ancak belki de Gezi ayaklanması öncesinde, sonradan direnişçi olacaklar ile AKP arasındaki son büyük karşılaşma 2013 1 Mayıs Taksim mücadelesi olmuştu. İstanbul Valiliği, inşaat faaliyetlerini gerekçe göstererek Taksim Meydanı'nda 1 Mayıs mitingi yapılmasına izin vermedi. Ancak, önceki yıllardaki mücadelenin bir kazanımı olarak Taksim Meydanı'nı yıllar sonra 1 Mayıs alanı olarak tekrar edinen emekçiler, sosyalistler ve demokrat kamuoyu için bu kabul edilemez bir yasak anlamına geliyordu ve Taksim ısrarının sürdürüleceği açıklandı. Valilik, 1 Mayıs günü deyim yerindeyse İstanbul'da hayatı durdurarak; metro, metrobüs, vapur seferlerini iptal ederek, karayollarını ise Gayrettepe'den itibaren kapatarak Taksim'e ulaşımı engelledi. Neticede 1 Mayıs İstanbul'un Avrupa yakasında özellikle Taksim'i merkez alan geniş bir bölgesinde bir çatışma ortamında geçti. Beşiktaş, Mecidiyeköy, Gayrettepe, Beyoğlu tüm günü çatışmalarla geçirdi. Gezi Direnişinin başat aktörlerinden Çarşı o gün Beşiktaş'ta polisle çatışmaların en önemli aktörüydü. Sosyalist güçler her zamanki gibi mücadelede ön sıralardaydılar, ama CHP'nin bile 1 Mayıs'ta Beşiktaş'ta çarpışması, adeta bir şeylerin habercisi idi. 1 Mayıs'ı Taksim'de kutlamak isteyen kitle yılmadı, ama hükümet de Taksim'e geçit vermedi. Gezi Parkı ayaklanmasında Taksim'e kitlenin bu kadar önem atfetmesinde, yıllar boyunca AKP'nin Taksim'i kitlelerden alması ve özellikle de son yıl, öncesinde geri kazanılan Taksim'in yeniden yasaklanması çok etkili oldu. Taksim Meydanı'na dört saatlik bir miting için sokulmayan halk, bir ay sonra aynı meydana 11 günlüğüne devleti sokmayacaktı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Geriye dönüp baktığımızda aslında yükselen toplumsal gerilimlerin Gezi ayaklanmasını hazırladığını biraz görebiliyoruz. Ancak, mayıs ayının sonunda bile böyle bir toplumsal kalkışmanın ortaya çıkacağını görmek çok zordu. Ancak, yine de AKP'nin baskıcı politikalarının ciddi bir muhalefet riski ortaya koyduğu, en azından bunun potansiyelini yarattığı görülebiliyordu. Radikal 2'de 6 Ocak 2013'te yayınlanan 'AKP Ne Yapmaya Çalışıyor' başlıklı yazımda, AKP'nin irrasyonel biçimde uyguladığı devlet şiddetinin aslında hükümet için ciddi bir toplumsal kalkışma riski yarattığını belirtmiştim:

"AKP, şiddet uygulayarak muhalefeti bastırabileceğini hesaplamış olabilir. Ancak, bugün Türkiye'de toplumsal muhalefet, baskı ve şiddet karşısında sineceğine daha da canlanma eğiliminde. Bu pek şaşırtıcı da değil. Eğer bir devlet, "yükseliş halindeki" bir toplumsal hareketi yoğun şiddet kullanarak bastırmaya çalışırsa, o hareketin büyümesi çoğunlukla daha da olası hale gelir. Devletler de genelde bunu bilirler. Mesela 12 Eylül, 70'lerdeki işçi ve sosyalist hareketlerinin güçlenmekte olduğu değil, düşüşe geçtiği bir dönemde gerçekleşti. Ancak aynı 12 Eylül'ün, sol harekete göre daha küçük ama güçlenmekte olan Kürt hareketine yoğun bir şiddet uygulaması ise, Kürt hareketinin daha da güçlenmesine katkıda bulundu. Bugün de, sokak hareketlerine uygulanan şiddet özellikle Kürtleri pasifize etmiyor, aksine daha da radikalleştiriyor"

Gezi'den önceki süreçte, ODTÜ'deki polis şiddeti, KCK operasyonları, hapse atılan gazeteciler, açlık grevleri sırasında sokağa uygulanan şiddet, idam cezası, kürtaj yasağı, içki ve televizyon dizilerine kadar varan devlet baskısı, demokrat kamuoyundan birçok insana faşizmi hatırlatmıştı. Buna tepki olarak, Gezi öncesindeki son bir yılda, demokrat kamuoyu, toplumsal hareketleri uzun süredir olmadığı kadar yüksek seviyeye ulaştırmıştı. Sokak siyaseti ve toplumsal hareketlerle daha az ilişkisi olan Kemalist orta sınıflar için ise AKP'nin politikaları büyük bir 'bunaltı', 'daralma', 'kaçma hissi' ve 'endişe' yaratıyordu. Bu artık sadece, Kemalist yapının sahip olduğu ayrıcalıkların kaybedilmesinin verdiği bir öç alma duygusu değildi. Bunun da ötesinde Kemalist orta sınıflar, gelecekleri ve hayat tarzları için korkmaya başlamışlardı. Daha önce Nazan Üstündağ'ın da belirttiği gibi, AKP'nin 2023 ve 2071 vizyonları, bu alternatiflerin paramparça edilmişliği, AKP'yi desteklemeyen insanlar için büyük bir boğulma hissi yaratmıştı. Bu fiziki ve sembolik şiddet, ayaklanmanın yolunu açmıştı.

Peki, AKP, yönetim tarzı olarak neden hegemonyadan (yani geniş kesimlerin rızasını ve desteğini almaktan) şiddete yönelmişti? Acaba orduyu kontrol altına aldıktan sonra AKP'nin hegemonyaya ihtiyacı mı kalmamıştı, yoksa devletin şiddet aygıtlarını (yani polis ve yargıyı) kontrol altına aldıktan sonra şiddeti uygulayabilecek kapasiteye ancak mı ulaşmıştı? Yani, bu bir tercih mi yoksa kapasite meselesi miydi? Ancak her iki durumda, liberal demokratik mekanizmaların az çok geliştiği ülkelerde, hegemonyanın şiddete göre daha verimli bir yönetme biçimi olduğunu AKP unutuyor muydu acaba?

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Dolayısıyla burada düşünmemiz gereken ikinci bir ihtimal daha ortaya çıkıyordu. AKP, özellikle son bir yıllık dönemde, rasyonel bir şekilde güvenlik ve seçim politikası ile ilgili çıkarlarını maksimize etmeye çalışan bir parti ve aynı zamanda Türkiye Devleti'nin hükümeti olarak, açıkça büyük bir siyasi hata içerisinde bulunuyordu. Muhalefete yönelik yoğun devlet şiddeti uygulayarak kendi amaçları çerçevesinde irrasyonelleşiyor ve hata yapıyordu. AKP'nin şiddeti artırma kararı yanlış bir hesaptan, toplumsal muhalefeti iyi okuyamamaktan ve mantıksız bir kendine güvenden kaynaklanıyordu.

3- **Eylemden ayaklanmaya: AKP'nin 'kendi kendini doğrulayan kehanet'leri**

Ancak bir çok insan için Gezi ayaklanmasının ortaya çıkışı ve aylarca sürmesi hâlâ bir bilmece niteliği taşıyordu. Zira, Gezi öncesinde siyasi ve toplumsal gerilimlerin birikmiş olması yine de neden tam da o zaman isyanın başladığını açıklamıyordu. AKP'nin uzun süredir takip ettiği irrasyonel politikaların analizi burada önem kazanıyor. Bu noktada 'kendi kendini doğrulayan kehanet' (self-fulfilling prophecy) kavramı durumu anlamamıza faydalı olabilir. Ünlü Amerikalı sosyolog Robert K. Merton 'kendi kendini doğrulayan kehanet' kavramını şöyle açıklıyordu: Var olan bir durum yanlış bir şekilde tahlil edilir. Sonrasında bu tahlile dayanan yanlış bir öngörü yapılır. Ancak bu tahlil normalde olmayacak bir davranışı tetikler ve bu davranış da -aslında gerçekleşmeyecek olan- başlangıçtaki yanlış öngörünün gerçekleşmesini sağlar. Örnek verecek olursak: Eşinizle ilişkinizin kötü olduğunu düşünmeye başlıyorsunuz ve bu yüzden eşinizin sizden boşanacağına inanıyorsunuz. Bu beklentiniz yüzünden eşinize tepki duymaya ve ona kötü davranmaya başlıyorsunuz ve gerçekten ilişkiniz kötüye gidiyor. Bir süre sonra da boşanıyorsunuz.

AKP hükümeti de mayıs sonundan itibaren Türkiye'de bir süredir devam eden muhalif yükselişin bir ayaklanmaya dönüşmesine ciddi katkıda bulunacak bir dizi 'kendi kendini doğrulayan kehanette' bulundu. Bu kehanetler muhtemelen yanlış veya yanlış değerlendirilmiş istihbaratlara dayanıyor, yükselen ve var olan toplumsal hareketleri birleştiren, yükselten ve ayaklanmaya dönüştüren bir etki yaratıyordu. Daha önceki bölümde anlattığım gibi, Gezi ayaklanmasından önceki bir yıl, Kürtlerin, işçilerin, kadınların, LGBT'lerin, Alevilerin ve öğrencilerin başını çektiği bir eylemler zinciri gerçekleşmiş idi. Bu zincirin bir ayaklanmayla nihayete ermesinde AKP'nin 'kendi kendini doğrulayan kehanet'leri büyük rol oynadı.

AKP şu dört aşamalı 'kendi kendini doğrulayan kehanet' tuzağına düşmüştü. 1. Başlangıçta küçük bir protesto dalgası gerçekleşir, 2. Hükümet bu küçük dalganın büyük bir isyanı başlatacak bir komplo olduğuna kanaat getirir, 3. Bu komployu durdurmak için parti eylemcilere büyük polis şiddeti uygular, 4. Tam da bu büyük polis şiddeti, hükümetin başlangıçta engellemeye çalıştığı isya-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

nın çıkmasına yol açar. Bu dört aşamalı yapı mayıs ayından sonraki dönemde kendini tekrar ederek ayaklanma dalgasının sürekliliğinin sağlanmasına büyük katkıda bulunmuş oldu.

Mayıs ayında hükümet, kullandığı ve ayaklanmaya yol açan polis şiddetinin gerekçesi olarak uluslararası 'faiz lobisi'nin düzenlediği bir komployu gösteriyordu. Hükümet, bu komplo hakkında güçlü istihbarat aldığını söylüyor ve güvenlik önlemi olarak baştaki eylemi şiddetle bastırdığını iddia ediyordu. Fakat, bankacılık sisteminde yapılan detaylı tahkikatlara rağmen, hükümet kanadından hiç kimse böyle bir komploya kanıt teşkil edecek bir bulgu ortaya koyamadı. Diğer yandan, KONDA'nın yaptığı araştırmaya göre, Gezi eylemcilerinin yüzde 49'u Park'a polis şiddetini duyduktan sonra geldiklerini dile getiriyor. Bir başka deyişle, faiz lobisinden ziyade polis şiddeti Gezi ayaklanmasının tetikleyici unsuru olarak öne çıkıyor, ancak AKP, ortadaki neden-sonuç ilişkisini yanlış anlamış görünüyordu.

Temmuz ayı sonunda ise hükümetin yeni bir öngörüsü ve planı ortaya çıktı: Üniversite kampüslerinde ve futbol stadyumlarında var olan özel güvenlik güçlerinin yerine polis kuvvetlerinin yerleştirilmesi. Bu planın amacı, eylül ayında üniversite öğrencileri ve futbol taraftarları arasından patlayacağı beklenen büyük bir ayaklanmanın önüne geçmek olarak açıklandı. Bülent Arınç, 30 Temmuz'da yaptığı açıklamada, bu yönde kuvvetli bir istihbarat aldıklarını açıkladı. Aynı günlerde, kamuoyu iki yeni plandan daha haberdar oldu: Direnişe katılan üniversite öğrencilerinin Kredi Yurtlar Kurumu kredilerinden faydalanamaması ve stadyumlarda siyasi slogan atmanın suç sayılması. Arkasından 8 Ağustos'ta Erdoğan, eylülde ayaklanma arayışında olanlara güvenlik güçlerinin gerekli yanıtı vereceğini bildirdi. Ama belki de en çarpıcı açıklama, ki bu kamuoyunca açık bir tehdit olarak algılandı, 10 Ağustos'ta Spor Bakanı Suat Kılıç'tan geldi:

"Futbol taraftarı arasına siyasi nifak sokanlar, bedelini öder. Kanunda bedeli neyse. Stadyumlar siyaset yeri değil. Taraftar gruplarının arasına birileri sızmak isterlerse burası muz cumhuriyeti değil. 30 senedir terörle mücadele eden bir devletiz. Bir-iki, yaşanır. Üçüncüde kontrol altına alınır. Olayların arkasında kim var, tahrik eden kim, kulüpler nereye kadar içinde? Devlet, 24 saat içinde lamba gibi ortaya koyar. Polisle, yargıyla kimseyi korkutmuyorum ama bir eylem için senelerce men cezası almak, kulübü ve kendini ateşe atmak kimseye bir şey kazandırmaz. Kanunun uygulanacağını herkes bilecek. Temennim can yanmaması ama yanabilir. Uyarıyorum, radar var. Spor savcıları, müsabakaları yerinde izleyecek. Doğrudan görecek. Raporlar, görüntüler önüne gelecek. Kimin hangi koltukta oturduğunun tespiti için elektronik bilet uygulamasına geçiyoruz." (http://siyaset.milliyet.com.tr/gezi-yi-stadyumlara-tasiyan/siyaset/detay/1748403/default.htm)

Gezi ayaklanmasının başladığı günden itibaren üniversite öğrencileri ve futbol taraftarları direnişin ön saflarında yer alan kesimler olmuştu. Bu kesimlere

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yönelik artan baskı uygulamaları, gerçekten de hükümetin endişelendiği isyanın çıkmasının koşullarını olgunlaştırmıştı. Başka bir ifade ile 'kendi kendini doğrulayan kehanet' döngüsü yazın sonu ile birlikte tekrar ortaya çıkmıştı: Muhtemelen yanlış bir varsayıma dayanarak bir ayaklanma öngörülür. Bu ayaklanmaya karşı alınacak sert güvenlik tedbirleri ise o ayaklanmanın çıkmasının koşullarını oluşturur.

Peki, AKP hükümeti neden böyle davranıyordu? AKP'de sözü geçen kadrolar gittikçe daha fazla şekilde komplo teorisyenleri arasından seçilmeye başlandı. Erdoğan'ın telekinesis yoluyla öldürülmeye çalışıldığını iddia eden Yiğit Bulut'un başbakanlık başdanışmanı olarak atanması bunun en güzel örneği oldu. Fakat daha önemlisi, AKP'nin son on yıllık hegemonyası, parti kadroları arasında toplumu kontrol edebilmek konusunda gereğinden çok fazla bir özgüven yaratmış durumdaydı. Bu bir körlük yaratmıştı ve AKP kadroları toplumda biriken rahatsızlıkları doğru okuyamamışlardı. Çok başarılı buldukları hükümetlerine karşı ortaya çıkabilecek böyle bir ayaklanma için komplo teorileri dışındaki açıklamalar onlara makul gelmemekteydi. Dolayısı ile yine Robert K. Merton'a dönecek olursak irrasyonel kendi kendini doğrulayan kehanetler silsilesi, ülkede son bir yılda yükselen toplumsal hareketleri Gezi olayında bir ayaklanmaya dönüştürmüştür: Başlangıçta yapılan yanlış öngörüler (büyük ayaklanma çıkacak), bir davranış biçimi ortaya çıkarmıştı (yüksek polis şiddeti) ve bu davranış biçimi de başlangıçtaki yanlış öngörünün (ayaklanma) gerçekleşmesine sebep olmuştu. Gezi ayaklanmasını ortaya çıkaran toplumsal ve siyasi koşullar bu perspektiften daha iyi anlaşılabilir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yeter... artık yeter!

Aydın Çubukçu

Hiç tartışmasız, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en kitlesel, en direngen, en yaygın muhalif karakterde direnişiyle tanıştık. Hatta buna, Osmanlı döneminin son zamanlarını, 1908 Devrimi'ni de ekleyebiliriz. Celali İsyanlarının onlarca yıl süren ve bütün Anadolu'ya yayılan büyüklüğü bir yana bırakılırsa, bu toprakların tanıdığı en ihtişamlı direniş, kendi koyduğu adla Gezi Direnişi ya da ille de başka bir isim bulunacaksa Haziran Direnişidir.

Kimse buna hazır değildi, kimse önceden planlamamış, yığınağını yapmamış, stratejisini-taktiğini kurmamıştı. Bütün ezilenlerin, hayalperestlerin, doğa tutkunlarının, devrim özlemiyle yıllarca yüreğini sıcak tutmuşların, baskıdan bunalmış ve öfkesini içine atmışların, benlik ve kimlik kavgasında pişmişlerin rüyası oldu, siyasi iktidarın üstüne kâbus gibi çöktü.

Her şey olup bittikten sonra, önceki olaylar sonuncunun nedeni gibi görünmeye başlar. Çizgisel nedensellik anlayışının yarattığı bir görme bozukluğudur bu... Özellikle toplumsal olaylarda, birbiri üzerindeki etkisi önceden kestirilemeyecek pek çok hareket unsuru vardır ve bunların hiçbiri tek başına ötekinin nedeni ya da sonucu değildir. Yine de toplam hareket biçimlerine ve eğilimlerine bakarak ve tarihsel deney birikiminden yararlanarak, bir şeylerin başka bir şeylerin alameti olduğuna hükmedebiliriz. Bu kadar soyut ve belirsiz herhangi bir hükmün, söylenene az çok benzer bir durumla karşılığını bulmaması olasılığı oldukça düşüktür. Bu sonuç, lafı edene "ben demiştim" deme hakkını vermez.

Alametler ve kıyamet!

2011 seçimlerinden sonra AKP'nin başarısını memleketin değişmez kaderinin bir işareti olarak yorumlayan ve bundan böyle "bu halktan" bir şey beklenemeyeceği duygusunu pekiştiren köklü yargılar yeni bir güçle yayılmaya başlamıştı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Durum, kitlelerin demokratik muhalefetine umut bağlamış olanlar açısından sıkıcıydı. Üstelik "dünyanın her yerinde, burnumuzun dibindeki Yunanistan'da bile kitleler ayaklanırken" "Mısır'da, Tunus'ta bile devrimler olurken" biz neden böyleydik?

Gerçekten yalnızca bu ülkelerde değil, Latin Amerika'dan Uzak Asya'ya, New York sokaklarından Afrika'ya, büyük halk hareketleri, ayaklanmalar, şiddetli muhalefet gösterileri oluyorken burada, sanki yaprak kımıldamadan zaman nasıl geçiyordu?

Dünya bir bütünse -ki öyledir- ve bir yerlerde böylesine gözle görünür kanamalar varsa, bedenin tamamı hasta demektir; öyleyse bir biçimde diğer parçalarında da bedenin benzer tepkiyi vermesi beklenmelidir. Nerede, hangi koşullar altında ve hangi taleplerle hangi hedeflere vuracağı ancak somut durumda görülebilecek bir genelleme içinde bu açıklıkla söylenebilir, ama aslında pek fazla bir şey söylenmiş olmaz.

Özellikle 1980'li yıllardan başlayarak sınırsız bir saldırıyla halkların üzerine çöken emperyalist-kapitalist saldırının ağır ekonomik, sosyal, kültürel sonuçlarının "insan olan her yerde" derinden işlediğini, "işlerin hiç de göründüğü gibi iyi gitmediğini" emperyalist ideologlar bile söylemeye başlamışken, patlamaların ortaya çıkması beklenmedik bir şey değildi.

"Ama Türkiye farklıydı!" "Bu halktan adam olmazdı!"

Aralık 2011 tarihli Evrensel Kültür'de "Seçimlerden Sonra, Kıyametten Önce" başlıklı bir yazı kaleme almıştım ve özellikle bu türden görüşleri de eleştirirken Türkiye için de kıyametin beklenmesi gerektiğine işaret etmiştim.

Bazı okurlardan, buna gerçekten inanıp inanmadığım sorusu geldi. İnanıyor muydum, yoksa propaganda olsun diye sallıyor muydum? "Kıyamet" beklentisi abartı değil miydi?

Aslında çok basit bir akıl yürütmeyle, tümüyle teorik açıdan, "Türkiye halkının bilinen özellikleri" gibi ayrıca tartışılması gereken önyargılardan bağımsız olarak yapılabilecek bir kestirimdi benimki... İnanıp inanmamakla hiç ilgisi yoktu.

Bütün maddi veriler, dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye'de de gidişatın halkların canını burnundan getirme noktasına doğru gittiğini gösterirken ve buna karşı tepkiler gözle görülür bir yaygınlık kazanmışken Türkiye'nin bunun dışında kalması mantıksal olarak yanlıştı! Ama mantıkla hayat her zaman birbirine uymaz, o başka!

Sermayenin dünya çapındaki saldırısının pek çok boyutu var ve bunların her ülkede özel görünümler alarak halkın hayatına yıkıcı bir biçimde girmesi, toplumsal hareketler aracılığıyla engellenmeye çalışılıyor. Bu genellemeye, halkların direnişinin esas olarak, bu saldırıyı durdurmaya, daha kötüye gidişin önüne bir set çekmeye yönelik olduğunu da eklemek gerekir. Halklar, tam

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

anlamıyla, "köşeye sıkıştırılmış kedi" misali, can havliyle kendilerini savunmaya çalışıyor. Sonrası hakkında açık bir görüşleri, siyasetleri olmadan, ellerinde kalan son parçaları savunmak için dövüşüyor.

Türkiye'de de özelleştirme saldırısının her parçasında KİT'lerin savunulması bunun bir yansımasıydı. SEKA, Paşabahçe, TEKEL direnişleri başta olmak üzere, işçi sınıfı hareketinin son yıllarda öne çıkan bütün örnekleri savunma, saldırıyı durdurma eylemleriydi. "Burada dur, daha kötüye gitme, yeter!" diyen direnişler, yine bütün dünyada olduğu gibi sonrasına dair bir şey söylemiyor, daha ileri bir hayat beklemiyordu. Saldırının kapsamına ve yoğunluğuna eşlik eden siyasal ve ideolojik baskılanmanın neredeyse otuz yıla yayılmış etkisi, bir gelecek tasarımı geliştirmenin önünde engeldi ve "durumu korumaya" odaklanmış eylemin ihtiyaçları, ister istemez gelecek umudunu erteliyordu.

O yazıda, "...bazen 'durumu korumak' için varolan koşulların tümüyle değiştirilmesi zorunlu hale gelebilmektedir. O anda kitlelerin aslında neyi istedikleri, bir adım sonrası için ne düşündükleri değil; yalnızca o kötü dönemin bitirilmesi arzusu etkilidir ve bu bir mahşer yaratır!" demiştim.

Gezi Direnişi, tam da bu noktada anlamını ve gerekçelerini buldu.

"Üç-beş ağacın korunması için" başlayan, ama bu var olanın korunmasında en hayati tüm saldırı noktalarını zincirleme birbirine bağlayan direniş, siyasal eğilim, kimlik, cinsiyet, kuşak vb. ayrımları silerek kitleleri birleştirdi.

Mahşer gününde olduğu gibi herkesi eşitleyen, "artık yeter" itirazını ortak haykırış halinde yükselten şey, aslında yalnızca daha kötüye gidişi durdurmak isteğiydi.

Elde kalan son dünya parçalarını kurtarmak, neredeyse otuz yıldır, yani yine 1980'li yılların başından itibaren bütün insanlığın ortak kaygılarının ifadesidir. Nükleer enerjiye; toprağın, suyun, havanın kirletilmesine; genetiğiyle oynanmış gıda maddelerine; kıyılara, ormanlara, derelere ve nihayet parklara el konulmasına; sanata, edebiyata, giyim kuşama, yatak odasına karışılmasına; kimliğin-kişiliğin hiçleştirilmesine, yeniden ve devlet eliyle inşa edilmeye kalkışılmasına, masaya sandalyeye, rakıya şaraba... eh artık yeter! Dur artık, bi sus artık!

Bir adım sonrası için herhangi bir siyasetin bulunmadığı, sokaklara dökülenlerin aslında bunu çok da önemsemediği o anda, bu kadar çok yönlü, çok unsurlu bir saldırının durdurulmasını isteyen herkes "bir merkezden idare ediliyormuş" gibi, "birileri düğmeye basmış" gibi, "önceden planlanmış ve dikte edilmiş" gibi sokağa döküldü.* Kesilen ağaçların yerine dikmek için getirdiği fidan

* Toplumsal hareketler tarihinde, hiçbir dönemde, hiçbir yerde yüz binlerce insanı aynı sloganlar etrafında aynı zaman diliminde sokağa döken bir "merkez" olmamıştır. Bundan sonra da olamayacaktır. Toplumbilimin kurucuları, Avrupa'da 19. yüzyıl ortalarından başlayarak kitlelerin ayaklanmasının ardında yatan nedenleri soruşturmaya başlamışlar, bu "sosyal felaket"in nasıl önlenebileceğini bilim düzeyinde cevaplandırmaya çalışmışlardır. Fakat "dış güçler", "lobiler" gibi toplumsal hareket yaratıcı bir iradi etken hiçbirinin aklına gelmemiştir!

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

saksılarına sarılıp "yeter, yeter, yeter..." diye ağlayan adamı hatırlayın! Bence Gezi Direnişinin simgelerinden biri oydu. Bir sıkıştırılmışlık halinden kendini patlatarak çıkmak isteyen insanın ağlaması!

Bütün bunlara otuz yıldır süren savaşın yol açtığı yıkımı, sınırların dibinde yeni savaşların kışkırtılmasını, sürekli bir füze tehdidi altında yaşadığımız duygusunun etkilerini ekleyin! O zaman bu "yeter, yeter, yeter!" haykırışının kapsamını anlayabiliriz.

Hepsini özetleyen bir simge

İtiraz ettiklerimizin listesi uzadıkça, harekete katılanların sayısı da arttı. Herkes kendi en beğenmediği her neyse onu listenin başına koyarak meydanlara koştu. Herhangi bir program içinde özetlenmesi imkânı olmayan bu kabarık liste, hareketin toplumsal (sınıfsal) ve siyasal bakımdan homojen olamayacak niteliğini de belirledi. Bu noktada hareketi ayakta tutmak bakımından önemli olan, taleplerin tümünü kapsayabilen birleştirici bir simgenin ortaya çıkması idi. Bunu herhangi bir irade (yaratıcı bir zihin, bir örgüt) yapamazdı; tüm itirazların kristalize olduğu herhangi bir şey, bir insan ya da bir olay, hedef tahtasında yerini kendiliğinden alabilirdi. Öyle oldu. Talepler ve itirazlar listesindeki her maddenin kaynağında olduğuna inanılan kişi, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, sürecin başlangıcında sergilediği özelliklerinin de katkısıyla bu role seçildi!

Hareketin seyri bakımından simgenin kolaylaştırıcı bir etkisi vardır. Ayrıntılarla ilgilenmeyi gereksiz kılar: O, orada durdukça ve özelliklerini korudukça yön bellidir. Ama bu kolaylık, aynı zamanda hareketin en zayıf noktasıdır. Çünkü hedefin kitleler nezdinde oluşan imgesi, dağınık talepler ve itirazlar sayesinde cisimlenmiştir ve homojen olmayan bu toplam kolayca parçalanmaya-dökülmeye eğilimlidir. Mısır'da ve Tunus'ta devrimlere yol açan ayaklanmaların hedef simgeleri baştaki diktatörlerdi. Her iki ülkenin halkı, "Ekmek, Onur ve Hürriyet" gibi üç sözcükten oluşan sloganlarıyla diktatörlüğe karşı ayağa kalktılar. Diktatörlük altında yaşamak onurlarını kırmıştı ve ondan kurtulmak demek aynı zamanda özgür olmak demekti. Bu basitlik, ısrarlı ve inatçı bir kitleselliğin ortaya çıkmasında önemli bir etkendi; ama aynı zamanda simge ortadan kalktığında hareketin dağılıp parçalanmasını da sağlayan bu oldu. Diktatör gittikten sonra aslında hiçbir şeyin değişmediğini anlayabilmek zaman aldı.

Bu yalnızca Mısır ve Tunus için geçerli değildir; gelmiş geçmiş bütün devrimlerin ve ayaklanmaların ortak özelliğidir. Simgelerin belli bir ömürleri vardır ve devrimin gelişmesinin belli evrelerinde içerikleri de etkileri de değişebilmektedir. Bazen aynı süreçte farklı simgeler hedefi belirlemek üzere öncekilerle yer değiştirmektedir veya gelişme evresinin özelliklerine göre yeni simgeler ortaya çıkmaktadır. Bu, devrimin gelişmesinin ve kendini ileriye doğru yenilemesinin de işareti olabilir. Örneğin Sisi darbesinden önce Mısır'da olduğu

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

gibi: Mursi'ye karşı gelişen muhalefet, Mübarek sorununu yeni bir çerçevede aşmış olarak meydanları dolduranların yeni taleplerle birlikte yeni hedef simgeler geliştirdiğini göstermişti. Mursi'nin bir darbeyle devrilmesinin de sorunları çözmediği anlaşılınca, yeni bir hedef daha etkili bir muhalefetin ifadesi olabilecektir.

Gezi Direnişinin başlıca hedeflerini (o çok boyutlu, çok unsurlu itiraz noktalarını) özetleyen simge, kişisel olarak Başbakandı.

Bu yüzden, öne çıkan sloganda da görüleceği üzere, Başbakanın istifası, taleplerin hiçbirinin karşılanmamasına ve karşı çıkılan durumun istendiği gibi değişmemesine rağmen, hareketin amacına ulaşmış gibi algılanıp durmasına neden olabilirdi. "O gitsin de kim gelirse gelsin" ya da "Abdullah Gül bundan bin kat iyi, o gelsin" diyenler, Kılıçdaroğlu'nu ya da doğrudan bir askeri darbeyi destekleme eğiliminde olanlar yok değildi. Denilebilir ki bunlar belirleyici değildi! Doğru. Ama belirleyici olan neydi?

Hareketin kendiliğinden karakterde olduğundan kimsenin kuşkusu yok. Bir belirleyeninin olmaması da bu karakterin zorunlu bileşeniydi zaten. Daha ikinci gününden itibaren bir plan ve önderlik önerenleri, hareketin karakterini değiştirmek anlamına gelen "tek bayrak altında birleşme" gibi fikirlerin ortaya atıldığını gördük. Fakat bunlar en küçük bir etki yaratmadı.

Çünkü belki aslında Çarşı Grubu'nun "her şeye karşı" olan geleneksel tutumunun direnişin ruhuna tam uymasının da nedeni buydu. "Kahrolsun bağzı şeyler" diyen direnişçinin belirsizleştirerek kapsamını genişlettiği itirazı da aynı atmosferin sonucuydu. Sloganları kadar bileşimi de "kategorize edilmeye" direnen bir harekete önerilen "herkesin altında birleşeceği bir bayrak" uygun düşmedi... Bayrak da bir simgeydi; program, politika, düzenli ve sınırları keskinleştirilmiş hedefler anlamına geliyordu.

Hiç kuşkusuz, toplumsal bir hareketin siyasal başarısını güvence altına alan unsurlar bunlardır. Bunların eksikliğinde hareket, kendiliğinden akışının içinde, çölde kaybolan nehirlere benzer. Ağır ağır gücünü yitirir, önce bir bataklığa dönüşür sonra da kupkuru çöle teslim olur.

Geleceğe bırakılan miras

Gezi Direnişi, olağanüstü kapsamının yarattığı etkilerle gelecekteki bütün toplumsal hareketleri etkileyecek kendine özgü davranış biçimleri, sesler ve renkler yarattı. Bundan böyle her toplumsal ve siyasal hareket, oradan aldıklarını kullanacaktır, geliştirecek ya da yozlaşmış biçimler altında tüketecektir. Ama her halde, Gezi Direnişi, Türkiye siyasal-toplumsal hareketler tarihinin en önemli kaynağı olarak kalacaktır.

Hareketi tanımlarken sık kullanılan "zekâ ve mizah" kopyalanarak çoğaltılacak bir özellik değildir. Sonraki her hareket buna özenecek, bir ucundan kendi

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

olanaklarının ve tarihsel koşullarının elverdiği ölçüde bu özelliği canlı tutmaya çalışacaktır. Her hareket, bunu, olması gereken bir özellik olarak kendinde arayacaktır.

Dayanışma, direnişçiler arasında sevgi ve saygı, paylaşımcılık gibi özellikler, uzun süren ve belli bir alanı mekân olarak kullanan bütün kitlesel hareketlerin doğasında vardır ve Gezi'ye özgü değildir. Ancak Gezi, bunu görünür ve yaşanır halde Türkiye'nin toplumsal hareket tarihine sokmuştur.

Çok katmanlı ve olağanüstü zengin bir bileşime sahip olması da bundan böyle, halk muhalefetinin taşımayı bir hedef olarak gözeteceği özelliklerdendir. Direnişin bileşimi, Türkiye'de halk muhalefetinin en geniş kapsamlı bileşimini sunmuştur. Katılım biçimleri ve etkileri bir yana bırakılacak olursa toplumun bütün sınıflarını derece derece kapsayan; ezilen ulusları, baskı gören din ve mezhepleri, cinsel tercihleri dolayısıyla dışlananları, her yaştan ve cinsten, her meslekten insanı bir araya getirmiş olması, "demokratik halk devrimi" denilince neyi tahayyül etmemiz gerektiği konusunda da eşsiz bir uyarı olarak kaydedilmelidir.

Bütün bunlardan ayrı olarak Direnişin en önemli katkısı, forum kurumunu yaratmış olmasıdır. Her mahallede, kimi yerlerde her sokakta, halkın kendi sorunlarını, ülke ve dünya gidişatını konuşmak, tartışmak ve kendisine görev biçmek adına kullandığı bu toplanma biçimi, halk muhalefetinin örgütlenme alanı ve koşullara bağlı olarak halk iktidarının da dayanağı olabilecektir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

#RTEnindeğirmeninesutaşımadandirenmek

Gaye Yılmaz

‘68 ve ‘78 kuşağından olan pek çoğumuza “bugünleri gördüm ya artık ölsem de gam yemem” dedirten Gezi Direnişi, bütün eksikleriyle, falsolarıyla birlikte Türkiye toplumsal mücadeleler tarihinde son derece önemli bir dönüm noktasına işaret ediyor. Ezberleri bozan, aydınlara bildiklerini, dolayısıyla da üstten-ciliklerini unutturan, şöhret yapmış sosyologlarımızı en iyi bildikleri kuşaklar sorununu bile analiz edemez hale getiren Direnişin kendisi ise anlamaktan ve analiz etmekten ziyade kendi olma, kendini var etme, yürüyüşüne devam etme gibi yine kendine özgü kaygılar taşıyor. Bu özet değerlendirmede ise kentsel dönüşüm olgusu ile toplumsal gerilimin en üst düzeye çıkması arasındaki ilişki genel olarak sınıfsal özel olarak da kentsel dönüşümün sermaye birikim sürecinin hangi yapısal ihtiyacına denk düştüğü bağlamlarında ele alınacaktır.

Her ne kadar bu yazının asıl sorunsalı ile doğrudan ilintili olmasa da bu süreçte belli kavramsallaştırmalarda yaşanan kafa karışıklıklarına değinerek başlamakta yarar var. Öncelikle gördüğümüz şey jenerasyon ya da kuşak kavramsallaştırmasında ciddi bir hatanın yapılarak ve Direnişin başat unsurlarının “90’lar kuşağı” ya da “90’lı yıllarda doğan gençler” olarak takdim edilmesi. İlk kez Direniş sürecinde Penguenler adıyla anılmaya başlanan ana akım medya tarafından ortaya atılan bu tanıma göre bu iş, 1990’lı yıllarda doğan çocukların işi. Böylece on yıllardır yapılan jenerasyon tanımlamasından ciddi biçimde ayrılıp kuşakları, “aynı yaşlarda olup benzer sorunları yaşayan ve benzer davranış eğilimleri gösteren toplumsal gruplar” (www.definitions.net) olmaktan çıkarmış oluyoruz. Verili tanımdan da anlaşılacağı gibi insanlar doğdukları anda sorunların ayırdında olamadıkları, ilk kez ancak ‘20’li yaşlarında sorunlarının farkına vardıkları ve hatta ‘20’li yaşlarında da sorunlarının ayırdına varmayıp benzer davranışlarda bulunma eğilimi göstermediklerinde bir kuşaktan da söz edilmiyor olduğu için örneğin bir ‘68 kuşağı, ya da bir ‘78 kuşağı sosyal çalışmalar alanına dahil edilmiştir ama ‘88 kuşağı diye bir kuşaktan hiç söz edilmez. Çünkü ‘88 yılında ‘20’li yaşlarını yaşayan gençlik, ya sorunlarını fark etmediği ya da sorunları fark etse de aşmak için benzer davranışlarda

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

bulunmadığı için bu grubun öncülüğünde bir toplumsal dönüşüm çabası gösterilmemiş, toplumsal çalışmalarda da anılmamıştır. Başka bir deyişle Gezi Direnişini başlatanların, onu önceleyen kuşaklarla bir araya gelerek Taksim Meydanı'nı özgürleştirenlerin doğum yılları 1975-1995 aralığında olabilir ama eğer bu gençlerin ait oldukları sosyolojik bir kavram olan "kuşak"tan söz ediyorsak 2000 ve 2010 kuşağı demenin daha doğru olduğunu düşünüyorum. Zira kuşak tanımlamasını sosyolojik yapan durum, toplumların biyolojik yaşlarına göre tasnifi değil, mevcut düzene karşı gelişen toplumsal dönüşümleri yaşandıkları yıllara göre gruplandırma ve bu dönüşümleri gerçekleştiren öncü unsurları tanımlama ihtiyacıdır.

Son olarak Gezi Direnişi ve kuşaklar bağlamında şu soruları sormamızda da fayda vardır:

- Barikatlar ve ardında direnen 2000-2010 kuşakları olmasa Direniş olabilir miydi?

- Parkta kalmakta ısrar eden "a-politik" gençler olmasa barikatlar direnebilir miydi?

- Yüzbinler otobanları kesip köprüleri aşmasa, '70'i aşkın il direnişe katılmasa ne Park, ne barikatlar direnebilir miydi? Son iki soruda tarif edilen kitle için bir kuşaktan bahsetmek mümkün mü? Ya 2000-2010 kuşaklarını yetiştiren anne babalar, hocalar, yani '68-'78 kuşağından bahsetmeden direnişin kuşaklarını anlamak mümkün mü?

Özel hayat ne kadar "özel"?

Gezi sürecinde, eylemler ve sosyal medya üzerinden ilerleyen gerilimin öncelikli hedefi, RTE-Recep Tayyip Erdoğan ve partisi AKP olmuştur. İfadesini en çok alkol, sigara yasağı, kadınlara kaç çocuk doğuracağı, hatta doğumu hangi yöntemle yapıp hangi yöntemle yapamayacağı vb. sınırlamalarda bulan "özel hayat" vurgusu, sürecin, sermaye birikimi ile olan yapısal ilişkisinin görülmesini zorlaştırmış ve Hükümetin işini önemli ölçüde kolaylaştırmıştır. Oysa özel hayat dediğimiz alan, öncelikle boş zaman kavramı ile ilintilidir. Boş zamanlarımızı her boyutuyla belirleyen şey ise emek zamanlarıdır. Başka bir deyişle çalışma süreleri ne kadar uzatılır mola ve tatiller ne kadar kısaltılırsa boş zaman o kadar azalır; özel hayat o kadar sınırlandırılmış olur. Benzer şekilde kamusal alanlar ne derece metalaştırılır, kültür ve eğlence alanlarına kısıtlı aile bütçelerinden ne kadar fazla pay ayrılmak zorunda kalınırsa toplumun kendini yeniden üretmesi, yani özel hayatı da o kadar sınırlandırılmış olur. Kendini ironik bir biçimde bireysel özgürlükler üzerinden tanımlayan meta toplumlarında, emek-değer yasalarının gerektiği gibi işlemesini engelleyen eğilimler, kimi durumda yasalarla getirilen yasaklar üzerinden kimi durumda dini inançlar keskinleştirilmek ve zaman zaman da her ikisini birden devreye sokmak

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

suretiyle ortadan kaldırılır. Bu bağlamda örneğin, Başbakan'ın kadınlardan üç çocuk yapmalarını isterken yanısıra kürtaja yasak getirmesi ve genel nüfusun tüm sağlık bilgilerini (ilaç alışverişi, doktor muayenesi vs.), aile hekimliği müessesesi vb. aracılığıyla takibe alması, yasalarla getirilen zorlama ve yasaklar kapsamında düşünülebilir. Haklı olarak özel hayata doğrudan müdahale biçiminde algılanan bu süreci mercek altına yatırdığımızda ise Başbakan'ın birkaç yıl önce dillendirdiği "Türkiye'yi Avrupa'nın Çin'i" yapma iddiası ile karşılaşırız. "Bir iflas, iki yerinde saymak, üç eh işte, dört atılım, gelişme..." diyerek üç çocuk hedefini artıran ve dört çocuğa çıkaran Başbakan, elbette bu sözleri bilinçli bir şekilde sarf etmiştir. Türkiye'de ucuz ve yedek iş gücünün çok olduğunu gittiği her ülkede sermaye sahiplerine anlatmış; ülkenin, Avrupa'nın Çin'i olduğunu belirterek de bununla gurur duyduğunu gizlememiş ve yabancı yatırımcıyı ülkeye çekmeye çalışmıştır. Çocuk yapma olgusunu tek başına ele aldığımızda bu bir yatak odası meselesidir diyebiliriz ama bu da dahil olmak üzere özel hayat olarak ifade edilen sorunlara bir bütün olarak ve daha yakından baktığımızda gördüğümüz şey doğrudan emek süreçlerinin kendisidir. Örneğin alkol ve sigara yasağı da sezaryenle doğumun devlet zoruyla engellenmesi de doğrudan sağlık hizmetlerinin metalaştırılmasıyla, yani toplumsal yeniden üretim ve emek-değer süreçleriyle ilintilidir. Benzer şekilde sosyal sigorta kapsamında olan emekçi nüfusun sağlık giderlerini -giderek azalan oranlarda da olsa- karşılayan kurumlar üzerindeki yükleri azaltma hedefi bu nüfusun özel alanına doğrudan müdahaleleri gündeme getirmiştir. Bu tarz bütün yasaklamaların ve engellemelerin, "karşılığı ödenen emek" yani ücret giderlerinin azaltılması ihtiyacına denk düştüğü hatırlanacak olursa özel ile genel arasındaki çizginin ne kadar muğlak olduğu da görülebilir. Bunun gibi, özel dersanelerin kapatılma çabalarında da ücret gelirlerindeki azalmaların etkisinin olmadığı düşünülemez. Çünkü ücretin asli hedefi, emek gücünün kendini asgari düzeyde yeniden üretmesini, ertesi gün aynı performansla iş görebilmesini ve emek neslinin devamını sağlamaktır. Bu bağlamda ücretle, örneğin işçi sınıfının havyarla beslenmesi ya da çocuklarını en pahalı, en kaliteli okullara göndermesi, en pahalı en kaliteli sağlık hizmetini satın alması amaçlanmaz, hatta istenmez. Çünkü ücretin artan bölümleri lüks mal ve hizmetlerin satın alınması için harcandığında, emekçiler ya borçlanmak ya da kendini yeniden üretme açısından çok daha zorunlu ihtiyaçlarından vazgeçmek zorunda kalırlar ki bu da doğrudan onların üretkenliklerini etkiler ve ertesi gün işe gittiklerinde asgari performansı bile gösterememelerine yol açar.

Krizin yaşamları dönüştürücü doğası

Gerçekte hiç de kişiye özel olmayan ama hâlâ "özel hayat" diye adlandırılan yaşamlar, meta üretimine endeksli toplumlarda tamamen emek süreçleriyle iç içe geçmiş durumdadır. Şimdi bu iç içe geçme haline bir de birikim krizi süreçleri üzerinden bakalım: 2007 krizi ile açığa çıkan para ve kredi fazlalığının

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

temelindeki gerçek sorun, genel olarak metaların satılamayıp istiflenmesinden değil, sermayenin yeniden üretim sürecindeki tıkanıklıktan kaynaklanan para-sermayenin aşırı birikimidir. Bu bağlamda örneğin 2000-2007 yılları arasında merkezden çevreye akan toplam sermaye miktarı 6 kattan fazla artmış; tek başına doğrudan yabancı yatırım olarak giren sermayedeki artış ise 2.5 kattan fazla olmuştur (Yılmaz, 2010). Merkezde aşırı miktarlarda yığılan paranın kaynağı, hiç kuşku yok ki aşırı miktarlarda üretilen ve dolaşımda bir sorunla karşılaşmadan paraya dönüşen metalardır. Akıllara takılabilecek temel sorular ise bu paranın neden ve nasıl bütünüyle yeni yatırımlara dönüş(e) mediği ve tamamıyla geleneksel meta üretimlerine yatırılmamasının nasıl olup da bir mal kıtlığına yol açmadığı olmalıdır. Birinci sorunun yanıtı; sermayenin iki kısmı olan değişen ve değişmeyen sermaye arasındaki oranın (sermayenin organik bileşimi) değişmeyen sermaye lehine yükselmiş olması ve bu durumun genel kar oranı artışı hızında bir yavaşlama olarak kendini ortaya koymasıdır. İşte bu nedenle 1990'ların sonlarından itibaren, üretimden gelen para biçimindeki sermayenin tamamı genişlemiş, yeniden üretime döndürülememiş ve sürekli artan bir sermaye, merkez ülkelerde birikmeye başlamıştır. "AKP'nin iktisadi başarısı" şeklinde pompalanan durum üzerinden açıklayacak olursak merkezde biriken para-sermayenin değersizleşmesini önlemenin bir yolu bu parayı finansta bekletmek ise diğer yolu da üretken yatırımlara dönüşmek üzere Türkiye gibi çevre ülkelere akıtmaktır ve daha ziyade ikinci yol denenmiştir. Ancak bütün çabalara karşın para-sermayenin değersizleşmesi riski tamamen bertaraf edilememiştir. Öyle ki G7 ülkelerinde faiz oranlan, 1985 yılındaki en üst seviyesinden başlayarak 2005 yılına kadar sürekli bir biçimde düşme eğilimi göstermiştir (Yılmaz, 2010). Diğer yandan son 10 yılda ekonomik darboğazdan kurtulan tek ülke Türkiye değildir ve başta Brezilya olmak üzere pek çok gelişmekte olan ülkenin faiz, enflasyon, milli gelir gibi makro verileri "iyileşmeler" göstermiştir. Yalnızca Türkiye değil, örneğin, Brezilya da bu süreçte IMF'ye olan borçlarını tamamen ödeyip kapatabilmiştir. Fakat unutulmaması gereken şey, merkezden çevreye akan fonların bir bağış şeklinde değil, ya doğrudan yatırım ya kredi ya da finansal sermaye biçiminde gelmesidir. Başka bir deyişle pek çok gelişmekte olan ülkede IMF, DB gibi uluslararası kurumlara olan borçlar azalırken, hem özel kesimin borçlarının arttığı hem de devletlerin özel bankalardan borçlandığı yeni bir süreç başlamıştır. Para sermayenin merkez ülkelerde aşırı birikmesi; üretimin coğrafyasında da ciddi bir dönüşüme yol açmış, eskiden merkez ülkelerde yapılan bir dizi üretim aşama aşama çevre ülkelere kaydırılmış, Türkiye ve benzer ölçekteki ülkeler de bundan payını almıştır.

Biriken para sermayenin tamamıyla geleneksel meta üretimlerine yatırılamamasının nasıl olup da bir mal kıtlığına yol açmadığı sorusu ile ilgili olarak, geleneksel meta üretimlerinin tamamen sonlandırılmadığı, zaten bunun mümkün de olmadığı tespitini yapmamız gerekir. Merkez ülkelerde, hizmet sektörle-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

rinin hızla büyüdüğü yerlerde, örneğin İngiltere'de çalışan her 10 kişiden 4'ü hâlâ geleneksel fabrika ve atölyelerde, yani imalat sanayinde çalışmaktadır. Ama yine de bu oranın göreli bir azalma eğilimi gösterdiği gerçeğini yok sayamayız (Jones, 2011, s.140). Bu anlamda meta dolaşımlarından gelen para sermayenin genişlemiş yeniden üretime aktarılan payı kontrol altına alınmış ve atıl tutulan sermaye miktarları, çevre ülkelerde kısmen finans kesiminde yığılmış, kısmen de yeni meta üretimleri için kullanılmıştır.

Aşırı biriken para sermayenin gelişmekte olan ülkelere akışının öyküsüne yakından baktığımızda işçi sınıfının iki bölümlüymüş görüntüsünü veren yaşamıyla karşı karşıya kalırız: Emek süreçleri ve toplumsal yeniden üretim süreçleri ya da nam-ı diğer özel hayatlar. Alman Federal Bankası Başkanı Hans Tietmeyer, bu iki süreci tek cümlede özetlemektedir: "Günümüzün önemli meselesi, yatırımcıların güven duymasını sağlayacak koşulların yaratılmasıdır." Bu tümce yorumlandığında, yatırımları teşvik etmek için kamu harcamalarını daha sıkı kontrol altına almak, sermaye vergilerinde indirime gitmek, sosyal güvenlik sisteminde reform yapmak ve emek piyasasını katılıklardan arındırmak gerektiği görülür (Bauman, 2010, s.118). Kamu harcamalarının kontrol altına alınmasına yönelik düzenlemeler; sağlık, eğitim, barınma, sosyal destek, ulaşım vb. herbiri özel hayatın farklı bölümlerine değen ve özel hayatı köklü bir biçimde değiştiren düzenlemelerdir. Çünkü devletin sağlık ve eğitim harcamalarını kısması, aile bütçelerinden sağlığa ve eğitime ayrılan kısmın büyümesi ve karşılığında diğer zorunlu ihtiyaçların kısıtlanmak zorunda kalınması anlamına gelir ki bu da özel hayata yapılmış bir müdahaledir. Benzer şekilde sermaye vergilerinde indirime gitmek de devlet gelirlerini, yani sosyal harcamaları azaltıcı etkisi dolayısıyla özel hayatlara müdahaleyi zorunlu hale getirir. Emek piyasasını katılıklardan arındırmak ise doğrudan emek süreçlerine yapılan bir müdahaledir. Bu teze göre emek piyasası aşırı katıdır; esnetilmesi gerekir. Önemli yere sahip çoğu değer gibi "esneklik" fikri de gücün yeniden dağıtılması gerçeğini ve emeğin direnme gücünü elinden alma niyeti taşıdığını gözlerden gizler (Bauman, 2010, s.118, 119). Buna karşın emek süreçlerine yapılan her müdahalenin doğrudan özel hayatı etkilediğini bir kez daha belirtmemiz gerekir. Örneğin esnekliğin en uç biçimlerinden olan çağrı üzerine çalışma, aile yaşamının ve sosyal yaşamın hiçbir şekilde planlanamadığı bir pratiktir.

Yine Türkiye ve AKP Hükümeti özeline dönecek olursak gelişmekte olan ülkeler bloğunun kendi içindeki rekabeti daha da alevlendiren ve her bir ülkeyi daha fazla kredi çekebilen, "cazip" ekonomiler haline getirebilme konusunda adeta dibe doğru çeken bir yarış başlamıştır. Kuşkusuz buradaki "dibe doğru yarış" betimlemesi sınıfsal bir özellik taşımakta ve tespit işçi sınıfı açısından yapılmaktadır. Dolayısıyla emek gücü maliyetleri ile toplumsal yeniden üretim maliyetlerinin aşağıya çekilmesi, bu yarışa dâhil olan bütün çevre ülkeleri hükümetlerinin ortak sorunu haline gelmiş, hatta kendi aralarındaki rekabetin

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

başat unsuru olmuştur. Ücret maliyetlerinin hangi yollarla aşağıya çekildiğine bakacak olursak özel istihdam büroları ya da nam-ı diğer "kiralık işçi büroları"nı örnek olarak verebiliriz. Yanısıra yine bu son 10 yıllık periyotta sıkça ve oldukça yaygın bir uygulama olarak tanık olduğumuz, ücretlerin ödenmemesi ya da 3 ila 4 aylık gecikmelerle ücret ödemesi yapılması olgusunu da unutmamak gerekiyor. Henüz yasalaşmamış olsa da bölgesel asgari ücret tartışmaları ile, taşeron üretimindeki genelleşmeyi de bu kapsamda düşünmek gerekmektedir. Benzer şekilde son günlerde yine Başbakan'dan duyduğumuz "kredi kartlarını iptal ettirin" çağrısı da gerek hükümet çevreleri gerekse muhalif kesimlerce en çok "faiz lobisi" düşmanlığıyla açıklanmıştır. Oysa gerçekliğin kendi resmine bakıldığında 2010'da 173 milyar TL olan halkın kredi borç yükünün, 2013 Mayıs sonunda 300 milyar TL'ye yaklaştığı, kredi kartları kaynaklı borç yükünün 77 milyar TL'ye çıktığı ve toplam harcamalarda kredi kartıyla yapılan ödemelerin payının yüzde 37'ye yaklaştığı görülmektedir. Ceplerdeki kredi kartı sayısı artık 56 milyonu bulmuş durumdadır (Sönmez, 2013). Bu borçlanmaların temel nedeni, işçi sınıfının başta barınma olmak üzere sağlık, eğitim, ulaşım, tatil gibi temel gereksinimlerinin karşılanmasıdır. Ancak işçi ailelerinde sigara ve alkol tüketimi ya da çocukları dersanelere göndermek, özel okullarda okutmak gibi eğilimlerin de bulunması halinde kredi borçları katlanarak büyümekte ve böylesi durumlar işçilerin ruhsal dengelerini "iş kayıpları"na yol açabilecek kadar bozabilmektedir. Bu kaygılara bir de merkez ülkelerdeki aşırı para birikiminin sonuna gelindiği, bundan sonra dış kaynaklardan ancak yüksek faizler ödenerek borçlanılabileceği gerçekliği eklendiğinde işçi sınıfından neden kredi kartlarını iptal ettirmesinin istendiği daha net görülecektir. Sonuçta devlet, işçi ailelerine "ayağını yorganına göre uzatacaksın" ama "yorganının uzunluğunu ben belirlerim" gerçeğini hatırlatmaktadır. Benzer şekilde araştırmacı Serkan Öngel de TÜFE endeksine ve enflasyon sepetini oluşturma yöntemlerine dikkat çekmekte ve şöyle demektedir:

"Gündelik hayatımızı sürdürebilmek için temel ihtiyaçlarımızın karşılanması bir zorunluluk...TÜFE ise fiyat hareketlerini tespit etmek amacıyla hazırlanan bir endeks...Bir mal sepeti ve o mal sepetindeki ürünlerin genel tüketim eğilimlerince belirlenen fiyat ağırlıkları bu endeksin verisini oluşturuyor... Mesela otomobil fiyatlarındaki artış ya da azalış TÜFE oranlarına en çok etki eden şey. Fiyat artışlarının yüzde 7,84'ünü otomobil fiyatları belirliyor. Ekmeğin ağırlığı ise yüzde 2,94. Örneğin diğer ürünler sabit kalmak kaydıyla ekmek fiyatı yüzde 20 arttığında otomobil fiyatı yüzde 10 azaldıysa TÜFE geriliyor. Ekmek karşısında alım gücümüzdeki kayıp görünmez oluyor. Yoksulluğumuz sepette gizleniyor."(2013)

Sepette gizlenen, yalnızca işçi sınıfının yoksullaşması değil, yanısıra özel olduğu sanılan hayatın her alanına devletin yaptığı doğrudan müdahalelerdir. Hatırda tutulması gereken bir diğer önemli boyut ise devletin gerek emek süreçlerine gerekse toplumsal yeniden üretime yani özel alana yaptığı müdahalelerin sermaye sınıfının çıkarlarını korumak adına olduğudur.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kapitalist kentsel dönüşüm ve ona eşlik eden devlet şiddeti

"İş konusundaki becerikliliği ona, gerekirse otoriter eğilimlerini denetim altına almayı öğretti. Artık gerek duyulmayınca da bunlar tekrar, kabaca ön plana geçtiler, bu kuşkusuz düşüş belirtisiydi... İradesi onu hiç terk etmedi, hatta durum öyleydi ki çoğu kez bu irade, birdenbire açık vahşete dönüşüyordu... Bu durumda "genel oy"a dayanılamaz mıydı? Genel oy'dan daha demokratik ne olabilirdi?"

Gezi Direnişinde uygulanan şiddete ilişkin değerlendirmelerde de benzer ilişkisel analizlere rastlanmaktadır. Bunlar arasında direnişçilere gösterilen abartılı şiddeti; neoliberalizmin ülkede kurumsallaştırılması, emek göçü, güç ile otoritenin merkezileşmesi, profesyonel bağımsızlıkların engellenmesi ve emek haklarının baskı altına alınması temelinde ele alanlar (Iğsız, 2013a, Smith, 2002, s.431), bizim çalışmamız ile de doğrudan ilintilidir. Aslı Iğsız, 11 Eylül sonrasında çıkarılan anti-terör yasalarıyla ilintili 66 ülkede yapılan bir araştırmanın verilerini paylaşmakta ve bu tarihten itibaren bu ülkelerde anti-terör yasası kapsamında tutuklananların sayısının 119.044; mahkûm edilenlerin sayısının ise 35.177 olduğunu belirtmektedir. Bu mahkûmiyetlerin yarıdan fazlası tek başına iki ülkede, Çin ve Türkiye'de yaşanmıştır. Türkiye'de 11 Eylül'den sonra terörle mücadele yasasından hüküm giyen 12.897 rakamı her 6000 kişiden birinin hüküm giymesi anlamına gelmektedir. Her ne kadar Türkiye sıralamada Çin'in arkasından ikinci sırada görünüyor olsa da Aslı Iğsız, nüfus yoğunluğu dolayısıyla Çin'de bu oranın her 180.000 kişiden birinin terörle mücadele yasasından hüküm giydiği şeklinde olduğunu belirtmektedir. Diğer yandan Türkiye'de, 11 Eylül'ün hemen öncesinde terörle mücadeleden hüküm giyenlerin toplam sayısı, sadece 273'tür (Iğsız, 2013a).

Kent, mekân, şiddet ve sınıf analizlerini ilişkisel bir perspektiften yapan Marxist coğrafyacılar ise kentsel dönüşüm süreçlerini emek ve sermaye açısından ele almaktadırlar. Bu bağlamda Smith, kent ölçeklerinin, bu kentlerin inşasının ve dönüşümlerinin tarihsel ve coğrafi özelliklerine bağlı olarak militarizm, din, siyaset, ticaret, kültür vb. bir dizi çoğul fonksiyonu üstlendiğini belirtmekte ve örneği NewYork'ta yaşanan bir dönüşüm süreci üzerinden vermektedir. 1990'lı yıllarda NewYork Borsası'nın taşınması ve kent okullarına İspanyolca dil öğretmenlerinin ithaline eşlik eden üçüncü sürecin kolluk kuvvetlerindeki astronomik artış olduğuna dikkat çeken yazar, kentteki her dönüşümün şiddette bir artışa tekabül ettiğini göstermektedir. Gerçekten de 1994-1997 yılları arasında açılan davalar sonucunda NewYork kent polisi, toplam 96.8 milyon $ tutarında rekor bir tazminat ödemesine mahkûm edilmiştir (2002, s.428). Sanayi kapitalizminin gelişip genişlemesiyle birlikte gelişen kentler, artan oranda sermayenin merkezileşmesi yönünde bir eğilim göstermeye başlamış ve giderek günlük emek göçünün coğrafi sınırlarına uy-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

gun olarak tanımlanmaya başlamıştır. Burada sözü edilen göç, sadece uluslararası göç olmayıp yurt içindeki yer değişimlerini de kapsamaktadır. Yazara göre emeğin üretim ve yeniden üretimi arasındaki toplumsal işbölümü hızla mekânsal bir iş bölümüne dönüşmekte ve işçi sınıfı nüfusunun yaşamı, kent ölçeğinin belirlenmesinde kilit bir rol üstlenmektedir. Özellikle 1990'lardan başlayarak belli metaları tanımlayan üretim alanlarını teşhis etmek oldukça güçleşmiş, eskiden "iktisadi coğrafya" olarak bilinen kavram bugün adeta anlamını yitirmiştir. Otomobil, elektronik, konfeksiyon, bilgisayar, bio-tıp ve yüksek teknolojiden düşük teknolojiye kadar uzanan yelpazede yer alan pek çok sektör, artık tek tek ülkelerde değil ülkeler arası bir network dahilinde üretim yapmaktadır. Eskinin "ithalat" ya da "ihracat" gibi kavramları, artık yerini üretim süreçlerine içkin olan küresel ticarete bırakmış durumdadır. Bu yüzden "ulusal sermaye" kavramı günümüzde özellikle orta ve büyük ölçekli şirketler açısından pek bir şey ifade etmemektedir. 19. ve 20. yüzyıllarda geleneksel sanayi bölgeleri sistemin belkemiğini oluştururken bugün devasa ölçekteki kent ekonomileri küresel üretimin platformları haline getirilmekte; bu da metropollerde devasa değişimleri gündeme getirmektedir. Bu bağlamda neo-liberal kentleşme; fonksiyon, aktivite ve ilişkilerin daha geniş bir biçimde yeniden ölçeklendirilmesinin tamamlayıcı parçasıdır. Avrupa ve ABD'deki banliyölerin yaygınlaşması, Avrupa'da kentsel dönüşüme taraftar yaratmak için düzenlenen büyük kampanyalara dair tartışmalar ve özellikle de yeni yeni görünür hale gelen çevresel adalet hareketleri, toplumsal yeniden üretim krizinin tamamen yerelleşmesini değil, tersine, kentlerin yeniden üretiminin bizzat bu krizi temsil ettiğini ortaya koymaktadır. Kentlerin coğrafi genişlemesinin, işçi sınıfının ev ile iş arasında gidip gelme kapasitesini aşmasının sonucu, yalnızca bir kent kaosu değil esas olarak kapitalizmin yapısal zorunluluğu olan soyut emeğin evrenselleşmesindeki parçalanma ve dengesizliktir (Smith, 2002, s. 434). Smith, kentlerin coğrafi genişlemesi ile soyut emek ilişkisini, haklı olarak işçilerin ev ve iş arasında kullandıkları ulaşım araçlarının yeniden üretimi için ortalama olarak gerekli toplumsal emek zamanlarıyla ilişkilendirmektedir. Gerçekten de bu süreler, metaların yeniden üretimi için ortalama olarak gerekli toplumsal emek zamanlarını uzatıcı ve dolayısıyla meta değerlerini arttırıcı etkiye sahiptir. Bu arttırıcı etki, esas olarak emek gücünün yeniden üretim (ücret) maliyetlerinin artmasından ya da yeterince baskılanamamasından kaynaklanır. Örneğin Brezilya Sao-Paolo'da iş günü sabah 03.30'da başlamaktadır ve işe gidiş geliş yaklaşık 4 saat sürmekte ve bu ulaşım, işçi gelirlerinin önemli bir yüzdesine tekabül etmektedir. Zimbabwe'nin Harare kentinde de asgari emek-yol zamanı 4 saattir ki gidiş dönüş dikkate aldığında toplam ulaşım süresi 8 saate çıkmaktadır. Ulaştırma hizmetlerinin metalaştırılmasıyla birlikte 1980'lerin başlarında haftalık gelirin yüzde 8'ine denk düşen ulaşım harcamaları, 1990'ların ortalarından itibaren haftalık gelirin yüzde 22 ila 45'i arasında değişen bir büyüklüğe ulaşmıştır (Smith, 2002, s. 435).

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kentsel dönüşüm ile soyut emeğin evrenselleşmesindeki parçalanma ve dağınıklık tam da bununla ilintilidir. Belli bir malın bir girdisi örneğin Sao-Paolo'da, bir diğer girdisi Harare'de üretildiğinde, ulaştırma maliyetlerinin nihai meta içindeki yüzdesi hızla artmakta ve bu malın kendi benzerleriyle rekabeti imkânsızlaşmaktadır. Bu bağlamda hem kentsel dönüşüm küresel bir olgudur hem de her yerelin kentsel dönüşümü, uluslararası sermayeyi doğrudan ve birebir ilgilendirmektedir. İstanbul'da yaşanmakta olan kentsel dönüşüm de soyut emek bağlamında analiz edildiğinde, kentin her iki yakasında, merkeze oranla "ücra" sayılabilecek noktalarda inşa edilen binlerce dairelik gökdelenlerin sanayi bölgeleriyle ne denli iç içe olduğu dikkat çekmektedir.

Diğer yandan kentsel dönüşümün residence, AVM, büyük otel ve meydan düzenlemeleri vb. versiyonları da mega projeler ile mekân pazarlama işini sermaye birikiminin başlangıç noktası olarak gören, yabancı sermayeyi cezbetmede rekabetçi bir dinamik olarak ifade edilen "kalkınmacı" yaklaşımların maddi kanıtlarıdır. AB ülkelerinde uygulanmakta olan Kentsel Kalkınma Projeleri (UDP) ile Yeni Kent Politikası'nın (NUP) Yeni Ekonomi Politikası'nın (NEP) başat hareket noktaları olduğunu gösteren bir dizi örnek içinde Berlin, Bilbao, Dublin gibi kentlerdeki uygulamalar öne çıkmaktadır (Swyngedouw, Moulaert ve Rodriquez, 2002, s. 551). Dolayısıyla kent meydanlarının ve merkez noktaların park, otel, alışveriş merkezi ve residence da dahil olmak üzere devasa altyapı projeleriyle yeniden düzenlenmesi de yabancı sermayeyi cezbetme stratejileri arasındadır. Buna göre, kentlerin en gözde alanları, büyük sermaye grupları için hem idari birimlerin konuşlandırılacağı nezih yerler hem üst düzey yöneticilerin barınma mekânları olarak hazırlanmaktadır; orta ve alt sınıflar ise, kentlerin dış çeperlerine doğru süpürülmektedir.

Sonuç yerine

Bu yazının tamamında Haziran Direnişinin yalnızca emek-sermaye çelişkisi temelinde ele alınmış olması bazı okurlar tarafından kuşkuyla karşılanabilir ve örneğin "ama Gezi Direnişine katılanlar işçi sınıfından değil orta sınıftandı" benzeri itirazlara yol açabilir. Haziran Direnişinde en çok tartışılan konuların başında gelen "direnişçilerin sınıfsal aidiyeti" sorunu bu çalışmanın konu ve hacim sınırları dolayısıyla ele alınmamıştır. Yine de sınıfsal aidiyetlerin, eğitim ya da ücret düzeylerine ya da sahip olunan ev, otomobil, yazlık vb. mülklerin çeşitliliğine bağlı olmadığını; esas olarak önce ücret karşılığı çalışmaya, sonra üretim araçları karşısındaki konumlanışa ve kendi emeği üzerindeki her türlü denetimden yoksun olmaya bağlı olduğunu (Jones, 2011, s.144) hatırlamakta yarar var. Dolayısıyla Gezi Parkı'ndaki çadırlarda plaza, basın, medya vb. hizmet sektörü çalışanlarının da olması, direnişin sınıfsal aidiyetini farklılaştırmaz. Gerçekten de esnekliğin çeşitli biçimlerinden performans ölçütlerine, toplam kalite yönetimine, hatta ücretlerin ödenmemesine varana kadar eme-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ği daha üst düzeyde boyunduruk altına alma amaçlı ne kadar üretim organizasyonu varsa bunların tamamı plaza çalışanları olarak tabir edilen hizmet sektörü çalışanlarına da uygulanan pratiklerdir.

Diğer yandan sanı ve gerçek arasındaki bağlantıya yakından bakmak da bize görünenin arkasında neler olduğunu keşfetme olanağı verebilir. Direnişçilerin ilk birkaç gün boyunca yalnızca kentin, kamusal alanların ve doğanın talanına karşı tepki gösterdikleri gibi bir görünüm verdikleri inkâr edilemez. Ancak bu görüntü tek başına ve olduğu gibi alındığında bizi, bilinenin tekrarından öte bir noktaya taşıyamaz. Tıpkı iki eş arasındaki tartışmada, taraflardan birinin daha önceki yaşanmışlıklara dair serzenişlerde bulunduğu durumlarda diğer tarafın "konumuzla ne alakası var?" sorusunu sorması gibi bu ilgisiz görünen konu aslında bilinçaltında tortulaşmış tepkidir ve bambaşka bir olayla açığa çıkmıştır. Bu bağlamda Gezi Parkı'na Topçu Kışlası yapılması kararı ve buna karşı çıkanların polis şiddetine maruz kalması, yalnızca başlangıçtaki ve görüntüdeki muhalefet nedenidir. Bilinçaltında tortulaşmış karşıtlıkların sadece bir bölümü ise bu yazıda ele alınmaya çalışılmıştır.

Ancak gerek bu yazının başlığı gerekse yazı boyunca işaret etmeye çalıştığımız gerçeklikler aynı zamanda Direnişin yönelimlerine dair bazı önermeler de barındırmaktadır. Örneğin kentsel dönüşümün yalnızca Türkiye ile sınırlı olmadığı ya da özellikle son 2-3 yıldan beri Avrupa, Orta Doğu, ABD ve Latin Amerika'da da toplumsal isyanların olduğu dikkate alındığında Türkiye direnişinin sloganlarının ve taleplerinin gözden geçirilmesi ihtiyacı, bu önermelerden biridir. Bu bağlamda "Tayyip İstifa!" ya da "AKP İstifa!" olarak özetleyebileceğimiz taleplerin AKP'nin değirmenine su taşıdığı inkâr edilemez. Zira bu parti, diğer pek çok nedenin yanısıra "mağdur" rolünü çok iyi oynadığı için iktidara gelebilmiş ve 11 yıl gibi uzun bir süre iktidarını sürdürebilmiştir. Hükümetin Direnişin ilk gününden beri halk muhalefetini "darbeci" "dış mihrak" "faiz lobisi" vb. damgalarla mahkûm etmeye çalışması, hatta polisin bugün boş sokaklara bile "dağılın" anonsu yapması ve boş sokaklara bile gaz atması boşuna değildir. Başka bir deyişle AKP, aslında direnişin, dolayısıyla toplumsal kutuplaşmanın devam etmesini istemekte, hatta kışkırtmaktadır. Parti üst kadrolarının, milletvekillerinin ve bakanlarının; kadınlara, LGBT bireylere, öğrenci gençliğe, taraftar gruplarına, tecavüz mağdurlarına yönelik sözlü saldırılarının AKP iktidarının hiçbir döneminde bu derece artmamış olması da bundandır. Çünkü Hükümet, hem iktisadi açıdan çok zorlu bir döneme girmiş, hem de dünyadaki siyasal müttefiklerini ve destekçilerini birer birer kaybetmiştir; dolayısıyla elinde, hâlâ kullanabileceği tek bir "havuç-sopa" kalmıştır. Bu benzetmede havuç barış sürecini, sopa ise Gezi Direnişini temsil etmektedir. Böyle bir süreçte Hükümetin veya RTE'nin istifasını isteyen her sloganın, AKP'ye eski mağdur görüntüsünü geri kazandıracağı açıktır. Bunu yapmadan barış sürecine verilecek güçlü desteklerle sürecin taleplerini daha üst boyutlara taşıyacak önermelerin ise Hükümetin oyu-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

nunu boşa çıkaracağını hatırdan çıkarmamak gerekiyor. Direnişin, AKP'nin değirmenine su taşımadan devam etmesinin bir diğer yolu da bu yazıda göstermeye çalıştığımız, yaşamın bütün alanlarını kesen ama siyasal iktidarlardan çok, kapitalist üretim ilişkilerinin yansımaları olan emek süreçlerini bilince çıkarmak, görünür kılmak olabilir.

KAYNAKÇA:

Bauman Zygmunt, 2010 Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları, Ayrıntı Yayınları, 3. Baskı, İstanbul

www.definitions.net 2013 http://www.definitions.net/definition/a%20group%20of%20individuals%20most%20of%20whom%20are%20the%20same%20approximate%20age%20having%20similar%20problems%20attitudes%20etc

Engels Friedrich, 1992, Tarihte Zorun Rolü, Sol Yayınları

Iğsız Aslı, 2013a Brand Turkey and the Gezi Protests: Authoritarianism, Law, and Neoliberalism (Part One) http://www.jadaliyya.com/pages/index/12907/brand-turkey-and-the-gezi-protests_authoritarianis Temmuz, 2013a içinde: www.jadalliya.com

Jones Owen, 2011, Chavs: Demonization of the Working Class, Verso Publications, London UK

Öngel Serkan, 2013 "Yoksulluk, Enflasyon ve Sepet Sorunu" http://serkanongel.blogspot.com/2013/07/yoksulluk-enflasyon-ve-sepet-sorunu.html#!/2013/07/yoksulluk-enflasyon-ve-sepet-sorunu.html

Smith Neil, 2002, "New Globalizm, New Urbanizm: New Gentrification as Global Urban Strategy" içinde: 2002 Editorial Book of Antipode, Blackwell Publishers, USA

Sönmez Mustafa, 2013 "Alternatif ihtimaline RTE'den ekonomik şantaj" 19 Temmuz 2013, http://mustafasonmez.net/?p=3375

Swyngedouw E.; Moulaert F.; Rodriguez A. Neoliberal Urbanization in Europe: Large-Scale Urban Development Projects and the New Urban Policy, içinde: 2002 Editorial Book of Antipode, Blackwell Publishers, USA

TC Dışişleri Bakanlığı, 2013 "Brezilya'nın Ekonomisi" http://www.mfa.gov.tr/brezilya-ekonomisi.tr.mfa

Yılmaz Gaye, 2010 "Para-Meta-Para-Finans Bulmacasında

2008 Krizini Anlamak" içinde: Praksis, sayı 22, 2010/01

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

haziran direnişinin sosyal dayanakları ve sınıfsal bileşimi

Sadık Aytekin

Haziran 2013 Büyük Direnişi, beklenilmeyen bir zamanda, "dert küpü" insan yığınlarının en "cool takılan"ından anarşist sol'dakine uzanan çok geniş bir bileşimle ve ülke tarihinin en uzun süreli yığınsal, kendi içinde çok çeşitli biçimler yaratarak süren halk protestosu/başkaldırısı oldu. Direnişin ortaya çıktığı iktisadi-toplumsal koşullar ve ortaya çıkışında rol oynayan etkenler; hareketin niteliği, kapsamı, sınıfsal dayanak ve bileşimi açısından olduğu kadar, direnişin boyutları ve gelişme seyri bakımından da belirleyici işlev gördüler. Şu zamanda şöyle bir direniş patlayacak, demeye olanak tanımayan ülke koşulları ama, uzun zamandır halk kitlelerine karşı sürdürülen gerici politikaların, bölgesel ve uluslararası etkenlerin yol açtığı irili ufaklı kitle eylemleriyle-protestolarıyla daha kapsamlı halk kalkışmalarının koşullarını hazırlamaktaydılar. Gezi Parkı'ndaki ağaçların kesilmesinin ve polis şiddetinin birleştirici işlev gördüğü "ilk adım"ın harekete teşvik ettiği kitlelerin, yaşam tarzı ve alanlarına müdahaleye ve otoriter-polisiye yönetim tarzına karşı demokratik taleplerle genişleyen bir harekete kalkışmalarında; bu hareketin, ülkenin seksen bir kentinden yetmiş dokuzunda milyonların katıldığı, ülke tarihindeki en uzun süreli direniş olarak gerçekleşmesinde; bu birikim dolaysız olarak rol oynadı.

Birçok politik şahsiyetin, örgütün, parti ve çevrenin sözcüleri tarafından "Gezi öncesi-sonrası" olarak bölümlenen kitle hareketi ve mücadelesinin bu yeniden yükselişi; sosyal-iktisadi-demokratik-siyasal hakların kazanılması, korunması ve geliştirilmesinin sermayeye ve hükümet[ler]ine karşı birleşik ve kararlı mücadele ile ancak mümkün olabileceği anlayışına, daha geniş emekçi kesimler açısından güç verdi ve belirli bir kabul edilirlik sağladı.

Bir ayı aşkın zamanı geride bıraktığında kitleselliği yönünden belirli bir güç kaybına uğramasına rağmen direniş, artçı eylemler denilebilecek park ve semt forumları, protesto gösterileri, Ramazan bağlantılı "Yeryüzü Sofraları"ndaki

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

toplu iftar açma ve birliği sürdürme eylemleriyle devam ediyor. Ülke tarihinin, bu en uzun süreli ve çok çeşitli eylemler dizisini ortaya çıkaran etken ve koşullar nelerdi? Direnişi kimler ve nasıl gerçekleştirdiler, yöneliş(ler)i nereye? Bu sorulara bir yanıt için, direniş öncesi sürece; direnişe katılanların eylem ve güç birliği içindeki talep ortaklığına; kavga kardeşliği tutumuyla ve düşüncesiyle zenginleşen yönelişlerine ve direnişin heterojen sosyal bileşimine daha yakından bakmak gerekir.

A- **Patlamalara stok biriktiren bir süreç**

Türkiye'nin işçi ve emekçileri, Kürtler, Aleviler ve diğer etnik ve inançsal azınlıklar; hiçbir zaman demokratik siyasal bir sistemde, burjuva demokratik özgürlüklerin engelsiz kullanılabildiği, işçi-emekçi örgütlenmesi ve hak mücadelesinin baskıyla ve zorbalıkla karşılanmadığı bir ortamda yaşamadılar. Son otuz-otuz üç yıl ise bu baskıcı, hatta terörist denebilecek yönetme tarzının daha da ağırlaştığı, halk üzerindeki baskının yoğunlaştığı bir süreç oldu. "Sivil" hükümetler; 12 Eylül cuntasının açtığı yolda, onun oluşturduğu siyasal-hukuksal-sosyal sistemi esas alarak, uluslararası mali sermaye ve emperyalist büyük güçler tarafından dikte ettirilen ekonomi politikaları uygulamayı, asıl görevleri bildiler. Tayyip Erdoğan hükümeti, bunların en amansızı oldu. Demokratikleşme propagandası eşliğinde, Türk-İslam sentezci ve Osmanlıcılık özentili bir yayılmacı büyüme politikasıyla halkın üzerine çullandı. Bol sayıda açılım paketleriyle ve demokratikleşme propagandasıyla sağdan sol'a liberal çevrelerin desteğini aldı. Hükümet, İslamcı-Türkçü referansla, yaşam koşullarını iyileştirme propagandasıyla, görüntü ve düşünce bulanıklığı yaratan bazı biçimsel iyileştirmelerle kendine destek sağlayarak; her şeyden önemlisi işçi-emekçi hareketinin istikrarsızlığı ve geriye düşmüş olmasından yararlanarak; uluslararası tekellerin, emperyalist Batılı büyük devletlerin ve devlet olanaklarıyla palazlandırılan, yeşil sermaye etiketli holdingler başta olmak üzere büyük sermayenin çıkarları tarafından belirlenen politikaları uyguladı. Bu politikalar; emekçilerin daha fazla yoksullaşmasına, işsizliğin artışına, eğitim ve sağlık olanaklarının daralmasına, sosyal hakların gasp edilmesine yol açarak yaşam koşullarını ağırlaştırdı. Ancak saldırılar bunlarla sınırlı kalmadı: Belirli bir kitle desteğinden aldığı güçle, alternatif bir iktidar gücünün de bulunmayışı nedeniyle; yığınların nasıl yaşayıp düşüneceklerine, ne yapıp-yapmayacaklarına, neye inanıp inanmayacaklarına, hangi din, mezhep ve inanç grubundan olmaları gerektiğine, kaç çocuk sahibi olacaklarına kadar toplumsal ve bireysel yaşamın her alanına müdahale ederek bir zaptu rapt sistemi kurdu.

Hükümetin övünç kaynağı olan muhafazarlık, Türkiye sağının Osmanlı'dan beri geleneksel politikasının ana unsurları arasında yer aldı ve on yıllardır uluslararası tekellerin ve emperyalist güçlerin çıkarlarına adapte edildi. Muhafazakârlık ve neoliberalizm olarak adlandırılan uluslararası kapitalist politi-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ka, Erdoğan hükümetinin de alameti farikası oldu. Özelleştirmeyle daha fazla işçinin işsiz kalışı, çalışmakta olanların mutlak ve nispi artı değer sömürüsüne daha ağır koşullarda tabi tutulmaları, emek gücünün daha ucuza kapatılması, çalışma koşullarının ağırlaştırılması, bu bileşik politikanın ürünü. Sosyal güvenlik hakkı daraltıldı ve süreç içinde ortadan kaldırılma sınırına getirildi. Eğitim sistemi baştan aşağı değiştirilerek emekçi çocuklarının dini eğitime tabi tutulmalarının yolu daha fazla açıldı. Dini ideolojinin, toplum yaşamına daha etkin şekilde sokulması için yasal değişiklikler yapıldı. Diyanet İşleri Başkanlığına, birçok bakanlığın bütçesinden daha fazla kaynak aktarıldı. Müftülerin, eğitim-öğretim programlarında söz sahibi olmalarının yolu açıldı. Başbakan, hukuki konularda "ulema"ya danışılmasını salık veren konuşmalar yaparak din istismarını yasal-hukuksal alana taşıdı. 108 binin üzerinde cami olmasına ve yeni cami yapımına ihtiyaç olmamasına rağmen, kentlerin en önemli kamusal alanlarına ve görünür yerlerine, devlet eliyle cami inşaatları yapılarak Osmanlı'daki halife-padişahların geleneğine bağlılık gösterilerine girişildi. Alevilere karşı aşağılayıcı tutum ve açıklamalar sürdürülerek Cem evlerinin "cümbüş yeri olduğu"na hükmedildi. İstanbul Boğazı üzerine yapılacak üçüncü köprüye, Osmanlı-Türk tarihinin en büyük ve kapsamlı Alevi katliamına imza atan Yavuz Selim'in adı verilerek bağnazlık sürdürüldü. Kürt sorunu önce inkar, sonra istismar edilerek, Kürtlerin ulusal hak eşitliği talebinin kolektif hak düzeyinde "karşılanamaz" olduğu propagandasıyla, yasal-anayasal eşitliğin reddine devam edildi. Uluslararası sermaye ve işbirlikçi büyük burjuvazi yararına uygulamalar kapsamında, kamuya açık yaşam alanları, sermaye için rant alanına dönüştürüldü. Kentsel Dönüşüm Projesi kapsamında, kentler, iktidar partisinin yönetici zümresi başta olmak üzere İslamist sermaye tarafından yağmalanması projesi olarak şekillendirildi. Sağlığın ve eğitimin özelleştirilmesiyle, kentlerin yeniden imar-yeniden üretim adına kapitalist piyasaya açılmasıyla; kapitalist ilişkilerin ve sömürünün, halk yaşamının tüm alanlarını sarıp kuşatması, tüm bu alanların uluslararası tekelci sermayenin yağmasına sunulması, kamusal hizmetin artı değer, kar ve rant kaynağı olarak görülmesi sonucunda, iktidarın ve onun dayandığı sermaye kesimlerinin buralardan palazlanmasını sağladı. Hızlı kapitalist gelişmenin ivme verdiği toplumsal çözülme, farklılaşma ve karşıtlıklar daha keskin halde açıklık kazanıp gündeme gelirken; hükümet ve partisinin kendinden önceki yönetimlerden de devralarak geliştirdiği, kökleri kapitalizm öncesi toplumsal düzen ve değerlerde olan anlayışlar ile toplumun bu hızlı çözülüşü; farklı yaşam tarzları ve anlayışlarıyla hükümet politikaları arasındaki çatışma; iktidarı, halkın çok büyük kesimi ve ileri aydın kitlesi ile karşı karşıya getiriyordu. Dahası toplumun ezilen sınıfları ve kesimleri demir mengeneye alınarak baskı ve hakimiyet sürdürülmek isteniyordu.

Halkın iktidar politikalarına yönelik öfkesine yol açan sadece bunlar da değildi. Bölge ülkelerine, özellikle de Suriye'ye karşı, Batılı büyük güçlerle birlikte silahlandırılıp saldırıya geçirilen işbirlikçi radikal İslamcı çetelerin eylemleri ne-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

deniyle Suriye'deki iç çatışmaların ülke sınırlarına dayanması ve Hatay-Reyhanlı'daki patlamada onlarca kişinin ölmesi büyük tedirginliklere ve tepkiye yol açtı. Halk kitlelerinin çok büyük bölümü (iktidar partisini destekleyenlerin de önemli bir kesimi), hükümetin Suriye'ye karşı politikalarını onaylamıyordu. Libya'daki cinayetler, El Kaide çetelerinin Türkiye'de cirit atması, Irak ve Afganistan'da ABD ve NATO güçleriyle işbirliği, İran'a karşı ve ülkeyi tehlikeye atacak şekilde füze üslerinin kurulması, NATO karargahlarından en önemli bir tanesinin Türkiye'ye konuşlanması vb. gelişmeler, hükümete karşı güvensizlik etkenleri arasında yer alıyordu.

Bütün bu politika ve uygulamalara, bir tepki bir karşılık verilmemesi olanaklı değildi. Uzun süredir, on yıllardır zorla bastırılan halk kitleleri içinde mayalanmakta olan tepkilerin çeşitli biçimlerde dışa vurulduğu bir ülkede; işçi sınıfı başta olmak üzere (1986-87 Netaş, '89 Bahar Eylemleri, 90-91 Zonguldak grev, direniş ve genel eylemi, '95-'96 büyük işçi grevleri, Ünaldı'da 20 bin işçinin 40 günü bulan direnişi) eğitim, sağlık, belediye ve ulaşım emekçilerinin çok sayıdaki grevi, direnişi ve diğer çeşitli eylemlerinin, otuz yıldır devam etmekte olan büyük Kürt halk direnişinin, Alevi halk kitlelerinin haksızlıklara, baskı ve aşağılamalara karşı çok sayıdaki kitlesel protestosunun ve daha başkalarının yaşandığı bir ülkede; yoğunlaştırılan saldırılar yanıtsız kalamazdı. Bu saldırı politikalarının yarattığı tepkiye, kendisini bir tür yeni Osmanlı sultanı olarak gören Başbakan R. T. Erdoğan'ın "kabadayılığı"na ve yönetme tarzına duyulan öfke eklendi. Halkın, –öncelikle onun başkaldırmaya en açık yaş grubu olmak üzere– ilkin daha az sayıda, zorba yöntemler artığında da giderek büyüyüp milyonları bulan kitlesi, "Dur ve iktidar tahtından in!" istemiyle ve tutumuyla alanlara çıkarak baskılara ve baskıcı yönetim tarzına set çekmeye koyuldu.

B- **Baskı altındaki her kesimden güç alan yığınsal başkaldırı**

Bu politikaların hedefindeki her kesimin, kendini bir biçimde ifade etmeye çalıştığı –ancak işçi sınıfı ve Kürtler açısından yeterli ya da güçlü bir katılımın çeşitli nedenlerle gerçekleşemediği– direniş, tüm bu tepki birikimi üzerinden gerçekleşti ve "yaşam biçimime ve yaşam alanıma dokunamazsın!" çıkışıyla başlamış oldu. Toplumsal mücadelelerin, hem ortaya çıktıkları ülkede hem de yakın-uzak diğer ülkelerde, ezilen ve sömürülenler için bir "okul" işlevini daha fazla gördüğü bir dönemdi. Türkiye işçi ve emekçilerinin, özellikle de ileri kesimlerinin; Yunanistan, İspanya, Portekiz, İtalya, Fransa, İngiltere halklarının sermaye ve hükümetlerinin politikalarına karşı mücadelelerinden; Tunus-Mısır halk ayaklanmalarından; Şili, İsrail, Fransız gençlik eylemlerinden; Amerikan sokak hareketinden ve diğerlerinden etkilenip "bir şeyler öğrenme"leri için fazlasıyla nedenleri vardı. Taksim'den başlayarak harekete geçenler; bölgede, uluslararası daha geniş alanlarda, Avrupa'nın-Kuzey Afrika'nın-Ortadoğu'nun

ve Asya'nın çeşitli ülkelerinde meydana gelen isyanlardan edinilen "hafıza kaydı"ndan bir biçimde ve bir kazanım olarak yararlandılar. Bileşimindeki ve ilk günden sonraki haftalarda değişimindeki zenginliğiyle Haziran Direnişi, böylece, bu toplumsal kesimlerin, hükümet ve polis başta olmak üzere devlet ile karşı karşıya geldiği bir tür muharebeler dizisine dönüştü. Hareket ve direniş, başta ezilen ve sömürülenler olmak üzere küçük ve orta kesim kent insanının yığınsal katılımı ile sosyal-politik ve kültürel saldırılara karşı ayağa kalkışı olarak toplumsal tarihin huzuruna çıktı ve hak ettiği üzere, "bundan sonrası, bundan önceki gibi olamaz!" çıkarımına yol açtı. Direnişte, kamusal hak savunusu; burjuva anlamıyla laisizm savunusu; ekmek, iş ve özgürlük istemleri; polis şiddetinin ve hükümet baskısının durdurulması ve son bulması talebi; kadın yaşamına ve çocuk sağlığına yönelen saldırıların durdurulması talebi vb. bir arada dile getirilerek savunuldu ve bu taleplerin ortaklaştırılması eğilimi, direniş süreci içinde giderek güçlendi. Suriye'ye yönelik Türkiye devleti ve hükümetinin Türk-İslam sentezci ve bir tür yeni Osmanlıcılık içeren "bölgesel güç" politikasının (yayılmacılık içeren müdahaleci dış politika), ülkeyi savaş(lar)a sürükleme potansiyeli taşıdığını görenler, bunu da durdurmak üzere harekete katıldılar.

Egemenlik alanını, her geçen gün "özel-bireysel alan"a doğru genişleten neoliberal ve muhafazakâr politikalara yığınsal itirazın, daha yaygın yeni bir biçimi olarak gelişip genişleyen direniş; sanatsal üretime, bilimsel araştırmaya- öngörüye-tespitlere, aile ve özellikle kadının yaşamına, dinsel alana müdahaleye, dinin devlet eliyle daha güçlü örgütlenmesine ve dayatılmasına, kitleleri muhafazakâr ve "dindar nesiller"e mutasyon çabalarına, özelleştirmeye ve taşeronlaştırmaya karşı; kitlesel ayağa kalkış oldu. Önemli bir kesimi yüksek eğitimli; bir bölümü belirli bir ekonomik güvenceye sahip olan ve hizmet sektöründe çalışan; çoğunluğu yüzde 27.4 oranındaki eğitimli işsizler arasında yer alan; genç kuşak kadın ve erkekler, ev kadınları, lise ve üniversite öğrencileri, özelleştirme ve taşeronlaştırma mağduru genç işçi ve işsizler, semt yoksulları, öğretmenler, doktorlar, hemşireler, hasta bakıcılar, mühendisler, avukatlar, gazete muhabirleri-çalışanları, küçük ve orta boy işletme sahipleri, sol-sosyalist-demokrat siyasal parti ve grupların etrafında birleşen işçiler, emekçiler, gençler ve kadınlar, bu direnişin kitlesini oluşturdular. Çok çeşitli sınıf ve tabakalardan geniş gençlik kitleleri, direnişte özel bir yer tuttular. Özelleştirme politikalarıyla önemli bir kesimi ücretli emekçi durumundaki sağlık emekçileri, doktorlar, mühendisler, ulaşım-iletişim emekçileri kitlesel olarak direnişe katıldılar. Nüfus bileşimi ağırlıklı olarak işçi ve emekçilerden oluşan semtlerdeki ve Anadolu'nun çok sayıdaki diğer kentlerindeki direnişin harekete geçirdiği ve hareket tarafından kucaklanarak birleşik mücadelenin ve eylemin eyleyenleri haline getirilenlerin ana kitlesini; semt emekçileri ile çeşitli mezhep ve milliyetlerden "azınlık"ların yine en fazla ezilen kesimleri oluşturdular. Direnişin genel sosyal dayanağı ve sınıfsal karakteri, tüm bu kadın-erkek emekçiler ve

gençler tarafından oluşturuldu. Direniş; işçi sınıfına, kent ve kır emekçilerine, kent küçük ve orta sınıf(lar)ına, gençliğe, kadınlara, Kürtler ve Aleviler başta olmak üzere farklı etnik ve dinsel-mezhepsel kesimlere dayatılan biat politikasına ve kültürüne; tüm bu kesimlerden büyük bir kitlenin, ülkenin hemen tüm kentlerinden ve yerleşim alanlarından verdiği yanıt oldu. En iyiyi bilme tekeline sahip olduğunu düşünen egemen iktidar tutumuna ve politikasına, halkça ve güçlü bir karşıtlık olarak şekillendi. Genç kitlelerin önemlice bir kesimi açısından bir tür kişilik savunusu, yaşam tarzına zorbaca karışılmasına direnme olarak gerçekleşti. Alanlara ve sokaklara çıkan yüz binlerce-milyonlarca insanın "Tayyip İstifa!" "Hükümet İstifa!" sloganında dile gelen, hükümetin ve başındaki kişinin, demokratik meşruiyetini yitirdiğinin ilanı idi.

C- **Kapsamı ve çeşitliliğiyle yenilikler gösteren heterojen bir toplumsal hareket**

Haziran Direnişinde, çok çeşitli kesimlerden gelen gençlik kitleleri önemli bir yer tuttular. Bu sosyal gerçeklikten hareketle, sosyal bilimler alanında çalışma yürüten kimi sosyologlar, bazı sol grupların sözcüleri ve kimi yazarlar; hareket içinde yer alan gençlik kesimlerinin bireysel özgürlükçü, bazı grupların ise otonom tutumlarından, sağlık ve eğitim emekçileri, mühendis, avukat, doktor vb. kesimlerin direnişte önemli bir güç oluşturmasından hareketle; onların durumunu ve taleplerini öne çeken, direnişi orta sınıflara yazan, zaman ve mekân bağlantısız, koşullardan ve değişimden soyutlanmış "özgürlükçü ve katılımcı" anlayış(lar)ın önemine(!) işaret eden makaleler yayımladılar. Kültür-edebiyat dergileri, gazete sayfaları ve internet siteleri, bu türden makalelerle neredeyse dolup taştı.

Direnişi, hak ettiği yer ve zeminde, doğru şekilde değerlendirme gerekliliği yadsınamaz. Ancak, hareketin çok büyük kitlesel gücünden ve onun heterojen yapısından hareketle; "politika dışı olan"ları öne çıkarıp tüm diğerlerini neredeyse yok sayarak, üstelik tek yanlı abartılarla sosyalist-sol politikaları köhnemiş ilan ederek, tarih ve toplumsal hareket karşısında sorumlu-doğru bir analiz yapılamayacağı da açık olmalıdır. Yukarıdaki bölümlerde, direnişi ortaya çıkaran koşul ve etkenlerden söz edildi. Bu koşul ve etkenler, direnişin sosyal sınıf dayanakları yönünden de açıklayıcı özellikler göstermektedirler.

Haziran 2013 Direnişi, yukarıda belirtilen saldırı politikalarına karşı tepki içindeki kesimlerin, birleşme momentini oluşturdu. AKP iktidarının, belirgin bir şekilde ve giderek ağırlaşan baskıcı-otoriter yönetim tarzı ve anlayışı; kendini ekonomik-sosyal ve siyasal baskı altında hisseden, başka zamanlarda bir araya gelişleri ve birlikte hareketleri zor görünen ve hatta kimileri tarafından imkansız sayılan tüm kesimlerin, birleşik eylem içinde yan yana gelmelerine yol açtı. Direnişin dile getirilen talepleri ve sloganları; direniş dışında kalan, hatta AKP ve hükümeti tarafından yanıltılmış-aldatılmış olarak kendi aleyhle-

rine işleyen sisteme ve mekanizmalara yedeklenen kitleler yönünden de başlıca demokratik hak ve özgürlüklerin savunusu, siyasal gericiliğin reddi, yaşam alanları ve tarzına karışılmasına gösterilen tepki olarak ortak talepler özelliği taşıyordu. Farklı gruplardan, sosyal çevre ve kesimlerden insanlar, kendilerine yakın gördükleriyle birlikte ilk adımı attılar ama ardından daha başkalarıyla da iç içe girmelerinin koşulları bizatihi hareketin içinde, pratik güven ve ihtiyaç üzerinden gerçekleşti. Kemalistler, TGB, demokratlar, sosyalistler, antikapitalist Müslümanlar, futbol takımlarının taraftar grupları, kendisini hiçbir gruba yakın hissetmeyen bireyler, bir araya geldiler. Eylemlerin hızla yaygınlaşması, direnişe katılanların çeşitliliği, direniş sürecinde atılan sloganların verdiği mesajlar ve ileri sürülen talepler, toplumun farklı kesimlerinde benzer ya da ortak duyguların oluşmasını sağladı.

Liberal sol sınıf inkarcılığının tersyüz edilmiş bir biçimi olarak ortaya çıkan, büyük burjuvaziyle üst-orta kesimler dışındaki herkesi işçi sınıfı katmanları içinde sayan, hareketin somut gerçekliğiyle direnişin heterojen sosyal yapısını gözetme yerine, anti sınıfçılık karşıtlığı adına direnişi, işçilerin ve işçileşmekte olan kesimlerin eylemine daraltan kimi sol analizlere rağmen; yaşanan, ne salt orta sınıf(lar)ın bir isyanı idi ne de işçi sınıfının başını çektiği ya da asıl rolü üstlendiği bir hareket özelliğine sahipti. Kitlesel ayağa kalkış, bu iki kesimden olanları da içermek üzere daha heterojen bir halk eylemleri dizisi olarak gelişip yaygınlaştı. Direniş, ne politikaya uzak durdukları söylenen gençlik kesimlerinin durumundan hareketle "apolitik yığınsal gençlik eylemi" olarak nitelenebilir ne de direnişe katılanların önemlice kesimlerinin laisist-kültürel değerleri sahiplenip yaşam biçimlerine ve tarzlarına üstten ve zor kullanılarak karışılmasına reddiye çıkarmalarından hareketle "İslam'a karşı Kemalist başkaldırı" olarak. "Politikadan uzak" ya da "apolitik" olarak nitelenen ve bir kesimi öyle de olan, farklı gerekçelerle direnişe katılan, hatta ilk başlatıcılar arasında bulunan, "parkıma dokunma" diyerek devlet ve hükümet yetkililerinin karşısına dikilen, polis saldırılarıyla cepheden savaşa zorlandıkça kendini savunma yöntemlerini çeşitlendiren, "sol" ile araya sınır koyma önyargıları hareketin gelişme seyri içinde zayıflayan, çeşitli meslek örgütleri, gençlik grupları, odalar, örgütlü sol parti ve gruplar ile aynı mekânda bir arada bulunan ya da durmaya başlayan ve Taksim Dayanışmasının tutumunu gözeten örgütsüz kitlelerin davranışındaki değişim; kitle hareketini belirli matematiksel formül ve kalıplar dahilinde kurgulayan anlayışları bir kez daha geçersiz kıldı. Direnişi, "Kemalist başkaldırı"ya indirgeme çabaları ise yalnızca, örgütlü devrimci ve sosyalist kesimlerin direnişteki konumları ve yönlendirici etkisi tarafından değil, Antikapitalist Müslümanlar'ın direnişe katılmalarıyla, özellikle de Taksim alanında ve İstiklal Caddesi'nde, laik ya da ateist kitlelerin inanç özgürlüğü kapsamındaki yaklaşımıyla desteklenen namaz kılma ve Yeryüzü Sofraları adıyla iftar yemekleri düzenleme eylemleri tarafından, boşa çıkarılmıştır. Eşitlik- özgürlük-kardeşlik şeklindeki burjuva demokratik içerikli, ancak artık

esas olarak işçi sınıfı ve emekçiler tarafından savunulan, istenen ve elde edilmesi için mücadele konusu edilen talebi haykıranlar; Kürt sorununun barışçıl çözümünü talep edenler; direniş öncesinde kendi sektörel talepleri için ve ayrı ayrı eylemlere giriştiklerinde yalnızlık hissedip hayıflandıkları halde bu büyük ve birleşik ayağa kalkışta kendilerini bularak ona katılan işçi ve işsizler ile kamu emekçileri; tümü; bir biçimde politika yaptılar, politika ile yüzleşip politik kavgaya tutuştular.

Büyük bir kesimi ilk kez bir eyleme katıldığını beyan eden gençlik kitleleriyle sol-sosyalist ve demokrat-ilerici parti, örgüt, çevre ve kesimler, "kamusal alanların savunulması" için, sıcak çatışmalı bir direniş ve birleşik hareket içinde yan yana duruyorlardı. İstanbul'un özellikle Gezi Parkı'ndaki kitle bileşimini, ülkenin hemen her tarafına yayılan bu büyük direnişin homojen bir orta sınıf ayaklanması olarak kurgulanmasına dayanak edinmeye çalışmak, hareketin sosyal gerçekliğine göz kapamak olacaktır. Orta sınıftan belirli kesimlerin proletaryanın saflarına doğru itildiği; bunun kapitalist gelişmenin rekabet ve tekelci baskı gibi özellikleriyle bağlantılı kaçınılmazlıkları arasında yer aldığı; sosyal-iktisadi konumları sarsılan ve on yıllardır uygulanan politikaların yaşam tarzı ve kişisel özgürlük alanlarına karşıtlığının giderek ağır bir baskı oluşturmasına duydukları tepki birikimi ile orta kesimlerin direnişe katıldıkları; doğru olmakla birlikte, bu, halkın çok çeşitli sınıflardan ve kesimlerden milyonlarcasının, ortak talepleri etrafında harekete katılmalarını örten bir durum değildir. Eğitim, sağlık, hukuk, banka ve sigorta emekçileri; küçük ve orta büyüklükteki çeşitli işletme sahipleri ile "aynı sosyal ekonomik konumda" olmayıp büyük bir kesimi açısından emek gücünün(güçlerinin) meta karakteri kazandığı bir süreçte, sermaye ile ilişkilerinin farklı niteliği nedeniyle ücretli emekçi konumunda bulunmaktadırlar. Kent merkezlerinden emekçi semtlerine ve Anadolu'nun taşrasına doğru yaygınlaştıkça, yığınsal direnişin, işçileri (işsiz kesimleriyle birlikte), kent yoksullarını, kentlerin küçük ve orta alt kesimlerini kucaklayarak yaygınlaştığı ve büyüdüğü olgusal bir gerçektir.

Direniş, işçi sınıfının çeşitli-lokal ve genel eylemlerinde sıklıkla atılan "Birleşe birleşe kazanacağız!" sloganında anlamını bulan bir halk sınıf ve katmanları birleşikliği olarak şekillendi. Gençlik ağırlıklı, genç-yaşlı, kadın-erkek, ekseriyetle yoksul, ücretli-maaşlı emekçi, işsiz, esnaf, küçük işletme sahibi, kimileri ekonomik olarak orta gelir grubunda bulunan çok çeşitli siyasal görüşlerden (demokrat, liberal, çevreci, anarşist, LBGT, Atatürkçü, sosyal demokrat, sosyalist, dindar-ateist, laik-antikapitalist Müslüman, partili-partisiz, örgütlü-örgütsüz, emekçi-işveren, varoşlardan gelenleri ağırlıkta olmak üzere kentlerin hemen her yerleşim alanından gelen çok çeşitli ve renkli bir bileşim ile gerçekleşti direniş. Kısaca "Her yer Taksim, her yer direniş!"ti.

Bu bir iktidar savaşı değildi. Ayağa kalkan yüz binler-milyonlar, hükümetin istifasını istediler; ama biz iktidara talibiz demediler, diyemezlerdi. Aralarında, iktidar için kitlelerin bilinçli seferberliğini hazırlama anlayışıyla hareket eden sosyalist ve devrimci parti, grup ve çevrelerin bulunuyor olması, bu gerçeği değiştirmez. Onlar, ayağa kalkan kitleleri, doğru olduğunu düşündükleri yönlere kanalize etmeye çalıştılar. Ankara'da polis kuşatması böyle yarıldı. Dersim'de, Hatay'da, İstanbul Alibeyköy'de, Tuzla'da, Gebze'de, Merter'de, Çağlayan'da, Nurtepe'de, İzmir Aliağa'da, Antep Başpınar'da direnenler; işçi-emekçi, genç- yaşlı kadın ve erkeklerdi.

Bu büyük direniş, yalnızca halkın çeşitli kesimlerinin birleşik mücadelesinin mümkünlüğünü göstermedi; başarı için örgütlü olmanın önemini ortaya koymanın yanı sıra mücadele içinde ve olabildiği ölçüde çeşitli örgütlenmelerin ortaya çıkma olanağını ve gerekliliğini de göstermiş oldu. Yardımlaşma ve birlikte iş yapmanın, üretmenin ve paylaşmanın olanaklarının genişliğine işaret etmekle kalmadı; birikim üzerinden daha ileriye yürünebileceğini, sermaye iktidarı-hükümeti ve onun seferber ettiği devlet-zor güçleriyle dövüşülebileceğini, herhangi bir hakkın ancak kararlı ve boyun eğmez direnç ve mücadele ile elde edilebileceğini bir kez daha gösterdi. Burjuva iktidarının polis vahşeti ile sağlamakta olduğu ya da sağlamak istediği korku atmosferi darmadağın edildi. Gerici barikatlar parçalandı; iletişim ve ulaşım engelleri eylem içinde yaratıcı inisiyatif ile aşıldı; alanlar, sokaklar, emekçi semtleri, çok sayıdaki işletme ve işyerinin önü-içi-dışı- direniş meydanlarına çevrildi. Toplumun çok geniş kesimleri bu direnişi, yasallık-yasa dışılık endişesi taşımaksızın haklı ve meşru gördüler.

Henüz bir iktisadi kriz durumunun yaşanmadığı koşullarda ortaya çıkan bu büyük halk hareketi, geleceğe dair daha kapsamlı ve etkili mücadeleleri haber verirken sermaye ve hükümet cephesinde "sosyal patlama" korkusunu artırdı; yönetici elitin, gaddarca saldırı ve yalana dayalı dezenformasyonda sınır tanımazlığının başlıca etkeni oldu. Direnişin gücü, kitleselliği ve direnci, hakim sınıfın ve devlet-hükümet yönetimini elinde tutan AKP cephesinin iç çelişkilerini belirli düzeyde alevlendirdi, çürük kalelerindeki çatırdama sesleri, dışarıya yansıdı. Birbirleriyle polemiğe girip sertlik ve uzlaşmacılık üzerine açıklamalar yapmak zorunda kaldılar.

POLİS

gezi günleri ve demokratik devrim

Taner Timur

Toplumsal çalkantıların, devrimci atılımların sürüp gittiği anlarda, yaşananların sağlıklı bir şekilde analizi her zaman zor olur. Çünkü böyle durumlarda tüm olup bitenler, bireylerin zihninde; sınıf dürtüleri bağlantıları içinde değil, daha çok bunları gizleyen ideolojik kılıflar içinde yansır. Ve bu koşullarda genellikle sert çatışmaları gidermek, gerginlikleri yumuşatmak kaygıları ön plana çıkar; "sivri"likler yontulur, "ılımlı" formüller piyasaya sürülür. Öyle görünüyor ki Haziran 2013'te Türkiye'de yaşananlar da bu konuda bir istisna teşkil etmedi.

Gerçekten de Gezi Parkı'nda birkaç ağacın kesilmesine direnme ile başlayan toplumsal hareket, katılımcılar açısından, daha çok "çevrecilerin isyanı", "hayat tarzı duyarlılığı", "90'lı kuşağın kavgası" gibi kalıplar içinde değerlendirildi. Oysa durum böyle olunca, Başbakan'ın daha başlangıçta "anlayışlı" bir tavır sergilemesi, örneğin "mademki istenmiyor, biz de Taksim projesinden vazgeçebiliriz!" şeklinde birkaç söz söylemesi gerginliğin azalmasına, sükûnetin tesisine yol açabilirdi. Fakat öyle olmadı. Erdoğan'ın şefliğini yaptığı iktidar korosu; olayları, yurt dışından Türkiye'yi kıskanan "uluslararası güçler"in, yurt içinden de açgözlü bir "faiz lobisi"nin tezgâhladığı bir "komplo" olarak yorumladı. Oysa bu gülünç ve inandırıcılıktan uzak açıklamalar, temel gerçekleri gizliyor ve gerginliği daha da artırmaktan başka bir işe yaramıyordu.

Bu durumda, durumu gerçek boyutları içinde kavrayabilmek için ne yapmalıyız?

Sanıyorum ki yaşananları somut gerçekliği içinde kavrayabilmek için önce şu soruları yanıtlamaya çalışmamız gerekiyor: Gezi Parkı Direnişiyle başlayan toplumsal hareketin anlamı nedir? Bugüne kadar büyük kitleleri sokağa döken ve bir türlü yatışmayan öfke, gerçekten de sınıf çıkarlarından bağımsız sayılabilir mi? Bu kolektif direnişte, aslında çatışma halinde olan bazı toplumsal kategoriler, hangi nedenlerle bir araya gelebildiler? İşte, izleyen satırlarda, ileride çok daha ayrıntılı analizler gerektirecek olan bu sorulara yön gösterici nitelikte bazı genel yanıtlar vermeye çalışacağım.

1- Kıvılcımı Gezi Parkı'nda çakılan ve kısa sürede Türkiye sathında -İçişleri Bakanlığı verilerine göre- iki buçuk milyon insanın sokaklara dökülmesine yol açan toplumsal hareket, sınıfsal açıdan, okumuş orta sınıf tabanına dayanan bir demokratik devrim hareketidir. Bu haliyle, kendine özgü renkler taşıyor olsa da, Gezi günleri, hiç de iddia edildiği gibi "tamamen özgün" bir hareket değildir. Biliyoruz ki 19. yüzyılın devrimci hareketlerinden itibaren neredeyse tüm demokratik devrimlerin kıvılcımını, üniversite gençliği ateşledi. Bizim yakın tarihimizde de medrese öğrencileri; Abdülhamit'in değil, 1876 Kanun-i Esasi'si ile ırk ve din ayrımları dışında ilk modern "vatandaşlık" statüsünü getiren Mithat Paşa'nın yanında yer aldılar. Aynı şekilde bugünkü demokratik devrimci harekete de seküler yaşam tarzını benimsemiş, eğitimli, fakat siyasi militanlık tecrübesi olmayan orta sınıf kesimi, taban teşkil etti. Bununla beraber bu taban üzerinde en aktif rolü oynayanlar, hareketi bilinçlendirmeye ve emekçi kitlelere yaymaya çalışanlar, sosyalist parti ve gruplara mensup militanlar oldular. Bu yüzdendir ki Başbakan Erdoğan'ın "illegal, terörist unsurlar" diye hedef gösterdiği ve "iyi niyetli gençler"den ayırarak "haklamak" istediği unsurlar da bunlar oldular. Buna karşılık hareketi destekleyen işçi sendikaları, bu atılımda belirleyici bir rol oynayamadılar.

2- İdeolojik planda ayaklanmanın ilk dürtüsü olarak ortaya çıkan "hayat tarzıma dokunma!" sloganı, son dönemde AKP'nin İslami bir cumhuriyete doğru hızla ilerlediği kuşkusu yaratan söz ve eylemlerinin ürünü oldu. Bu kuşkular aslında AKP'nin ilk yıllarından itibaren mevcuttu; fakat Anayasa referandumundan ve son seçimlerden sonra Başbakan, bu konuda daha önce göstermiş olduğu ihtiyatı da elden bırakarak açıkça ve meydan okurcasına "dinci" sloganlar kullanmaya başlamıştı. Daha kuruluşta mahkûmiyetine neden olan dinci-militarist dizeleri ("Minarelerimiz mızrak, camilerimiz kışla vb...") TBMM'de yeniden okuması; Şeriatçı şair Necip Fazıl'a yaptığı göndermeler ("Dindar ve kindar nesiller yetiştirme" özlemi); eğitimi dinselleştirme yolu açan "Reform" ve son olarak da alkollü içki kanununa itirazları değerlendirme şekli ("iki ayyaşın düşüncesine değil, dine dayanan kanunu eleştirenler") bu konuda ilk akla gelen örneklerdir.

3- AKP de karşıtları gibi, esas olarak küçük burjuvaziye, fakat bu ara-sınıfın "muhafazakâr" öğelerine dayanan bir parti oldu. Kadrolarını, siyasileşmiş esnaf ve küçük ticaret erbabı, mütedeyyin liberal meslek sahipleri, KOBİ'ler ve TÜSİAD'ın yerini almaya çalışan işveren örgütleri çerçevesinde oluşturan bu parti, militan "demir çekirdeğini" de bu kategorilerin en katı ve inançlı unsurlarına dayandırdı. Çevre halklarının işçilikle köylülük arasında bocalayan, kısmen de yaşamını daha çok hizmet sektörünün kırılgan girdileriyle sağlamaya çalışan nüfusu da bu "demir çekirdek"e bol bol malzeme sağladı. Başbakan'ın hitabet gösterilerine sahne olan mitinglerde, meydanları daha çok bunlar doldurdular. Ve her kriz durumunda –özellikle de iktidar çevrelerinde panik yaratan bu son krizde– Başbakan, üslubunu bu dar kadrolara göre ayarladı ve keskinleştirdi.

4- Her şeye rağmen, AKP, liberal burjuvazinin farklı nedenlere dayanan desteğini kazanmamış olsaydı bugünkü noktaya böyle kolaylıkla gelemezdi. Egemen burjuvazinin medya organları ve sözcüleri, biraz da tek parti iktidarının uyguladığı merkantil politikanın karşılığı olarak, AKP'nin sınıfsal ve ideolojik hasımlarını devamlı şekilde karaladı ve yıprattılar. Şeriatçı eğilim korkusu içinde yapılmış fakat fiili girişime dönüşmemiş darbe sohbetleri ve planlarına yönelik eleştiriler, yer yer bir iftira ve aşağılama kampanyasına dönüştü; sıkıyönetim günlerini anımsatan dalga dalga tutuklamalar yapıldı ve yaratılan ortamda dinle pek de ilgisi olmayan bir sürü yazar "laik cephe" kavramını adeta bir "hasım cephe" şeklinde sunmaya başladılar. Sonuç olarak da "demokrasi ve askeri vesayetten kurtulma" adı altında yürütülen kavga sonucunda varılan nokta, bugünkü, 2002 yılından çok daha anti-demokratik Türkiye oldu. Bu yolculukta, dilimizde "faşist", "darbeci", "mafya" gibi terimler mevcutken bunların hepsi "ulusalcı" başlığı altında toplandı ve bu kavram liberal jargonda bir karalama aracı haline getirildi. Üstelik bu söylem bir kısım sosyalistler arasında da kabul gördü ve analizlerde kullanıldı. Oysa bu ülkeyi biraz inceleyen herkes bilir ki "ulusalcı" denilen ve sayıları milyonları aşan toplumsal kategori, aslında, çoğu küçük burjuva kökenli, genellikle demokratik ve antiemperyalist eğilim içinde, devrimci atılımlardan ürkse bile sistematik devrim düşmanı olmayan, laik cumhuriyete bağlı, kısaca ırkçı ve şoven çevrelere itilmek yerine devrimci güçlere kazanılması gereken yurttaşlardan oluşuyor. 1960'larda bu ülkede, sosyalizm, "ulusal demokratik devrim" programıyla kitlesel boyutlar kazandıysa sınıfsal dayanaklarını en çok bu sosyal kategoride buldu. Nitekim sık sık düşülen bu teorik hatayı, pratik düzeltti ve Gezi günlerinde ulusalcı demokratlar da devrimci cephede yerlerini aldılar.

5- Kürt hareketi ve "barış süreci" de demokratik devrimci hareketin etkisiyle şekil değiştirdi ve daha sağlıklı temellere oturmaya başladı. Birçok Kürt siyasetçi –bazı ikircikli ve çelişkili çıkış ve beyanlara rağmen- eğer bu ülkede gerçekten demokratik bir barış olacaksa bunun, tüm demokratları karşısına almış, inandırıcılığını yitirmiş ve hâlâ -bir "akil'in ifadesiyle- "neler yapacağını değil; neler yapmayacağını söyleyen" bir liderle görüşmeler yoluyla değil, demokratik bir devrimle gerçekleşebileceğini açıkça görmeye başladılar.

6- Erdoğan ve Bağış'ın AB kararlarını tanımayan, sözcülerini suçlayan ve azarlayan üslubu, AB'yi –ve onlarla beraber bizim bir kısım liberal aydını- AKP'den daha da uzaklaştıran bir faktör oldu. Oysa son günlerde ünlü bir Batılı gazetenin yazdığı gibi, başlangıçta Hıristiyan evrensellik temelinde tasarlanmış (Schuman, Adenauer, De Gasperi) Avrupa Birliği'nin bazı üyeleri, başka bir takım nedenler arasında, "ılımlı İslam" olarak niteledikleri AKP yönetiminde Türkiye'yi AB'ye üye yapmak ve böylece gerçek bir evrenselliğe geçmek gibi bir niyet de ortaya koymuşlardı. Erdoğan ve Bağış, bu beklentinin ne kadar hayalci olduğunu ortaya koydular. Öyle ki AB platformlarında canla başla Türkiye'nin avukatlığını yapan Daniel Cohn Bendit bile artık dayanamadı ve "bu iş

bitti" dedi; Türkiye AB'ye katılamayacak; artık nasıl bir imtiyazlı ortaklık olabilir, bunu düşünmek lazım!" (Le Monde, 27 Haziran).

Sonuç olarak Haziran 2013 demokratik hareketi yıllardır sayısız kitapta ve makalede yapılan analizlerin ve çağrıların yapamadığını yaptı ve "demokratik cephe"yi sahada gerçekleştirdi. Kuşkusuz 2011 yılında yüzde 8,5 olan büyüme oranının 2012'de yüzde 2,2'ye inmesinin yarattığı iktisadi durgunluk ve 90'lılar arasında yüzde 20'yi bulan işsizlik oranı da bu büyük buluşmada belirleyici unsurlardan biri oldu. Ve bu koşullarda Gezi Parkı'nda çadır kuran gençlerin de neden "tuzu kuru beyaz Türkler"den değil de çoğunlukla yarınından emin olmayan "kaygılı ve öfkeli" gençlerden oluştuğu gerçeği anlaşılır hale geldi. Ne var ki hareket bitmedi; önümüzdeki dönemde tüm devrimci demokratlara, bir yumruk yemiş ve karşılık olarak geliştirdiği paranoyak söylemle iç ve dış müttefiklerinin çoğunu kendisinden uzaklaştırmış bir iktidarın yine de kurabileceği tuzaklara düşmeden, cepheyi genişletme ve kavgayı günlük yaşam kaygısı içinde olayları bütünlüğü içinde kavrama olanağı bulamayan halk sınıflarına yayma görevi düşüyor.

TOYOTA
BÜYÜKŞEHİR
FAŞİZMİ
YIKACAĞIZ!
HALK

TAKSİM'DE KIŞLA DEĞİL PARK İSTİYORUZ!
TAKSİMİMİZE DOKUNMA!
TAKSİM RANTIN DEĞİL EMEĞİN MEYDANIDIR
EMEK'ten ÇIKIN DEMİRÖREN'i YIKIN!
GEZİ PARKIMA DOKUNMA!
KIŞLA BAHANE RANT ŞAHANE
TAKSİM RANTA KURBAN EDİLEMEZ!
TAKSİM HALKA KAPATILAMAZ!
BU DAHA BAŞLANGIÇ MÜCADELEYE DEVAM!

BU DAHA
BAŞLANGIÇ

DOOSAN
YILPAK

Gezi Parkı Direnişi, bu söyleşinin yapıldığı sırada bileşen sayısı 135'e yükselen Taksim Dayanışmasının koordine ettiği bir hareketti. Dayanışmanın koordinasyon merkezi, bu süreçte çok sıkı bir çalışma yürüttü. Söyleşi, Dayanışma sözcüsü Tayfun Kahraman ile yapıldı; daha sonra da Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şube Başkanı Beyza Metin de katıldı söyleşiye. Beyza Metin'in dahil olduğu andan itibaren konuşanların isimleri, ifadelerinin önüne eklendi.

insanlar bedenlerini koydular oraya...

Söyleşi: Nuray Sancar

Biraz baştan başlayalım mı?

Toz ve gaz bulutundan diyorsun...

Yok, daha öncesinden. Gezi Parkı'ndaki dönüşüm projesinden ve Taksim Dayanışmasının kuruluşundan.

Evet, bizim bu projeyi öğrenmemiz, Başbakan'ın 2011 seçimlerinin hemen öncesinde açıkladığı çılgın projeler furyası sırasında oldu. İstanbul'a ilişkin açıkladığı seçim öncesi son projeydi. Taksim Meydanı'nı da şöyle şöyle yapacağız, diye acemice hazırlanmış bir skeç şeklinde yapmıştı açıklamayı. Proje de gerçekten çok acemiceydi; öğrenciyken hazırlasaydınız sınıfta kalırdınız. Altı doldurulmamış bir projeydi. Tabii daha sonrasında teknik detaylar tartışıldı. Şöyle diyeyim: Büyük ihtimalle birdenbire ortaya bir fikir atılmıştı, proje de hızlıca hazırlanıp sunulmuştu. Kanal İstanbul Projesi de öyle çok acemice hazırlanmış bir sunumla ortaya çıkmıştı.

Peki sonra?

Ondan sonra, Taksim Meydanı ne olacak, diye bir gündem ortaya çıktı. Hemen ardından yanlış hatırlamıyorsam Kasım 2011'de katılım toplantıları yapıldı. Burası bir sit alanı olduğu için, koruma amaçlı imar planı yapılırken katılım toplantısı gerekliydi.

Büyükşehir Belediyesi tarafından meslek odalarına davetler geldi; biz de bu davetlere katıldık. Projenin teknik detaylarına ilişkin ilk bilgi sahibi oluşumuz böyle başladı. Burada gördüğümüz projenin, şu anda iptali gerçekleştirilen planla bir farkı yoktu. Ne diyordu bu proje? Bu projenin içerisinde, öncelikle yayalaştırma adı altında, esasta araçlara öncelik veren bir plan vardı. Lastik tekerlekli araçlar için, adeta herhangi bir karayolunda yapılabilecek biçimde bir

kavşak projesi ve alt geçit projesi yapılıyordu. Burada dalış tünelleri vardı. Bir tanesi şu anda imalatı büyük oranda bitmiş olan Harbiye ile Tarlabaşı'nı bağlayan; bir tanesi hem Sıraselviler ile Harbiye yönünü hem de Sıraselviler'den çıkıp Gümüşsuyu yönünü bağlayan; bir diğeri de İnönü Caddesi'nden yani Gümüşsuyu'ndan çıkıp Mete Caddesi'ni karşıya bağlayan; onları da yine Harbiye yönüne bağlayan aşağıda bir kavşak yaratan tünellerden oluşan bir projeydi bu. Otobüs durakları aşağıya alınıyordu. Bunun yanında, o zamanlar ön plana çıkmayan bir Topçu Kışlası projesi vardı. Kışla, 19. yüzyıl başında, yığma bir eser olarak yapılmış bir yapıydı. Ve daha sonra da top sahası olarak kullanılmış, 1937 tarihli Proust Planı'nda İstanbul'un 2. no'lu parkı olarak görünen ve bu nedenle de yıkılan bir yapı vardı burada. Bu yapının, o zamanlar yıkılması ne kadar hatalıysa bunu hep söylüyoruz zaten, bugün yeniden yapılması da bir o kadar hatalı. Çünkü buraya, yıkımın hemen ardından Proust planı uygulanmış ve burası bir park alanına dönüşmüş.

Proust Planı nedir?

Fransız şehir plancısı Henri Proust, Cumhuriyetin ilk döneminde, Türkiye'nin tüm kentlerini planlarken İstanbul'da da bir plan çalışması yapmış. Tarihi yarımadada, bugünkü Edirnekapı bölgesinden başlayıp Fındıkzade'ye kadar devam eden alanı planlamış. Tabii ki bu plan uygulanmamış; 2. bölge planı uygulanmış. Taksim Gezi'sinden başlayıp Dolmabahçe'ye kadar U şeklinde devam eden bir parktan oluşur bu plan. Şu an Hilton tarafından işgal edilen Maçka Parkı da var bu tasarının içinde. İşgal edilmemiş tek bölge Maçka Parkı ve Gezi Parkı'dır, bu planda gösterilenler arasında.

Şimdi işgal edilmeye çalışılan...

Kent bu plana göre şekillenmiş ve buna göre oluşmuşken bu alanı doldurmak, alanda inanılmaz bir baskı yaratmaktır. Çünkü bu alanda, bu büyüklükteki tek yer, bu park alanı. Bir taraftan da afet sonrası kaçış alanı. Tam da burada bir projelendirme gerçekleşiyor. Tabii günümüz teknolojisiyle üretilmiş beton ağırlığı üzerine fibre beton giydirilmiş bir proje bu.

Peki, Gezi Parkı'nı iptal eden projenin kime ne faydası olabilir?

Taksim Meydanı, siyasetlerin simgesel mekânı oldu esasında. Meydan'ı öyle okumak gerekir. Türkiye'nin ikinci heykeli Cumhuriyet Anıtı, Taksim Meydanı'nda yer aldı. 1960 darbesi gerçekleştiğinde Miğfer-süngü heykeli burada yer aldı. Şu an kaldırıldı o heykel, askeri darbeyi simgeleyen bir heykeldi. Hemen arkasından Türkiye'nin modernleşen yüzü olarak gösterilen AKM binası burada yapıldı. Bu bina, modernleşmenin getirdiği sanat faaliyetinin simgesiydi.

Bedrettin Dalan, Taksim daha ulaşılabilir bir yer olsun; küresel kent İstanbul'un simgesi Taksim olsun, diye, Tarlabaşı yıkımını yaptı. Tayyip Erdoğan, ilk

belediye başkanı olduğu dönemde Gezi Parkı'na cami yapma projesini ortaya attı. Yani Taksim Meydanı, siyasetlerin simge mekânı olmuş hep..

1 Mayıs da var tabii...

1 Mayıs'ın ve işçi hareketinin de en önemli ve en simgesel mekânı Taksim Meydanı. Herkesin kendisinden bir şey bulabildiği, akla ilk gelen protesto ya da kutlama mekânı yani. Takımların, şampiyon olduklarında ya da Avrupa'da başarı elde ettiklerinde ilk çıktıkları yer. Bu kadar simgesel bir yerde, neoliberalizmin simgesi bir AVM yapılmak istendi. Taksim'deki projelendirmenin amacı buydu. Yayalaştırma projesi ve karayolu projesine gelirsek burasının tamamen yayaya ayrılması, toplu taşıma sistemine en kolay ulaşılabilen bir yer olması gerekirken tam tersine alanın araç trafiğine açıldığı ve alanda yoğun bir araç trafiğinin olacağı bir ulaşım sistemi gündeme getirildi bu projeyle. Bizler buna karşı çıktık. Toplantılar sonrasında bu plan, Bölge Koruma Kurulundan geçti. Koruma Kurulu onayladıktan sonra, yanlış hatırlamıyorsam 15 Şubat 2012 tarihinde bu plan askıya çıktı. Bu planın askıya çıkmasıyla birlikte bizler, binlerce itiraz dilekçesi verdik. Hem dernekler, hem meslek odaları hem sendikalar olarak.

Taksim Dayanışması o zaman mı doğdu?

Evet, aslında Taksim Dayanışmasının alt yapısını hazırlayan da bu hareket oldu. Başı çeken iki meslek odasıydı; Mimarlar Odası ve Şehir Plancıları Odası. Peyzaj Mimarları Odasıyla birlikte bir hukuk süreci başlatıldı. Biz, meslek odaları olarak hemen dava açtık. Vatandaşlar da itiraz ettiler.

Açtığınız davanın gerekçesini nasıl ifade ettiniz?

Gezi'nin yapılaşmaya açılmasının, öncelikle şehircilik ilkelerine, planlama esaslarına, koruma ilkelerine uygun olmadığını söyledik. Bu alanın üzerinde, halihazırda tescilli tabiat varlığı ağaçların olduğuna, burada uygulanacak olan projenin sağlıklı bir ulaşım altyapısı sunmayacağına dikkat çektik.

Taksim Meydanı'nın simgesel anlamını da ön plana çıkaran bir dava dilekçesiyle başvuru yaptık. Son verilen karara göre hak kullanımımız ispat edilmiş oldu ve mahkeme, bu planı iptal etti.

Topçu Kışlası, daha önce 6. İdare Kurulu tarafından iptal edilmişti, değil mi? Sonra Başbakan "bizim de bir üst kurulumuz var" diyerek kararı tanımayacağını söyledi...

Oraya geleceğim... Sonra tabii bu süreç başladı, hemen arkasından ilk önce yayalaştırma projesi ve karayolu projesi, Kurula sunuldu. Kurul, Tarlabaşı-Harbiye bölümünü onaylayıp diğer üç tünelin açılmaması gerektiği yönünde bir karar verdi. Bunun üzerine İstanbul Büyükşehir Belediyesi bir ihale açtı,

ihaleyle birlikte burada inşaat başladı o tarihlerde. Mayıs ayıydı sanırım, süreç başlamış oldu. Hemen ardından biz, yayalaştırma projesine izin veren bu Kurul kararını da dava konusu ettik. Sonrasında tabii inşaat başlarken süreç şöyle gelişti: Taksim'de Topçu Kışlası röleve ve restorasyon çalışmaları Kurula sunuldu. Kurul, bu çalışmaları reddetti. Red gerekçesi şöyle: Bu alana ilişkin bir belge yok. Bu yapıya ilişkin iyi bir belgelendirme çalışması yapamazsın, çünkü belge yok. Bu yapının durumuna, plan şemasına ilişkin bir belge yok. Bu anlamda bu yapı yapılamaz. Aynı zamanda bu alanın kentsel tasarım projesiyle ve çevresiyle birlikte değerlendirilmesi gerekiyordu. Burada ağaçların olduğu, buranın hafızalarda bir park alanı olarak yer ettiği de gerekçede yer aldı. Hemen ardından Başbakan'ın, kararı reddediyoruz, açıklaması geldi.

Büyükşehir Belediyesi üst kurula bir başvuru yaptı. Yüksek Kurul, 644 sayılı KHK'nın çıkarıldığı 2011'den öncesinde, tamamen kurulların işleyişine ilişkin genel ilke kararlarını belirleyen bir değişiklikle birlikte temyiz kurumu haline gelmişti. Yani beğenmediğiniz kurul kararlarının temyiz edilebileceği bir kurul haline getirilmişti. Büyükşehir Belediyesi bunu kullanarak bu Kurula başvurdu ve Kurul da buradaki projeleri onaylayarak bu alandaki ihyayı gündeme getirdi. Tabii bizler bu durumu dava konusu ettik. Bizler derken Şehir Plancıları Odası, Mimarlar Odası ve Peyzaj Mimarları Odası İstanbul şubelerini kast ediyorum. 5 Haziran tarihinde duyulan yürütmeyi durdurma kararı, esasında Gezi Parkı Derneğinin, yüksek kurulun bu kararına istinaden açmış olduğu davada alınan karardır ki idare mahkemelerinde böyle bir usul çok görülmez. Nasıl bir usul? Bu alanda açılmış davalarda, karşı tarafın savunması alınmaksızın yürütmeyi durdurma kararı verilmesi, İdari Yargılama Usulü Kanununa aykırı. Yani İdare Mahkemesi, İYUK'ta belirtilen yürütmeyi durdurma kararı verilebilmesinin şartlarına aykırı olarak bu kararı verdi. Tam da Gezi Parkı Direnişinin üst seviyelerde seyrettiği ve çok kitleselleştiği bir dönemdi. Oradan 27 Mayısa dönersek...

Evet o güne gelelim..

27 Mayısa kadar da Taksim Dayanışmasının pek çok eylemi oldu. Cumartesi nöbetleri yapılıyordu, eylemler yapılıyordu, bir festival yapıldı. Gezi Parkı Derneğinin festivaliydi. Tüm bileşenleri etkinliklere destek verdiği için Taksim Dayanışmasının da desteklediği bir festivaldi. Böyle bir sürü iş içerisinde 27 Mayısa kadar geldik. Taksim Dayanışması nasıl oluştu, diye sorarsanız, az önce bahsettim; Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi, Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi ve diğer 32 kurumla –ki bunlar içinde meslek örgütleri, sendikalar, siyasi partiler, siyasal örgütler var– oluştu.

Kent hareketleri ve platformlar da var şu an değil mi?
135 örgüte ulaştı bileşen sayısı...

Evet, şu an 135 kurum var, daha da genişliyor. 1 Mayıs'ta inanılmaz bir polis

şiddetiyle karşılaşıldı. O polis şiddetinden sonra Taksim Dayanışması şöyle bir karar aldı: Bu alandaki mücadeleyi kitleselleştirmek için DİSK, KESK, TTB ve TMMOB'un da sekreteryasının desteği alınarak bir yürütme organı oluşturmak ve hareketin temsiliyetini genişletmek. Kamuoyuyla daha rahat temas edebilecektik böylece. Hemen arkasından Beyoğlu'nda başka olaylar oldu. 27 Mayısa gelene kadar öncelikle Emek Sineması'nın yıkımına karşı yapılan protesto eylemlerine saldırıldı. Hem de film festivali sırasında.

27 Mayısta saat on civarında, Gezi'deki ağaçlara kepçeyle müdahale edildi. Ağaçların sökülmesiyle birlikte hareketin genişleyeceği bir fişek ateşlenmiş oldu esasında. Orada, arkadaşlarımız önce 20-30 kişilik bir ekip olarak toplanmışlar ve müdahaleyi durdurmak istemişler. Ertesi gün yani salı günü ise 200-300 kişilik bir kitle oluştu. Çarşamba günü, hareket daha da genişledi. Bu sefer twitter, facebook, sosyal medya üzerinden duyurular yapıldı. Çarşamba günü bu sayı binlere, ikibinlere yükselmişti. Çarşamba sabahı, nöbet tutan arkadaşlarımız polis şiddetiyle karşılaştılar.

Sabaha karşı...

Evet, sabaha karşı... Birinci Şafak Operasyonu deniyor. Arkadaşlarımızın şiddet görmesi, perşembe günü kitlenin on binin üstüne fırlamasına sebep oldu. O gün kürsüler kuruldu, konuşmalar yapıldı ve hareket daha da genişledi, büyümeye başladı. İlkin Taksim Dayanışmasının bileşenleri vardı; sonra, onlara destek veren grup vardı; üçüncü gün eylem sokağa doğru genişlemişti; dördüncü gün ise gerçekten de tüm vatandaşlar ağacına, parkına sahip çıkmaya geldiler. 30 Mayısta, perşembe gününü cuma gününe bağlayan gece, orada 400-500 kişiydik sadece ve 400-500 tane gaz fişeği üzerimize atıldı. İnanılmaz bir gaz bulutu vardı, ağaçların sera etkisi yapmasıyla o gaz yukarı çıkıp tekrar aşağı iniyordu. Gezi durulamayacak haldeydi.

Sırrı Süreyya Önder de gelmişti.

Sırrı Süreyya, salı günü geldi..

Pazartesi gününden itibaren salı ve çarşamba akşamları sürekli müdahale oldu. Tabii insanlar kaçıştılar ve bizler dışarıda toplanmaya başladık. Eve gidip bir basın açıklaması yazdım. Meydanda 10 kişi yanyana geldiğinde TOMA su sıkıyordu; polis, Gezi Parkı'nı barikatlarla kapatıyordu. Saat 11.00'de arkada Gezi Parkı'nı gören, parkın uzantısı olan yaya köprüsünün bulunduğu alanda, köprünün Elmadağ tarafındaki ayağında, bir basın açıklaması yaptık. Bu açıklamadan sonra yine gaz bombasıyla karşılaştık ve dağıtıldık.

Bu basın açıklamasında, 10'un üzerinde TV kamerası, gazeteci vardı ama hiçbir ulusal yayında haber olarak yer almadı.

31 Mayısta saat 13.00'te Taksim Meydanı'nda buluşularak oturma eylemi ya-

pıldı ve kitle tamamen dağıtıldı. Saat 17.00'de yine buluşuldu, oturma eylemi yapıldı ve kitle dağıtıldı. Saat 19.00'da Dayanışma, "biz parkımızı istiyoruz" sloganıyla eylem çağrısı yaptı. O gün yüz binler İstanbul'dan Taksim'e aktı. Yani İstanbullular Taksim'e geldi. Tarlabaşı Bulvarı, meydandan İngiliz Konsolosluğu'na kadar, Sıraselviler Caddesi yine meydandan Firüzağa Camii'ne kadar, İstiklal Caddesi Tünel'e kadar insanla doluydu. Gümüşsuyu da Maçka Parkı'na kadar doluydu. Harbiye tarafı, Askeri Müzeye kadar kalabalıkla doldu. O gün sabaha kadar polis şiddeti devam etti, sabah da sürdü. Ama 1 Haziran günü akşam üzerine doğru polis yavaş yavaş çekilmeye başladı, biz mehter adımlarıyla alana girdik ama polis gaz attı yine, geri döndük.

31 Mayıs, Direnişin en kitleselleştiği gün müydü?

Saldırının en yoğun olduğu gündü. 1 Haziran da Park'ın polis tarafından terk edildiği gün, o gün terk etti polis Parkı.

Onu neye yoruyorsunuz?

Şöyle bir görüntü vardı: Polis gazı, suyu atıyor, biz geri çekiliyoruz. Tabii o zaman daha profesyonel maskeler yok, tamamen toz ve ameliyat maskeleri var. Daha öncesindeki polis müdahalelerinden, 1 Mayıs'lardan vb. biliyorduk bunları. Sonra herkes, maskenin gözün yanmasını engellediğini fark etti. Kitle, oraya tamamen bedenlerini koyup çıktı 6-7 defa. Son girişimizde, ben artık arkada kalmıştım. Arkadan yavaş yavaş ilerledik. Gördüğüm manzara karşısında, buraya nasıl hakim olacağız, diye korktum doğrusu. Yani polis yoktu, sadece biz vardık ama aramızda herkes olabilirdi ve polis provokatörler olabilirdi. O sırada bir yangın başladı; polisin Gezi Parkı içerisinde kullanmış olduğu alanda bulunan prefabrik yapılardan biri ateşe verilmişti. İnsanlar birdenbire bunu söndürmeye çalıştılar, hatta bir yandan prefabriğin içine girdiler. İnsanlar birdenbire, su mahzeninin önünde duran İstanbul Büyükşehire ait su deposundan kovaları elden ele geçirerek su taşımaya başladı. Aradaki mesafe 300-400 m. Oradaki dayanışmanın ilk görüntüsü bu oldu. Kovalar, damacanalar, küvetlerle su taşındı. Bir provokasyon bu şekilde önlendi.

Biz ağacımızı korumak için oradaydık ama 1 Hazirandan itibaren, artık toplumsal talepler dile getirilmeye başlandı. 31 Mayıs, Park'a sahip çıkma hareketiydi; Park'a da girilmesiyle birlikte 1 Hazirandan itibaren toplumsal talepler de dile getirilmeye başlandı. Hareket, polis şiddetine karşı, yaşam alanına yapılan saldırılara karşı ve ifade özgürlüğünün engellenmesine karşı bir ses çıkarma hareketi haline geldi. Polis arabaları, belediye otobüsleri oradaydı, Çevik Kuvvet oradaydı, sivil arabalar oradaydı... Bence bunlar bilerek bırakıldı; onlara zarar verilsin, fotoğraflansın, kamuoyuyla paylaşılsın diye. Bir taraftan da polis çekilmişti, amiyane deyimle, kendi kustuklarıyla burada boğulsunlar, dendi herhalde. Fakat gençler, saat 6.00'da ellerinde çöp poşetleriyle Park'ta

çöp toplamaya başladı ve o gün teyzeler evlerinden yemek getirmeye başladılar. Orası tam bir dayanışma mekânı haline geldi.

Çok geniş bir kitle vardı; Taksim'e açılan tüm cadde ve sokaklar doluydu. O zaman burada sadece gençler yoktu değil mi?

'90-'80-'70- kuşağı da oradaydı; yani 7'den 70'e herkes. Her siyaset de oradaydı. Ulusalcılar da orada, ülkücüler de sağcılar da orada, solcular devrimciler de orada; inanılmaz bir kitle vardı. Erkekler, kadınlar, gay'ler ve lezbiyenler... Türkiye'nin tüm renkliliği oradaydı.

Beyza Metin: Şöyle bir şey vardı. Kalp ameliyatı geçirdiğini bildiğim 50-60 yaşlarında birini gördüm. Evine gitmesini söylediğimde "ben 30 yıldır bunu bekliyorum" dedi. Yani yaşlılar da vardı.

Neyi bekliyormuş?

Beyza Metin: 12 Eylül'den beri yani 30 yıldır böyle bir ayaklanmayı bekliyoruz, diyen yaşlı bir kuşak vardı.

Tayfun Kahraman: Her türlü sınıf vardı, alt sınıftan üst sınıfa, şirketlerin ceoları da en alt çalışanları da buradaydı. Hükümeti esas korkutan da bu çeşitlilik ve bu sınıf tanımayan durum oldu. Sonucunda 14 gün Gezi Parkı özgürleşti, belki de ilk defa biz bir devrim yaptık ve dayanışmacı bir devrim oldu.

Evet ama zor günlerdi. 11 Haziran mesela... Saldırı çok şiddetliydi.

11 Haziranda, sabah müdahale oldu. Müdahaleyle birlikte polis meydana çıktı ve AKM önündeki pankartları temizledi ve Atatürk Anıtı üzerindeki bayrakları kaldırdı. Daha sonra polisle birlikte geçirdiğimiz dört gün başladı. 4 gün boyunca bir tarafta polis, bir tarafta Gezi Parkı sakinleri vardı. Ama dayanışma durumu bozulmadı. O sabahki müdahalede pek çok arkadaş gözaltına alındı. Gün boyu biber gazı durmadı. Saat 13.00'te basın açıklaması yaparken ses ve gaz bombaları atıldı, ama birliği bozamadılar.

Bu kadar kalabalığı görünce nasıl idare edeceğiz diye korktum, demiştiniz. Dayanışma, süreci çok iyi idare etmiş görünüyor. Hemen hemen her gün toplantı yaptınız değil mi?

Kendi demokrasimizi de gösteriyordu bu. Herkesin sözünün değeri eşitti ve biz karar almıyorduk, genel eğilimlere göre hareket ediyorduk.

Buna herkes de uyuyordu değil mi?

Tabii herkes buna uygun davranıyordu. Bu, doğrudan demokrasi hareketiydi bir bakıma. Bütün bileşenler oturup konuşuyordu, bileşenlerin aldığı kararlar

koordinasyona iletiliyordu ve koordinasyon da bu kararları uyguluyordu. Güvenliği sağlayacak bir kol ve iletişim merkezi ortaya çıktı ve giderek bu gibi pek çok alt birim oluştu. Bunların hepsi koordineli bir biçimde çalıştı. Bunların üzerinde koordinasyon, onun üzerinde de sekreteryanın yürütücülüğü vardı. Bizler, sekreteryanın içinde olduğumuz için o alandan hiç ayrılamadık; uykusuz günler geçirdik, beş gün hiç uyumadığımı bilirim. Dolu dolu günlerdi.

**Gezi Parkı'ndakilerin ihtiyaçlarını nasıl karşılıyordunuz?
Mesela dışarıdan yiyecek yardımları alıyordunuz bildiğim kadarıyla.
Bunlar nasıl paylaşılıyordu?**

Yiyecekler, önce Devrim Market'e gidiyordu sonra her şey dayanışma ruhuyla ücretsiz olarak dağıtılıyordu.

Beyza Metin: Dayanışma, doğrudan müdahele etmiyordu, orada kendiliğinden bir örgütlenme, disiplin oluşmuştu.

Tayfun Kahraman: Dayanışmanın öyle bir gücü de yoktu, ancak koordine edebilirdi ama zaten müdahale etmemesi gerekiyordu. İnsanların ve özellikle örgütsüz insanların kendilerini özgür hissetmesi de gerekiyordu. Dayanışma, sadece Gezi Parkı'na sahip çıkmak için bir araya gelmiş örgütlerden ibaret bir kurumdu. Halk hareketine dönüşmüş bir kitlesel hareket içinde yapabilecekleri, bu kadarla sınırlıydı. Bir taraftan da sözcülüğe soyunmak zorunda kaldı, çünkü Başbakan'ın açıklamaları ve "muhatap yok" demesi üzerine biz muhatap olduğumuzu söyledik. Arkasından Bülent Arınç'la ve nihayet 14 Haziranda Başbakanla görüşme gerçekleşti.

Oraya geleceğiz ama şunu sormak istiyorum önce, Başbakan kendisini devirmek isteyen birtakım holdinglerin, sermaye gruplarının, faiz lobisinin direnişi kışkırttığını ilan etmişti. Buna ne diyorsunuz?

Bizleri bir tanıştırsınlar onlarla. Hep soruyorum faiz lobisi kimdir, diye; bir de Yahudi lobisi diye bir şey çıktı, tanışmak isterim, kim bunlar? (Gülüşmeler) Öyle bir şey yok, Taksim Dayanışmasının nasıl kararlar aldığı, nasıl uyguladığı, nasıl hareket ettiği çok barizdir. 130 bileşenin ortaklaşabildiği noktada bir mutakabatla birlikte hareket ediyorduk. Bunun bir lobi tarafından yönlendirildiği iddiası, gerçekten akıl alacak bir şey değil. Hiçbir siyasi güç, hiçbir para gücü yaptıramaz bunu. Bunu ancak insanların hissettiği öfke yaptırabilir.

**Başbakan'la görüşme sürecine geçebiliriz... Neler oldu.
Beyza'yla beraberdiniz sanıyorum, ona da sormak istiyorum...**

Tayfun Kahraman: Bülent Arınç'la görüşmede ben vardım; Başbakan'la görüşmede Beyza ile beraberdik.

Herkes görşmeleri sorduğu, ben de çok anlattığım için yoruldum aslında. Yine

de anlatmaya çalışıyorum, böylece bir yandan da unutmamış oluyoruz. Bülent Arınç'la yapılan görüşme enterasandı. Arınç, çok sakindi; 45 dakika kadar bize söz verdi, hep yumuşak bir üslup kullandı. Sözümüze sagı duyduğunu ifade etti, sonra da 15 dakika kendisi konuştu. 15 dakika da karşılıklı bir değerlendirme oldu; toplam 1 saat 15 dakika sürdü. Çıkarken "Sizinle yemek yemek isterdim" dedi ama Dışişleri Bakanı ile görüşeceği için gelemeyeceğini ve bunun için üzgün olduğunu söyledi. İstanbul'a geldiğimde bunu mutlaka yapalım, dedi. Biz de Gezi'ye bekleriz; orada birlikte yemek yeriz, dedik. O da olur, dedi.

Beyza Metin: Bülent Arınç görüşmesinden sonra, Taksim Dayanışması sözcülerinin güya oradaki tutumlarından kaynaklı olarak Başbakan tarafından yapılan görüşmeye kabul edilmeyeceği dile getirildi.

Tayfun Kahraman: Ali Çerkezoğlu ve ben veto edildim. Çünkü muhtırayı okuyan kişi olarak geçti adım. Hatta bir belgeselde başrol oynuyordum, ne yazık ki.

Beyza Metin: Bülent Arınç, her ne kadar toplantıdan memnunmuş gibi ayrılsa da Başbakan'a haber pek iyi gitmemiş. Çünkü bizim dört talebimizin ısrarla dile getirilmesi, hoşnutsuzluk yaratmış.

Tayfun Kahraman: Dört toplumsal talebin ve Gezi Parkı'na ilişkin isteklerimizin söylenmesi...

Neydi talepler?

Tayfun Kahraman: Birincisi; Gezi Parkı'nın boşaltılması ve AKM'nin yıkılmayıp AKM olarak bırakılması.

İkincisi; gözaltına alınan arkadaşlarımızın soruşturma açılmadan serbest bırakılması. Üçüncüsü; sorumlular hakkında soruşturma açılması, görevden alınmaları. Dördüncüsü; başta Taksim ve Kızılay olmak üzere bütün meydanların, ifade özgürlüğünün vücut bulabileceği alanlar olarak bırakılması ve polis tarafafından terk edilmesi.

Tabii ondan sonra toplumsal talepler geliyordu: Gezi sürecinde yaptığımız görüşmelerde ve Taksim Dayanışması içinde ifade edilen talepler. Ondan sonra da Taksim Dayanışması ve Gezi Parkı sakinlerinin ifade ettiği toplumsal talepler geliyordu.

Başbakan'la görüşmeye gelelim...

Tayfun Kahraman: Görüşme biraz enteresan oldu. Sanatçıların girişimiyle bir görüşme organize edilmiş; onlar bir talepte bulunmuşlar ve demişler ki Taksim Dayanışması olmadan biz görüşmeye gelmeyiz, görüşme hedefine ulaşmaz. Bunun bilgisi bize, öğle saatlerinde geldi. Bu bilginin ne kadar ciddi olup olmadığını tartamadık çünkü bir dizi toplantı yapılıyordu gün boyu.

Beyza Metin: Maskelerimizle ve gözlüklerimizle eyleme gelmişken bir saat içerisinde kendimizi Ankara yolunda bulduk.

Tayfun Kahraman: O gün basın açıklamasını ben okuyacaktım. Park'ın merdivenlerine doğru giderken metro çıkışında arkadaşlar beni gördüler; hadi Ankara'ya gidiyoruz, dediler. Hemen bir heyet belirlendi ve sekiz kişi, Ankara yoluna çıktık.

Beyza Metin: Heyetin belirlenmesinde şöyle bir durum vardı... Forumlarda ve Gezi Parkı'nda gençlerin yürüttüğü tartışmalarda, temsiliyette gençlerin ve kadınların olması talebi çok yaygındı. Koordinasyon görüşmelerinde ve Dayanışma toplantılarında, TMMOB, DİSK, KESK, TTB bileşenlerinin ve Dayanışmanın sekreteryasının gitmesi üzerinde duruluyordu. Benim bu ekibe dahil oluşum genç ve kadın olmamdan kaynaklanıyor. TMMOB camiasından olup Gezi Parkı'ndaki en genç şube başkanlarındanım zannediyorum. Birinci ve ikinci görüşmeye giden ekip aynı ekip değildi.

Başka kadınlar da vardı değil mi?

Beyza Metin: Evet. Arzu Çerkezoğlu ve KESK'ten Canan Çalağan, sekreteryadan Derya Karadağ vardı.

Tayfun Kahraman: Biz, Ankara'ya, tarifeli uçakla gideceğimizi sanıyorduk ama özel uçak çıktı. Üstelik uçağa VIP'ten girdik; hiç alışık olmadığımız şeyler... İki uçak vardı.

Beyza Metin: İlk uçakta sanatçılar ve Dayanışmadan iki kişi vardı. Sonraki uçakta Tayfun, ben, Arzu Çerkezoğlu, Ali Çerkezoğlu ve Derya Karadağ... Başbakanlığa gittiğimizde ilk ekip görüşmeye girmişti.

Tayfun Kahraman: Tartışma daha uçaktayken başladı. Başbakanlık özel kalemini aradık, biz böyle bir ekip geliyoruz, lütfen bilgilendirin, sadece iki kişiyle olmaz; Dayanışmayı bu ekip temsil ediyor diye..

Beyza Metin: Çünkü televizyonlarda sanatçılar, yanlarında iki tane şekerlik gibi Dayanışma üyesiyle gösteriliyor.

Tayfun Kahraman: Sekiz kişinin toplantıya birlikte gireceği söylenmişti ama buna saygı göstermediler. Biz, onlardan beş dakika sonra girdik binaya ama yirmi-yirmi beş dakika Başbakanlık Konutu'ndaki yan binada bir toplantı salonunda oturduk, bekledik. O sırada içerideki arkadaşlarımızı çağırdık, sonra üçüncü arkadaşımızın Derya'nın girmesi gündeme geldi; onu çağırdılar.

Beyza Metin: Biz ilk başta, sırayla alacaklar herhalde, diye düşündük; bende öyle bir algı oluştu. Sonra öğrendik ki Dayanışmadan ilk giren iki kişi ve sonrasında katılan Derya ile görüşmeyi yürütmek istiyorlar. Derya bunu kabul etmedi ve biz de önceden aldığımız karar doğrultusunda ya hepimizin gireceğini ya da içerideki arkadaşlarımızı çağıracağımızı söyledik. Bunu göze alamadılar, bu arada sanatçılar gittiler, geldiler; oturacak sandalye yok gibi şeyler söylendi.

Tayfun Kahraman: Başbakanlıkta sandalye yok yani!

Beyza Metin: 17 gündür biz zaten oturmuyoruz; madem yer yok biz ayakta da konuşabiliriz, dedik. Talepleri daha evvel dillendirdikleri için Tayfun'un, Çerkezoğlu'nun ve önceki görüşmeye gidenlerin, bu görüşmeye alınmak istenmediği anlaşıldı. İçerideki arkadaşlarımızın görüşmeyi bırakacağını ve kamuoyunun karşısına çıkacağımızı söyledikten sonra Başbakan Erdoğan "kendi aranızdan iki kişiyi sözcü olarak seçin" dedi. Biz de hepimiz gideceğiz, hepimiz görüşmeye tanık olacağız, dedik. Nihayet görüşmeye alındık. İçeri girdiğimizde Başbakan'ın yüz ifadesi görülmeye değerdi.

Tayfun Kahraman: Görüşmeye şu şartla girdik: Masada oturan üç kişi konuşacak, diğerleri dinleyici olacak. Ben, Cem Tüzün'le yer değiştirerek konuşacaklar arasına dahil oldum. Ben, Derya ve Eyüp Mıhçı konuşmacılar tarafında kaldık. Orada esasında her şey; bütün talepler, yaşanan polis şiddeti anlatıldı. Bunun karşısında da tüm süreci, Gezi Parkı konusunu, bir mimari proje olarak değerlendiren bir yaklaşımla karşılaştık. Bize videolar izletildi, mesela polise müdahaleler olduğunu anlatan videolar. Tartışmaların en kilit noktasını Beyza anlatsın.

Beyza Metin: Özetle Başbakan Erdoğan, Taksim Dayanışması sekreteryasını, Dayanışma bileşenlerini görüşmeye almıştı ama şöyle bir durum da vardı aslında: Sanatçılara daha fazla söz verdi, Dayanışma bileşenlerine de sen konuş- sen konuşma diyerek toplantıyı yönetmeye çalıştı. Zannediyorum önceki görüşmeden hatırlamadığı için Tayfun'a tekrar söz verdi; ilk görüşmeye girenlerden Ali Çerkezoğlu'na ise söz vermedi. Sanatçılardan Sunay Akın'ın üslubu çok şık değildi; çok söz bölen, meseleyi sürekli kendinden doğru tarif eden, Başbakan'a da arada övgüler dizen bir üslubu vardı. Halit Ergenç, 17 dakikalık "göstericilerin uyguladığı şiddet"i içeren video için "insanlar kendilerini savunuyordu" dedi. Bunu takdire değer buluyorum.

Tayfun Kahraman: Sanatçıların duruşu genelde iyiydi. Sertab Erener, Halit Ergenç, Mahsun Kırmızıgül vardı. Herkes Kırmızıgül'e tepki gösterdi ama şöyle bir laf etti orada: "Sayın Başbakanım, siz insanların alkolüne yani içkisine karıştıkça insanların yaşam alanlarına müdahale ettikçe ve bir belediye başkanı gibi konuşmaya devam ettikçe bu insanlar sokakta olacaklar."

Belediye başkanı gibi davranıyorsunuz, başbakan gibi davranmıyorsunuz mealinde bir cümleydi bu. Ceyda Düvenci şunu söyledi: "İki buçuk yaşındaki kızımla yalnız yaşıyorum, sizin üslubunuzdan dolayı tehditler alıyorum"

Başbakan'ın sözlerinin açtığı zeminden dolayı yani?

Beyza Metin: Yavuz Bingöl, Taksim Meydanı'nda 1 Mayıs'ın, 77'den dolayı önemli olduğunu söyledi ve sanatçılar Başbakanın haftasonu yapacağı mitingi yapmamasını rica ettiler. Başbakan işte o videoyu "ben bunu ertesi gün il başkanlarının olduğu toplantıda topluma göstereceğim, bunu tüm basınla paylaşacağım"

dediğinde sanatçılar "bunu paylaşmayın, toplumu birbirine düşürmeyin" dediler. Aslında ulusal basın, zaten günler boyunca o görüntüleri vermişti. Gençlerin, polisin attığı gaz fişeklerini alıp kendilerini korumak amacıyla boş metroya atmalarını izlemiştik. Metro çalışmıyordu zaten. Gençlerin kendilerini korumak ve nefes alabilmek için gaz bombası kapsüllerini kendilerinden uzaklaştırmaya çalışmasını bir terörist eylem olarak gösterdi basın. Halit Ergenç, orada şu cümleyi kurdu: "Sayın Başbakanım, evet bunlar hoş görüntüler değil ama bunların tam tersi binlerce, milyonlarca görüntü var onlardan hiçbiri burada yok."

Sonra Başbakan bize, Taksim Gezi Parkı ve Topçu Kışlası projesini göstermeye çalıştı. "Bana mı öğreteceksiniz mimari projeyi, ben birçok proje yaptım" dedi. Orada Derya'nın bir çıkışı oldu ve önemliydi; Derya, o projeyi incelediğini, o projede yanlışlıkların ve eksikliklerin olduğunu ifade etti. Başbakan'ın üslubu her zamanki üslubundan çok da farklı değildi. Sonrasında Başbakan bir süre sonra gerilmeye başladı, kendi bakanlarına baktı...

Tayfun Kahraman: Toplantı başta nötr başladı aslında; bir Başbakan konuşuyor, bir heyetten biri. Sonuna doğru biz müzakereye girmeyince, biz müzakereye girecek durumda değildik tabii ki çünkü orada sadece elçi olarak bulunuyorduk, ortam gerilmeye başladı.

Beyza Metin: Gezi Parkı ile ilgili yargı sürecini bekleyeceğim, dedi ve bunu bir geri adım olarak ifade etti. Aslında bir hukuk devletinde bunu söylemesi bir zul, zaten beklemesi gerekir. Yalnız, Gezi Parkı projesine mahkeme izin verdiği takdirde de halk oylamasına gideceğini ifade etti. Son olarak "İzmir'deki üç polisi açığa aldık, gerekli araştırmaları yapıyoruz ama valimi ve emniyet müdürümü de size yedirtmem, bunları görevden aldırtmam" dedi. Bizim dört talebimizin meşru olmadığını ve kendilerinin belli adımlar attığını, bizim de bunun karşısında belli adımlar atmamızı beklediğini, söyledi.

Biz de bir aracı heyet olduğumuzu ve burada konuşulanları Park'ta ve Dayanışmada değerlendirmeden bir şey söylemeyeceğimizi ifade ettik. Bu sırada Başbakan sertleşti, sinirlendi. Can Tüzün ve Eyüp Mıhçı konuştu. Ali Çerkezoğlu söz istedi ama ona söz vermedi. Arzu Çerkezoğlu kalktı, "Sayın Başbakan, evet, olumlu gelişmeler var ama siz Gezi Parkı park olarak kalacak demelisiniz, yani biz aksini gençlere anlatamayız. Bu mesele tek başına bir Gezi Parkı meselesi değil, toplumsal ve sosyolojik bir mesele, sizin bunu böyle ele almanız gerekiyor" dedi.

Tayfun Kahraman: Bunu sürekli mimari bir proje olarak ele alıyorsunuz ama bunun toplumsal bir yönü var, talepleri var deyince...

Beyza Metin: Öfkelendi ve "Haddinizi bilin, bana mı öğreteceksiniz sosyolojiyi. Ben yüzde 50 oyu nasıl aldım zannediyorsunuz" dedi.

Tayfun Kahraman: "Biz politikacıyız, sosyolojiyi de psikolojiyi de iyi biliriz, bize mi öğreteceksiniz"

Beyza Metin: " Yüzde 50 oyu nasıl aldığımı zannediyorsunuz" dedikten sonra ayağa kalktı ve "üç beş ağaç kesilir, çekin oradan gençleri yoksa ben orayı temizleyeceğim" gibi tehdit içerikli cümleler kurmaya başladı. Bunları, Arzu Çerkezoğlu'na doğru bağırarak söyledi.

Tayfun Kahraman: Herkes ayağa kalktı o anda, ben de oturmuş not alıyordum.

Beyza Metin: Tayfunlar sözcü olduklarından ve daha çok emek verdiklerinden onların konuşmaları esnasında araya girmedik. "Birkaç yerde camide bira içiyorlar" denince insanların gazdan kaçtıklarını söylediğimde; Başbakan'ın "AKM ucube bir bina, otoparkı bile yok" dediği sırada "Sayın Başbakan, arkasında kocaman otopark var" diye sesimizi yükselttiğimizde, sanatçılar bizi durdurdular. Sanatçılar, arada bir denge unsuru olarak duruyorlardı. Başbakan Erdoğan, Arzu Çerkezoğlu'na "haddini bil" diye sesini yükselttiğinde ben de "bir kadınla böyle konuşamazsınız" diyerek sesimi yükselttim. Başbakan, üzerimize doğru geldi, "bir kadın da bir erkekle böyle konuşamaz" diye bağırdı ve o sırada korumalar ve bakanlar araya girdiler. Sonra kızı geldi; babam iyiydi, babam böyle değildi vs. diyerek Başbakan'ı çıkarttılar görüşme salonundan. Normalde bakanların ve diğerlerinin de toplantıyı terk etmesi beklenir ama onlar görüşmeye devam ettiler. Ömer Çelik, parmak sallayarak komutan edasıyla "böyle devlet görüşmesi olmaz, biz sizinle bir daha görüşmeyeceğiz" gibi cümleler sarf etti; Hüseyin Çelik ve Muammer Güler, özellikle sanatçılara, "bu olaylari siz kışkırtıyorsunuz, kışkırtıcısınız" dedi.

Sanatçılar da Gezi Parkı'na ilk başta bakmak için gittiklerini, oradaki polis şiddetini gördükçe orada olmalarının gerektiğini düşündüklerini, anlattılar. Hatta Muammer Güler, "Biz sizin her birinizin ne olduğunu biliyoruz, hepiniz politik tiplersiniz" şeklinde cümleler sarf etti. Sonrasında hep beraber dışarı çıktık. Görüşmeye ilişkin açıklamalar yapılacak ama Hüseyin Çelik açıklamasını yapmıştı.

Tayfun Kahraman: Hüseyin Çelik, açıklamanın çerçevesini içeride çizdi aslında. İlk önce hükümet, sonra sanatçılar, sonrasında da Taksim Dayanışması açıklama yapacaktı.

Biz kendi aramızda çerçeveyi şöyle çizdik: Buradaki gerginliği yansıtmamamız gerekiyor. İnsanlar zaten sokakta, gerginliği yansıtırsak bu, tansiyonu daha da artırır. Dolayısıyla bir sağduyu açıklaması yaptık, nötr bir açıklama yaptık.

Beyza Metin: Başbakan Erdoğan, kışkırtmak için elinden geleni yaptı. Şunları söyledi: Siz İstanbul'da yaşıyorsunuz, Allah'tan korkun, teşekkür edeceğinize bana muhalefet ediyorsunuz. İstanbul pislikten kokuyordu, ben temizledim orayı, işte bir sürü proje yapacağım; Haydarpaşa Port, Galata Port, Kanal İstanbul, 3. Köprü...

Zaten o yaptıklarından olmuyor mu bütün bunlar...

Beyza Metin: Bunlar, TMMOB'un dava açtığı projeler. Öte taraftan DİSK ve KESK için 1 Mayıs'ta "malum sendikalar" demişti; biliyordu karşısındaki tem-

silcilerin kimler olduğunu. Aslında ortamı germeye, provoke etmeye yönelikti kurduğu cümleler. Biz de elimizden geldiğince provoke olmamaya çalıştık.

Tayfun Kahraman: Gerçekten, aramızda konuşup sağduyu çağrısıyla yaptık açıklamayı, bunu not düşmek lazım. Hatta orada şöyle bir kelime var: Pozitif yaklaşım. Onu da aramızda konuştuk; bu mudur değil midir? diye. Çok kısa sürede değerlendirdik durumu ve pozitif bir yaklaşım olduğunu söyleyelim dedik.

Beyza Metin: Sonrasında biz uçak biletlerimizi iptal ettik. Bizim de tecrübesizliğimiz tabii, hemen dönmemiz gerektiğini düşünemedik. Ertesi gün siyasi partilerin grup başkan vekilleriyle Mecliste görüşmelerimiz var biz kalacağız, dedik. Sanatçılardan birkaçı da Ankara'da kalınca bu gelişen durum karşısında, sekreteryadan arkadaşlarımız Tayfun ve Derya'yı İstanbul'a gönderdik. Onlar, toplantının bilgisini versinler ve Dayanışmaya sunsunlar, diye. Arzu Çerkezoğlu, Ali Çerkezoğlu, Cem Tüzün, Eyüp Mıhçı ve ben, Meclisteki görüşmeler için kaldık. Ertesi gün, CHP, MHP, BDP ve Saadet Partisi'yle görüştük; hem Başbakanlık görüşmesini hem de süreci anlattık; basın toplantısı yaptık. Tayfun ve Derya da İstanbul'a dönüp süreci, Dayanışmaya aktardılar.

Tayfun Kahraman: Görüşmeleri, toplantıları Gezi Parkı'na anlattık. Ondan sonra forumlar başladı. Dayanışmanın on iki saat süren toplantısı oldu ve o toplantı sonucunda bir metin ortaya çıktı. Bu metinde, özellikle örgütlü kurumların tek bir temsili çadır altında toplanacağı, bunun yanında tabii ki oradaki örgütsüz ve kendini hiçbir kuruma ait hissetmeyenlerin kendi çadırlarıyla birlikte devam edeceği ama bir nizam getirileceği söyleniyor ve Dayanışma bileşenlerinden kendi çadırlarıyla devam etmek isteyenler varsa onların da kendi çadırlarıyla devam edecekleri dile getiriliyordu.

Bu arada Başbakan süre mi vermişti?

Beyza Metin: Bize bir süre vermemişti aslında...

Tayfun Kahraman: Ertesi gün Başbakan'ın açıklaması oldu, o görüşmenin ne kadar sert geçtiğini Başbakan kendisi açıkladı bize kalmadan.

Beyza Metin: Biz sağduyulu davranalım derken Başbakan zaten ertesi gün, gerek Arzu'ya aşırı sendikacı diyerek gerek görüşmenin detaylarını yansıtarak kamuoyuna bu şekilde aktardı.

Taksim Dayanışmasının toplantısını ben de izlemiştim. Park'ta 7 ayrı forum da yapılmıştı o gün. İnsanlar forumlardan çıkıp toplantıya geldiler. Çok tartışmalı bir karar süreci oldu benim gözlediğim kadarıyla...

Tayfun Kahraman: Forumlar kısmını tam olarak izleyemedim ama o toplantının bir kısmını ben yönettiğim için iyi biliyorum. 7 ayrı forumdan sözcüler, görüşlerini açıkladılar, sonra tüm bileşenlere tek tek söz verildi. Herkes talebini dile getirdi, daha sonra da bireysel olarak katılanlara söz verildi. Sonuçta oradaki kaotik ortamı yansıtan kaotik bir metin ortaya

çıktı esasen. Ne anlattığı çok da belli olmayan bir metin. Yine de ertesi gün bayraklar inmeye başladı; tüm siyasi içerikli bayraklar indi, çadırlar toplanmaya ve Dayanışmaya teslim edilmeye başlandı. Hemen arkasından, saat 20.00'de bizler TMMOB binasında, pazar günü için planladığımız mitingin organizasyonunu yaparken birdenbire polis müdahalesi başladı. Biz Park'a gitmeye çalışırken meydan tamamıyla kapatıldı ve Gezi Parkı'na bir daha giremedik.

Beyza Metin: Basına şu şekilde yansıdı: "Başbakan'la görüştüler, sözler verdiler. Döndüler, tek çadıra ineceğiz dediler ve sözlerini tutmadılar, biz burada kalacağız ve mücadeleye devam edeceğiz kararı aldılar". Taksim Dayanışmasının 135 bileşeni var; sendikaların, meslek örgütlerinin ve belli bazı yapıların 'tek çadıra inilsin' tartışmaları var. Gençlerin forumlarında ise 'biz burada kalacağız' eğilimi hakim. Dayanışma sekreteryası, çok daha keskin bir metin üretebilirdi ama 12 saat süren toplantıdan, herkesi memnun etsin kaygısıyla bir metin çıkarıldı. Ama evet, muğlak da bir metin çıktı. Başbakanlık ve emniyet yetkilileriyle bu süreç birebir paylaşıldı zaten; aslında tartışmalardan çok da haberdarlardı.

Tayfun Kahraman: Toplantıların hepsi izleniyordu; biz bir karar alıyorduk, 15 dakika sonra toplantıdan çıktığımızda çoktan duyulduğunu görüyorduk.

Bir toparlanma olmasına rağmen müdahalenin olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Tayfun Kahraman: Zaten bir toparlanma vardı evet, o sırada Başbakan da mitingler yapacağını ilan etmişti. Bu müdahale de mitinglere hazırlık amacı taşıyordu "bakın işte orayı dağıttım" demek için.

Beyza Metin: Eylemlerin en kitlesel olduğu o son gün yapılan müdahalenin gecesiydi. Jandarma TOMA'larının ortaya çıktığı gece halk, ülkenin her tarafında sokağa çıkmıştı. Boğaz köprüleri kapatıldı, yürüyüşler çoğaldı.

Başbakan Erdoğan, kendisinin Kazlıçeşme'de yaptığı mitingle eş zamanlı olarak bir güç gösterisi olsun istemiyordu.

Peki arkadaşlar, bu sürecin bilançosu ne? Şu ana kadar kaç yaralı, kaç gözaltı var?

Beyza Metin: 939 kişi diye bir veri var elimizde.

Tayfun Kahraman: Çok sağlıklı bilgilere sahip değiliz, çünkü her gün değişiyor.

Beyza Metin: 5 ölü var, biri polis memuru.

Tayfun Kahraman: Bizim arkadaşlarımızdan 3 kişi öldü. Biri Ankara'da, biri Antakya'da, biri İstanbul'da. Kalp krizinden de bir işçi öldü. Bunlar kesinleşmiş veriler şu anda.

Beyza Metin: Bildiğimiz kadarıyla 11 kişi gözünü kaybetti.

Tayfun Kahraman: Birçok yerde kamu malları zarar gördü, biz ilk günden biliyoruz ki polisler ATM'leri kırdılar.

Sonrasında biliyorsunuz forumlar başladı. Başı, Abbasağa Parkı çekti. Gezi Parkı'ndaki forum heyecanı Abbasağa'ya taşındı, sonra tüm Türkiye'de her yerde forumlar yapılmaya başlandı. Bu hareket, siyasetin, kendisine çeki düzen vermesi gerektiğini; birilerini ötekileştiren siyasi kutuplaştırmadan çok halkın çoğulcu bir siyaset istediğini gösterdi. Gerçekten BDP ile TGB'nin yanyana gelmesi ve ikisini yanyana halay çekerken görmek, inanılmaz bir fotoğraftı.

Bu, Türkiye siyasetinin, hiçbir şekilde eskisi gibi olmayacağını çok net bir şekilde gösterir. Buradan tek bir siyasi parti çıkmaz. Herkes, bunu yapabilir miyiz, diyor ama tek bir siyasi partiye dönüşmez . Çünkü çok farklı siyasetler var. Bu siyasetlerin pek çoğu da birbirine karşıt siyaset yapıyor. Karşısındakinin söylediğine yönelik bir argüman ürettiği için var bazı siyasi yapılar. O nedenle Gezi Direnişi, ancak siyasete yön verebilir ve siyaseti hizaya getirebilir. Halk demokrasi istiyor, işin özü bu.

Beyza Metin: Türkiye sosyalistleri, emek ve meslek örgütleri burada çok iyi bir sınav verdiler. Normalde hakikaten yanyana duramayacak birçok yapı, yüzlerce kişinin olduğu tolantılarda son derece sağduyulu bir şekilde birbirlerini dinleyerek, birbirlerini incitecek sözleri söylemekten çekinerek ve sekreteryanın meşruluğunu kabul ederek tartıştılar. Sekreterya, bir karar organı değil ama bir buçuk-iki yıldır verdiği bir emek var. Kimse, sekreterya kim oluyor, sen nereden benim sözcüm oluyorsun, demedi. Birlikte çalışma ve yaşama açısından önemli bir örnek sergilediler. Bu, Türkiye açısından bir ilk deneyimdi.

Tayfun Kahraman: Hayatta yaşayamayacağınız, belki de dünyada tek örneği olan bir halk hareketi bu. Tek bir perspektiften de bakmayan bir halk hareketi oldu. Olmayan bir muhalefeti yaratma isteği vardı ve bir de özgürlük talebi.

DIESEL
TAKSIM
TAKSIM

YAŞAMAK BİR AĞAÇ GİBİ
TEK VE HÜR
KARDEŞÇESİNE
NAZIM HİKMET
İÜ ŞİİR TOPLULUĞU
YAŞAYA
SIRINLİMETE

biz buraya oturmaya gelmedik

Çağdaş Günerbüyük

Daha önce bir eyleme katılma, siyasal bir hareketin parçası olma deneyimi olmadığını bildiğim bir grup tanıdığım, 31 Mayıs günü "Abi sen orda mısın, ben geliyorum" diye Taksim'in yolunu tutmuştu. Başta buluşamadık, kendimizi meydana çıkan farklı yollardaki kalabalıkların arasında bulduk. Haberleşirken "Biz barikat falan kurduk" gibi şaşkın ifadeler içeren mesajları ben atıyor, onlardan ise gayet sakin "Bizim barikatı gene dağıttılar da bu sefer daha sağlamını kuruyoruz" türünden karşılıklar geliyordu. Dönmeye de grup olarak karar verdiler, vedalaştık, bir dahaki sefere uzun sohbet etmeyi diledik. Hakikaten de öyle oldu, ertesi gün polis Gezi Parkı'ndan ve Taksim'den çekilince, parka yeniden yerleşmek gündeme geldi. Sonraki bir iki akşam da Beşiktaş'taki saldırılar nedeniyle diken üstünde geçtikten sonra yanlarına gittim. Beşiktaş meselesini konuşuyorlardı. Her biri "Park mevzisini kaybetmemek", "Beşiktaş provokasyon mu", "Kitle sorumluluğu", "Eylemi yerellere yaymak" gibi terimlere varana kadar yeni bir dille konuşuyorlardı. "Polis bir adım bile atmamalı" diyecek barikat canavarı ile "Önceliğimiz Park olmalı, AKP oradan sıkıştı" diyen soğukkanlı stratejist aynı derecede yeniydi aslında, birkaç gün önceye kadar ne polisle karşı karşıya gelmeyi, ne siyasi çözümlemeler yapmayı akıllarına getirmeyen genç insanlar için. 31 Mayıs günü neyle karşılaşacaklarını bilmeden Taksim'e gelmeye nasıl karar verdiklerini sordum, "Daha fazla yerimizde oturamadık, ne olacaksa olsun dedik" dedi biri. Deştikçe, bu "ne olacaksa olsun"un başta göründüğü gibi sadece polis şiddetini göze almayı kastetmediği anlaşıldı. Mesela "Eyleme katılmak cool değil belki", "arkadaşlarım ne derse desin", "etraftaki solculara kendimi ne kadar yabancı hissedersem hissedeyim" anlamlarına da geliyordu.

Kalabalık arkadaş gruplarıyla katılanlara olan, onların da başına gelmişti. Başta hiç alışkanlıkları olmadığı halde birlikte eyleme katılmalarını kolaylaştırmış yeni arkadaşlar edinip kaynaşmalarını güçleştirmişti. Aralarındaki ilişkinin eskiye göre çok daha yakınlaştığı anlaşılıyordu. Bir kıyafeti alırken "Bu kimin" diye soran birine gülmek normaldi örneğin, mülkiyeti unutmuşlardı bile. Oturmak zor geliyordu, ilk tanımlarındaki gibi, her an bir şey yapmak istiyorlardı. Bir

dahaki karşılaşmamız birkaç gün sonra olunca, arayı açtılar sandım, konuşalım istedim. O akşam çöp toplama görevini üstlendikleri için yapamadık, ama aslında her akşam işten çıkıp geldiklerini öğrenmiş oldum. Bir önceki gün sadece aldıkları baret ve gözlükleri getirmek için uğramışlardı; önceki gün başka bir iş için. Ondan sonra sadece saldırı olan günlerde direnmek için geldiler. Parktaki direniş hayatında, kendilerine pek yer bulamadıkları anlaşılıyordu.

"Oturmaya gelmeme"nin, gelenekselleşmiş solcu eylem biçiminin de karşıtı olduğu düşünülebilir; eylemi bir tatmin, yerine getirilmiş bir görev, bir alışkanlık olarak anlamak anlamında. "Daha fazla ne yapabilirim" diye soran direnişçilerin ilgisinin kurmaya odaklanması, bu farkla ilgilidir.

Yaşayarak öğrenmenin büyüsü

Gezi'den önce politikayla haşır neşir olan, olsa da olmasa da orada ilgisini ilerleten, Gezi'deki hayata sıkıca tutunan, oradan ayrılamayan ve elbette sadece eğlencesinde değil, bütün sorunlarında kendini oraya ait hisseden muazzam bir kitlesi vardı Direnişin elbette. "Çatışma"dan çatışmaya (aslında polis saldırısı karşısında geri çekilmemekten, dolayısıyla daha fazla gaz yemekten başka bir amacı olmadığı halde, yanlış bir adlandırma olarak çatışma yerleşti) harekete geçen birçokları da en az diğerleri kadar, onun dışında Park hayatına katılsın katılmasın, Gezi ruhunun yine de tam içindeydi aslında. Mesele "oturmaya gelmemek" üstüneydi çünkü. Parka, uğraşsa da daha sıkıca tutunamamış ya da tutunmaya uğraşmamış, ertesindeki eylemler ve forumlar için aynı dinamizmi göstermemiş olan her direnişçinin katılımındaki eksiklik, daha geniş bir tartışmanın konusu olabilir. Şunu, eylemlerin tanığı herkes biliyor ki kendini sadece "çatışma"da rahat hissedenlerin çokluğu, sadece adrenalinin çekici etkisinden değil, hareketin birleştirici, aynılaştırıcı, eşitleyici yanının aslında "Gezi ruhu" denen şeye içkin olmasından bağımsız değildi.

Yaklaşık 20 gün süren (tabii başka yerlerde ve başka yollarla çok daha uzun devam edecek olan) Gezi Parkı Direnişinde kurulan ortak yaşam, saldırı altında koşullarını oluşturdu. 27 Mayıs'ta ilk ağaçların sökülmesi üzerine Parka yerleşen küçük gruplar, akşamları en çok birkaç bin kişiye ulaşır, gece yüz civarında kişiyle sabahlarken, mesela kendi temizliğini yapmaya başlamıştı. Birkaç gönüllü yetiyordu buna, gözcülüğe de. Çünkü polisin her an saldırıya geçme ihtimali bilindiğinden, gözcülük için nöbetçiler de bulunuyordu. Nöbet kulağa çok askeri gelse de görevleri uyanık kalıp gerektiğinde diğerlerini uyandırmaktan ibaret kişilerdi bunlar. Hem 30 Mayıs hem 31 Mayıs sabahı nöbetçiler tarafından uyandırılıp en azından ayakta Parkı bekleyenlerin varlığı bu ihtiyacı gösterdi. Yine de polisin gazıyla ya da suyuyla uyanmak zorunda kalanlar da oldu ama. İlk günlerde kalabalık saatlerde, çöp poşetlerini oturan gruplara dağıtmak yetiyordu. Herkesin kendi çöpünü toplaması, ey-

lemin doğayı korumaya ilişkin çıkış noktasında elbette ilk akla gelendi. Çöp toplamakla başlayan kolektivizmin giderek başka alanlara yayılması, sıcak çatışma günlerinde oldu.

Her şeyin başladığı yer: barikat

Örneğin, sabahında Parka saldırılan ve gün içinde giderek kalabalıklaşan kitlelerin polis vahşetine rağmen Taksim'e doğru yürüyüşe geçtiği 31 Mayıs, doğal bir iş bölümünü yaratmıştı. Elinde küçük pompalı şişelerle gazın etkisini azaltan solüsyonları sıkan görevliler, en önde durup gaza maruz kalanların yardımına koşuyordu. Bu sırada, arkada bekleyen grupların öndeki boşluğu doldurup kitlenin bir an bile geri çekilmemesini sağlayan taktik, kısa sürede oturmuştu. Antiasit mide ilaçları ve süt; yönetmeliklerde tarif edildiğinden bile kat kat yoğun kullanılan biber gazı saldırısı sırasında, herkesin birbirine ikram ettiği en doğal malzemeydi. Gaza maruz kalıp da gözleri kısa süre için göremez olanlar birinin yüzüne "solüsyon" sıkacağından emin olabilirdi neredeyse. Yaralıların elde ele taşınması, giderek, revir olduğu bilinen binaların yolunun açık tutulması saldırı uzadıkça normal bir ihtiyaç halini aldı. Verdiği röportajda kendini mağdur sanan polis memurunun bile "oradaki dayanışmayı gördüm" biçiminde ifade ettiği uygulama, ilk bakışta yani görünür haliyle savunma durumuna ait bir özellik taşıyordu: "[...] izin günümde gittim. Tabii silahımı ve kimliğimi almadım. Tam ben Parka girdiğimde aksi gibi müdahale oldu. Sokaktan çıkmaya çalışıyorum, gaz yiyorum, her taraftan gaz yedim. En sonunda fenalık geçirdim. Eylemciler geldi, başıma üşüştüler. Talcid-malsit sıktılar yüzüme. Tabii çok duygulandım."*

Aynı şekilde, etrafta bulunan malzemelerle topluca barikat kurmak veya eldivenli-baretli eylemcilerin yolundan çekilerek gaz fişeklerini geri gönderme işleminin aksatılmaması gibi, ancak o akşamın ihtiyacı olan olaylarda, kolektif bir ruh, kendiliğinden doğmuştu. Amacı sadece saldırganın insafsızlığına rağmen geri çekilmemekte ısrar etmek olan bir direniş, yaygın yanlış kullanımıyla "çatışma", faşizme karşı hayatı birlikte savunan cephe arkadaşlarının, el ele tutuşarak birbiriyle yakın bağlar kurmasını sağladı. Çokça tartışılan sınıfsal konumları itibariyle mülkiyet duygusuna yakın olsalar bile eylemcilerin hiçbiri, kolektif bir ortaklıktan, "birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için"den, paylaşımdan, özveriden başka bir şeyi akıllarına dahi getirmedi.

Eşitliğin ilk öğrenildiği yer, yine biber gazı dumanı altında oldu. "Gezi'de insan olduğumu hatırladım" diyen bir LGBT bireyi duygulandıran olaylar gibi: "Gezi'den önce o kadar dışlanmış, hor görülmüştüm, o kadar ötekileştirilmiştim ki. Yeri geliyor sokağa çıkmak istemiyordum. Ama Gezi'de insanlarla birlikte mücadele ettim, yardımcı oldum. Barikatta yaralı olan insanları taşıdım. İnsanların gözüne solüsyon sürdüm. Aynı şeyi ben insanlardan gördüm. Yediğim

* Ayşe Arman, Hürriyet, 16 Temmuz 2013, "Emniyet'te reform isteyen polisler anlatmaya devam ediyor."

gazlardan yere düştüm, hiç tanımadığım insanlar beni kucakladı, ilaç verdiler. Biz Türkiye halkları olarak, yardımlaşmayı, dayanışmayı çok seven insanlarız. Gezi bunu tekrardan yaşattı bize."*

Kendiliğinden bir 'kendi' olma hali

Haziranın başında, halkın polisi püskürtüp Taksim'e ve Gezi'ye girdiği günlerdi. Cumartesi ya da pazar olmalı, Beşiktaş'ta, Parkta da gerilim yaratan yoğun bir gaz saldırısı ve direniş hâlâ sürüyordu. Sebebini anlamakta zorlanan, polisin Taksim'e çıkmaya çalıştığını sanan kalabalık, polisin semti gaza boğma bahanesinin Başbakanlık Ofisi olduğunu sonradan öğrenecekti. Akaretler'de direnen binlerce insan, bir barikata ihtiyacı olduğunu önceki deneyimlerden de biliyor ama nasıl yapacağını düşünüyordu. Bir inşaat göze çarptı. Yan yana gelebilen onlarca kişi, bir anda inşaatın malzemelerini almanın uygun olup olmayacağını tartışmaya başladı. Kısa sürede inşaatı kullanmaya karar verildi. Kendiliğinden bir zincir oluştu, malzemeler elden ele sokağın başına taşındı. Tuğlalar, demirler, kalaslar dizilip de barikat tamamlanınca, "Yeterli arkadaşlar" dedi biri, "Bundan sonrası yağmaya girer." İhtiyaçtan fazlası bırakıldı ve polisin mahalle içine ilerlemesi böyle engellendi.

Hayatlarında hiç barikat kurmamış insanların, dünyanın, kurulmasına en hızlı karar verilen barikatlarından birine imza atması, rastlantı değil. Aslında Gezi'de yaşananların büyük çoğunluğu, üstüne fazla düşünmeden, tereddüt etmeden, kolayca karar vererek oldu. Hayat öyle istedi; bir Gezi direnişçisinin ifadesiyle "olması gereken oldu" kadar basitti çünkü her şey. Diğer yandan, üstüne daha önceki düşünülmüşlükler, kimse tarafından yabana atılmadı. Barikat kurmak elbette daha önce barikat deneyimi olan birilerinin aklına gelmişti, geri kalan çoğunluk için belirleyici olan, onu hızla kabul etmek oldu. Kol kola girmek, slogan atmak, gruplar halinde hareket etmek de öyle "üstüne düşünülmüş" bir devrimci tarzın hızla benimsenen özellikleriydi, onun yanı sıra çöpleri toplamak, yemek dağıtmak vs. elbette dünyanın en normal uygulamaları olmalıydı.

Parka yerleştikten sonraki hayatın kuruluşu, planlamaya daha müsaitti. Revir, yine ilk ihtiyaçtı. İhtiyaç listeleri, başta sağlık amacıyla hazırlanmaya başlandı, sonra çeşitlendi. Görevli doktor ve sağlık personelinin yanı sıra, uygun yerin hazırlanması, revir yolunun açık tutulması gibi görevler de ortaya çıkardı. İkinci gün gıda yardımları gelmeye başlayınca, bunları dağıtan kafeler doğdu. Çapulcu Kafe, çay demleyip bisküvi dağıtıyor, Devrim Market giderek çeşitlenen yardımları isteyen ihtiyaç sahiplerine ulaştırıyordu. Kafeler çok çeşitlenmedi belki, kurumsal çadırlarda çay demlenmeye başlanması, bu ihtiyacı karşılamaya yetti. Çeşitli hamur işlerini dağıtan noktalar ise giderek parkın her köşesine yayıldı.

* İsmail Afacan, Evrensel, 29 Temmuz 2013, "Gezi'de insan olduğumuzu hatırladık."

"Orantısız ısrar" esprileri bu dağıtımın üstüne yapılmaya başlandı. Şöyle ki yolda size kendisinden su almadığınız, sonra parayla almak zorunda kalacağınız için kızan bir delikanlıdan yakayı kurtarınca, tuttuğu bir tek simidi elinize tutuşturmaya çalışan bir genç kadınla karşılaşabiliyordunuz.

Sıradan seyirciler olmak istemedik

Kandil gecesi ise ikramlara, kendi özgünlüğünü kattı. Kandil programının yanı sıra, yardım gönderenlerin kandil simidine ağırlık vermiş olması, Parkta kandil simidi patlamasına sebep oldu. Tek tek dağıtılmaya başlanan simitler, giderek, kutuyla dağıtılır oldu; kutuları birilerine vermek için dolaşan gençler ortaya çıktı. Bu parantezi açmışken Gezi'nin "dini bütün" yanına da değinmeli belki, onun da kolektif yaşamın bir parçası haline gelişi dikkate değer. 31 Mayıs'ta öğle saatlerine denk gelen saldırıda, meydandaki camiyi de etkileyen gaz bombası, Müslüman olanla olmayan, dini simge ile din dışı simge arasında özel bir ayrım yapmayarak, Gezi'ye hak ettiği anlamı vermiş oldu. Antikapitalist Müslümanlar'ın öncülüğünde, Gezi'nin, başörtülü kadınların ve dindar yurttaşların gelip halkların birliğine katılabildiği, kaynaşabildiği bir yer olduğu gösterilebildi. Bezmialem Camisi'nin revire çevrilmesi gibi örneklerin üstüne yürütülen tartışmalar da hükümetin direnişe yönelik dinsizlik karalamasını bir türlü tutturamamasını sağladı. Parkta Kandil kutlandı, iki kez cuma namazı kılındı. Mescit kuruldu, Kuran okundu. 11 Haziran günkü polis saldırısı, Taksim'i boşaltıp Gezi'ye dokunmama iddiasıyla parka bombalar yağdırırken yıkılan tek çadır mescit oldu.

Dayanışma duygusunun namazı kapsamasına tanık olan İhsan Eliaçık, şöyle anlatıyor: "Cuma namazında ateistler, etrafımızda zincir oluşturuyor. 'Neden yaptınız?' diye sordum. 'Sıradan bir seyirci olmak istemedik' cevabını verdiler."*

Sıradan seyirciler, oturan destekçiler olmak istemedikçe, Gezi sakinlerinin kurdukları kolektif hayat renklendi, çeşitlendi. Barikatlar kurulup polisin ansızın gelmeyeceği güvence altına alınınca, daha teferruatlı kurulum gerektiren işlere girişildi. Mutfakta sulu yemek yapılmaya başlandı. İhtiyaç listeleri de ona göre makarna, kuru bakliyat gibi maddeleri öne çıkararak hazırlandı. Böylece, parka gelmeyen ama yardımcı olmak isteyen dışarıdaki halkın yardımlarının dağıtılması ile başlayan beslenme sistemi, giderek yardımları yönetmeye yöneldi. "Gezi'de para geçmez" yazılı kâğıtların ağaçlara asılması, bu kendiliğinden paylaşımın bir gurur vesilesi olmaya başladığını da gösteriyordu. Gezi Parkı'nı bir komüne çevirmek gibi bir niyet önce belki kimsenin aklından geçmemişti, ama temel ihtiyaçları paylaşmak o kadar doğal bir şekilde ortaya çıkıp yaygınlaştı ki, şaşırmak da kimsenin aklına gelmedi. "Neden" değildi soru, "neden olmasın"dı.

---

* Devrim Acaroğlu, Çağdaş Günerbüyük, Evrensel, 22 Haziran 2013, "28 Şubat'taki devlet hortladı, yazıklar olsun!"

Polis yıkıyor, Gezi yapıyor

Böylece paylaşılan; sağlık ve gıda yardımlarını düzenlemek gibi sadece "merkezi" bir planlamanın ürünü olacak işlerle sınırlı kalmıyordu. Kişi ve grup inisiyatifleriyle oluşturulan birçok unsur Parkın kolektif hayatının dikkat çeken parçaları haline geldi. Kütüphane, bunlardan biriydi. Birkaç kitabın yere bırakılması, ağaçlara asılması gibi sembolik uygulamalarla başladı, ardından kitap yardımları da kolilerle gelmeye başlayınca barikat olarak kullanılan otobüslerden birine geçildi. Onun da yetmeyeceği anlaşıldı ve Parkın içine raflardan bir yer yapıldı. Kitaplar bir yandan diziliyor, bir yandan gelen Park sakinleri seçtikleri kitapları alıp gidiyordu. Türkiye Yazarlar Sendikası Başkanı Mustafa Köz de Çapulcu Kütüphanesi'nde görev alanlar arasındaydı. Gelen kitaplar, "Gezi Kitaplığı" damgasıyla birer hatıra olarak binlerce okurun evine dağıldı artık. Taksim Meydanı'na 11 Haziran sabahı yapılan, AKM'deki pankartlar ve çevredeki barikatların kaldırılmasıyla başlayan saldırı sırasında, Park da oldukça zarar görmüştü. Onlarca gaz bombasının hedefi olmak yetmedi; bir TOMA, yandaki kapıdan su sıkarak kütüphaneyi tamamen darmadağın etti. Hemen ertesinde, yeniden toparlanma çalışmaları sırasında, ellerinde Yaşar Kemal'in Zulmün Artsın kitabını taşıyan bir grup, Parkın içinde sessizce dolaştı ve kitapları kütüphaneye bağışladı. Duygusal kucaklaşmanın ardından yeniden bir duyuru yapıldı; kütüphane bağışları kabul ediyordu. Hayat, kaldığı yerden devam edecekti.

Sanatın, bu ortak hayatın bir parçası olarak ortaya çıktığı görüldü. Direnişten fırsat buldukça duvar yazılarında kendini ifade eden direnişçiler, içeriğindeki ince zekâ kadar biçimiyle de estetik ürünler ortaya çıkarmaya çalıştı. Şimdi çoğu, fotoğraflarda yaşıyor; birer sanat eserine dönüşen barikatlar gibi. Özgürlük günlerinde bir açık hava müzesi gibi gezilen Gezi'nin, halihazırda hayatı sürdüren direnişçiler kadar her yanı süsleyen grafitileri, pankartları, otobüsleri, barikatları, çadırları da dikkat çekiyordu. Sinemacılar başta olmak üzere, sanatçıların önemli kısmı, Gezi'den başka yerde olmayı düşünmedi. Çalıştıkları alanla ilgisinden dolayı, ilk günlerde medyaya tepki gösteren bir basın açıklamasını dizi oyuncuları ve emekçileri örgütledi. Sinemacıların çadırı nöbetlerle her dakika tanınmış oyunculardan set emekçilerine birçok kişinin bulunabildiği bir yer oldu. Gezi'de bir ünlüyle fotoğraf çektirmek, alışveriş merkezinde ya da festival kortejinde ricacı olmaktan farklıydı elbette direnişin meşruiyetini güçlendirir, ünlü ünsüz direnişçileri ortak amaçlarında eşitlerken.

Mi Minör oyunu "eylemlerin provası" olarak suçlanmış, Memet Ali Alabora hedef gösterilmişken dayanışma açıklamaları arttı. Gezi için 100'ün üstünde şarkı bestelenmesi ve uyarlanması, direniş gecelerini renklendiren piyano dinletisi, Parkta sahnelenen ve birçok yazar ile oyuncunun ortak ürünü Gezerken oyunu, direniş sanatının henüz sadece ilk günlerde ortaya çıkan örnekleri oldu.

Sanatçılara, Gezi'yi konuşmak üzere Başbakan tarafından, Taksim Dayanışmasından da önce randevu verilmesi, ortak ruh içinde temsil ettikleri rolün bir gös-

tergesi olarak da yorumlanabilir. Aynı şekilde, Başbakan'ın Gezi'yi ilk konuşmaya çalıştığı sanatçılardan olan Hasan Kaçan ile Necati Şaşmaz'ın, hem Parktan haberlerinin olmaması hem de anlamsız yorumlarıyla alay konusu olmaları, iktidarın kendi yanında yer alacak sanatçı bulmakta çektiği zorluğu ilan etti.

Gelecekten gün çalmak

Parkın, yıkımın başladığı noktasına ekilen bostan da bir başka yaratıcılık ve titizlik örneğiydi. Birkaç metrekare toprağı değerlendirmenin en iyi yolunu, elbette "üç beş ağaç için" Parka sahip çıkmaya gidenler bilebilirdi. Renkli bir pankartla Gezi Bostanı adı resmileştirildi, görevlileri bostanın bakımını üstlendi. 15 Haziran akşamındaki büyük saldırıda Park boşaltılırken, bostana basmamaya gayret ederek dışarı çıkan Gezi direnişçileri, o kısa sürede kurdukları ortak hayatı nasıl sahiplendiklerini gösteriyordu bir yandan da. Ne de olsa her şey hayatı sahiplenmekle başlamıştı. Ancak haftalar sonra yeniden Parka girince görüldü ki bostan yıkılacak, yerine çim ekilecekti.

Gezi'nin 20 günü için "orada devlet yoktu" gibi sözler elbette abartılı kaçacak. Toplanan çöpler Parkın alt girişinde belediyenin araçlarına yükleniyor, Parkın büyük kısmında elektrik idaresinin elektriği kullanılıyor, kolluk dışında devletin birçok kurumu işlemeye devam ediyordu. İşleyiş o kadar başarılıydı ki ortada bir planlama olmamasına rağmen çöpleri hemen toplayan, yiyecekleri fazla fazla dağıtan birileri mutlaka çıkıyor ve pek sıkıntı bırakmıyordu. Seyyar satıcıların dışarı çıkarılması birkaç kez kararlaştırıldı ama kendiliğinden azalan su gibi "sektörler" dışında bu pek başarılı olamadı. Sonuçta her geçen gün kuvvetlenen bu komünal işleyiş, Park eylemleriyle başlayan özgürlük hissini perçinliyor, başka türlüsünün mümkün olduğu konusunda "çapulcu"lara umut veriyordu. 1998'de Bergama ile başlayan gençlik yaz kamplarına katılan binlerce gencin yaşadıklarından farklı bir deneyim sayılmaz Gezi de; "gelecekten birkaç gün çalmak" ifadesindeki gibi. Hem kamp örgütleyicileri çağrılarında "Gezi'de ortaya çıkan kolektif ruh"tan söz etti; hem hükümet yandaşı basın, dili döndüğünce "yeni eylemler öncesi kızlı-erkekli çadır kampı"* gibi ifadelerle Gezi ile kampları birlikte karalamaya çalıştı.

Kolektivizmin tadını alanın bir daha kolay vazgeçmeyeceğini iki taraf da biliyor anlaşılan, onun her şekilde yaşayacağını da. Bir dahaki eylemde, kimse hayatı nasıl kuracağını sormayacak bile, Gezi'nin tanımladığı ile başlayacak. Sokağa çıkmak, "oturmaya gelmemek" ise hayat yeniden kurulurken her seferinde üstüne yeni bir şey konacak.

* "Gençlere kamp tuzağı", Akit, 27 Temmuz 2013, http://www.yeniakit.com/genclere-kamp-tuzagi-4743h.htm

Tweetle

Gundi retweetledi

Alican Soylu
@alicansoylu1907

Lan salak amaç polise saldırmak olsa zırhlı coplu gazlı panzerli TOMAlı polise saldırmaya basket şortuyla mı gideriz öküz.

04.06.2013 17:13

217 RETWEET **46** FAVORİ

Tweetler

Hüseyin Avni Mutlu @Valimutlu 3 dk
Yaşanan olaylar içinde zaman zaman görülen ferdi hata ve aşırılıklar özür dilemeyi gerektirir.Bir gönül için bin özür dilerim.Saygılarımla.
Aç

Hüseyin Avni Mutlu @Valimutlu 5 sa
Gençler,Gezi parkında kuş sesleri,ıhlamur kokusu ve arı vızıltısıyla huzurlu bir sabah varmış doğru mu?Aranızda olmak isterdim.
Aç

sosyal medya direnişin neresinde?

Dağhan Irak

İçinde bulunduğumuz 2010'lu yıllar, özellikle Birinci ve İkinci Dünya ülkelerinde ekonomik küreselleşmenin yarattığı sonuçlara karşı ortaya çıkan lidersiz halk hareketleri ile Ortadoğu ve Kuzey Afrika coğrafyasında demokratik taleplerle başlayan ve devrime dönüşen benzer karakterde bir dalgaya sahne oldu. Bu iki akım, birbirlerinden köken olarak ayrılsa da kullandığı araçlar, yöntemler ve dinamikler bakımından bir hayli benzerdi. Hareketlerin sivil ve yatay örgütlenmesi, 1990'ların sonundan itibaren start alan alternatif küreselleşmecilik hareketinin yeni bir fazını oluşturuyordu. Üstelik bu kuşağın elinde bir öncekine kıyasla çok daha fazla teknolojik imkan vardı. Bunlardan en önemlileri kuşkusuz, "sıradan" insanların medya olmasını sağlayan ve bu özelliğiyle sokak hareketlerinin ruhuna da uyum sağlayan sosyal medya araçlarıydı. 2008 İran seçimlerinden itibaren pek çok halk hareketinde bu araçlar, haberleşme ve kitleselleşme açısından önemli bir rol oynadılar. Türkiye'de yaşadığımız Haziran Direnişinde de bu araçların sıklıkla ve çoğu zaman da etkili olarak kullanıldığını gördük.

Türkiye'de Internet World Stats'ın son rakamlarına göre nüfusun yüzde 44.4'ünün, internet erişimi var. Bu yüzde, Avrupa Birliği ortalamasının (yüzde 73) bir hayli altında, Ortadoğu ülkelerinin (yüzde 40) ise çok az farkla üstünde. Ancak Facebook kullanımına baktığımızda çok daha farklı bir tabloyla karşılaşıyoruz. 2013 Mayıs ayı itibarıyla Türkiye'de Facebook kullanım oranı yüzde 39.3 ile Avrupa Birliği ülkelerinin (yüzde 38) üstünde. Ortadoğu'da ise Facebook erişimi yüzde 10'larda seyrediyor. Aynı şekilde Twitter'da da Türkiye, bu mecra Türkçe arayüze geç kavuştuğu için Facebook'la aynı seviyede olmasa da ciddi bir alan kaplıyor ve mayıs ayında zorladığı en çok kullanıcısı olan ilk on listesine büyük ihtimalle Haziran Direnişleri sırasında dahil oldu. 2012 yazında Onur Yazıcıoğlu'yla Türkiye ve Sosyal Medya kitabını yazarken, Türkiye'deki bu ciddi sosyal medya kullanım hacminin ne kadar politize olduğunu ölçmeye çalışmış ve Batı'da-Doğu'da sosyal medya aracılığıyla kitleselleşen sokak hareketlerinin, Türkiye'de neden ortaya çıkmadığını anlamaya gayret göstermiştik. Vardığımız sonuç şuydu: Ülke her ne kadar sosyal medya kullanımında

dünyanın önde gelen ülkelerinden biri de olsa ortaya çıkan içerik, 1980 sonrası Türkiyesinin ideolojisiyle uyumlu bir şekilde futbol, medya ve magazin ağırlıklı apolitik bir içerikti. Toplam içeriğin hemen hemen yüzde 20'sini teşkil eden politik içerik ise kendine gerçek hayat içerisinde bir bağlam edinemiyor ve eylemliliğe dönüşemeden ülkenin hızlı gündemi içinde eriyip gidiyordu. Gezi Parkı'nda başlayan ve bütün Haziran 2013 boyunca süren direnişler, bu durumun değişmesine neden oldu. Peki, ne oldu da direniş bir anda bir halk hareketine dönüştü ve sosyal medya da bunun önemli bir parçası haline geldi?

Şehirli, eğitimli ve büyük oranda lâik orta sınıf, 1980 darbesi sonrasında politik alandan, farklı metotlarla el çektirilmişti. Resmi ideoloji bir taraftan sindirme harekâtıyla yarattığı korku dağlarıyla politikanın kötü ve tehlikeli bir şey olduğunu zihinlere kazırken, bir taraftan apolitik görünümlü ama tamamen kendi ideolojisinin kodlarını taşıyan bir takım alanlar yaratarak kitlelerin enerjisini buralara yönlendirdi. Futbol ve medya, bunun en temel ayaklarıydı. Eğlence, gerilim, rekabet ve tüketim üzerine kurulu bir dünya simülasyonu yaratılmış, insanların duygu birikimleri devrimci bir refleks oluşturmadan burada soğurulmaya başlanmıştı. Bu dünya, aynı zamanda kodları resmi ideoloji tarafından belirlenmiş, apolitizmle makyajlı bir tür latent şovenizme ve neo-liberal ekonomik politikalara gösterilen koşulsuz bir rızaya da yataklık yapıyordu. Türkiye'nin satın alma gücü olan eğitimli insanları, hayatla olan sosyal bağlarını devletle sermayenin iç içe geçerek var ettiği bir eğlence dünyası üzerinden kuruyor, bunun karşılığında bu düzenin devamını sağlayacak rıza üretimini gerçekleştiriyorlardı. 1 Mayıs 1977 katliamıyla başlayan, 24 Ocak kararları, 12 Eylül ve Özal hükümetleriyle devam eden bu rejim, neredeyse mükemmel denebilecek kadar iyi tasarlanmıştı ve özellikle güçlü sağ iktidarların döneminde şahikasına eriyordu. AKP iktidarı da 12 Eylülcülüğün belki daha önce hiç olmadığı kadar güçlendiği bir döneme sahne oldu. İktidar bir taraftan 12 Eylül'le hesaplaştığını iddia ederek kavramların içini boşaltıyor, bir taraftan da 12 Eylül icadı sopaları ve havuçları kullanarak mevcut paradigmayı sorgulanamaz derecede sağlamlaştırmaya uğraşıyordu.

Ancak 2010 Anayasa Referandumu ve 2011 seçimleri sonrasında AKP'nin kazandığı büyük güç, normal şartlarda kolay kolay bozulmayacak bir sistemin sarsılmasına neden oldu. İktidar, arkasına aldığı büyük popüler desteğin etkisiyle kendisini yaratan siyasal paradigmanın üstüne tırmanmaya çalışıyor, 12 Eylül Türkiyesi'nin omuzlarına basarak tamamen ve yalnızca kendisinin muktedir olduğu bir "yeni Türkiye" yaratmaya uğraşıyordu. Tayyip Erdoğan'ın şahsında cisimleşen AKP iktidarı, bu bağlamda girebildiği her alanı dönüştürmeye başladı. Dönüştürülmeye çalışılan alanlar arasında otuz yıldır düzenin sigortası olan alanlar da vardı. Türkiye'de şehirli orta sınıfı tehlikesiz ve pasif tutan futbol ve medya da bundan payını aldı. Mevcut koşullarda işlevini gayet iyi gören bu iki alan, AKP'nin kendi tekelini kurma hırsı nedeniyle alarm vermeye başlamıştı. 2011'de başlayan Şike Operasyonu ve sonrasında yaşananlar, Türkiye

tarihinde ilk kez futbol taraftarlarının bir kısmının gözle görülebilir şekilde politize olmasına yol açmıştı. Aynı şekilde taraftarlar, her geçen gün daha fazla polis şiddetine maruz bırakılıyor ve mesele bir asayiş olayı olmaktan çıkarak siyasi bir kimlik kazanıyordu. Diğer taraftan medya sahipliği de büyük bir hızla el değiştiriyor, doğrudan ve dolaylı olarak AKP kontrolüne geçen medyada içerik, gözle görülür şekilde değişiyordu. İktidarın, 28 Şubat darbesi başta olmak üzere kendi politik çizgisine yapılan her şeyi bu kitleden bilmesi ve dizginleyemediği iktidar hırsı, bu alanlarda kendini çok belli ediyordu. AKP, normal koşullarda kendisine çok sorun çıkaramayacak eylemsiz bir kitleyi ısrarla ve inatla kışkırtıyor, hor görüyor, ezmeye çalışıyordu. Her şeyi başlatan da bu oldu.

Bu hesapsız ve izansız intikam hırsı, iktidarın zayıf olduğu alanı da bir anda ortaya çıkardı. AKP, şimdiye kadar -12 Eylül'ün mirasçısı tüm diğer iktidarlar gibi- hakimiyetini ekonomik ve sosyal sermayesi üzerinden kurmuş, kültürel sermayeyi mücadele alanının bir parçası haline sokmamıştı. Bu zaten 1980'den beri süregelen bir paradigmaydı ve başarılıydı. Ancak 2010'dan itibaren özellikle Erdoğan'ın şahsında başlayan hegemon olma isteği, kültürel alanın da ister istemez dönüştürülmesini gerektirdi. Bu, aslında iktidarın hazır olduğu bir mücadele değildi. AKP, iktidarda bulunduğu on yılı aşkın süre içerisinde ekonomik kaynakları tamamen kontrolü altına aldı ve sosyal ilişki ağlarını da kendi üzerinden geçirmeyi başardı. Ancak kendisinden önceki egemen yapının yarattığı mirasa hakim değildi. Pierre Bourdieu'nün alan teorisi üzerinden ifade edersek AKP iktidarı ekonomik ve sosyal sermaye açısından kuvvetli, kültürel sermaye açısından ise çok zayıftı. Bu da pek çok mevzide, özellikle de popüler kültürün etkisinin yoğun olduğu yerlerde partinin hegemonya kuramamasına, simgesel şiddetinin caydırıcılıktan uzak olmasına ve iktidarının sıklıkla test edilmesine yol açtı. Haziran direnişlerinin sosyal medyayla olan temasını bunun üzerinden okumak faydalı olacaktır.

Başta Gezi Parkı ve Taksim deneyimi olmak üzere Haziran direnişleri, iktidarın çoğunlukçuluğuna karşı çoğulculuğun öne sürüldüğü bir süreci başlattı. Bu iki zihniyete medya açısından baktığımızda aslında iki tarafın da kendisine uygun mecraları kontrol ettiğini görürüz. AKP, özellikle iktidarının son beş yılında ana akım medyada kontrolü ele alarak bir nevi kendi kartelini kurdu. Kendine yakın iş çevrelerinin medyaya girişi ve özellikle devlet tarafından el konulmuş olan medya kuruluşlarını üstlerine geçirmeleri, kısa sürede ana akımda üstünlüğü hükümete geçirirken, diğer ana akım medya da vergi cezası gibi yöntemlerle sindirildi. Medya sahipleri üzerinde tam kontrol sağlandığında, içeriğin üretimine doğrudan müdahale edilmeye de başlandı. Aslında medyadaki mesajın içeriğini ve ulaşma şeklini belirleyerek kamuoyunun etki altına alınabileceği yönündeki bu tip tek yönlü medya paradigması, oldukça eski modaydı ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında Lazarsfeld ve arkadaşlarının Amerika'da yaptığı araştırmalara dayanıyordu. Oysa bu model, geçerliliğini daha 1970'lerde kaybetmeye başlamış, bu tarz bir kontrolcülüğün karşı mekanizmaları, eleştirel

medya kuramları aracılığıyla yıllarca önce üretilmişti. 2000'lerde ortaya çıkan ve Web 2.0 teknolojisiyle hakimiyetini kuran interaktif iletişim modellerinin, yani alıcının aynı zamanda verici olduğu ve medyanın sahipliği üzerinden kurulmak istenen hegemonyalara karşı ciddi bir alternatif yarattığı yeni medya yapılarının, bu kadar demode bir medya algısına karşı koymakta çok da zorlanmayacağı ortadaydı. Nitekim Gezi Direnişinin ilk günlerinde kontrol altındaki ana akım medya, kısa sürede geçerliliğini kaybetti ve ağır bir hezimete uğradı. Bu mecraların yerine yeni medya araçlarının konması da gecikmedi.

Sosyal medya, direnişçilerin çoğulculuğuna uyum sağladığı kadar örgütsüzlüğüne de çözüm getirdi. Hızlı ve yatay örgütlenme yoluyla bilgi akışı ve iletişim sağlandı, alanda daha tecrübeli olanların uyarıları kısa sürede kitlelerle paylaşıldı. İlk günlerde yaşanan dezenformasyon sorununa organize bir çözüm bulunamadıysa da ilerleyen günlerde yayılan haberlere karşı eleştirel filtrelerin daha etkili çalıştığı söylenebilir. Tabii ki bu noktada eylemcilerin akıl almaz bir psikolojik ve fiziksel şiddet dalgası içinde kaldıklarını unutmamak gerekir. Yaşanan aksaklıklar bu bağlamda ele alındığında kabul edilebilir noktadadır. Haziran direnişleri süresince sosyal medyada yaşanan dezenformasyon, milyonlarca mesajın serbest dolaşımına rağmen ana akım medyanın kasıtlı yaydıklarından daha fazla olmamıştır.

Diğer taraftan, özellikle konvansiyonel medyanın, tamamen hükümet ve sermaye kontrolü altında olduğu bir ortamda, sosyal medyanın direnişe hem farkındalık hem de organizasyon konusunda büyük bir katkı sunduğu rahatlıkla söylenebilir. Özellikle Gezi Parkı'ndaki ilk polis saldırısı sonrasında kitlelerin Parka gelmesi, futbol taraftarlarının Taksim'e çıkışı, Anadolu Yakası'ndan Avrupa'ya köprü geçişi gibi büyük kalabalıkları toplayan eylemlerde yeni medya araçlarının rolü önemlidir. Denebilir sosyal medya, bu süreçte, kendi kabuğuna çekilmiş örgütsüz kitlenin yalnızlığını kırıp sokağa inebilmesinde katalizör rolü üstlenmiştir. Dahası, sokak tecrübesi oldukça düşük olan bu kitle için hangi sokaklarda kendilerini ne gibi tehlikelerin beklediği, gözaltı, gaz saldırısı ya da paramiliter sopalı çetelerin nerelerde gerçekleştiği gibi bilgilerin sosyal medya araçları kullanılarak yayılması; kan ihtiyacı duyuruları, doktor ve avukat çağrıları, ihtiyaç listeleri gibi ihtiyaçların haberleşmesinde Twitter ve Facebook gibi araçların rolü yer yer hayati olabilmiştir. Yeni medya araçlarının kullanımından, yalnızca bu araçlar da anlaşılmamalıdır. Gezi Parkı'nın günlük ihtiyaçlarının Sanal Market aracılığıyla sipariş verilerek giderilmesi, Türkiye'deki durumun ilk kez Fakfukfon isimli blog tarafından 30 dile çevrilen "Türkiye demokrasisinin sana ihtiyacı var" başlıklı bir metinle duyurulması gibi örnekler, yeni medya okur yazarlığına sahip kitlenin, elindeki imkanları farklı şekillerde kullanabilmesinin örnekleriydi. Yine bu süreçte, daha önce çok geniş kitlelere ulaşamayan bağımsız medya organlarının da internet üzerinden yaygın şekilde takip edildiğini gördük. Hayat TV, Halk TV, İMC TV gibi televizyon kanalları, vagus.TV, bamteli.TV, capul.TV gibi internet siteleri, yer yer anlık olarak

100-150 bin izleyiciye ulaştılar. Ayrıca bu kanalların yayınları da zaman zaman internet üzerinden gelen taleplerle şekillendi. Türk milliyetçisi bir çizgiye sahip Halk TV'nin Lice'de sivillerin üzerine ateş açıldığında Kürt hareketine yakın Nûçe TV'ye canlı bağlantı yapması belki de bunun bir örneğiydi. Aynı şekilde Ustream üzerinden yayın yapan direnişçiler de bu mecranın chat olanağını kullanarak sorulan sorulara yayın içinden cevap verdiler. CHP'nin, direnişin ilk haftasının sonunda yapacağı Kadıköy mitingini iptal ederek kitlesini Taksim'e yönlendirmesi de yine yeni medya kullanıcılarının talebi üzerine gerçekleşti ve direnişin kitleselleşmesinde büyük rol oynadı. Bütün bunların spontane bir şekilde gelişmesi ve hiyerarşize olmaması da başlı başına bir demokrasi deneyimi oldu. Bu deneyim, daha sonra park forumları üzerinden de devam etti. İnternetin doğru koşullarda izole edici ve zayıflatıcı olmaktan çıkıp örgütleyici ve güçlendirici olabileceğini Türkiye'de yaşayarak gördük.

Haziran direnişlerinin bize gösterdiği, sosyal medya araçlarının sokaktaki devrimci dalgayla bağlantı halinde kullanıldığında süreci kolaylaştırıcı bir rol üstlenebildiğidir. Bunun yanı sıra Ustream, YouTube, Tumblr gibi araçların yaygın kullanımıyla hatırı sayılır bir görsel-işitsel arşiv de oluşmuş; farklı alanlarda işe yarayabilecek bir kolektif hafıza böylelikle inşa edilmiştir. Bu anlamda yeni medya araçları, hegemonik yapılara karşı direnişte göz ardı edilmemesi gereken güçlendirici bir etki taşır. Ancak bundan sosyal medyanın tek başına otomatik olarak devrimci bir özellik taşıdığı anlamı çıkarılamaz. Her şeyden önce sosyal medya araçlarının büyük çoğunluğu, kolektif bir eylemle birleşmediği sürece izole edici ve/veya sağaltıcı özelliğe sahiptir. Bu bağlamda, yalnızca yeni medya araçları üzerine kurulan bir mücadele, "tembel aktivizm"ine dönüşmekten kurtulamaz. Dahası başta Twitter ve Facebook olmak üzere yeni medya araçlarının hemen hemen tamamı, sahiplik bakımından riskler içermektedir. Özel şirketlere ait olan ve bağlayıcı kullanıcı sözleşmeleri imzalanarak kullanılan bu araçların, sahiplerinin hegemonik yapılarla iş birliği yapmadığının ve yapmayacağının hiçbir garantisi yoktur. Bu nedenle anonimlik ve sanal ayak izi kavramlara daha çok kafa yorulması gerekir. Devletler, medya paradigmalarını yeniledikçe; izlenmesi, kontrol edilmesi ve sahip olunması daha zor mecralara yönelmek kaçınılmaz hale gelecektir. Özellikle baskıcı yönetimlerin bu konuda yaptığı yatırım da düşünüldüğünde herhangi bir direniş üzerine kafa yorulurken sanal güvenliğin de mevzu edilmesi elzemdir. Sosyal medya ya da daha doğru ifadesiyle yeni medya araçları, iktidarın eskimiş paradigmasını ve zayıf kültürel sermayesini kullanarak Haziran direnişlerine ciddi bir katkı sağlamıştır. Ancak bu katkının hangi değişkenlere dayandığını ve sürekliliğinin nasıl sağlanabileceğini soğukkanlılıkla hesaplamak gerekir.

ÇARŞI

ÇARŞI MI LAN O?
SİVİL

Beşiktaş Çarşı taraftar grubu, Gezi Parkı Direnişinin en renkli aktörlerinden biriydi. Haklarında, sayısız şehir efsanesi türetildi. Cesaretleri, en kritik anda bile kaybolmayan ve belki hatta tam o anda doruğa çıkan mizah yetenekleri, direnişe damgasını vurdu. Şiddetli polis müdahalesinin olduğu her anda, Beşiktaş Çarşı'nın on binlerce kişiyle Taksim'dekilere yardıma geldiği söylentisinin çıkması bile oradaki kitleler için son derece güçlü bir direnç kaynağı oluyordu. Bu söyleşi için kendilerine ulaşmak doğrusu pek kolay olmadı. Haklarında dava açılmıştı ve dava sürecini etkileyecek biçimde konuşmaktan imtina ettiler. Ve sonuçta Avukat İnan Kaya'nın da yardımıyla Çarşı'dan dört kişiyle bir araya gelebildik. Bu dört kişiyi, söyleşide takımlarının renkleriyle; Siyah 1 (Özgür Erkin), Beyaz 1 (Cem Yakışkan), Siyah 2 (İnan Kaya) Beyaz 2 (Didem İzmen) olarak kodladık.

tribünde ne varsa gezi'de o vardı

Söyleşi: Nuray Sancar

**Gezi Parkı Direnişine katılmanız nasıl oldu,
sizi oraya götüren etkenler nelerdi?**

Siyah 1: Gezi Parkı Direnişi yaklaşık bir-bir buçuk yıldır devam eden bir süreçti aslında; bizim oraya dahil olmamız ise ilk gün, yani Divan Otel'in yakınındaki ağaçların kesilmesiyle başladı. Ama daha çok bireysel bir katılımdı. Oraya gidip geldik, orada bulunduk. Taraftarlar olarak işin içine girmemizse iki kez sabah saatlerinde çadırların basılması ve gençlerin şiddete maruz kalması üzerine oldu. 30 Mayıs Perşembe sabahı çadırlar yakılınca ve şiddet uygulanınca oraya gittik. Bizimki duygusal bir tepkiydi aslında.

Sonuçta çocuklara, gençlere saldırılmıştı, biber gazı atılmıştı ve çadırları yakılmıştı. Çok barışçıl yürüyen, çok samimi, çok içten bir protesto vardı. 31 Mayıs Cuma günü de biz, orada bir yanlış var, orada bir hata yapıldı, orada bir haksızlık var, refleksiyle hareket ettik. En büyük gösterilerin başladığı gün, semtteydik. Taksim'e gidelim, diye ortak bir karar oluştu kendiliğinden ve hadi gidiyoruz, dedik; buradan 300-400 yüz kişi yola çıktık. Harbiye'ye geldiğimizde sayımız yaklaşık 7-8 bine sonra 10 bine ulaştı. Fiilen taraftarlar olarak dahil oluşumuz bu şekilde gerçekleşti. Ertesi gün çatışmalar oldu, Park'a girildi, daha sonra olaylar Beşiktaş'a sıçradı.

**Peki, taraftarlara bir çağrı yaptınız mı?
Yoksa çağrıya gerek olmadan kitle her zaman hazır mı?**

Siyah 1: Tabii canım, kışlamız var bizim! Öyle değil, semtten yürüyüşe başladığımızda insanlar bize katıldılar. Kitle giderek büyüdü. Bizim bir iletişim ağımız,

topluca hareket etmemizi sağlayan bir örgütlenmemiz yok, kimse bizi kışlada beklemiyor sonuçta. Tamamen bu semtte, bu bölgede yaşayan, Beşiktaş taraftarı olan insanların geçmişten de gelen alışkanlıklarının da yardımıyla gösterdiği bir refleks bu. Beşiktaş, Harbiye, Nişantaşı insanlarının duyarlılığı diyelim.

Beyaz 1: Sosyal medyanın da yardımı oldu. Sonuçta Çarşı dediğiniz sadece Beşiktaş değil; Nişantaşı da Çarşı'dır, Şişli de Erzurum'da da Çarşı vardır. Dünyanın her yerinde Çarşı'nın insanları var, yani Çarşılılığı içinde hissedenler var. Çarşı nedir, önce onu anlamak lazım bunun için.

O nedir peki?

Beyaz 1: Çarşı bir ruhtur diyoruz biz. 1982'de bir taraftar grubu olarak başladık bu işe. Ancak zaman ilerledikçe öyle bir hale geldik ki sivil toplum örgütlerini geçmiş olduk. Çünkü onların cesaret edemediği veya düşünemediği şeyleri biz onlardan önce düşündük ve yaptık.

Neyi mesela?

Beyaz 1: Mesela Nobel ödülü aldığında Orhan Pamuk'u tebrik etmek gibi, mesela Hasankeyf'e yapılan müdahalelere karşı çıkmak gibi.

Siyah 1: Bu ruh, Beşiktaş senteziyle yoğrulmuştur.

Beşiktaş sentezi ne demek?

Siyah 1: Beşiktaş, İstanbul'da eski geleneksel semt kültürünü korumuş ya da korumaya çalışmış birkaç bölgeden birisi. Kadıköy, Üsküdar, Beşiktaş, Sarıyer, bu birkaç bölgeden bazılarıdır. Bu köklü semtlerin ortak bir yaşama kültürü, birlikte yaşama alışkanlığı, bir mahalle kültürü var. Bunun yarattığı bir etki aslında. Yani Beşiktaş'taki her renk, her düşünce, her fikir, her yaşam biçimi, aynı zamanda Çarşı'da da kendisini temsil ediyor. Çarşı'nın kendisi böyle bir sentez. Çarşı'da, birçok farklı siyasal düşünceden ve dini inançtan insan var.

Beyaz 1: Semtte 2-3 tane kilise var, 2-3 tane cami var; yani böyle bir semttir burası, geçmişten gelen.

Siyah 2: Bir anekdot ekleyebilirim ben buna. Bir yürüyüşte, elimizdeki fazla içkiyi başka birine teklif ettiğimizde demişti ki: Satacak mısınız? İkimiz de aynı anda aynı soruyu sorduk: Sen hangi takımı tutuyorsun? Galatasaraylıymış.

Siyah 1: Onun Beşiktaşlı olmadığını anladık. Ortak reflekslerimiz ve alışkanlıklarımız var bizim. Biz buradan maçlara giderken biri size elindeki herhangi bir şeyi uzatabilir, siz ondan isteyebilirsiniz ya da onunla paylaşırsınız.

Artık reflekslerinden tanıyacak kadar ortak duygu birikmiş sizde ve ayırt edici olmuş yani.

Siyah 1: Evet, bölgenin yarattığı bir şey bu. Aslında bu reflekslerin birçoğu, çok renkli olma halinin bir sonucu.

Beyaz 1: Çok da renkli değiliz canım, biz siyah-beyazız. Ne o öyle renkli falan. (gülüşmeler)

Siyah 2: Çok sesli diyelim biz ona.

Ama bu kadar farklılıklardan ortak bir refleksin üretilmesi, ortak bir yorumda buluşulması zor değil mi?

Siyah 1: Bizim bir üst kimliğimiz var.

Siyah 2: Beşiktaşlı duruşu diyoruz biz ona.

Beyaz 1: Ya... Bir de doğru tektir, birdir.

Şu sorunu nasıl çözüyorsunuz peki: Orhan Pamuk, Nobel aldığında biliyorsunuz bir sürü eleştiriye maruz kaldı. Çarşı'da da Orhan Pamuk'tan hoşlanmayanlar da bu ödülden gurur duyanlar da vardır. Uzlaşma nasıl sağlanıyor?

Beyaz 1: Bizim sloganımız şöyle zaten: Çarşı her şeye karşı; kendine de karşı. Biz kendimizi çok tartışıyoruz. Çarşı her şeye karşıdır; Çarşı en son kendine de karşı olur. Dediğiniz gibi tartışmaları biz çok yaşıyoruz ama bu, belli bir saygı çerçevesinde sürer; öyle Meclisteki gibi düşük seviyede olmaz.

Siyah 2: Hiyerarşi yok mesela, ama bir saygı var. Bizden daha genç çocuklar var, bazen bir şey söylediğimizde duydukları saygı yüzünden pek ses çıkarmayabilirler ama karşı da çıkarlar. Sorunları tartışarak çözmeye çalışırız...

Beyaz 1: Espri ile hallederiz işimizi.

Çarşı'da hiyerarşi yoksa bir yöneticisi, yönetim kurulu başkanı gibi mevkileri de yok o zaman?

Beyaz 1: Tabii, seçilmişi yok.

Siyah 1: Burada bir hukuk var, buradaki hukuk, Beşiktaşlı olmak, Beşiktaş'ı hayatın merkezine koymak, bunu kendi kimliğimizle yapmak. Ve burada da ağabeylik, kardeşlik gibi kurumlar var.

"Abi"lik kurumu nasıl işliyor?

Siyah 1: İnformel bir hiyerarşi var ortada ve bu da tabii çok katı bir şekilde değil.

Beyaz 1: Çarşı'nın yazılı anayasası yok. Bir şey yanlışsa yanlış bulunuyorsa yanlıştır, o kadar.

"Abi" dediğiniz nasıl biridir, özellikleri nelerdir?

Siyah 2: Duruşu önemli.

Siyah 1: İnsan olmalıdır.

Beyaz 1: Abi olmalıdır.

Siyah 2: Düzgün olmalıdır. Abi olmalıdır.

Siyah 1: Çok özel-ekstrem şeyler değil bunlar. Normal insani değerlerden bahsediyoruz. İyi insan olmalıdır. Ahlaklı olmalıdır.

Çarşıda kadınlar var mı?

Beyaz 1: Olmaz mı? Şu anda aramızda da var gördüğünüz gibi.

Siyah 2: Aslında ağabeylik müessesesini anlamak için burada yaşamanız gerekiyor. Bu semtteki herkes başkandır. Aşağı yukarı herkes birbirine başkan der. Burada hiyerarşisizliği hissettirmek önemlidir.

Peki, herhangi bir Çarşılı, kimdir?

Beyaz 1: Biz sokaktan gelmeyiz normalde. Çok fazla da öyle salonlarda falan büyümedik hiç birimiz. Bizi o kadar fazla büyütmelerine gerek yok. Beyaz Türk değiliz biz. Beyaz yakalı falan da değiliz.

Biz sokağın insanıyız. Halkın içinde olan bir topluluğuz. Halk tarafından sevilmemiz de zaten bundan ileri gelir. Halkla aynı dili konuşabiliyoruz. Halka saygılıyız. Özellikle halka saygımız büyük. Hiç kimsenin emeğinin önüne geçmek istemedik bu güne kadar hiçbir ortamda, geçmeyiz de. Biz halkımızı seviyoruz. Ülkemizi herkesten çok seviyoruz. Bizim için iki tane bayrak vardır: Bir Türk bayrağı bir de Beşiktaş bayrağı; başka bayrak tanımayız. Hiçbir siyasi oluşla da hiçbir siyasetçiyle de çok fazla işimiz olmaz; çünkü bizi temsil edebileceklerini düşünmüyoruz.

Gezi Direnişi sırasında bir duvar yazısı vardı, sonra dile epey dolandı: 'Kahrolsun bağzı şeyler.' Şimdi Çarşı da diyor ki 'Her şeye karşıyız.' Bu kahrolsun bazı şeylerle her şeye karşı olmak arasında epey bir mesafe var. Her şey mi? Bağzı mı?

Siyah 1: Ağaçları kesersen kahrol. Benim parkıma AVM yapacaksan kahrol.

Beyaz 1: Engelliye gidip panzerle su sıkıyorsanız lanet olsun size.

Siyah 1: Biz şöyle diyoruz: Hak ve haksızlık; doğru ve yanlış. Hak ve doğrudan yana olduğumuzu düşünüyoruz biz.

Siyah 2: Siyah ve beyaz gibi; iyi ve kötü. Bizim felsefemiz bu.

İyinin ölçütü nedir?

Beyaz 1: İyi iyidir zaten. O belli eder kendini. Çok fazla şey yapmayın siz de ben edebiyat bilmem, onlar bilir.

Siyah 2: Önce şunu anlamak lazım; Çarşı'nın merkezi Beşiktaş semtidir ama Çarşı, Beşiktaş'tan ibaret değildir. Bu insanların çoğunu biz de tanımıyoruz. Gel-

diklerinde görmüyoruz. Ortak olan şey şu ki bu insanlar aynı anda aynı tepkiyi gösterebiliyorlar. Ve bu insanlara bir şey öğretilmiyor. Bir doktrini yok Çarşı'nın.

Siyah 1: İçinde olup kendini büyüttüğün bir şeydir Çarşı. Ve zaten böyle hissettiğin için onun bir parçası oluyorsun.

Siyah 2: Ve sanırım, yeni genç kitleyle paylaşılan şey buydu: Bir ortak dil. Çünkü biz daha önce muhalefette olan ve örgütlü olan yapılardan daha farklı bir dil kullanıyorduk. Zaten en çok şaşırdığımız şey de şuydu: Her yerde Beşiktaş marşları ve Beşiktaş sloganları söyleniyordu; ben sıkılmaya başlamıştım artık. Tribünde duyduklarımı tekrar tekrar duymaktan sıkılıyordum. O kendiliğinden refleks, insanların kendiliğinden gelişiyle özdeşleşti.

11 Haziranda Gezi Parkı'na bir müdahale yapıldı. Sabahtan akşama kadar biber gazı atıldı. O sırada şöyle deniyordu: On binlerce Çarşılı buraya geliyor, dayanışmaya... Parktakiler, Çarşı'nın gelişinden güç alıyorlardı. Ne düşünüyorsunuz bu konuda?

Beyaz 1: Ne mutlu bize, öyle bir şey hissettilerse; insanlara bunu hissettirebildiysek. Ama biz bu süreçlere çok alıştık. Bizi, bir bakıyorsunuz binanın tepesine çıkarıyorlar, bir bakıyorsunuz oradan bırakıyorlar. Yani medyadan bahsediyorum. Biz bunlara alıştık. Onun için bizim ayaklarımız yerde, her zaman ne olduğumuzu biliyoruz; haddimizi de biliriz biz. Zaten bir söz vardır: "Hiçbir şey bilmeye mecbur değilsin ama haddini bilmeye mecbursun." Biz haddimizi biliriz her zaman Çarşı olarak. Çok fazla havaya girmeyiz, şımarmayız da. Bizi kimse şımartamaz ama kimse de yerin dibine sokamaz. Karşısına dikiliriz.

Siyah 2: İnsanlar biraz da ifade edemedikleri şeyleri Çarşı'da buldular.

Örneğin?

Siyah 2: Örneğin dil denilen şey; mesajlar, çizgi.

Siyah 1: Biz orada duruyoruz, bir şey oluyor. "Şurada bir şey olmuş, Çarşı neden müdahale etmiyor" deniliyor. Gece telefon geliyor, bilmem ne olmuş Çarşı neden bir şey demiyor, deniliyor. Bu bir taraftan iyi bir şey fakat diğer taraftan bize çok büyük bir yük bindiren de bir şey. Şimdi kitleler bizimle duygusal bağlar kurdular. Ve bu, kırılmaya da çok açık bir duygudur, yapmadığında da bir anda senden soğuyabiliyor insanlar. Çarşı neredeydi diyorlar. Bizim de bir hayatımız var. Hep oradayız, hep oradaydık, bugün de buradayız.

Siyah 2: Bütün hareketlerin düşünce çizgisi, örgütsüz Çarşı'nın hareket çizgisiyle karşılaştırıldı ve Çarşı tercih edildi.

Bunu nasıl yorumluyorsunuz?

Siyah 1: Ben, Gezi Direnişini tribünlere benzettim. Renkliliğiyle, çeşitliliğiyle,

farklılığıyla, bir sürü farklı dünyanın yan yana gelme haliyle tribünlere benziyordu. Normal şartlarda yan yana gelmeyecek birçok siyasi düşünce yan yana idi.

O zaman sizin için çok kolay olmuştur.

Siyah 1: Çok kolaydı. Tribün de böyledir.

Beyaz 1: Bizim için çok büyütülecek bir olay değildi bu aslında.

Siyah 1: Biz bunu yıllardır yaşıyoruz zaten.

Beyaz 1: Bizim yaşadığımız küçük bir olaydı bu.

Siyah 1: Tribünde, bir tarafımda sağcı, öbür tarafımda solcu, önümde Müslüman, arkamda ateistle birlikte sevinip, kızıp, kavga ediyorduk. Birbirimizle değil tabi.

Şimdi aynı şeyi gezi sürecinde yaşadık.

Siyah 2: Aslında insanların, Çarşı nerede, diye sordukları sorunun cevabı da burada. Oldukları yerde. Ne yaptıysa aynısını yapmaya devam etti bütün günlerde. Sadece, insanlar kafalarında yarattıkları şeyi bulamadılar belki de.

Fakat tribünlerde bu kadar yoğun biber gazına ve asitli suya maruz kalmadınız.

Siyah 1: Ama biz bunu yıllardır yaşıyoruz zaten.

Beyaz 1: 1 Mayıs'ta da yaşadık, maçta da yaşadık, her yerde yaşadık. Her zaman yaşıyoruz biz bu durumu.

Beyaz 1: Zaten Çarşı'nın o gaz olaylarında ön plana çıkması, antrenmanlı olmasından ileri gelir.

Siyah 2: Çok daha ağır bir gaz yemiştik Gençler Birliği maçında.

Beyaz 1: Tabii canım bundan ağırdı o, evlerin içine kadar geliyordu.

Twitter'da şöyle mesajlar oluyordu: Çarşı geliyor, Çarşı çatışarak geliyor, direnerek geliyor; Çarşı şu anda şurada.
Siz epey bir direngenlik gösterdiniz?

Siyah 1: İşte o alışkanlıktan.

Beyaz 1: Diyorum ya antrenmandan geliyor.

Siyah 1: Biz, 1 Mayıs'ta da 14 Mayısta da aynısını yaşadık.

Beyaz 1: Polis bir ses bombası atıyor, herkes panik oluyor, dağılmaya kalkıyor. Durduruyoruz, kimse bir yere gitmesin bu ses bombası; ses bombası bir şey yapmaz, diyoruz.

Siyah 1: 1 Mayıs, 14 Mayıs ve sonra bu süreç başladı. Bizim her maça gidişimiz olaylıdır.

Beyaz 1: Biz polisle devamlı karşı karşıya geliriz. Onlar bizi tanır, biz onları tanırız.

15 Haziranda neredeydiniz? Gezi Parkı'nın boşaltıldığı gün yani. Çarşı ne yaptı o gün?

Beyaz 1: O günü kadın arkadaşımız anlatsın isterseniz.

Beyaz 2: Çarşı olarak Park'taydık. İnsanları koruma adına yaptığımız birçok şey oldu. Polis geldiği anda daha önce de gördüğümüz gibi insanlar patır patır düşüp bir yerlerini kırdılar. Kolları, bacakları yaralananlar ya da kafaları yarılanlar oldu. Kendimizce ufak tefek önlemler aldık. Oralara banklar çektik, taşlar koyduk. Zaten AKM önüne hemen hemen her gün defalarca kez gidiyorduk. Çünkü çok fazla taciz oluyordu polislere. Bizim görevimiz değildi ama bir şekilde bir denge kurmaya çalışıyorduk orada insanlar arasında; Taksim Dayanışması da bize yardımcı oluyordu. Zaten insanlar kendi arasında bunu sağlıyordu ama biz de polislerle kitlenin arasında etten duvar olmaya çalışıyorduk. Son gün de öyleydi; iki saat önce biz ciddi bir bant çektik polislerin önüne, onları taciz ettikleri için.

Kim taciz ediyor?

Beyaz 2: Çok fazla provokatör vardı. Sonuçta birçok farklı insan var. Park'ta birçok şeyden habersiz çocuklar, yaşlılar vardı. Bir şekilde hep orada olduk. Yeri geldi arkadaşlarımız el ele durdu. Yeri geldi bant çektik, oradakileri uzaklaştırdık.

Beyaz 1: Polis müdahaleye başladığında, ben gözümle gördüm: Çocuklar bir anda oraya bir merdiven kurdular kendi bedenlerinden. Kadınlar çıktı ilk önce oradan. Duvardan, kaçmak için. Çocuklar, polis yanlarına gelene kadar orada durdular. Çünkü çok fazla küçük çocuk ve çok fazla yaşlı kadın vardı.

Beyaz 2: Kimse bırakmadı birbirini. Yaşlı birisi vardı bizim çadırımızın yanında, ayağı alçılı, 60 küsur yaşlarında. Yalvardım ben kaç kere, 'ne olur lütfen hadi gidin, buraya müdahale olduğunda kendimizi zor koruyacağız, sizi nasıl koruyalım' diye ama anlatamadım.

Gitmedi mi?

Beyaz 2: Gitmedi. Hayır, dedi. Ben ne olursa olsun gitmeyeceğim buradayım, dedi. Ayağı şişmiş, üç katına falan çıkmıştı ama kaldı. Sonuçta hep beraber çıktık. Kol kola girdik.

Şimdi biraz neşeli şeylerden de bahsedelim. Çarşı bir tane iş makinesi kaçırdı değil mi?

Beyaz 1: Haberim yok. Biz medyadan takip ettik. (Gülüşmeler)

Duyduklarınızı anlatır mısınız bize, nasıl olmuş?

Siyah 2: Bunlar insanların duymak istediği şeyler tabii ama doğru değil. Yaşar Kemal'in benzetmesiyle 'Şeyh uçmaz, müritleri uçurur.' Muhtemelen, insanların kafasındaki 'kurtarıcı' fikrinin bir uzantısı bu. Ama bence burada, doğrudan şunu

söylemek ve reddetmek gerekiyor: Kurtarıcı pozisyonunda kimse yok. Bir kurtarıcı da yok. Kurtarıcı, insanların kendileridir. Aslında bence bu fikir, gelişen eylem seviyesine yakışmıyor diye düşünüyorum. Çünkü insanlar ne yaptılarsa kendileri yaptılar. Hatta herhangi bir siyasal hareket öne çıkmadan bunu yaptılar. Bu yüzden yeniden başka bir yerden kurtarıcı beklemeleri doğru gelmiyor bana.

Elbette şehir efsaneleri türeyebiliyor böyle zamanlarda.
Ama sizin öyle mizahi bir üslubunuz ve esprili bir diliniz var ki bu göz önünde bulundurulduğunda insanlar diyor ki Çarşı bunu yapmadık dese bile Çarşı'ya uyan bir şey, yapmıştır. Bu direniş, aynı zamanda mizahın patladığı bir direniş. Çarşı, iş makinesi de kaçırır, TOMA da kaçırır... Uyar yani size?

Siyah 1: Öyle şeyler oluyor canım... Bazen ben kendim de inanıyorum, olmuştur herhalde diyorum.

Beyaz 1: Biz TOMA'yı siyah beyaza boyayıp bırakacaktık ama ondan sonra kaldı üzerimizde. İkinci el piyasası da yoktu; elimizde patladı. (Gülüşmeler)

Çarşı'nın dili dediğiniz nasıl bir dil?

Siyah 1: Yani bu tribün dilidir. Tribün kültürünün yarattığı dil.

Siyah 2: Bizim bir maç kültürümüz var. Eğer Beşiktaş'ta yaşayan hatta ısrarla söylüyorum Beşiktaş'ta çalışan çocuklarla birlikte yaşamadığınız sürece o kültürü anlayamazsınız. Onu, onlarla yaşarsanız, paylaşırsanız o esprilerin nasıl çıktığını, insanların o besteleri nasıl yazdığını anlarsınız.

Siyah 1: Şimdi, taraftar olduğunuzda, 90 dakika boyunca, 90 dakikanın her dakikasında farklı bir duygu yaşıyorsunuz. Ve çok hızlı refleksler geliştirmeniz gerekiyor.

Beyaz 1: 90 dakika da değil aslında haftanın 7 günü, günün 24 saati zaten bu kültürü yaşıyoruz.

Siyah 1: Hiç beklemediğiniz bir duygu ortaya çıkabiliyor; mesela gol oluyor seviniyorsunuz ya da hakem kötü bir karar veriyor öfkeleniyorsunuz; hepsine anlık tepkiler geliştiriyorsunuz. Bu, bir süre sonra alışkanlığa dönüşüyor.

Siyah 1: Örnek vereyim. Trabzonspor-Beşiktaş maçında hakem, Trabzonlu oyuncu Barış Memiş'i haksız yere oyundan attı ve bir anda bütün tribün neredeyse, 'eyyamcı hakem' diye bağırmaya başladı. Öngörülmüş bir şey değildi bu, bir anda o kadar insan aynı tepkiyi nasıl verebilir; alışkanlık işte.

Beyaz 1: Önemli bir maçtı. Durum berabereydi. Trabzonspor 10 kişi kalacaktı; biz avantajlı duruma geçecektik. Ona bile tepki gösterebiliyor Beşiktaş taraftarı.

Siyah 1: Bu bir ruh hali, davranış şekli oluşturuyor bir süre sonra. Mizah da buradan çıkıyor.

Gezi'nin mizahı, sadece Çarşı grubunun mizahından oluşmadı tabii. Beşiktaş taraftarı olmayan direnişçiler, bu mizahi kavrayışı nereden edindiler?

Beyaz 1: Penguen dergisinden besleniyorlar. İnternetten, sosyal medyadan besleniyorlar. İnanılmaz zekiler. Benim de 18 yaşında kızım var. Mesela yan yana otururlar; doğum günlerini mesajla kutlarlar. Bunlardan bir şey olmaz diyorduk ama ben bu süreçte anladım ki onlar müthişler. Atatürk'ün niye memleketi gençlere emanet ettiğini ben orada gördüm. Niye CHP'ye emanet etmemiş, niye askere emanet etmemiş de gençliğe emanet etmiş, burada çok iyi anladım. Şu anda, o gençlerden çok umutluyum ben. Özellikle 15 ile 25 yaş arası gençler müthişler. Onları yakından tanısın ve onlara saygılı olsun herkes.

Siyah 2: Çarşı'nın gülen bir yüzü vardır. Aslında Çarşı olarak bahsettiğimiz şey Beşiktaş tribünüdür. Halkın takımı diyoruz ya hani... Gezi Parkı'nda, bizim aramızda biraz kaldığında Beşiktaşlı olmayan bir arkadaşımız demişti ki: 'Neden halkın takımı dediğinizi şimdi anlıyorum, gerçekten halkın takımı.' Diğer tribünlerin yapılarını da biliyoruz aşağı yukarı. Sosyolojik olarak Beşiktaş taraftarının durumu, gerçekten bu sürece karşılık verebilecek durumda idi. Bizim Çarşı dediğimiz bir yer var; kapalı, üste giden... Ama gelen insanların sayısı bununla sınırlı değildi. Bunların çoğu, belki maçları başka yerlerden seyreden veya maçlara çok nadiren gelen insanlardı ama içinde bulundukları ekonomik seviye itibarıyla bu duruma yanıt verebilecek insanlardı. Bence Beşiktaş'ın ve Çarşı'nın olaylardaki rolünün en önemli sebeplerinden birisi, buydu.

Siyah 1: Gezi Direnişindeki gençler, '90 kuşağı diye tarif ediliyor. Ama bu sosyolojik tarifin Gezi'ye tam oturduğundan emin değilim.

Bu çocuklar, sosyal medyanın-internetin gücüyle kendi iletişim dillerini yarattılar. Ekşi sözlükten, farklı bir sözcük dilini benimsediler; sözcük tarzı orada zaten birikiyordu yıllardır. O dünya vardı zaten. Şöyle bir şey vardı bir de: İnternete kısa videolar çekiyorlardı, kendilerini ifade ediyorlardı. Ben bugün internete bakıyorum, yüzlerce video var Gezi Parkı ile ilgili. Bu birikti, birikti, birikti ve Gezi Parkı ile birlikte açığa çıktı, görünür oldu. Geçmişten beri tribünlerde de olan bu zaten. Tribünlerde rakibinizle dalga geçersiniz. Bu da mizah ve zeka isteyen bir şeydir. En zekicesini ve en iyiyi siz yaparsanız en iyi dalgayı siz geçersiniz. Çok uzun zaman önceydi tam tarihini şu an hatırlayamıyorum, Fenerbahçe'de Ortega vardı. Şimdi bizim bir grup arkadaş, şöyle bir şey yapıyor: İspanyolca bir cümle yazıyorlar, altına da güya Türkçesini yazıyorlar, 'Cesur yürek Ortega" diye. Fenerbahçe maçına gidip 'Ya, biz geldik ama biletimiz yok. Bu pankartı bizim için açar mısınız?' diyorlar. Pankart açılıyor, Ortega geliyor ve görünce bozuluyor. Çünkü orada İspanyolca 'Korkak tavuk Ortega' yazıyor. Bu bahsettiğim 10 yıl önceki bir olay.

Siyah 2: Var olan durum itibariyle biz Çarşı'nın bu durumunu görmüştük ama Çarşı ile ilgili bu durumu ilk gören Aksiyon dergisiydi.

Öyle mi?

Siyah 2: Ciddi anlamda ilk kez onlar eğildiler. Yaklaşık 6 yıl önceydi; kapak yaptılar. Orada şöyle bir yazı vardı: "Diğer tribünlerde reis varken Beşiktaş tribününde Eren'e bile 'Eren abi, sen manyak mısın?' diye beste yazılabiliyor." Mesela Fenerbahçe tribününden gelen bir gencin, bu kadar yaratıcı olmasını sağlayabilecek bir alt yapıları yok.

Beyaz 1: Yani ümmetçilik yok bizde. Türkiye'nin en büyük sorunu olan ümmetçilik bizde yok. Hiçbir zaman da olmaz.

Bir Fenerbahçeli şöyle bir şey söylemiş: 'Bundan sonra Beşiktaş'a gol atarsak slogan atamayacağım.' Gezi Direnişi, diğer taraftarlarla bir kardeşlik duygusu, kardeşleşme hali, dayanışma hali çıkardı ortaya. Bu durum hep sürecek mi sizce?

Siyah 1: Kişisel fikrimi söyleyeyim. Onların hepsi arkadaşımız. Benim Fenerbahçeli, Galatasaraylı vs. her takımdan arkadaşım var. Bu direnişte onlar da çok emek harcadılar. Bulundular, beraber yürüdük, beraber gaz yedik, birbirimizi taşıdık. Nihayetinde taraftar olan topluluklarız, taraftarız. Şöyle bir şey asla olmayacak: Renklerin kardeşliği gibi bir şey mümkün değil ancak taraftar olmanın anlamı, karşı tarafa düşman olmak olmayacak; olmadı da asla. Yani, "biz kardeş değiliz" derken "düşmanız" demiyoruz. Sonuçta biz taraftarız, yine maçlara gideceğiz, rakip olacağız, birbirimizle uğraşacağız. Ama buradan şöyle bir şey çıkmayacak: Hadi hepimiz kardeşiz laylaylom, yok yani.

Beyaz 1: Çiçek çocukları değiliz.

Bu dayanışma Gezi Parkı'nda mı kaldı?

Beyaz 1: Bir tane daha Gezi olursa yeniden olur o. Maçta durum farklı.

Siyah 1: Şimdi bu uzun bir mevzu. Taraftar olmak farklı bir şey, her taraftarın kendi kültürü, doğası, dili, davranış biçimi, sosyolojisi var.

Beyaz 1: Holiganlığı bıraktık aslında.

Siyah 1: Evet, onu bıraktık. Baltaları gömdük. Bu refleksleri, genelde daha dışarıdan taraftar olanlar veriyor. Şimdi burada kategoriler var. Bizim çekirdek dediğimiz kitleler var, derbi taraftarı dediğimiz kitleler var ve bunların farklı tarifleri var.

Beyaz 1: Ama bu süreçte, özellikle Fenerbahçe'ye karşı bir sempati oluştu.

Siyah 1: Ama nihayetinde rakibiz biz.

Beyaz 1: Zaten belli tribünler vardır onları severiz, mesela Adana Demir Spor var. Onları severiz; görüşlerini biliriz, duruşlarını biliriz. Karşıyaka'ya özellikle bu süreçte teşekkür ediyoruz.

Siyah 1: İlk açıklamayı onlar yaptı.

Beyaz 1: Biz gözaltındayken çok güzel bir açıklamaları olmuş. Hatta gidip teşekkür etmeyi de düşünüyoruz. Başbakan'a da bu yönde çok teşekkür ediyorum. Bizi bu kadar güzel birleştirdi. Sağ olsun yıllardır kimsenin yapamadığını yaptı. Yani bu ülke bölünmez, bunu anladım. Çünkü yüzde 50'yi evde zor tutuyoruz konuşmaları, hikaye; yüzde 50'nin sokağa çıkacak durumu yoktu. Çıkmayacaktı da zaten.

Beyaz 1: Gerçek bir yüzde 50 de yok ortada. O insanlar da gerçekten çok sağduyulu, onlar da harika insanlar. Mesela cami hocası...

Siz orada mıydınız?

Beyaz 1: Revir olduğunda yoktuk orada. Daha sonra ziyarete gittik kendisini. Bizim kardeşlerimiz, arkadaşlarımız oradaydı. Hatta Kandil'di gittiğimizde. Bu olaylarla ilgili açıklama yapma, dedik. "Hayır, ben Allah'tan korkarım başka kimseden korkmam" dedi. Gayet rahat açıkladı. Hatta uzaklaştırıldıktan sonra da çıktı, çok onurlu bir tavır sergiledi. İşinden de oldu ama o bizim gözümüzde, halkın gözünde bambaşka bir insan oldu.

Peki, Ultraslan'ın yazılı bir açıklama yaparak çekilmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Beyaz 1: O, onların kendi sorunudur, bizi ilgilendirmez. Zaten onlardan beklenen bir şeydi.

Siyah 1: Onlar çekilmedi, onlar zaten yoktu.

Beyaz 1: Onlar hiçbir zaman yoktu zaten. Olmazlar onlar bu tür durumlarda, çünkü onlar çok daha farklı bir kitle. İçlerinde tanıdığımız insanlar var ama onların çizgisi çok farklı.

Siyah 2: Bu, aslında diğer tribünler için de geçerli olan bir şey. Diğer taraftarlar, tam olarak vardı diyemezsiniz.

Fenerbahçe mesela... Taksim'e yardım için Kadıköy'den yürüyerek geldiklerini biliyorum; yanlış mı?

Beyaz 1: Biz de homojen değiliz, onlar da değiller. Benim Fenerbahçeli arkadaşlarım var, mesela onlar çok ciddi katılımla geldiler. Galatasaray'dan arkadaşlarım da bu sürecin içerisindeydi. Ama tribün gruplarının resmi tavırları farklı oldu. Mesela Ultraslan, resmi taraftar grubudur. Onlar, biz bu işin parçası değiliz, dediler. Ama Galatasaraylı bir sürü insan vardı orada. Fenerbahçeli taraftar gruplarının da büyük bir kısmı, benzer şekilde tavır gösterdi. Bizim burada tek farkımız şu oldu: Çarşı'nın yapısından kaynaklı olarak biz zaten böyle yaşadığımız için, ne tartışma, ne konuşma ihtiyacı duyduk. Orada bir şey vardı, onun parçası olduk. O yüzden blok gibi göründük.

Siyah 2: Belki de Beşiktaş taraftarının sınıfsal yapısından kaynaklıdır.

Nasıl bir sınıfsal yapısı var?

Siyah 2: Halkın takımı.

Çarşı'daki kadınlarla ilgili ne söylersiniz? Nasıl yer aldılar bu süreçte?

Beyaz 2: Sadece Çarşı kadını değil, aslında bütün onurlu kadınların olması gerektiği gibi Çarşı kadınlarının da tamamı oradaydı. Bence, sadece Çarşı'daki kadınların değil genel olarak kadınların Gezi olaylarındaki duruşu çok farklıydı. Annelerimiz bile her gün ellerinde tencere-tava, sokağa çıktılar; Park'a da defalarca kez geldiler. Tencereler kuruldu orada, birçok kişinin annesi hepimize yemekler yaptı.

Siz, Park'a anneler geldiğinde orada mıydınız?

Beyaz 2: Evet, oradaydım. Çok güzeldi.

Beyaz 1: Direniş, gücünü 90'lı gençlerden aldı deniyor ama aslında kadınlardan aldı bu gücü. Yalnız Park'a gelerek değil semtlerde de tencere-tava çalarak kadınlar, büyük güç verdiler bu işe.

Beyaz 2: Her yaş grubu vardı orada. Ben 69'luyum, 59'lu da 79'lu da 89'lu da vardı. Kadınlar, gerçekten büyük destan yazdılar bu organizasyonda. Hep yanlarındaydılar kocalarının, sevgililerinin ya da tek başlarına oradaydılar.

Sizin hakkınızda açılmış bir dava var. Bu dava hakkında konuşalım mı?

Beyaz 1: Bizi gözaltına aldılar Çarşı grubu olarak. 20 kişiyi aldılar, 8 kişiyi savcı serbest bıraktı. 7 kişi denetimli serbestlikten bırakıldı, haftalık imza atıyorlar. 5 kişi de tutuklama talebiyle mahkemeye sevk edildi. Arkadaşlardan öğrendiğimize göre Ergenekon savcısının karşısına çıkmışız. Zaten bizi normal Asayiş Şube almadı, bizi Organize Şube aldı. Dört gün boyunca orada tutulduk.

Örgüt muamelesi mi yaptılar?

Beyaz 1: Ben örgüt lideri oldum. Ben örgüt lideriymişim. 30 yıl önce kurulan bir grubun şu anda örgüt olduğu anlaşılmış. Hatta biz defalarca ödüller aldık. Başbakan'ın kendisi de geçmişte bizim arkadaşlarımıza plaket vermiştir zaten. O zaman örgüt değildik, şimdi örgüt muamelesi görüyoruz. Ben örgüt liderliğiyle suçlanıyorum şu anda. 5 kişi, tutuklama talebiyle hakim karşısına çıkarıldık. 2 kişi tutuklandı; 3 kişi beşer bin lira kefalet ve yurt dışı yasağıyla denetimli serbestlikten bırakıldı. Haftada bir gün, cuma günleri gidip imza veriyoruz. Şu anda da iddianame hazırlanıyor. İki kişi tutuklanmıştı; bir kişi çıktı. '93 doğumlu bir çocuk da şu anda cezaevinde. Bilmiyorum ne olacak, nasıl sonuçlanacak? Merakla bekliyoruz. Acaba neyle suçlanacağız, ne yapacaklar o dosyayla? Avukatlar daha iyi bilir herhalde.

Benim sorularım bu kadar, eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Beyaz 1: Abbasağa Parkı'nda bir iftar yaptık. İlk iftardı, hemen hemen 500 kişi katıldı. Hiçbir problem, en ufak bir ses yükselmesi olmadan herkes oturdu yemeğini yedi. İftardan sonra da foruma geçildi. Her gün iftar vereceğiz ve bunu 30 gün boyunca vereceğiz.

Laf lafı açar tabii; Abbasağa'da forumlar nasıl gidiyor, neler tartışıyorsunuz?

Beyaz 1: Herkesin gelip görmesi lazım forumları. Gördüğünüz üzere oradan güzel fikirler çıkabiliyor.

Daha çok neler konuşuluyor?

Beyaz 1: Daha çok, sıcak gündem tartışılıyor. Yapılan müdahaleler vb. Mesela dün, gözaltılar, Taksim Dayanışmasına yapılan müdahaleler konuşuldu.

Siyah 1: Gündem belirliyor süreci. Sonuçta o gün gündemde yoğun olan ne varsa forumların akışını da o belirliyor.

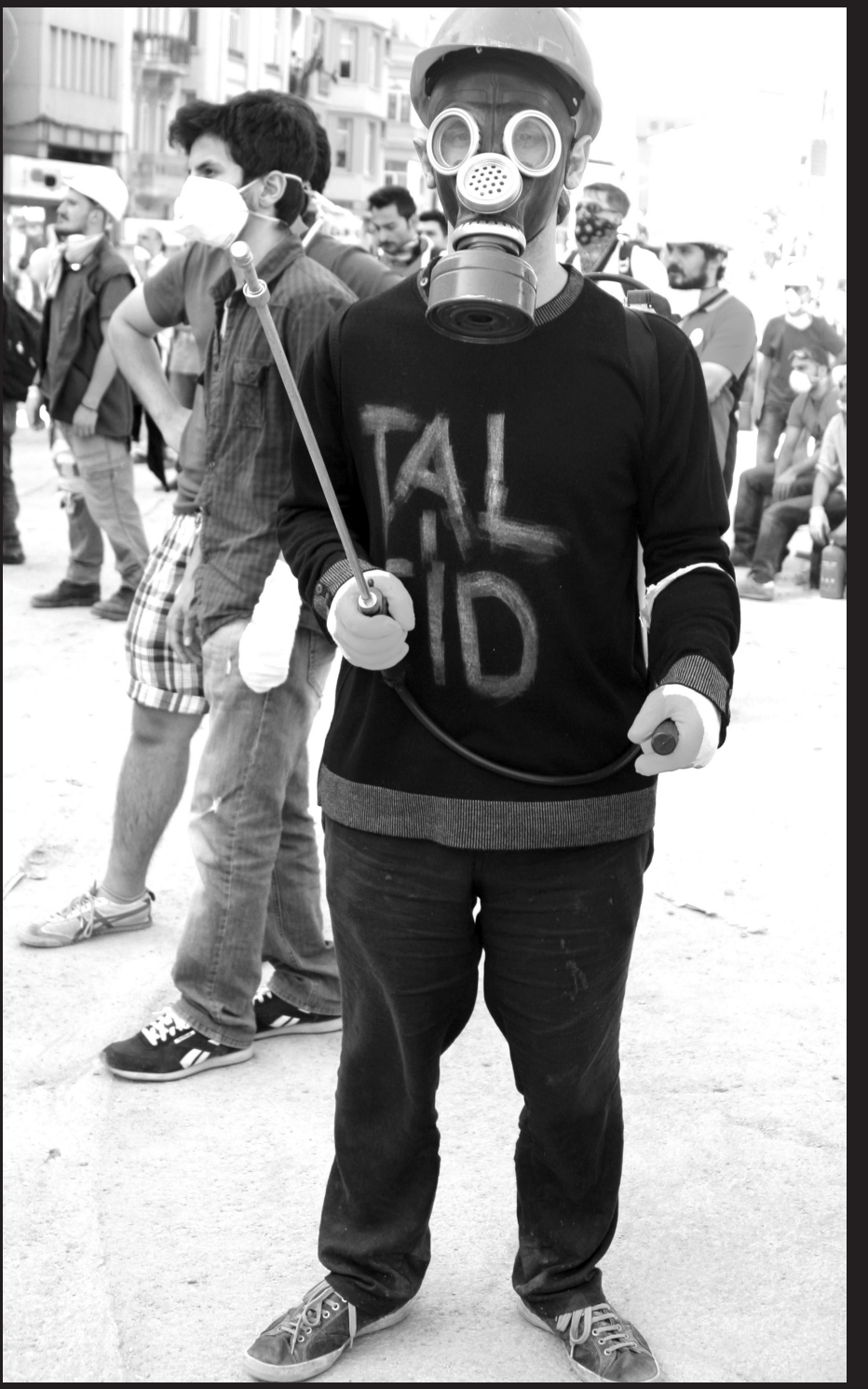
Ekleyeceğiniz bir şey var mı?

Siyah 2: Davayla ve gözaltı süreciyle ilgili apayrı bir röportaj yapmanız lazım. Çünkü orada polis memurlarının çalışma koşulları veya sorguda geçen şeyler üzerine de gözlemlerimiz var. Benim gözaltı sürecine ilişkin ilk hatırladığım şey, oturduğumuz anda söyledikleri: Yirmi gündür sizi bekliyoruz, demişlerdi. Ama gördüğüm kadarıyla kendilerinin de bir sürü sorunu vardı. İkna olsalar bile.

Beyaz 1: Gözaltına alındığımız süreçte şöyle bir şey yaşadım. Biliyorlar sonuçta beni, Beşiktaş'ta doğdum, büyüdüm, esnafım burada. Benim dükkanım belli, evim belli. Araştırmışlar, telefonlarımızı dinlemişler. Telefon dinlemelerini sordular bize. En azından biraz daha dikkatli olabilirlerdi. Benim kızım mesela, üniversite sınavına gidiyordu o gün. Sabah 09.00'da evden geldiler aldılar, kızım sınava ağlayarak gitmek zorunda kaldı. Keşke bir saat sonra gelseydiler.

Tayip cnm geri dön
çözüm değil

ARTIK YETER

TAL
FID

direnişin sembolleri veya revolution will be tweeted

Ebru Moçoş

Gezi Direnişi, uzun yıllardır birlikte hareket etmenin gereğini vurgulayan ve birlikte hareket etme provası da yapan kentsel muhalefeti, örgütlü, örgütsüz her kesimden insanı harekete geçirmeyi ve bir araya getirmeyi başaran bir hareket oldu. Hiçbir siyasal hareket tarafından yönetilmeyen, kelimenin gerçek anlamıyla "yığınlar" sokaklardaydı. Baskı, şiddet, dayatma ve zor ile tepesine çökülmüş halk ve özellikle gençler, iktidarın tüm baskılarına karşı bir onur mücadelesine girişti. Halk, Gezi Direnişiyle üzerindeki ölü toprağını atıyor o kadar da sinmediğini, sesiz kalmayacağını, her şeyi kabul etmeyeceğini ilan ediyordu. Bu ilanın verdiği gururla, direniş günlerinde herkesin yüzü gülüyor, sadece meydanlarda değil, şehrin her yerinde biri diğerinin ayağına bassa telaşla özür diliyor, herkes birbirinin yardımına koşuyordu. Direnişin iyimser ve barışçıl havası esiyordu her yerde. Türkiye tarihinde benzeri görülmemiş bir halk hareketiydi Gezi; benzersizliği hem geçmiş mücadele deneyimlerinden çok farklı biçimlerde iktidara kafa tutmasından hem çoğulcu olmasından kaynaklanıyordu. Daha direnişin ilk günlerinde "orantısız zekâ" nitelemesine denk düşecek onlarca eylem biçimi üretiliyor, Gezi Parkı'ndaki gençler polis kalkanlarına sırtlarını dayayarak kitap okuyor, polise börek ikram ediyor; barışçıl bir direniş inşa etmenin ilk örneklerini orada veriyordu. "Solcular", yağmur altında namaz kılanlara şemsiye tutuyor, TOMA'nın sıktığı suya bir Kemalist ile bir Kürt el ele tutuşarak direniyordu. Bir araya gelmez denenler yan yana durabiliyordu. Özetle bu barışçıl ve çoğulcu hareket bilinenlerden farklıydı ve anlamak için yeni yöntemlerle düşünmeye ihtiyaç vardı.

Bildik çıkarımlarla Gezi Direnişini bir çırpıda okumaya girişenlerin Türkiye'deki toplumsal hareketleri okuma ajandaları yetersiz kalıyordu. Direnişle ilgili yorumlar yer yer 'Gezi Direnişi çok şey öğretti' diye başlasa da herkes bildiği yere bağlıyordu yorumu. Halbuki Gezi ile ortaya çıkan yeni direniş biçimini, eski dile

tercüme ederek anlamak pek mümkün değil. Bu yeni direniş dilini anlamları, kavramları, sembolleri ve sloganlarını eskiye tercüme etmeden anlamak, yeni dilin ruhunu özümsemek gerekiyor.

Gezi geçmiş devrimci deneyimlerinden esinleniyordu muhakkak ancak yine de bütünüyle yepyeni bir toplumsal hareketti. Geçmiş devrimci geleneklerin neredeyse hiçbir sloganını, kavramını kullanmıyordu. Bunu, direniş boyunca şehrin her yerindeki duvarları dolduran sloganlara bakarak bile söyleyebilmek mümkün. İçinde "devrim", "kapitalizm", "emperyalizm" gibi sözcükleri geçen neredeyse hiç duvar yazısı yoktu. Sloganlar mizah dergilerinden, televizyon dizilerinden, tribünlerden, bilgisayar oyunlarından, sosyal medyadan referansla üretiliyor, her biri son derece mizahlı bir dil barındırıyordu. Direnişin simgesi haline gelen hemen her şeyde bir mizah vardı. İçinde; mizah, ironi ve alay olmayan bir simge ne sosyal medyada, ne alanlarda ne de direniş ruhunda kendine yer bulabiliyordu. Sloganlar, direnişin simgeleri, dünden bakınca "apolitik"miş gibi görünüyor ya da öyle addediliyor ama aslında bugünün politika yapma biçimini inşa ediyordu. Duvarları dolduran "Mustafa Keser'in askerleriyiz" sloganının politik olmadığını kim söyleyebilir? Sadece duvar yazılarının değil, direnişin başından sonuna tüm pratiklerinin, Parktaki "komün" hayatının, sloganlarının, çağrılarının eleştirel ama mizahlı, kapsayıcı ve güler yüzlü olması direnişe ivme kazandırdı, yaygınlaştırdı, genişletti.

Mizah, özellikle baskının arttığı dönemlerde halkın iktidarı eleştirme araçlarından biri haline gelir. Diğer taraftan iktidarın söylem ve uygulamaları eleştirilecek ve tartışılacak niteliği çoktan aştıysa ve iktidar çığırından çıktıysa mizah ve alay, oldukça politik bir eleştiri yapma biçimine dönüşür; mizah politik eleştirinin gücünü aşar.

Türkiye'nin gördüğü en kabına sığmayan, en isyancı direnişti Gezi. Bildiğimiz anlamda "büyük laflar" etmeden mizahı, ironisi, alayı ile kendi dilini kurdu kendi politikasını yaptı. 2013 Haziranının Türkiye'ye ve hatta dünyaya armağan ettiği bu muzip ve uysal, yaratıcı dil, yeni bir direniş biçiminin kapısını araladı.

Park, ağaç

27 Mayıs akşamı Türkiye tarihinin en büyük halk hareketlerinden birisi "üçbeş ağaç" ve bir park için başladı. Gezi'nin simgelerinden biri de ağaçtı. Parkta Marx'tan bir söz ve Nâzım Hikmet'ten iki dize yeniden anlam ve hayat buldu "Kapitalizm gölgesini satamadığı ağacı keser" ve "Bir ağaç gibi tek ve hür ve bir orman gibi kardeşçesine..." Pek çok kez söylendi, pek çok kez yazıldı bu sözler. Hem herkesin sarılacağı kadar masum hem de hayatiydi ağaç. Bu yüzden kimse kendisine, gölgesinde bir yer istemekten çekinmedi. Herkes parkımızı istiyoruz, ağaçların gölgesinde oturmak istiyoruz diyebildi. Talep edilen hava gibi, su gibi doğal olunca mücadele de bir o kadar doğallaştı, haklılaştı. Gezi Direnişinin ilk gününden itibaren üretilen tüm direniş logolarında, park

forumlarının logolarında hep ağaç figürleri vardı. Basında ve sosyal medyada direniş boyunca onlarca fotoğraf yayınlandı, paylaşıldı. Bunların pek azı ağaç fotoğrafıydı. Fotoğraf olarak paylaşılanlar, daha çok direnişin maskeli, baretli kahraman direnişçileriydi. Ağaç, uğruna ve korumak için mücadele edilen yeni bir dünya gibiydi, fotoğraf karelerinde yoktu ama onun için mücadele ediliyordu. Ağacın daha çok resimleri, çizimleri yapıldı, gövdesi siyahlı kadın olan çizimleri, yaprakları binlerce bereket sembolü el olan resimleri, sonra Taksim Meydanı'nın zeminine devasa dallarıyla çizimleri yapıldı. Ağaç "Gezi ruhu"nu simgeliyordu. Birleştiriciliği, dayanışmayı, kardeşliği, doğayı ve yaşamı savunmayı simgeliyordu. Yaprakları bereketi sembolize eden ellerden oluşan ağaç figürü en çok kullanılanlardan biri oldu. Bu çizimde her renkten yüzlerce el bir ağacın yapraklarını oluşturuyordu. Gezi Parkı'nın ağaçları ve Gezi Parkı el ele verilip kurtarılmıştı ve o Parkı kurtarmak için yan yana gelenleri ve dahi pek çok kimseyi bir ağacın gövdesinde yeşertmiş umutlandırmıştı. Daha önce yan yana gelmeyen ve gelmez denilen kesimler yan yana gelmişti, amiyane tabirle "her renkten" insan bir aradaydı. Belki de Gezi Direnişinin özeti böyle bir şeydi, ya da Gezi Direnişiyle ortaya çıkan...

Everyday I am çapuling

Gezi; solcu, Kemalist, Kürt, LGBT bireyler, Anti Kapitalist Müslümanlar gibi pek çok kesimin birlikte ördüğü bir direnişti; içeren bir direnişti. Kendini tarif etmeye çalışmıyor, mümkün olan herkesle ortaklaşmaya, herkesi kapsamaya çalışıyordu. Direniş belki de bu özelliği sayesinde direniş boyunca yöneltilen eleştirileri de içerebildi. Bunun en iyi örneği Başbakanın eleştirmek, aşağılamak için kullandığı 'çapulcu' yakıştırmasında yaşandı. Başbakan direnişin ilk günlerinde "Oraya AVM'yi yapacağız, üç-beş çapulcudan izin alacak değiliz" demişti. Söylemeye gerek var mı bilmiyoruz, çapulcu pek de iyi bir şey demek değildi. Başkasının malını talan eden, yağmacı gibi anlamları bulunuyordu. Bulunuyordu diyoruz çünkü bu eskidendi. Çapulcu yakıştırması Başbakan'ın ağzından çıktıktan hemen sonra direnenler tarafından ele geçirildi. Kimse "biz çapulcu değiliz; şuyuz; buyuz." gibi açıklamalar yapma gereği duymadı. Herkes o "hakareti" alıp Facebook, Twitter gibi sosyal medyadaki hesaplarında, isminin başına yazdı. Duvarlara, dövizlere, sloganlara taşıdı. Böylece çapulcunun anlamı tersyüz edilmiş oldu. Başbakan'ın direnenleri eleştirmek için kullandığı bu yakıştırmayla dalga geçildi; dalga geçildikçe kavram bir "aşağılama" sıfatı olmaktan çıktı, mizah unsuruna dönüştü. Bir kavram birkaç gün içinde, gözlerimizin önünde kabuk değiştirdi; dalga geçenle dalga geçen bir bumeranga dönüştü. Kavramın büyük kalabalıklar tarafından bu biçimde sahiplenilmesi, aynı zamanda, "beni çapulcu olarak mı görüyorsun, sana göre öyle olabilirim ama beni böyle kabul etmek zorundasın. Senin beni kabul etmen için ben sana çapulcu olmadığımı ispat etmek zorunda değilim" demekti. Dövizler, duvarlar çapulculuk üzerinden üretilmiş sloganlarla dolduruldu. Çapulcu şarkıları yazıl-

dı. Herkes bu kavramı çok sevdi. Kavramın İngilizcesi de üretildi: 'Chapulling'. "Everyday I'm çapuling" en çok paylaşılan ve kavramın İngilizce tercümesine ilham veren duvar yazısı oldu. Tişörtlerin üzerine basıldı. Sonrasında TDK'nın resmi web sitesinde çapulcunun anlamını değiştirdiği yönünde haberler çıktı. Gezi öncesinde, "Başkasının malını alan, yağma, talan eden kimse, talancı, yağmacı, plaçkacı" olarak açıklanan çapulcu, Gezi sonrasında, "Düzene aykırı davranışlarda bulunan, düzeni bozan, plaçkacı" olarak yeniden tanımlanmıştı. TDK bu değişikliğin Gezi Direnişinden sonra yapılmadığını belirtti ancak bunun pek de önemi yok. Çünkü internet arama motorlarında "çapulcu" yazdığınızda önce Wikipedia'nın chapulling tanımı sonra aynı web sayfasının çapulcu tanımı çıkıyor ve peşi sıra da Ekşisözlük, çapulcu hakkında yazılmış yazılar, görseller, şarkı videoları, haberler. Liste uzayıp gidiyor böyle, ancak TDK, arama sonuç listesinde ön sıralarda değil, ilk ellide bile yok. Çapulcu kendi bağımsızlığını ilan etti bile, bundan sonra bu kelime ile ilgili iktidar tarafından yapılacak düzenleme çabaları bir mizah unsurundan öteye gidemeyecektir.

"Ohh biber" ve direniş gereçleri

Gezi Direnişinden önceki bir ayda, yani 1 Mayıs'tan 27 Mayıs'a kadar olan süreçte Taksim'de, neredeyse aralıksız her gün gaz atıldı. Polis tüm basın açıklamalarına gaz ve tazyikli su ile müdahale etti, Reyhanlı için toplanan insanlara da. İki-üç kişi bir araya geldiğinde bile gaz ile dağıtılıyordu. Polisin biber gazını keyfince kullandığı, kentte başıboş "şehir eşkıyası" gibi dolaşarak yolları kestiği, sadece Taksim'de değil, Beşiktaş, Fındıklı gibi pek çok yerde de toplanan her türlü kalabalığı gazla dağıttığı günlerde, yalnızca "solcular" değil ülkücüler bile gazdan nasibini almıştı. Mayıs ayı boyunca sıkılan gazlara yer yer hazırlıklı yer yer hazırlıksız yakalananlar, tarih 31 Mayıs'ı gösterdiğinde ve Gezi Direnişi üçüncü gününe girdiğinde artık tam teşekküllü eylemcilere dönüşmüşlerdi. Sosyal medyada gazdan korunmak için neler yapmak gerektiğine ilişkin bilgiler paylaşılıyor, gözleri korumak için havuz gözlüğü kullanılması tavsiye ediliyordu. Ayrıca limon yerine sütle karıştırılmış Talcid solüsyonunun daha çok işe yaradığı ve maske takılması gerektiği söyleniyordu. 31 Mayıs akşamı ve 1 Haziran günü, pek çok kişi havuz gözlükleri ve Talcid solüsyonları, bulabildikleri sağlık veya toz maskeleri ile Taksim'deydi. Dağılacağı düşünülen kitle gaz yedikçe Talcidli solüsyonu sürüp kendine geldikten sonra yeniden barikatlara dönüyordu. O günlerde, eczanelerde en çok Talcid solüsyon, nalburlarda maske ve gözlük satılıyordu sanırım. Polis, doğrudan halkı hedef alarak gaz atıyor, gaz bombasının kapsülü ile insanlar yaralanıyordu. 31 Mayıs'tan itibaren onlarca insan gaz bombası kapsülü isabet etmesi yüzünden yaralandı. Bu bilgi gazın sadece kimyasal zararlarından değil fiziksel zararlarından da korunmak gerektiğini öğretti. Baret, bir numaralı eylem ekipmanı olarak alanlarda yerini aldı. Özellikle 1 Haziran günü pek çok kişi baretliydi. Daha sonraki günlerde basit toz maskelerinin yerini kimyasal filtreli gaz maskeleri almıştı. Fiyatı biraz

pahalı olmakla birlikte Gezi Direnişinin uzayacağını görenler çareyi maskede bir model üste geçmekte buldular. Ve birkaç günün sonunda alanlar, gaz maskeleri, baretleriyle adeta savaşa katılan insanlarla dolmuştu. Tam teşekküllü olan bu gruplar daha çok barikatların önünde direniyor; gaz, hem maskeden hem de gaza karşı oluşan bağışıklıktan artık insanları etkilemiyor, gelen gaz kapsülleri yerden alınıp geldikleri yere geri gönderiliyordu. Baret ve gaz maskesi hem hayat hem de direnişi kurtarıyordu. İlerleyen günlerde bu ekipmanların bir pazarı da oluştu; baret, gaz maskesi ve gözlükten oluşan üçlü işportada direniş paketi olarak satılıyordu. Gezi Parkı'nın içinde açılan ilkyardım bölümünde ilk göze çarpan Talcidli solüsyonlardı ve "Talcidman" Gezi'nin bir başka simgesiydi. Sırta takılan manuel bir tulumbaya Talcid dolduran bir vatandaş tek kişilik acil müdahale ekibi olarak gaz saldırısına karşı hazır bulunuyordu.

Gezi Direnişini gösteren karelerin herhangi bir gösteriden ayırt edilmesini sağlayacak en önemli şey, o karelerdeki baretli, gaz maskeli insanlar olacak. Gaz bulutlarının içinde baretli, gaz maskeli kitleleri gördüğümüz fotoğraflar herkesin hafızasına Gezi Direnişi olarak kazındı bile çoktan. Bu fotoğraflar iktidarın ve kolluk güçlerinin hafızalarına da kazınmış ki direniş sürecinde yapılan gözaltılarda yanında ya da evinde maske bulundurmak suç delili sayıldı. Baret, gözlük, gaz maskesi, hem Gezi'nin simgeleri oldu hem de iktidarın her türlü zoruna karşı direnmenin.

Kırmızılı kadın, siyahlı kadın, duran adam

Gezi Direnişinin önemli sembollerinden ikisi, iki kadındı. Bu iki genç kadından birinin duruşu Gezi Parkı'nda polisin halka ne kadar saldırgan davrandığını gösterdi, 'yeter artık' dedirtti. Diğerinin duruşu; gazı, TOMA'sı ve tazyikli suyuyla polis sokaklarda terör estirdiğinde, o saldırının karşısında inadına ve korkmadan dikilmeye devam etme cesareti verdi. TOMA'ya 'hadi sık bakalım' diye kollarını iki yana açmış olan kadın, herkese 'haydi sokaklara gelin' diyordu. Biri kırmızılı kadındı, biri siyahlı. Kırmızılı kadın fotoğrafı 28 Mayıs gününe ait. Fotoğrafta, Çevik Kuvvet polisleri parkın içinde bir hat oluşturmuş, toplananları dağıtmak üzere hazır bekliyor. Direniş ve arbede yok. Polislerden biri bir adım öne çıkıyor; kırmızı elbisesi, bez çantasıyla polislere bir iki metre mesafede duran kadının yüzünü hedef alarak biber gazı sıkmaya başlıyor. Daha sonra kadına daha da yaklaşıyor gaz sıkmaya devam ediyor. Kadın olduğu yerde duruyor, kaçmıyor, gazdan yüzünü korumak için başını yana çeviriyor. Bu olay birkaç karede görüntüleniyor Reuters foto muhabiri tarafından. Yayınlandığı andan itibaren de gazete ve sosyal medyada hızla paylaşıldı. Kadının duruşu, polisin bir kaç adımlık hamleyle kadına doğru yaklaşarak yüzüne doğru gaz sıkmaya devam edişi, kadının sakin bir hareketle yüzünü korumak için başını çevirmesi ama olduğu yerde dikilmeye devam etmesi; polisin hiçbir şey yapmadan duran bir kadına nasıl insafsız bir biçimde saldırdığını gös-

teriyordu. Bu fotoğraf, polisin keyfince ve "orantısız" gaz ve güç kullandığını gösteriyordu. Kırmızılı kadın, onu gazla püskürtmeye çalışan polise karşı dirayetle dikiliyordu. Polisin şiddeti, hem erkeğin hem devletin şiddetini temsil ediyordu muhakkak, üstelik bu karede, doğrudan kadına yönelik şiddetini... O kare sebepsiz, haksız yere gaz yiyen (haklı olarak yemek diye bir şey var mı?) kitleleri temsil ediyordu ve herkesin vicdanına seslenerek içindeki 'haksızlığa karşı isyanı' biriktiği yerden patlatıyor sokaklara döküyordu.

Gezi Parkı'ndaki nöbet çadırları sabaha karşı baskınlarla yakılıp insanlar Parktan dışarı çıkarıldıktan, Gezi yasaklandıktan sonra Taksim Dayanışması bunu protesto etmek için 31 Mayıs akşamı saat 19.00'da basın açıklaması yapma kararı aldı. Basın açıklamasına katılmak üzere binlerce insan Taksim'e geldi. Ancak polis basın açıklamasına izin vermediği gibi, meydana çıkmaya da izin vermiyordu. İnsanlar değişik noktalardan gelerek İstiklal Caddesi'nde birikmeye başladı. Gecenin ilerleyen saatlerinde İstiklal Caddesi tarihinin en kalabalık günlerinden birini yaşıyordu. Binlerce insan İstiklal Caddesi'ni bir uçtan diğer uca doldurmuş sloganlar atıyor; müthiş coşkulu kalabalık "Tayyip istifa" diye bağırıyor, gaz yiyor ama dağılmıyor, "sık bakalım" Gezi Direnişinin sembol şarkısı olmayı daha o akşamdan hak ediyordu. Gecenin ilerleyen saatlerinde, polis müdahaleleri ile bir parça dağılan kalabalık ertesi sabah daha büyük kalabalıklar olarak yine İstiklal Caddesi'ndeydi. Bütün gece polise söylenen "sık bakalım sık bakalım, biber gazı sık bakalım..." şarkısı, gündüz de dillerden düşmedi. Kalabalıklar hem biber gazına hem de TOMA'ların sıktığı tazyikli suya 'alışmıştı.' Hatta direniş boyunca bir Twitter fenomeni haline gelen İstanbul Valisi Hüseyin Avni Mutlu, polisin aşırı güç kullanmadığını, çok fazla gaz ve su sıkmadığını, zaten eylemcilerin de gaz sıkılmasını istediğini söylüyordu. Bu sözleriyle tarihe geçiyordu Vali. Siyahlı kadını işte o hafta sonuna ait bir karede gördük. TOMA'nın önüne dikilmiş, kollarını iki yana açmış, adeta "sık bakalım sık bakalım" diyordu. Binlerce kişi sokaktaydı ve sokakları dolduran binlerce olmanın verdiği güçle ve korkusuzlukla o kollar TOMA'ya meydan okuyordu. Kırmızılı kadın nasıl, 'bu kadar da olmaz' dedirttiyse, siyahlı kadın nasıl korkusuzca direnilebileceğini ve direnince ne kadar çok ve güzel olunduğunu gösteriyordu. TOMA'nın karşısında meydan okuyarak duran kadın herkese kendi gücünü, sokakların gücünü hatırlattı bir kez daha.

Hem kırmızılı kadın hem de siyahlı kadın Gezi Direnişi sürecinde en çok kullanılan imgeler oldular. Direnişin en önemli iki sembolünün iki kadın olması pek de tesadüf olmasa gerek. Nitekim AKP, iktidarı boyunca en çok kadınların hayatlarını denetim altına almaya yönelik çıkışlar ve düzenlemeler yaptı: Kürtaj yasağı, kadınların 3 çocuk doğurmalarını buyurması, sezaryen değil normal doğum yapın akıl vermeleri, 'kadın mı kız mı belli değil' cümleleri, artan tecavüz ve taciz vakaları, kadın cinayetleri, AKP'nin iktidarı boyunca gündeme gelenlerden bazı örnekler. Kadınla bu kadar derdi olan bir iktidara karşı kadınlar, sokaktaydı ve en öndeydi Gezi Direnişinde.

15 Haziran akşamı polis, Gezi Parkı'nda kurulan hayatı dağıtmak üzere bu kez çok daha sert bir saldırı gerçekleştirdi. O gece insanlar Gezi'den çıkartıldı; meydandaki ve civardaki barikatlar belediye araçlarınca kaldırıldı. Sonrasındaki iki günde, Gezi Direnişinin başından beri görülen en şiddetli polis müdahalesi ile karşı karşıyaydı halk. Polis grupları o hafta sonu ara sokaklarda insan avlıyor, istisnasız herkese korkunç bir şiddet uyguluyordu. Gözaltılar başladı. Park, elimizden alınmış, polis korkunç şiddeti ile yüzlerce insanı yaralamıştı. Gaz ile evlerine sokulamayan kitle plastik mermi ve cop zoruyla evlerine gönderilmeye çalışılıyordu. En önemlisi de direnişin simgesi Gezi Parkı boşaltılmıştı. Şimdi ne olacaktı. Her türlü eylem yasaklanmış Taksim ve civarında bulunmak bir suç haline gelmişti. Bir araya gelmek imkânsız gibiydi. İşte insanlar polis teröründen Taksim'e toplu halde çıkamıyorken, Taksim'de yürüyemiyorken, biri çıktı, Taksim Meydanı'nda yüzünü AKM'ye dönerek dikilmeye başladı. Taksim'de toplanmak, yürümek, slogan atmak her şey yasaklanmışken direniş küllerinden yeniden doğdu. Dakikalar içinde sosyal medyada eylemin ismi konuldu: Duran adam. O gece başka duran adamlar da ortaya çıktı. Türkiye'nin her yerindeki pek çok meydanda, alışveriş merkezlerinde, sokaklarda, adalet sarayında, evlerin önünde, üniversitelerde, herkes durdu. Hatta dünyanın pek çok yerinde Gezi Direnişine destek için onlarca duran adam eylemi yapıldı. Duran adam hem son derece gelişkin bir mizah duygusuyla yasaklarla dalga geçiyordu hem de bir pasif direniş örneği sergiliyordu. Hem muzipti hem mülayim. Duran adam Gezi Direnişinin ruhunu yansıtıyordu. Sözlerini yüksek perdeden büyük laflarla söylemeyen Gezi gençliği gibi o da sade basit bir biçimde sözünü söylüyordu. Yalnızca bedeniyle orada var olarak 'ben buradayım' diyordu, 'buradayım ve varım. Varlığımı kabul et!' İlk polis ekipleri duran adamın yanına geldiklerinde ne yapacaklarını bilemediler. Çantasını karıştırdılar, etrafında dolaştılar, sorular sordular, duran adam cevap vermedi. Gözaltına almak için neyle suçlayacaklardı! Polis kaçanı kovalamayı, geleni geri göndermeyi, toplananı dağıtmayı biliyordu da durana ne yapacağını bilmiyordu. Gezi Direnişinin barışçıl, kapsayıcı ve muzip karakterini ortaya koyan eylemlerden biriydi duran adam.

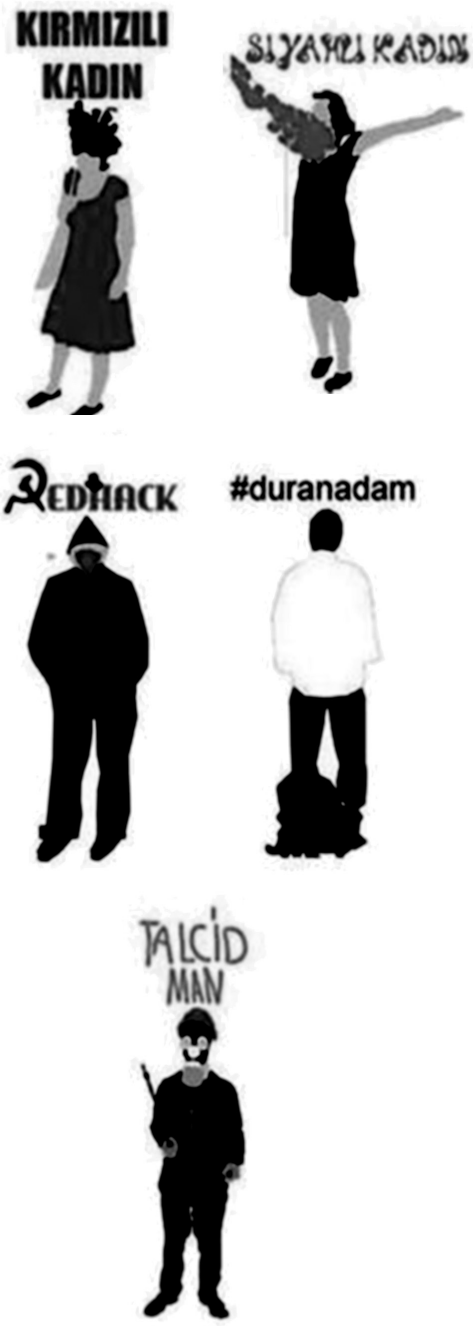
Çarşı, tomaya karşı poma

Direnişin en önemli özelliği farklı kesimlerden insanların bir araya gelmesi hemen hemen hiçbir partinin, grubun, yapının öne çıkmaması, bunun da zaten istenmiyor olmasıydı. Sadece taraftar grupları direniş boyunca büyük bir sempati ile kucaklandı. Başta Çarşı olmak üzere, Fenerbahçe, Galatasaray ve diğer futbol takımlarının muhalif taraftar grupları, tribünlerden sonra meydanlarda da yerini aldı. Olmaz denen oldu, ezeli rakip üç büyüklerin taraftar grupları kol kola direnişe katıldılar, aynı barikatı ördüler, aynı saflarda mücadele ettiler. Beşiktaş'ta günlerce süren direnişin adı Çarşı olmuştu. Başbakanlık Çalışma Ofisinin Beşiktaş'ta

bulunması sebebiyle polis, en sert müdahalelerden birini Beşiktaş'ta gerçekleştiriyor, Beşiktaş geceleri tam bir savaş alanına dönüyordu. Direnişin devam ettiği günlerde polisin yoğun ve şiddetli saldırısından onlarca insan yaralanıyor, fenalaşıyor, Beşiktaş Bezmi Alem Valide Sultan Camii imamı camiyi yaralananların tedavi olabilmesi için direnişçilere açıyor, sonrasında imam, iktidarın hedefi haline geliyordu. Bizzat Başbakan ve yandaş medya, hem imamla hem de camiye sığınan yaralılarla ilgili karalama kampanyası başlatıyordu. Direnişçilerin camide içki içtiği, ayakkabıları ile camiye girdiği söyleniyor bu bilgiler cami imamı tarafından yalanlanıyordu. İmam ifadeye çağırılıyor, "din adamıyım yalan söylemem" diyordu. Bezm-i Alem Valide Sultan ve imam direnişin kahramanlarından biri oluyordu böylece. Çarşı, 5 Haziran'daki Miraç Kandili'nde dayanışma, destek ve teşekkür için kandil simidini alıp camiye, imamın kandilini kutlamaya gidiyordu.

Çarşı, organize grup olmanın verdiği kolaylıkla hızla bir araya geliyor, hızla karar alıyor, hızla uyguluyordu. Onunla ilgili en önemli söylenti bir kepçeyle bir TOMA'yı kovalamasıydı. Adını POMA (Polis Olaylarına Müdahale Aracı) koydukları aracı daha sonra barikat kurmak için yaktılar. O akşam TOMA'yı kovalayan POMA fotoğrafları sosyal medya sayfalarına düştüğünde direnişin en efsane fotoğraflarından biri olmuştu bile. O günlerde sosyal medyada "Fenerbahçeliyim ama yükselenim Çarşı" biçiminde paylaşımlar dolaştı, Çarşı herkesin gönlünü fethetmişti. Direniş, Çarşı'sıyla gurur duyuyordu. Çarşının her takımdan kitleler üzerindeki sempatisi o kadar büyüktü ki, Başbakan, Kazlıçeşme'de yaptığı mitinge Çarşı'nın da katıldığını ve destek verdiğini göstermek için üzerinde "Çarşı" yazan bayraklar hazırlatmış, kürsüye yakın bir noktasındaki birkaç kişinin eline tutuşturmuştu. Üstelik bunu öyle beceriksizce, öyle Çarşı'yı tanımadan yapmıştı ki bayraklardaki 'A' normal karakterle yazılmıştı. Oysa Çarşı her zaman anarşizmin simgesi olan 'A'yı kullanırdı adını yazarken. Zaten Çarşı, Kazlıçeşme mitinginden önce "Elinde Çarşı bayrakları ile Kazlıçeşme'de olanlarla bir ilgimiz olmayacak," diye açıklama da yapmıştı. AKP'nin bu çabası da unutulmazlar arasına girdi...

Taraftar grupları, direnişin en gözü karalarıydı. Tribünlerin küfürlü sloganları yeni sözlerle ve bazen de aynen, meydanlarda, barikatlarda atılıyor, sokaklar tribünlerin sloganlarını seviyor, hep bir ağızdan söylüyordu. 8 Haziran Cumartesi akşamı, bütün taraftar gruplarının katılımı ile büyük bir yürüyüş ve Taksim'de büyük bir miting gerçekleştirildi. Bu Taksim tarihinin en kalabalık mitinglerinden biriydi. Tribün coşkusu meydanlara taşmıştı, lig yeniden başlarken direniş ruhu tribünlere taşınacaktı muhakkak. Bundan ölesiye korkan iktidar lig başlarken tribünlere 'siyasi ve ideolojik slogan yasağı' getiriyor, tribünlerde sıkıyönetim başlatıyordu. Taraftar gruplarının omuz-omuza seyretme kararı aldığı Fenerbahçe Galatasaray Süper Kupa maçını, önce yurtdışında oynatmanın yollarını arıyor, olmayınca Kayseri'de oynatılması gündeme geliyordu. Taraftarlar Gezi'nin gözü kara direnişçileri, efsane gruplarıydı; lig boyunca da iktidarın korkulu rüyasıydılar. Gezi'nin statlarda dolaşan hayaleti olmaya da adaylardı.

KIRMIZILI
KADIN
SİYAHLI KADIN
REDHACK
#duranadam
TALCİD
MAN

SANAT
DİRENİŞTİR

Tiyatroların özelleştirilmesi, muhafazakâr sanat tartışmaları, Emek Sinemasının yıkılması, AKM'nin kapatılması, güvencesiz ve uzun çalışma şartları, sendikalaşma çabaları… Sanatçılar, aslında Gezi Parkı direnişleri öncesinde de sokağa/meydanlara çıkmaya başlamışlardı. Ancak Gezi Parkı, sokağa çıkmayan ya da kimi kaygılarla "AKP iktidarını protesto edenler" fotoğrafının içine girmede tereddüt gösteren sanatçıları da meydanlara, hatta barikatlara taşıdı. Ve oyuncusundan müzisyenine sanatçılar, direnişi örenlerin arasına katıldılar. Peki, bu nasıl oldu? Sanatçılar cephesinden birikenler, talepler nelerdi? Gezi Parkı Direnişi, sanatçıları nasıl dönüştürdü? Bizzat Başbakan tarafından tehdit edilip hedef gösterilmek, ne hissettirdi?

Gezi Parkı Direnişinde ilk günden itibaren yer alan Oyuncular Sendikası Genel Sekreteri Şebnem Sönmez, sorularımızı, yeni filmi Sürgün İnek'in çekimlerinin yapıldığı Muğla Bozüyük'ten yanıtladı.

---

tevhide şebnem sönmez:
başbakan bizi iyi örgütledi, sağ olsun!

Söyleşi: Serpil İlgün

Bir oyuncu olarak sizi Gezi'ye götüren neden(ler) neydi?

Beni, sorularınızı cevaplamaya layık bulduğunuz için teşekkür edeyim önce.

Hiçbirimizin asla tahmin edemeyeceği bu çok büyük direnişte, kendimi tam olarak Gezi'nin ortasında bulduğum zaman; her şeyimizi bir kenara bırakarak İstanbul'un orta yerindeki, meydanımızın ortasındaki ağaçları korumaktan başka çaremiz kalmamıştı.

Orhan Veli şiirindeki gibi "İstanbul'un orta yeri sinema" değil, çok zamandır.

Canım Beyoğlu sinemaları, tiyatrolar, Emek Sineması, AKM kapatılalı, yıkım kararları çıkalı, yerlerine AVM'ler hayal edilip kondurulalı da az zaman olmadı.

Hepsine her zaman içimiz yandı, tepkimizi gösterdik, reddimizi sunduk kendi dilimizce; hiçbir şey ifade etmedi.

Beyoğlu'na, İstiklal'e, Taksim'e; AVM değil, sinema, tiyatro, kültür merkezleri, cafeler, küçük esnaf, atölyeler, sokak müzisyenleri, yemyeşil alanlar, sokaklara masalarını taşırmış mekânlar yakışır.

En sonunda bir de baktık ki Taksim'de ayak basacağımız tek toprak parçası Gezi Park'ı da yıkılarak -o zamanki açıklamaya göre- Topçu Kışlası ve AVM yapılacak imiş!

Taksim Dayanışması, 16 ay çalışmış, Taksim'in yayalaştırılması projesine karşı çıkmış ama o da dinlenmemiş.

Bizler bunu duyduğumuzda, son yıllarda birçok şeye karşı çıktığımız gibi Gezi Park'ını korumanın, kent kültürümüzü korumak olduğunu düşündük elbette.

Ben nasıl seyredebilirim bir güzelim parkın da yıkılmasını, yerinde çirkinlik ötesi, esnafı batıracak rant kapısının devleşmesini?

Demirören kadar çirkin ve haksız bir bina görmedim, daha beterini görmeyi de asla istemedim.

Ihlamur ağaçları şahidimdir!

Oyunculara ilişkin toplumdaki genel kanı, "etliye sütlüye karışmazlar" şeklindeydi. Oyuncular "üç beş ağaç için mi" "konforlarını" bozdular ve sokağa çıkıp barikat kurdular?

Konfor! Ne imiş oyuncunun konforu? SSK'sız çalıştırılan işçi olmak ama BAĞ-KUR bağımlısı kılınmak mı? Telif hakları men edilerek, imaj değerleri ile rant sağlanması ama anayasaya aykırılıklar içeren hatta "sendikaya bağlı oyuncunun sendikasından veya sendikal isteklerinden feragat ettirilerek" cebren imzalatılan sözleşmelerle çalıştırılması mı? Bir dizi film "tutmadığı" zaman başarısız diye nitelenip faturanın oyuncuya kesilmesi; raitingler iyi gittiğinde "Bir ... yapım prodüksiyonudur!" diye lanse edilmesi mi? Rızası olmadığı, hatta rest çektiği halde TV programlarına çıkmaya zorlanması mı? Düzeysizliğin neresinde olduğunu asla tartamayacağımız magazin programları veya boyalı basında rezil edilmesi mi?

Bu muymuş oyuncunun konforu?

Oyuncunun konforundan herkesin anladığı, bütün bunlara rağmen işini edebiyle ve üstün sabrıyla yaparak kazandığı -kimilerine "çok" gelen- ücret ise o ücret azdır!

Biz, "üç beş ağaç için" hayatımızdan olmayı, kara listelere alınmayı, toplumun gözünde itibarsızlaştırılmayı, Başbakan tarafından açık hedef gösterilmeyi, kendini bilmez yöneticiler cihetinden iftiraları göze alırız, evet!

Ayıp ediyorlar, fark etmiyorlar! Ayıp ediyorlar, fark ediyorlar, umursamıyorlar! Ayıp ediyorlar, çoook ayıp!

Sanatçıların talebi neydi? Gezi Parkı'nın yıkılmaması talebine eklenen başka talepler oldu mu?

Eklenen hiçbir şey yok!

Bizim taleplerimiz, herkesinki ile aynı: Adalet istiyoruz! Kanunen zaten var olan haklarımızı istiyoruz! Vatandaşlık haklarımızı kesinlikle istiyoruz! İnsan Hakları ve Çocuk Hakları Evrensel Beyannamesi'nde yazılı olan ve ülkemizin de taraf olduğu sözleşmelerde ne varsa onları istiyoruz! Hemen! Şimdi!

Polisle çatışmalardan basın açıklamalarına sanatçılar, Gezi Direnişinin öznelerinden biri oldu. Gezi'nin dönüştürücü yanından bahsediliyor ya, sanatçılar için bu dönüşümü nasıl anlatırsınız?

Bu noktayı sizin gördüğünüz gibi göremiyorum doğrusu... Sizler, bizleri, mesleğimizin bir sonucu olan "tanınırlık" durumu içinde değerlendiriyor olabilirsiniz. Benim değerlendirmem bu değil. Tanınıyor olmayan bin tane oyuncu, müzisyen, sanatçı vs. görülmüyor. Diyelim ki ben bir biçimde bilinen bir yüzüm! Eee n'olacak yani? Taksim Gezi Park'ında, yukarıda saydığım sebeplerle dururken mesleğimin itkisi, oyunculuğumun uzantısı, yaptığım işin zorunlu yolu olarak durmuyordum. Ben olarak, tamamen sivil ve tamamen özgür irademle duruyordum, çünkü başka türlüsünü seçemem. Ben dururken, tanıyanlar şaşırıyordu. Arkadaşlarım katıldıkça şaşkınlık daha da büyüdü, çok bilinen yüzlerin hiç bilmediğiniz özünü gördüğünüz için şaşkınsınız. Çünkü sizlere, bizlerin "İşte ...'nın hiç bilmediğiniz özelliği!" diye magazin zırvaları ve çamurları gösteriliyordu. Ve inanıyordu da insanlar bu rezalet sunumlara! Yazık! Gezi, sanatçıları daha evvel olmadıkları hiçbir şeye dönüştürmedi! Gezi, herkesi olduğu gibi; çırılçıplak soydu! Sadece sanatçıları da değil; herkesi, politikacıları özellikle! Çok güzel oldu, çok da iyi oldu.

AKP ve AKP yanlısı yorumcular, "sanatçıların direnişi meşrulaştırıp yaygınlaştırdığını" söyleyip eleştirdiler. Hatta kızdılar! Bu eleştiriler için ne söylersiniz? Sizce sanatçıların katılımı, direnişin yaygınlaşmasına katkı sundu mu?

Haklılar! Çok çok haklılar! Bu direnişin meşrulaştırılması, onların işine gelmedi çünkü. Bizlerin, yapılanlara net tavır koymaması olmazdı. İnsanlar öldü, hatırlatırım! Şiddeti, iftirayı, akıl almaz devlet terörünü, Başbakanın Afrika gezisi dönüşünde tarihe kopkoyu geçen ve ülkeyi tam ortadan ikiye bölen tutumunu reddetmeyecek miydik?

Bizim işimiz sanat! Yani insan! İnsanı ortadan ikiye bölemezsiniz! İnsanlığı gücendiremezsiniz! İnsana asla ve asla reva görülemeyecek tutum ve davranışlara karşı çıkmak, Gezi Direnişinde boynumuzun borcu oldu! Böyle ağır, böyle topyekun baskı görmedik halk olarak! Meşrulaşan hal, şiddete karşı omuz omuza verdiğimiz net ve ortak tavırdır. AKP ve AKP yanlısı yorumcular ve hatta bütün devlet; sivil direnişin hiçbir örgütleyicisinin olmayışını şaşkınlıkla izlerken bizler, onlardan daha şaşkındık aslında. Ben rüyamda bile göremezdim böyle çabuk, böyle aniden, bu kadar tek bir kuvvet olmayı ve beraberliği!

Kızgınlıkları ya da eleştirileri neye? Beraberliğimize mi? Uyguladıkları hukuksuzluğa karşı duruşumuza mı? Sağlık işçilerini, doktorları, öğrencileri, avukatları, anneleri, bazıları reşit bile olmayan genç çocukları derdest edişlerine susmamız mı onları kızdırmayacaktı? Kusurumuza bakmasınlar, kusurlarına baksınlar lütfen!

Sanatçı politik duruş sergiler mi? Zaman zaman gündem yapılan bu soru, Gezi'de nasıl bir yanıt buldu?

Sanatçı, elbette istediği görüşe sahip olmakta özgürdür tüm insanlar gibi. İstediği ölçüde ve zamanda da kendini ortaya koyabilir. Bunda tartışılacak bir nokta göremiyorum, affedin!

Gezi Direnişinde, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin neredeyse tüm maddelerinin ihlal edildiğinden haberdarsınız, değil mi?

Benim gibi hiçbir örgüt deneyimi-sempatizanlığı, örgütsel altyapısı olmayan, hatta sokak çocuğu saflığında bir arkadaşıma demiştim ki bir vakitler, "Yahu senin nasıl olup da solcu olduğunu bir türlü aklım almıyor!" Bana ne demişti biliyor musunuz? "Vallahi Şebnemciğim; oraya bakıyorum haksızlık, buraya bakıyorum rezalet, şurası pislik! İnsan ister istemez isyan ediyor be! İsyan ettiklerime bakıyorum, sola yatıyor!"

Nasıl? Güzel değil mi?

Gezi'nin, dövizlerden şarkılara sanatsal üretimi de çok etkileyiciydi. Gezi Parkı'nda kurulan çadırlardan biri de sinema çadırıydı mesela. Bu üretim oyunculara nasıl yansıdı?

Sinema çadırını Sine-Sen kurdu. Sender'in de çadırı vardı az ilerisinde. Biri sinema emekçileri, diğeri ise senaryo yazarları derneği çadırı idi. Biz, çadır-stant kurmadık hiç. Oyunculuğun doğası gereği midir nedir, bir leyleklik var bizde. Devlet Tiyatrosu'nun ve diğer meslek örgütü çadırlarının hepsini dolaşıyorduk biz. Bir toplanma yerimiz vardı; Gezi Otel karşısındaki park girişinin, revire dönüştürülen önü. Buluşmak istediğimizde orada toplanıyor, istediğimiz yere gidiyorduk.

Beraber olmak, her gün yeni arkadaşlarımızı görmek çok sevindiriyordu elbette. Gezerken adı altında dört kısa oyundan oluşan bir oyun sergiledik mesela. Özen Yula, Mirza Metin, Cem Uslu ve Yiğit Sertdemir yazdılar. Ben bir TOMA oynadım; çok ilginç bir yazıydı. Yiğit Sertdemir'in kaleminden çıktı. Oynamaya devam edeceğiz aynı oyunu. Başka arkadaşlar Dario Fo'nun oyunlarını oynayacaklarken müdahale sebebiyle oynanamadı. Bir de bir video çektik Yüz Göz Gezi adında, üç bölüm ve üç oyuncu ile. Okan Bayülgen kitap okudu mesela. Bilemediklerim de vardır elbette, hepsine yetişebilmek mümkün değildi. Herkes kendi varoluşunu, kendince ortaya koydu. Ama kesmedi bizi...

Polis/devlet şiddeti hep vardı ancak devlet şiddeti bugüne kadar kitleleri sindirmeyi bir şekilde başarıyordu. Bu kez ne değişti de oyuncular için de direnişi daha da büyüttü?

Oyuncuyu apayrı bir şey olarak görmeyi pek anlayamıyorum ben. Oyuncunun insan olduğunu bilmiyor muyuz? Polis/devlet şiddetinden hepimiz aynı oran-

da nasiplendik. Eşitlikten bahsedebileceğimiz bir noktaya, şiddet sayesinde eriştik. Polis/devlet, şiddet uygulamakta ayrımcılık yapmadı ki! Hepimize aynı gücü uyguladı, eşitlendik artık biz!

Değişen ne, diye sorulması gereken merci sanırım ben/biz değiliz.

Tam muhatabına sorulmalı değil mi bu soru?

Bu süreçte (Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek'ten de olmak üzere) çok sayıda tehdit aldınız, hedef gösterildiniz. Korkmadınız mı?

Bazı arkadaşlarıma göre saflık, bazılarına göre müthiş cesaret şeklinde nitelenen, bazılarına da şaşkınlık veren durumum şudur:

Hiç korkmadım! Bence hepsi haklı... Çok şaşırdım, saftım çünkü! Niçin korkayım? İlk müdahale sabahı, o korku aşıldı.

Ben -itiraf edeyim- çok üzüldüm! Başbakanın Afrika seyahati sonrası konuşması var ya! 7 kez izledim! Çok, çok, çok üzüldüm. Böyle nefret görmedim kimsenin gözünde ben! Böyle dehşetli kin görmedim! İnsanı insanlığından eden bu duyguyu; -kendi ifadesiyle- yüzde 50'ye uzun uzun, tane tane, sabırla, ağır ağır işleyişini gördüm 7 kez. O videoyu varın siz de 7 kez izleyin! Kuvvet alacağınız tek şey, insana inancınız olacaktır! O günün öğleninde, Gezerken adlı oyunumuzun ilk provasını yapmak için yönetmenim Yiğit Sertdemir'le buluştuk. Yiğit'i görür görmez sarıldım ve aniden ağlamaya başladım. "Konuşmasını duydun mu? N'apıyor bu adam hepimize?" diye... Sonra o bana öyle bir sarıldı ve öyle bir hediye verdi ki "Bir Tomanın Ulusa Seslenişi" oyunundaki rol ile! Her şey temizlendi... İki prova, sımsıkı bir yazı! Biz böyle iyileşiriz!

Aldığım tehditlere de sosyal medya üzerinden, yetişebildiğim ölçüde cevap vermeye çalıştım. Bunu yapmamamı da önerdi arkadaşlarım. İnatçıyım ben. İnanıyorsam yürürüm, inanmıyorsam sökemezsiniz yerimden. Öfke, kin, nefret, bölücülük... Bunlar yok benim hücre bilgimde. Saldıranlara karşı özellikle, anlatabildiğim kadar anlatmayı doğru buldum ama asla kendimi savunmak gibi bir duruma girmeden. Çirkinliğin de ötesinde, edebi aşan, ahlaktan uzak-yakın pay almamış, saygısızlığın tanımlanamaz en koyu bölgesinden gelen ne iğrenç ifadeler vardı! Tehdidin bini bir para! "Az kaldı, bunlar son günlerin! Siyonist seni! Yıllarca... kanallardan nemalandın... oyuncu!" gibi en hafifinden tutun da dilime, kalemime asla varamayacak neler neler! Yazık! Bir gece ansızın bir "yetkili" diyor ki "Saldırın!"; saldırıyorlar! Bu korkutucu değil, üzücü! Yazık! Ankara'nın belediye başkanı, Mehmet Aksoy'un heykelinden beri sanatçılara tükürüyor, farkında mısınız? Kurumadı tükürük bezleri!

Oyuncular Sendikası Genel Başkanı Mehmet Ali Alabora da sizin gibi tehditler aldı, Başbakan tarafından hedef gösterildi. Mi Minör oyununun,

Gezi protestolarının provası olduğu iddia edildi. Bir Başbakan, oyuncuları-sanatçıları neden tehdit eder?

Bu soruyu insanlık namına Başbakanın kendisine sormanızı tüm benliğimle rica ediyorum; çünkü ben de çok merak ediyorum.

Tehditler nedeniyle iş kayıplarınız oldu mu?

Ne kaybı! Ben zaten istemediğim, onaylamadığım hiçbir işte oynamam! 16 yaşımda da buydum! Kara listeler, bilmem ne! Benim listem daha uzun, bilmiyorlar.

Çok zaman, maddi güçlükler çekmiş olmama rağmen kimseler beni sözüne, ekibine, yapımcısına inanmadığım hiçbir işte oynatamadı.

Tiyatro da dahildir buna.

Ben mesleğine aşık bir oyuncuyum, aşkta ihanet olmaz!

Kayıp olsun, ayıp olmasın!

"Oyuncular, Gezi Parkı dağıtıldıktan sonraki süreçlerde daha az görünür oldular" eleştirisine katılır mısınız? Söylendiği gibi oyuncular baskılar nedeniyle geriye mi çekildiler?

Bu bir eleştiri ise eleştiri sahibinin beklentisinin ne olduğunu sormalı. Gezi Park'ının içinde olduk biz. Direnişin, Park'taki son günü oradaydım. Park'a yapılan son ağır müdahalede içerideydim. Sonrasını biliyorsunuz, Divan Otel ve barikat facialarını. Ertesi günden itibaren müdahaleler Meydan ve civarındaydı. Oyuncular, sanatçılar, Park'ın içinde olmayı tercih ettiler hep. Meydan'da polisle karşı karşıya gelmeyi tercih etmedi birçoğu, buna ben de dahilim. Park'ın içinde, Park'ın bir özgürlük ve dayanışma simgesi olması için anlaşmıştık sanki. Sokaklarda, Meydan'da olmayı tercih eden, kendilerini geri alamayan arkadaşlar da oldu. Şahaneler onlar! Bizler yazdık, çizdik, sosyal medyada devam ettik, müzikler yaptık, röportajlar verdik; bakın, bunlara hâlâ devam ediyoruz. Sanırım sanatçılardan, oyunculardan; yaptıklarından ya da yapabileceklerinden fazlası ya da daha farklı şeyler beklenmiş. Yeteri kadar var olamadıysak kendi adıma af dileyebilirim.

Başbakan, Gezi'yi anlamak/dinlemek için Hülya Avşar'ı, Necati Şaşmaz'ı kabul etti ve bu çok eleştirildi. Başbakanın bu tercihleriyle ilgili siz ne düşündünüz?

Başbakanın tercihleri ile ilgili genel olarak düşünemiyorum. Ama görüşmelere giden herkesin iyi niyetinden en ufak bir şüphem olmadı, herkes kendi meşrebince şiddetin durdurulmasını istedi; eminim. Gezi'yi anlamak, dinlemek için oradaki gençleri davet etmemesi -birçok kararında olduğu gibi- beni ancak şaşırtıyor. Gezi'de bırakın bulunmayı, gezmeye bile gelmemiş insanlardan ne dinlenebilir?

Ne anlaşılabilir? Anlayabileceğimiz ve üstünde hakikatleri konuşabileceğimiz görüşme şu olurdu: İlk müdahale günü bana ciddi bir şiddet uygulayan bir amir vardı. O amirden, amirin birkaç astından, müdahaleye uğrayan çocukların bazılarından, protestoculardan illallah ettikleri söylenen esnaftan, ilk günlerin basın işçilerinden, daha sonra mecburen devreye giren avukat ve revirde gönüllü çalışan doktorlardan oluşan bir ekip daveti. O zaman bir şeylerden bahsedebilirdim belki.

Gezi süreci, oyuncular sendikasını nasıl etkiledi?

Şahane! Artık meslektaşlarımız daha çok, dayanışmadan yana oldu. İki senelik kısa tarihimizde hiç olmadığı kadar beraberiz. 1 Mayıs 2103'te de söylemiştim, yine söylüyorum; Başbakan bizleri iyi örgütledi, sağ olsun!

Bir sanatçı olarak, "Gezi neyi değiştirdi?" sorusuna ne yanıt verirsiniz?

Sanatçı sıfatı büyük bir onurdur, ben henüz değilim. Oyuncunun teki olarak kabul edin lütfen, ciddiyim. Gezi'nin değiştirdiği şeylerin en önemlisi kanımca korku eşiğinin aşılması. Silkinme, insanlar arasındaki görünmeyen duvarların, güvensizliklerin bir anda yok olması, İstanbul şehrinin koca bir mahalleye dönüşüvermesi, yardımlaşma, paylaşma ruhunun hemen oluşması, ifade özgürlüğünün kendinden aşıp duvarlara taşması, mizahın patlaması, herkesin salt kendi olabilmesi... Dirildik yani kısaca! Bu dirlikten düzen de çıkar umuyorum. Beni de değiştirdi, itiraf edeyim... Yıllardır o kadar sıkılmıştı ki ruhum; kendime kaçıp duruyordum. Şimdi daha dinç hissediyorum, ölü toprağını attım üstümden, güvenmeye başladım yeniden.

"Demokrasi sandıktır; hayır, değildir" tartışmalarıyla gündeme gelen demokrasi algısı da bu değişimden payını aldı mı?

Elbette aldı! Sandığa kadar beklemek/bekletilmek demek, seçmenlerin oylarıyla seçmeyenlerin özgürlük ve taleplerinin "başka bahara" terk edilmesi demek olduğunu bir güzel anladık.

Demokrasinin ne olduğunu bilmiyor değildi kimse ama dikte edilen şeyin saçmalığı ayan beyan ortaya çıktı bu süreçte. Demokrasi, eşittir sandık! Saçmalık! Demokrasi, çoğunluğun azınlığa hükmü müdür?

Gezi sürecinin sizi en çok etkileyen yanları neler oldu?

Off! Nasıl anlatsam! Polislerle diyaloglarımı mı anlatsam -ki kısa olmayan öyküler çıkar-, o ilk sabah çocukları bulduğumuzda hastaneye götürmek için aracına almayan taksi şoförlerini mi, REDHACK'in her durumda herkesi bir arada tutma çabasını mı, gençlerin yaşlıların yaşlarının eşitlendiği o şahane direnmelerini mi, revirdeki doktorları mı, avukatları mı ya da basın işçilerini mi? Neyi anlatayım bilmem ki! Çarşı'nın şahlanan ruhunu mu? Ölenlere canım hâlâ yanarken

Gezi'de başlayan bir aşkın doğuşunu ve evlilikle taçlanmasını mı, yaralılar için bir anda yardım etmeye çalışan meleklerin ortaya çıkmasını ve göz nakillerinin yapılmasını mı? Ne anlatayım! Usulsüz ve şiddet dolu gözaltılar, annelerin zincir oluşturduğu o gün, Beşiktaş müdahalesinde insanlara ulaşmaya çabaladığımız saatler, bütün ülkeye yayılan direnişi duyduğumuzdaki şaşkınlık!

Ben en çok, her şeyin, güneşin aynasında çırılçıplak oluşundan etkilendim! Artık hiç kimse, kendisini gizleyemez oldu ya; ben bugünleri gördüğüme çok mutluyum!

AKP, "bunlar marjinaller, çapulcular, ajanlar, provokatörler, ülkeyi bölmeye çalışıyorlar" vs. söylemleriyle Gezi Parkı'ndaki direnişi değersizleştirmeye vs. çalıştı. Oyuncular cephesinden bu söylem, nasıl algılandı? Gezi Parkı, bunların, yılların klişe devlet söylemlerinin etkisini kırmış mıdır?

Tekrar ediyorum; oyuncular halktan ayrı organizmalar değildir. Kim, neyi, nasıl algıladıysa bu bir bütündür. Ülkeyi böleni de net bir şekilde gördük! Havaalanı konuşması diyorum! Konuşma bittiğinde Twitter'da "Az evvel bölündün sevgili yurdum!" yazmıştım. Yeterince açık mı?

"Terörist, bölücü Kürtler" propagandası da buna dahil midir?

Kim, neye sataşıyorsa bilinmeli ki onunla ciddi bir alıp veremediği vardır. Sormak lazım "Ne almak, ne vermek istiyorsun?" diye... Ya da tersi; "Ne almamak, ne vermemek istiyorsun?"

Irklar, dinler, kökenler, mezhepler, farklı siyasi görüşler, bin tane ayrı fikir/istek/durum/tutum olabilir demokratik bir ülkede; olmalıdır da. Siyasetin kirliliği ile miks etmemek başarı ve adalettir kanımca. Kendinden olmayanı itelemek, ötelemek kabul edilebilir değildir! Her tür düzeysiz ve kirli propagandayı RED-dediyorum! Çirkin! Ayıp!

Direnişin; dayanışma ruhu, komünal yaşamı, dönüştürücü ruhu, sloganları, şarkıları... tamam. Hepsi muazzamdı. Peki, eksik yanları, hataları hiç mi yoktu bu sürecin?

Olmaz mı? Onarılacak çok şey var, geliştirilmesi, derinleştirilmesi gereken çok yönü var. Zamanla olacak; yaralar sarılacak, onaracağız birbirimizi, önce dilimizi... Barış isterkenki hırçın ses tonundan bile rahatsızım ben, "Onlar! Bunlar!" söylemlerine karşı olduğum kadar. Önce dil! Özde olmayan sözde olamaz; öğreneceğiz hep birlikte. Ama önce canımızı kurtarabilmek için neler yaşadığımızı unutmamalı! Şok içinde şiddet yaşarsanız, elbette hırçın da olursunuz, öfkeli de! Bu hiçbir zaman unutulmasın ve bence yüzyılın direnişinin can damarına basılmasın! Herkes bilsin ki Evrensel Bildirge'nin bütün maddelerini halk ihlal etmemiştir!

23 gündür halka kapalı olan Gezi Parkı, 8 Temmuzda açıldı ancak iki saat sonra yeniden kapatıldı ve Gezi'ye girmek isteyen halka yine şiddet uygulandı. Vali, Emniyet Müdürü vs.'li "devlet erkanı"lı, tehditli, kuşlu böcekli açılış konuşmaları ama iki saat sonra kapanış! Bu tabloyu siz nasıl yorumladınız?

Bütün direniş boyunca ne olduysa hepsinin alegorisi idi! Vali "Müdahale olmayacak!" dediğinde 1-2 saati bulmadan müdahale olmuyor muydu? Halka açılan Park, polis tarafından halkalanarak halka kalkanlandı! Bu kadar basit! Vali bir tweet atmıştı "Sevgili İstanbullular! Şimdi Gezi Park'ta, sizin yanınızda olmak isterdim!" diye; bir twitter kullanıcısı şöyle cevap vermişti: "Gümüşsuyu'ndan gelmeyin, müdahale var. Harbiye açık!" diye! Kimse yorum yapamaz ki bunun üstüne.

Gezi Parkı direnişlerinin örgütsüz/lidersiz olması, direnişin "masumiyetini" desteklemek için kullanılan argümanlardan biriydi. Hatta örgütsüzlük/lidersizlik meşrulaştırılıyor, eleştirileri yöneltildi. Katılır mısınız?

Direnişin –aslında diriliş demek istiyorum hep- örgütsüzlüğü, lidersizliği; masumiyetini kesinlikle gösterir, evet! Masum kılmak için kullanılan bir argüman değildir, çünkü hakikat budur. Kaldı ki örgütlü olsaydı da haksız olmazdı. Ağır bir devlet şiddetine maruz kalan halkın örgütlenerek mücadele etmesi meşrudur, bunun nesi rahatsız ediyor insanları, siyasetçileri? İhtimali mi? Evet, bu ihtimal üzerine olmadık senaryolar yazmaya çalıştılar ama olmadı! Çünkü aradıkları "şey" yok! Varsa Otpor yaptırmıştır canım! Ya da faiz lobisi, İsrail, Amerika, dış mihraklar ama asla halk kendi başına yapmamıştır! Taksim Dayanışması mı yaptı/yaptırdı yoksa? Çarşı mı? Kendi oyununu prova ederken aslında sinsi sinsi ülkeyi kaosa sürüklemeyi prova ediyor olan bir oyuncu mu? Ben mi? Muhteşem Süleyman olmasın ya da? Allah korusun; ya öğrencilerse! Mizah mafyası? Vallahi haklılar, durum çok karışık!

Bütün bunlar evrilecek biliyorum, hepimiz biliyoruz. Bu silkinmeyle ve dirilişle yaşadıklarımız elbette demlenecek ve kendi özünü kaybetmediği sürece, sanatını da oluşturacak, yolunu da yöntemini de. Daha değil ama... Zaman ve sabırla...

Örgütsüz bir hareketin geleceği nereye gider, nereye evrilir sorusuna yanıtınız ne?

Örgütlenmeden hiçbir şey olamaz! Dirilişin ilmekleri, ayıklana ayıklana birbiriyle örgülenecek sabırla ve sabırla ve sabırla... Sağlam ilmekleri, tek bir ilmek kaçırmadan hep birlikte öreceğiz. Kimimiz yazarak, söyleyerek kimimiz, dans ederek, politika yaparak, kimseden korkmadan gerçek haber yaparak, aşık olarak, affederek, af dileyerek, güzel dilekler dilemekle kalmayıp bir de onları inşa etmeye davranarak; seve seve... İstemediğimiz her şeyi eskide bırakarak; sava sava...

Haziran Direnişi sırasında çok sayıda şarkı yapıldı. Bu kadar kısa zamanda, üst düzeyde üretkenlik sergileyen sanatçılar arasında Kardeş Türküler'in yeri ayrıcalıklıydı. Onların "Tencere-Tava Havası" adını taşıyan muzip ve protest şarkısı, hem ilkler arasında yer alması hem de sözlerinde "günün ruhuna uygunluk" taşıması nedeniyle Gezi'nin "klasikleri" arasında yer aldı.

Söyleşi, Kardeş Türküler'den Feryal Öney ve Vedat Yıldırım ile yapıldı.

tencere-tava havası

Söyleşi: Tuba Güngör

Siz ne zaman illallah demeye başladınız?

Feryal Öney: İktidardakilerin özellikle son birkaç ayda, kadınların yaşam biçimi üzerine, Aleviler, Kürtler üzerine, bu topraklarda birlikte yaşamak isteyen tüm kimlikler üzerine söylediği şeyler çok fazla üst üste gelmeye başladı. Hata yaptılar ve üst üste birçok yanlış ve fevri kararlar alındı. Kürtaj yasağına, sezaryene, oradan ertesi gün hapına kadar... Aleviler, zaten iktidar tarafından görülmüyordu ve Cem evlerinden zorunlu din derslerine kadar talepleri yerine getirilmiyordu. Bir de buna üçüncü köprünün adının Yavuz Sultan Selim konulacağı eklendi. Bunun bu kadar rahat, insanlarla dalga geçermiş gibi söylenmesi... ki birçok başka şeyi ekleyebilirim buna.

Gezi Direnişi bu birikimlerden patladı. Söylene söylene bir ezber haline geldi ama gerçekten de oradaki mesele "üç beş ağaç" değildi.

Ağaçları, çevreyi, yaşadığı şehri korumak, kurtarmak isteyen insanların eylemiyle başladı ama bir birikme vardı sonuçta. İnsanların taleplerini, haklarını, görmezden gelen ve halkın üzerinden buldozerle geçen bir iktidara karşı çıkıştı bu direniş.

Vedat Yıldırım: Doğduğumuzdan beri illallah diyoruz. Ben Kürt'üm ve bu ülkede Kürt, Ermeni olmak ve adalet beklemek zor. Gezi'yi hükümetin, insanların yaşam biçimine müdahalesi ve söylemleri tetikledi. Aslında totalitarizm bu ülkede Osmanlı İmparatorluğu'ndan beri hep vardır fakat AKP ile şekil değiştirdi. Eskiden asker devletiydi; şimdi polis devleti. Askeri vesayetin de pek yıkıldığını söyleyemeyiz. Artık kürtaja kadar her şeye karışıyorlar. İnsanlar da özgürlük alanı istiyor.

Peki Gezi Direnişine Kardeş Türküler nasıl dahil oldu?

Feryal Öney: Aslında biz, en başından beri oradaydık. Zaten daha önce de Gezi Parkı'nı korumaya yönelik eylemler vardı. Dayanışma için oraya eyleme, nöbete çağrılıyorduk. 30 Mayıs sabahı, çadırlara yapılan saldırıyla biz de kendimizi

Gezi'de bulduk. Bir çağrı yapıldı ve o gün forum düzenlendi. Akşam orada olabildiğince kalabalık olalım denildi. Biz de BGST'ye, Kardeş Türküler'e ve başkalarına da çağrı yaptık; "burada işler ciddileşiyor. İnsanların çadırları yakılıyor, akşam kalabalık olalım" dedik. Ama aklımıza on bini aşkın insanın toplanacağı gelmezdi. İlk şaşkınlığımızı o akşam yaşadık. Kardeş Türküler olarak masanın üzerine çıkıp şarkılar söyledik. Ses sistemi yok, bir şey yok, çok amatör bir ortam. Ama işte Gezi ruhunun şekillenmeye başladığı an, o akşamdır. Ayın 31'inde zaten ciddi bir patlama oldu.

Vedat Yıldırım: Siyasete dahil olmadan sanat yapamazsınız; hayata dahil olmazsınız çünkü. Böyle meselelerde bir şeyler yapmaya çalışıyoruz. Roboskî için de Bajar grubu olarak bir şarkı yapmıştık.

Tencere-tava gerçekten eski hava mı?
Başbakanın bu sözüne bir diyeceğiniz var mı?

Feryal Öney: Şarkıda söylediklerimiz Gezi'ye ve kentsel dönüşüme dair değildi sadece, Başbakanın mağrur, kibirli tavrına da dairdi. O tavır değişti mi? Değişmedi ama bazen açıkça ifade etmese de geri adım atmak zorunda kaldı. Başbakan ve hükümet şunu gördü herhalde: Artık 1980 darbesini yaşamış, bastırılmış, susturulmuş, 30 yıllık savaşı yaşamış, faili meçhullere maruz kalmış bir halk, hep birlikte ses çıkarıyor. Sessiz kalınmayacağını görmüş oldu. Hâlâ burnundan kıl aldırmıyor olabilir ama bu durum, bunlardan ders çıkarmadığını da göstermez. Kaygılandığını zaten biliyoruz. Ama AKP, uzun zaman gerçekten kendinden fazla emin olarak yönetti bu memleketi. Haziran ayı boyunca iyi bir ders aldı...

Direniş sırasında çok sayıda şarkı yapıldı, eski türküler yeniden yorumlandı. Bu uyarlamada ve yeni şarkılarda mizahi bir unsur da vardı, gülümseyerek dinlendi çoğu. Direnişteki mizah ile bu şarkı-türkü patlamasını nasıl ilişkilendiriyorsunuz?

Feryal Öney: Karşınızdaki eğer sizi dinlemiyorsa demokratik haklarınızı, taleplerinizi görmezden geliyorsa; hayatınıza, yaşam biçiminize çok ciddi müdahalede bulunuluyorsa gülmek bazen çok güzel bir direniş şeklidir; gülmek, dalga geçmek, alay etmek... Burada ciddi bir şey oldu; insanlar gülerek, yapılanlarla dalga geçerek protesto ettiler. Memlekette uzun zamandır yaşanmayan birliktelik yaşandı. Farklı sesler, farklı kimlikler bir arada, hep birlikte bir şey söylemeye çalıştı. Bu bakımdan laubali bir şey değildir gülmek; bir direniş şeklidir. Bizim de çok hoşumuza gitti ve şarkımızda da bunu yapmaya çalıştık. Argodan, sokak dilinden yararlandık. İnsanların hoşuna giden de o oldu biraz.

Vedat Yıldırım: Sanatçılar açısından Gezi meselesi oldukça hayırlı oldu. Yapılan şarkılara baktığımızda yüzde doksanı aşk, ayrılık, bunalım içerikliydi, pek

politik bir şey yoktu. Bu süreçte sanatçılar da kendilerini birdenbire Gezi'de buldu. Herkes de bu sürece bir şeyler katmaya çalıştı. Klipler de çekildi.

Sizin parçanız bu sürecin simgesi oldu neredeyse.
Hangi duyguların tercümanı oldunuz?

Feryal Öney: Şarkının sözlerine bakarsanız sözünü ettiğimiz taleplerin hepsinin yer aldığını, şunların reddedilmişliğini görebilirsiniz: "Bu köprüden geçesim yok" derken Yavuz Sultan Selim'in adının köprüye verilmesine karşı çıkış var.

Kentsel dönüşüme eleştiri var. AVM'lerden, ağaçların yok edilmesinden de söz ediyor. Kadınlara dair çıkarılan yasalara, yaşam biçimimize, içki yasağına ve başka yasaklara değiniyor. Sonuçta tüm bunlara karşı "bu kibrinden vazgeç, sıkıldık artık bu kadar baskıdan, bu kadar görmezden gelmenden sıkıldık" diyerek karşı çıktık. Sözü doğrudan iktidara yönelik olan bir şarkı. Neyle yaptık bunu: Tencere-tavayla. Çok basit bir eylem biçimidir ama gerçekten çok ses getirir, gürültülüdür. Kardeş Türküler'in müziğine de uyuyor. Elimize ne geçerse çalarız zaten. Bağıra bağıra, hep birlikte şarkı söylemeyi severiz. Vokal çok önemlidir, öndedir. Sokakta yere oturarak tencere-tava ile yapalım bu şarkıyı dedik; Gezi'ye de sokak eylemlerine de el uzatsın istedik. Biz de Gezi'deydik zaten; en doğal halimiz neyse o olsun; Gezi'de ne yapıyorsak sokakta ne yapıyorsak öyle söyleyelim istedik. Klibi de sokakta çektik. Şarkı biraz eğlenceli olmuş olabilir, sürecin sonunda yapılsaydı yine illallah derdik ama, herhalde daha agresif olurdu.

Vedat Yıldırım: Ortak bir sokak dili de oluştu aslında. Zaten Başbakan, Egemen Bağış, Melih Gökçek de bir sürü malzeme verdi.

Gezi Direnişinde siz bir sanatçı olarak neler gördünüz?

Feryal Öney: Gezi sürecinde iptal edemediğimiz birkaç konserimiz vardı. İzmir konserimiz vardı mesela; iptal edemedik. Mayısın 31'ini yollarda geçirdik. Hepimizin elinde telefon, ne olup bitiyor izlemeye çalıştık; Twitter'ı takip ettik. O günü müthiş bir panikle geçirdik. İzmir'e gittiğimizde Alsancak'ta gençlerle buluştuk. Gezi, sadece Gezi Parkı'nda kalmadı çünkü. Bütün Türkiye'ye yayılmaya başladı. Alsancak'ta, gece gençler eylem yapıyordu. Biz de özellikle oraya gittik. Hep birlikte şarkılar söyledik. O ortama biz de dahil olduk ve ertesi günkü konserimiz, konser gibi değildi. Kafamız çok dağınıktı. Hemen dibimizde fuarda yapıyorduk konseri

Gaz maskeleriyle çıktığınız konser mi?

Feryal Öney: Evet. Gazı protesto etmek için gaz maskeleriyle çıkmıştık. Hayatımda ilk defa ağzım kapalı şarkı söyledim. Ve dibimizde bir sürü olay yaşandığı için o kadar tedirgindik ki. Yani yüz metre ilerimizde polis kırıyor geçiriyordu. Konser, yağmurdan ve kafa karışıklığından dolayı tuhaf bir konser oldu. Aslın-

da bizim hayatımızdaki ilklerden biridir İzmir. İstanbul'a döndük, ertesi gün şarkıyı yaptık ve klibini çektik.

Vedat Yıldırım: Gezi süreci ortak bir paydada buluşmanın kolay olduğunu gösterdi ve gerçekçi olabilmenin sınırlarını da. Şimdi "Gezi, Türkiye'nin 68'idir" diye bir saptama var. Buna ben de katılıyorum. Politikacılar halkı çok yıprattılar ve halk da direndi ve kazandı. Tabi bunu Türkiye'deki toplumsal barışla nasıl bir araya getirebiliriz, bilmiyorum. Ama yerel seçimler farklı olacak; birçok kesimin içinde bulunduğu Halkların Demokratik Partisi de daha güçlü olacak. Gezi ruhunun bir HDP yapılanmasına dönüşmesini isterim. Zaten kurulurken farklı kesimleri birleştiren, emek ve demokrasi güçlerini barındıran bir yapılanma olarak kuruldu. Bununla bir bağlantı yakalarsanız Türkiye'de de bir şeyler değişir artık.

Bu süreçte siz neler yaptınız?

Feryal Öney: BGST'de haberleşme ağı hep vardır. Bu eylemlerde de öyle oldu. Dansçısından tiyatrocusuna, yapımcısından müzisyenine bir nöbet sistemiyle orada olduk. Sabah akşam orada olan arkadaşlarımız vardı. Bizim gibi aralarda gelip de insanlarla vakit geçiren, şarkı söyleyen, sanat atölyeleri yapan, sohbet edenler de oldu. Orada bulunmak ve sohbet etmek, birbiriyle muhabbet etmek bile çok önemliydi. İnsanların güçlenmesine vesile oluyordu. Beraber gaz yedik, ümitsizliğe kapıldığımız anlarda da beraberdik. Korku duvarı aşılmışsa onu da beraber aştık. İyi ki oradaydık, diyoruz. Fakat son dönemde bazı sanatçıların açıklamalarında kendini kurtarma çabası çok net görülüyor: "Hayır ben orada değildim, ben o niyetle yapmadım bir şey yaptıysam da" diyenler oldu. Biz o kanatta yer almadık, yer almayacağız da. Sözünü söylemen gerekiyorsa söylemelisin ve bundan da pişman olmamalısın.

Siz şarkınızda iktidarın tutumunu eleştiriyorsunuz:
"Bu ne kibir, bu ne öfke, fermanlar ve başına buyruk kararlar"
derken... nasıl bir siyaset öneriyorsunuz?

Feryal Öney: BGST grubunun dansçısı da müzisyeni de yayıncısı da hep işini yaparken, bir şey üretirken; ezilenden, mağdur olandan yanadır. Farklı bütün kimliklerin kendi yaşam biçimleriyle kabul edilmesi, bu kimliklerin bir arada yaşaması, bizim temel derdimiz. Yani, barışabilmek. Barış, sadece ateşkes değildir bize göre. İnsanlar, birlikte ve barış içinde nasıl yaşayacak? Gerçek barış nasıl sağlanacak? Bunlar bizim hep derdimiz olmuştur. Yani, kültürel çoğulculuğa inanıyoruz. Herkesin bir arada, eşit ve özgür olması; bütün derdimiz bu.

Kadınların başına gelen her şeyden biz de muzdaripiz; o yüzden başörtüsü yasaklarına da karşı çıktık. Alevilerin, Kürtlerin, Ermenilerin yaşadığı mağduriyetler, hak ihlalleri, faili meçhuller, hayatımızın içinde olduğu için sanatımıza da girdi. Hayatı anlattığımız için, bunlara karşı bir şeyler önermeye çalışıyoruz doğal olarak.

Gezi Direnişi, aynı zamanda bir kültürel tutum da ortaya çıkardı; birlikte yaşama, dayanışma, fedakarlık... Sanatsal ürünlerin sergilenmesi de cabası. Toplamına bakınca nasıl bir dünya öneriyor Gezi Direnişi? Sizin şarkınızda önerdiğiniz kentlilik bilinciyle nasıl bir uyumu var?

Feryal Öney: İnsanlar, o kadar gazı yedikten sonra sokağa çıkmaktan artık korkmayacaklardır. Sokak, daha önce öğrencilerin, işçilerin, partilerin, muhalif insanların, yani sürekli eylem içinde olanların bulunduğu bir yerdi. Hatta Kürtlerin mücadele alanıydı çoklukla. Bu kesimler, sokaklarda tek başınaydılar. Gezi sürecinden sonra şunu gördük: İnsanlar, artık bir şeye karşı çıkmak için sokağa çıkma gücü görüyor kendilerinde. Bu, çok önemli bir kırılmadır; çok önemli bir aşamadır. Bundan geriye dönüş olacağını düşünmüyorum. İnsanlar şehrini, arkadaşlarını, haklarını sahiplenmeyi öğrendi. Yönetenlerin, valilerin, belediye başkanlarının kararlar alması, bunu yürürlüğe sokması o kadar kolay ve rahat olmayacak. İnsanların yurttaşlık bilincine ulaştıklarını düşünüyorum. Herkes hak-hukuk neymiş, nasıl savunulurmuş; bunun farkına vardı.

Şarkımızda da söylemeye çalıştık: Biz bu kentte yaşıyoruz. Bu kentin sahibi bizim oylarımızla iktidara gelenler değil, biziz. Onlar bizim taleplerimizi yerine getirmek zorunda. Şarkı da "herkes haddini bilsin" der bu bakımdan.

Vedat Yıldırım: Gezi, özyönetimin güçlendirilmesi ihtiyacını ortaya çıkardı. İnsanlar nerede yaşıyorsa oraya dair bir söz hakkının olması gerekir. Çevre dediğimiz küçük bir şey değildir esasında. Park'ın resmen talan edilmesine çalışıldı ki bu tam da kapitalizmin özüdür. Çevrecilik ile antikapitalizm arasında inanılmaz derecede güçlü bir bağ var.

Türkiye'nin en büyük kitle eyleminden sanat adına geleceğe ne kalmış olabilir?

Feryal Öney: Çok basit... Ne kaldığını şarkılarda görebiliriz: Yüzü aşkın beste ya da uyarlama dinledim. Şunu gördüm: Sokağın müziği. Türkiye'de sokağın müziği yapılmıyor gibi bir tablo vardı. Günün söylemlerine karşılık gelmeyen şarkılar yapıldı. Biz de söylüyorduk "bir tıkanıklık var" diye. Aslında insanların çok cesur olduğunu, güzel sözler, çok güzel müzikler üretebildiğini, bugünün müziğini yapabildiğini gördük. Bir cevher varmış meğer. Birlikte mücadele edildiği dönemlerde üretkenliğin de arttığını, söylemin de değiştiğini süreç bize gösterdi. Umut verici geliyor bana.

Vedat Yıldırım: Bir reçetesi yok elbette ama hayata müdahil olmak gerekiyor. Anlık bir şeyler yapmak lazım. Hayata dair şarkılar yapmak lazım. Organize olmak ve örgütlenmek de önemli; müzisyenlerin de bir araya gelip bir şeyler yapması, örgütlenmesi gerekli. Sadece onların değil tabi herkesin örgütlenmesi... Sivil toplum ne kadar güçlü olursa o kadar iyi.

Şarkı sözlerinde bundan sonra büyük bir değişim olabilir. Sanat yaparken hayata önem verenler, bu konuda değişim yaşayabilir, müziğine sokaktan bir şeyler katabilir.

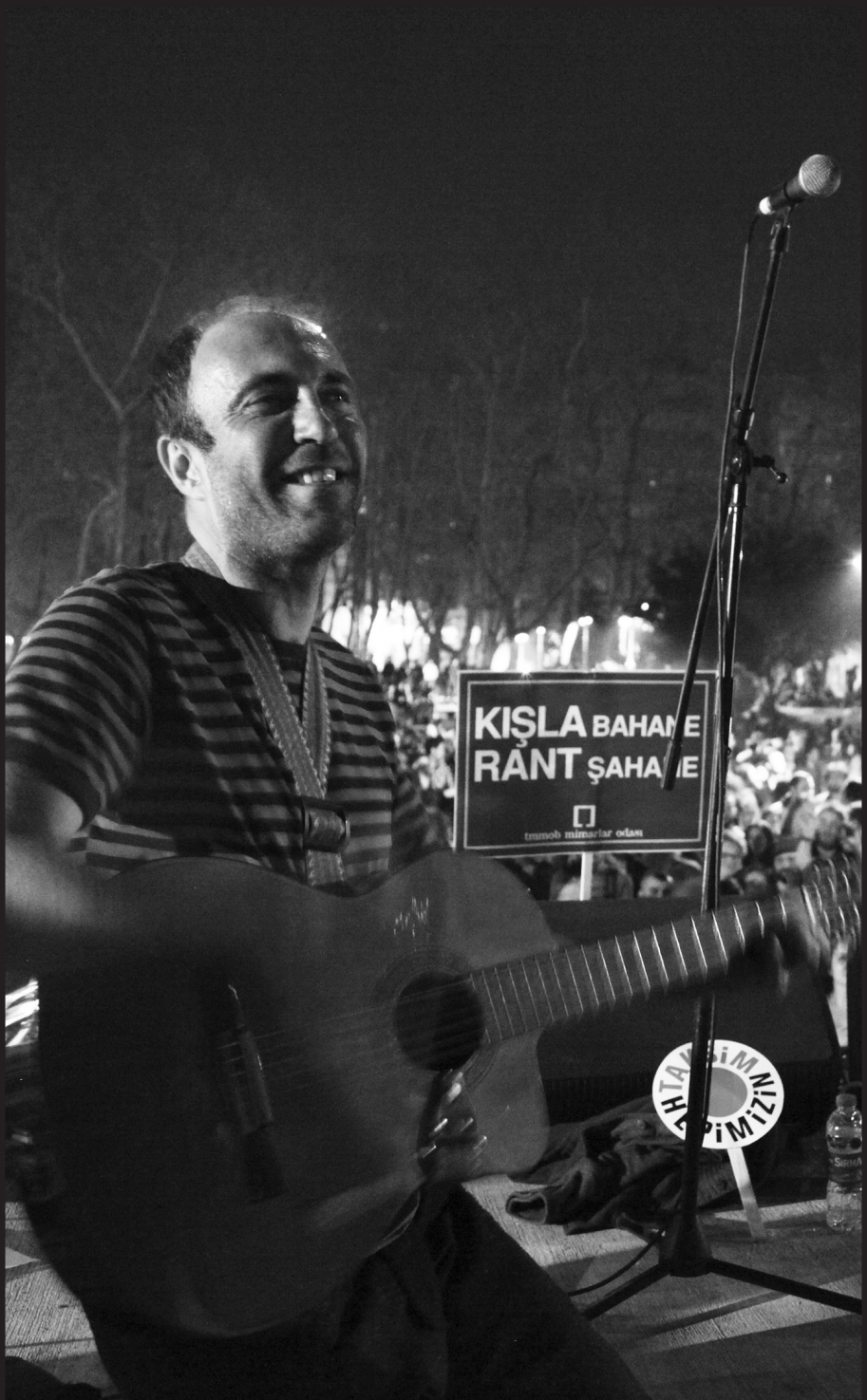
Elbette eylemler bittikten sonrası önemli: Bu süreç sanata nasıl yansıyacak? Hadi şimdi bir beste yaptın. Ya sonra? Bunlar, bestelerde neye karşılık gelecek? Asıl önemli olan bu.

Banu Açıkdeniz (Dansçı-BGST)

"Normalde bir gösteriye hazırlanırsın, bir sanat üretmek istersin, nasıl yapsam diye düşünürsün. Bir kere o süreç tamamen ortadan kalktı. Çünkü ne olur: Birileri baskı altındadır mesela. O, senin için önemli bir mevzu haline gelir. Sen onu alırsın estetize edip bir şekilde bir iktidar ilişkisine işaret edersin, bir konu olarak ele alırsın vs. Birincisi bu. İkincisi, hakikaten ortam çok güzeldi; sanatçılık konusunda herkes çok yaratıcıydı. TOMA'ların önünde yapılan o şeyler çok sanatsaldı. Sanat ya da eylem-gösteri diyebileceğim bir sürü örnek var. Örneğin sloganların estetiği, taraftar gruplarının ürettiği sloganlar, onların bedensel olarak yapılma biçimleri... Yani epey dans vardı ortalıkta. Öyle bir ortamda, ben de sanatçı olarak şunu üreteyim, demiyorsun: Herhangi birisi olarak ben de şunu yapayım, diye bakıyorsun; ki bence daha demokratik olan da bu. Yani, "bir sanatçılar grubu vardır; onlar dışındaki insanlar sanat yapamaz" ayrımının ortadan kalktığı bir dönem yaşadık.

Gezi, sanata ne bıraktı?

Hafızalarda bol bol anlatılar ve hikayeler bıraktı. Herkeste olduğu gibi sanatçılarda da... Bunlar, bir sürü sahneye ve müzik üretimine evrilebilir. Onun ötesinde insanlar; bedenlerini, seslerini kullanma konusunda, sokakta açıldılar, yeteneklerini keşfettiler...

KIŞLA BAHANE
RANT ŞAHANE
tmmob mimarlar odası

direnişin tıbbı

Dr. Zeki Gül

Soluğu kesilmiş, gözleri yaşlı ve kızarık, bir o kadar da terlemiş ve mecalsiz bir haldeyken sokak ortasında, bir el nabzınıza uzanıyor ve alnınızdan terinizi yokluyorsa ne hissedersiniz?

Direnişin tıbbı, tıbbın direnişi ile bu soruda buluştu diyebiliriz. Birkaç yıl önce, Taksim'in arka sokaklarında, yoldan geçenleri durdurup nabızlarına bakan, eli yolcunun alnında ter arayanlar sağlıkçı değildi. Cildi terli, nabzı hızlı olanlar gözaltına alınıyordu 1 Mayıs günü. Tıbbın kötüye kullanımı bu olsa gerek.

Yakın yıllara kadar, işkence seanslarında mola zamanını mağdurun nabız sayısı ile ayarlayan o ruh, kentin sokaklarında cirit atıyordu artık. Boşuna değildi, sonrasında AHİM'in "yoğun biber gazı kullanımını işkence olarak kabul etmesi."

Dün, işkence karşısında tutum alan, "sağlığımızdan ve özgürlüğümüzden ödün vermeyeceğiz" iradesini miting alanlarına taşıyan sağlıkçılar, elbet direnişin tıbbını, halkın direnişi ile buluşturacaklardı.

Yoğun ve kontrolsüz biber gazı vb. kimyasal silah kullanımı, yaşam hakkına bir müdahalenin ötesinde "işkence" olarak da tanımlanabilir. Gerek olası yaralanmalar gerekse işkencenin fiziksel ve ruhsal değerlendirilmesi ve sağaltımı, sağlıkçıların uğraş alanıdır. Hem ilk yardım, tedavi boyutu hem de adli rapor mekanizmaları için bu böyledir.

Gezi Parkı Direnişi, salt bir parkın ağaçlarını korumaktan ibaret değildi elbet. Sağlık ve sosyal güvenlik boyutu ile ele alındığında; sağlığın metalaştırıldığı, piyasanın hizmetine sunulduğu bir dönemde, başka bir sağlık organizasyonunun mümkün olabileceğinin de adresiydi. Ne yeşil kart soruldu halkın revirlerinde ne Bağ-Kur primlerinin ödenip ödenmediği sorgulandı ne de sağlıkçılar için performansa dayalı ücretlendirme vardı. Her şey gönüllüydü ve yerli yerindeydi.

Yıllar önce ABD'de, protestocular arasındaki sağlıkçıları beyaz önlükleri ile gören polis şefi şöyle diyordu: "Bu sefer kalıcı gelmişler." Denebilir ki halk, sokaklarını "kalıcı olarak" geri almaya geldi bizde de. Halk kafeden camiye, otelden meslek

odası binasına nice yeri revir eyledi ve kendi sağaltımını örgütledi. "Sağlık çalışanları" diye ayırmanın ne anlamı var değil mi? Onlar, halkın çocukları idi, yeniden...

Hekimler barışçıldır. Bu gerçek; geçmişi, bugünü ve geleceği kapsar. Barışın karşıtına meyletmişliğe, hekimlik denemez zaten. Gezi Parkı günlerinde çatışmanın, kötücül uygulamaların panzehiri, mizah olduğu kadar sağlıkçıların beyaz önlüğüydü, aynı zamanda.

Gezi Parkı, eski bir Ermeni Mezarlığı üzerinde yer alıyor. Tehcir/soykırım günlerinin yitip gidenleri arasında, Ermeni hekim ve sağlıkçılar da vardı. Ve sağlıkçıların yanı sıra bundan haberdar olabilen her Gezi sakini, yüzleşmenin sınırına dayandı, o yitik kabirler diyarında. Yüzleşme önemlidir, geleceğe huzurla yol alabilmekte. Yüzleşme, bugünün içinde dünü barındırdığımızın farkındalığı ile yarını güzelleştirir. Ne güzel özetlemişti bir döviz: "Yaşasın halkların aşkı."

Taksim/Gezi çevresinde, sonrasında diğer illerde, "olağanüstü koşullarda destansı sağlık organizasyonu"nda yer alan gönüllü hekimler ve sağlık çalışanları; bizlere, tıbbın barışçıl damarını bir kez daha göstermiş oldular. Soruşturulma tehdidine karşı basın açıklaması yaparken "devrimci doktorlara selam" sloganı atan kitleye, "sermayeye karşı halkın hizmetinde doktorlarız" diyorlardı.

Gezi sürecinin öğrettikleri ile çokça sorgulayacağız hayatı: Vicdani redcileri, 12 Eylül faşizminin "ordulaşmış millet" tahayyülüne toplumun güncel yanıtını, bugünün kimyasal silahı "biber gazı"nı ve tüm bunların sağlıklı yaşamla ilişkilerini; sağlığın ilaç kullanmaktan ibaret olmadığını...

Savaşa, kimyasal silahlara, nükleer santrallere ve vazgeçilmezi nükleer silahlara neden karşı çıkılması gerektiğini yaşayarak/bedel ödeyerek hatırladı geniş kitleler. Hayat; sorularını, yaşarken kendisi üretir. Kendi halkına karşı ve dahi hastanelerine yönelik, devlet envanterinden seyreltilmiş kimyasal silah kullanılmış bir ülkede, olası bir savaşta düşmanlara yönelik kitle imha amaçlı kimyasal silah kullanma emri verilmeyeceğine kimler inanır gayrı? Gezi süreci soruları oluşturdu ve yanıtını direnerek öğrendi kitleler.

Kendi şehirlerinde, bostan ve bahçelere kimyasal yağmur yağdıracak kadar halkına "biber gazı" kullanmış bir iktidar algısının, kurulacak nükleer santrallerin sadece enerji üretimini hedefleyeceğine inanmak ne ölçüde gerçekçi olabilir ki bugünden sonra? Bunu gördü kitleler ve direnişin tıbbına nefer oldular.

Bu kadar gaz; yakın tarihinde tehcir, zorla yerinden etme, katliamlar barındıran bir coğrafyada, bilinçaltından "gaz odalarını" çağırıyor. Süreç ilerlerken hekim ve diş hekimi meslek birliklerinin yaptığı basın açıklamasının başlığı düşündürücüydü: "Gaz Odaları". "Hiçbir şiddet içermeyen, bu barışçıl demokratik eylem polis tarafından ilk dakikasından son dakikasına kadar terörize edildi. Polis kalabalığın arasına gaz bombaları yağdırdı, nişan alarak ve çok yakın mesafeden gaz kapsüllerini insanların kafasına, gözüne, gövdesine, koluna fırlattı, plastik mermi kullandı. Polisin bu saldırılarında yüzlerce kişi yaralandı.

Yaralıların bir bölümü şu an ölümle pençeleşiyor. Bazı yurttaşlar kalıcı uzuv kaybına uğrayacak ya da vücudunda bu saldırının izlerini ömür boyu taşıyacak" diyorlardı basın açıklamasında.

Etik ve ahlaki değerler ne yazık ki hızla yok ediliyor günümüzde. Bunun, resmi kurumlarca hızlandırılması ise kabul edilemez. Astım hastasından kalp hastasına, sağlıklı erişkininden hamilesine, bebeğinden ihtiyarına herkes bombalanıyor ise bu ülkenin sokaklarında, vay halimize. Hele hele hastaneler, sağlık birimleri de hedef alınıyorsa durum vahim.

Bizlere, çocukluğumuzun ilkokullu yıllarında "savaşta dahi saldırılmayacak birimler" olarak hastaneleri öğreten devlet, şimdi kendi hastanelerini biber gazı ile bombalıyor. Hastalara şifa sunan beyaz önlüklüleri, kimyasal silaha maruz bırakmanın da ötesinde gözaltına alabiliyor. Etik erozyonun panzehiri, ne güzel ki halk tarafından üretilip hayatın kullanımına sunuluyor. Bunlar arasında iktidarın değil halkının hizmetine giren sağlık çalışanlarını anmamak olmaz.

"Hekimler, diş hekimleri, tıp öğrencileri, diş hekimliği öğrencileri, sağlık çalışanları, her zamanki gibi büyük bir duyarlılıkla (ülkenin meydanlarında) sağlık birimleri oluşturarak iki gün boyunca polisin teröründen nasibini alan yaralılara tıbbi bakım verdiler. Bu birimlerde solunum yetmezliği, kesik, kırık, şuur kaybı ile getirilen hastalara müdahale edilerek taburcu edildiler ya da gerekli durumlarda hastanelere sevk edildiler." Aynen Taksim'de olduğu gibi.

Ama bu sağlık birimleri, polis tarafından basıldı. "Polis bu kapalı alanları gaza boğdu. İçeride hastalar vardı, yaralılar vardı, onlara yardım etmeye, tıbbi bakım vermeye çalışan hekimler vardı. Sağlık birimleri dağıtıldı, talan edildi. Yaralılar, hekimler, diş hekimleri, hemşireler, tıp öğrencileri polisin fiziki şiddetine maruz kaldılar, gözaltına alındılar."

Savaş dahil her koşulda sağlık hizmeti vermeye yeminli sağlık çalışanlarının hizmet alanlarına saldırılması, sağlıkçıların ve hastalarının göz altına alınması kabul edilemez. Bir hekimin sonradan hislerini "Kendimi Madımak Otelinde gibi hissettim" diye tarif ettiği bir ülke olmaktan çıkabilmenin mücadele zeminlerini, bu süreçle birlikte yeniden hayata geçirmiş oldu Gezi günleri.

Elbette yalnız değildi kitleler. Sağlık penceresinden baktığımızda Dünya Tabipler Birliğinin gözü kulağı yine Türkiye'deydi. Yakın tarihe dönüp bakıldığında bu ilginin insan haklarının, demokrasinin ve mesleki bağımsızlığın risk altında olduğu dönemlere denk geldiği görülecektir. TTB Genel Kurulunda ise bu kez Dünya Tabipler Birliği Genel Sekreteri Dr. Otmar Kloiber, "mesleki özerklik" başlıklı bir konuşma yapmıştı. Onun hemen öncesinde ise Başkan Cecil Wilson, Başbakan Erdoğan'a bir mektup yazmıştı. "Barışçıl protestolara yönelik şiddet, orantısız güç kullanımı, göz yaşartıcı gaz, basınçlı su kullanımını ve insan hakları ihlallerini durdurun" diyordu mektubunda.

Gezi zulmünün ilk günlerinde işkenceye dönüştürülmüş biber gazı kullanımı had safhada ve göz gözü görmez iken Başbakan, Lütfi Kırdar'da "dumansız hava sahası" başarısı nedeni ile Dünya Sağlık Örgütü temsilcilerinden plaket almakla meşguldü. Haklı olarak sonrasında Türk Toraks Derneği şöyle diyordu: "Biber gazı da aynen sigara kadar tehlikeli olup yasaklanmalıdır."

Rahatsızlığın kapsamı bununla sınırlı kalmadı, Nobel ödüllü bilim insanlarından dünyanın farklı köşelerinden aydın ve sanatçılara ve uluslararası tıp dergilerine kadar farklı oluşumlar, tepkilerini gösterirken kullandıkları verilerin en önemli kısmını, direnişin tıbbına dair TTB verileri oluşturuyordu.

Dün işkence karşısında hekim meslek örgütünün tutum almasından rahatsız olan iktidar, bugün, 'yaşadıkları suya, toprağa, parka sahip çıkan halkın' yanında /içinde olmasından, yani direnişin tıbbından rahatsız. On yıllar boyunca "bu ülkede işkencenin varlığını kanıtlamak" ve önlemek adına çaba harcayan sağlık meslek örgütleri, bugün aynı hassasiyeti, halka yöneltilmiş şiddet sarmalında görev olarak benimsediler. TTB, TİHV ve diğer sağlık meslek örgütlenmeleri ile gönüllü revirler olmasaydı şiddetin dozunun tespiti ve dokümantasyonu eksik kalmış olacaktı. Hükümetin ve kolluk kuvvetlerinin asabiyeti ondandır.

Başbakan'ın twitinden şu alıntı, basına "bu nasıl insan sevgisi, böyle hekimlik olur mu, TTB grev çağrısı yapmış, bunlarda her şey menfaate dayalı" olarak yansırken yani hekim meslek örgütü hedef gösterilirken İstanbul Tabip Odası Genel Sekreteri Ali Çerkezoğlu gözaltına alındı bir süre sonra. Ve TTB "Sözün bittiği, aklın durduğu yerdeyiz" diyordu. Ali Çerkezoğlu; iyi hekimlik değerleri, mesleki özerklik, insan hakları ve hukuka saygılı bir ülke olmak adına emeğini akıtan bir kurumun, İstanbul Tabip Odasının Genel Sekreteriydi. Gözaltına alınan, şahsı nezdinde "iyi hekimlik" değerleriydi ve ne güzel ki şimdi yeniden aramızda.

Tarih; "Mısır'ın meydanlarına tahliye gemi ve helikopterleri göndermekten" dem vuran, beri yandan kendi ülkesinin meydanlarındaki resmi şiddetin mağdurlarına "yeterli ve güvenilir" sağlık hizmeti organize etmekten imtina eden bir sağlık bakanının olduğu ülkemizde hekim meslek örgütüne pervasızca yönelen fiili durumu, elbet mahkûm edecektir.

Halkın gönüllü revirlerinde görev alan sağlıkçıların ve hizmet sundukları mağdurların isimlerini tabip odalarından talep eden Sağlık Bakanlığı, bununla yetinmeyip bu süreçte kendisine bağlı kurumlara başvuranların adeta çetelesinin tutularak ihbarını emrediyordu öte yandan. Polisin, tıbbi bir muayene yöntemi olan nabız ölçümünü gözaltı süreçlerinde kullanmasına ses çıkarmayan, öte yandan halkın revirlerinde izinsiz sağlık organizasyonunu suç olarak tanımlayan Sağlık Bakanlığı, ne yazık ki sağlık kurumları dahil nice mekânın devlet envanterinden kimyasal silahlara maruz bırakılmasına ses çıkarmayarak adeta suç işlemiştir.

Savaşın-silahın, geçmiş zaman içindeki tahayyülü, sanatın yol göstericiliğinde, anın içinde yeniden şekillendi Gezi günlerinde. An, bugün de kendi sanatçılarını göreve çağırıyor. Ama mizah, şimdilik önde gidiyor.

Devlet envanterinden kullanılan silahların hedefindeki halk ve sokaklar; mizahın terapi etkisini, panzehir kıvamında, 'bir köşede' oturanların da kullanımına sunuyorlar. Köroğlu'nun "silah icat oldu mertlik bozuldu" sözünün mağduru kitleler, namerdin silahının kimyasal hallerini cümle aleme rezil etti nihayetinde.

Gezi halkı, bir taraftan silahın gaz halini işlevsiz kılarken mizah anlayışını ile sürecin tıbbileştirilmesine de göndermede bulunuyordu. Ama yine de hekimler, hemşireler, sağlık çalışanları; hem görev yerlerinde hem gönüllü revirlerde, tıbbın olanaklarını kullanıma hazır tutmaktaydılar.

"Ya ameliyat yerime gelseydi?" hicvinden yola çıkan halkın çocukları, "Biber gazı cildi güzelleştiriyor" "Bu biber gazı bir harika dostum" "Biberi bal eyledik meydanları dar eyledik" yazılamalarını, hiçbirimizden esirgememiş oldular.

Ellerine sağlık demekle birlikte kimyasal silahların velev ki adında 'biber' geçsin hafife alınmaması gerektiğini hatırlamak gerekiyor yeniden. Hekim meslek örgütü TTB'nin basın toplantısındaki paylaşımları, sağlık boyutu ile kaygı vericiydi.

TTB, "Kimyasal Silah/Gösteri Kontrol Ajanlarına Maruz Kalma Değerlendirme Formu" düzenleyerek mağdurların kullanımına sundu süreçte. Bilindiği üzere birçok mağdur, çeşitli nedenlerle resmi sağlık kurumlarına başvuramadığından bu formun sonuçları daha gerçeğe yakın. Bir anlamda "alternatif adli rapor" mekanizmalarının olmazsa olmazı diyebiliriz buna.

TTB, ilgili form sonuçlarını literatür eşliğinde değerlendirerek basın toplantısı ile kamuoyunun bilgisine sunmuş oldu:

"Verilen yanıtlar incelendiğinde genç yaş grubun ve kadınların daha ön planda olduğu, bazı belirtilerin uzun sürdüğü, bu bir saatten uzun süren belirtilerin arasında göz belirtileri, kulak-burun-boğaz belirtileri, genel belirtiler ve psikolojik belirtilerin ön planda olduğu, astım ve hipertansiyon atağı, nefes darlığı gibi ciddi belirtilerin de ortaya çıktığı görülmüştür. Gaza maruz kalma ile çok sayıda belirti ortaya çıkmıştır ve tanımlanan toplam belirti sayısı 84 bindir. Bu belirtilerin azımsanmayacak bir kısmı bir saatten daha uzun sürmüştür. Yanıtlardan hâlâ devam eden bazı yakınmalar olduğu anlaşılmaktadır" diyor TTB. Bir ayrıntı daha var ki kabul edilir gibi değil. "Formu yanıtlayanlar arasında gaz fişeği nedeniyle yaralanma oranı yüzde 7" olarak belirlenmiş.

Tüm bu sağlık sorunları yaşanırken "dumansız hava sahası" iddiasının sahibi Sağlık Bakanlığı, ortalarda görünmüyordu. TTB, bu noktada Sağlık Bakanlığının yapamadığını hayata geçirerek "Gösteri Kontrol Ajanları Bilimsel Danışma Kurulu" oluşturdu.

Bu süreçte halka karşı kullanılan kimyasalların salt biber gazından ibaret olmadığı yönünde kaygılar, oldukça yaygın. TTB'nin, "elde edilen verilerin ön analizinde İçişleri Bakanlığı tarafından kullanıldığı ifade edilen gazların oluşturacağı etkilerin dışında belirtilerin de varlığı söz konusudur. Bu verilerle Türk Tabipleri Birliğinin olası bir gazı işaret etmesi olanaklı olmamakla birlikte farklı gazların kullanılmış olabileceğine ilişkin kuşkuyu bertaraf etmemektedir" tespiti, hukuki boyutları da olabilecek bir sorun.

Bilindiği gibi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde Türkiye, "biber gazı" ve göz yaşartıcı gazlar nedeniyle yargılanmıştı. TTB'nin yeniden hatırlattığı bir ayrıntı da "Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur kırıcı yeniden Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi (CPT), biber gazını potansiyel olarak tehlikeli bir madde olarak değerlendirmiş, açık alanlarda kullanımına ilişkin olarak da çekinceler dile getirmiş" olmasıdır. CPT, "eğer istisnai biçimde kullanılması gerekirse, açıkça tanımlanmış emniyet tedbirleri bulunmalıdır. Örneğin, biber gazına maruz kalan kişilerin derhal doktora erişimi sağlanmalı ve bu kişilere gerekli ilaç verilmelidir" demektedir. Ya bizde durum nasıl? Hastanelerine biber gazı atılan bir ülkeden bahsediyoruz, öyle değil mi?

Bilim, mizahın fazla uzağına düşmesin diye gazlı yazılamalara yeniden göz atmakta yarar var:

"Geleneksel gaz festivaline hoş geldiniz."

"Sizin biberiniz varsa bizim de UEFA kupamız var."

"Gazın bitecek memur abe."

"Bas gaza aşkım."

"Biber gazı sıkmana gerek yoktu bayım; biz zaten duygusal çocuklarız."

Ve az bilinen, sağlıkçıların mail vb. sosyal medya araçlarındaki iletişimini örneklememek olmaz:

"merhaba

Gezi direnişinde gözünü kaybeden bir arkadaşımıza protez göz cerrahisi için hastane, hekim ihtiyacımız var. önerebileceğiniz, yönlendirebileceğimiz yerler var mı...

Sevgiler"

"Asker ve polis özel harekât timlerine acil tıbbi müdahale yetkisi verilmesi meclis sağlık komisyonunda kabul edilmiş NTV'de bu konuda haber var"

"İnsanlara sağlık hizmeti verdiğimiz için savunmamız isteniyor."

"Al maskeni, tak kaskını... Diren faşizme... Geziden Lice'ye... Mücadeleye devam... Özgürlük ve barış... Yaşam ve doğaya dair her şey bizde ve bizle... inatla, inadına..."

"Parklar bizim İzmir Platformu hekimleri ve tıp öğrencilerini Gündoğdu'da foruma davet ediyor. Gündem:

1. Direnişte Hekimlikler ve Tıp Öğrencileri

2. Sağlık Çalışanlarına ve Tıp Öğrencilerine yapılan baskılar

3. Direnişin tıbbı"

"Merhaba,

Türk Toraks Derneği tarafından yürüyen aşağıda bilgileri bulunan çalışma için İstanbul'dan 300 civarında kişinin biber gazı maruziyeti ile ilgili verileri ve SFT ölçümleri mevcut. Biber gazına maruz kalan gönüllülerde (gazlanan bölgede yaşayan, çalışan, gazlayan ve eylemlere katılan...) anket ve Solunum Fonksiyon Testi yapıyoruz."

"Ankara'da polis her yere herkese Tomalardan kimyasal karışık bir sıvı sıkıyor. Kızılay gaz altında. Batıkent, Mamak... her yer hareketli.

Bugün revirler:

Mimarlar Odası

Çankaya Belediyesi."

"22.45 itibarıyla Taksim İlkyardım Hastanesinde göz uzmanı arkadaşlara ihtiyaç var, bölgeye yakın olan arkadaşların öncelikle dikkatine..."

"SBS bitti, annem gitti, kızım da bu öğlen gidiyor. Ne zaman derseniz, nöbetteyim..."

DİRENMEYE
GİTTİM
GELECEM

HER YER GEZİ
HER YER DİRENİŞ

KAN
ACIL
İHTİYAÇTIR
SÜREKLİ
M

ankara ankara, “hep böyle” görmek ister seni, her bahtı kara

Onur Bakır
Kansu Yıldırım

Giriş: Bu daha başlangıç...

Öyle bir toplumsal olay ve olgu üzerine yazıyoruz ki ne söylesek eksik kalacak! Zira ilk defa önümüzde kitleselliği, mekânsal dağılımı ve katılımcı çeşitliliği itibarıyla daha önce emsalini görmediğimiz bir halk hareketi var. Dolayısıyla bu gerçeğin bilincinde olarak bu yazıda Ankara’nın direnişini, direnişin Ankarası’nı ele almaya, Ankara yerelinde öne çıkan unsurları ve direniş sürecinin özgün yönlerini tartışmaya çalışacağız.

Dayanışma eyleminden kendinde direnişe

Gezi Parkı’ndaki polis müdahalesinin ardından en hızlı refleks veren şehir, belki de Ankara oldu. 31 Mayıs akşamı, esas olarak sosyal medya üzerinden örgütlenen Ankaralılar, Kuğulupark’ta buluştu. Polis müdahalesi gecikmedi. Taksim’deki polis şiddetinin ardından bu müdahale, tuz biber oldu. Ankaralılar, 1 Haziran günü saat 16.00’da Güvenpark’ta buluşmak üzere sözleşti. 1 Haziran günü öğle saatlerinden itibaren dört bir koldan Ankara halkı, Kızılay’a aktı ve Taksim’i aratmayan bir polis şiddeti ile karşılaştı. Kısa sürede, bir dayanışma eyleminden, kendinde direnişe evrildi süreç. Doğrudan iktidarın en hassas sinir uçlarından biri olan başkentin merkezi Kızılay’ı işgal etmek, ortak hedef haline geldi. Yönlendiren bir merkez olmamasına rağmen öyle hızlı bir duygu ve düşünce birliği oluştu ki “kendiliğinden kolektivizm”in özgün bir örneği ortaya çıktı. Büyük çoğunluğu hayatında hiç polis ile yüz yüze gelmemiş, çatışma yaşamamış en az yüz bin kişiden oluşan bir kitle, polis şiddetine karşı

saatlerce direndi ve nihayet öğleden sonra polis geri çekilmek zorunda kaldı. Çatışmalar akşama kadar devam ederken gece saatlerinde polis, Kızılay Meydanı'nı tümüyle direnişçilere terk etmişti.

Kızılay ve "sembolik savaş"

Bu bakımdan Ankara'da, mekân üzerinden "sembolik bir savaş"ın yaşandığını söylemek mümkün. Öyle ki İstanbul'da ortak hedef, doğal olarak direnişin çıkış noktası olan Gezi Parkı'na ulaşmaktı; referans noktası zaten orasıydı. Ancak AKP'nin mekân üzerinden kendi iktidarını kanıtlama ve pekiştirme politikasına karşı gereken yanıtı Ankaralılar, Kızılay'ı hedef belirleyerek verdi. Halk, 2 Haziranda Kızılay'daydı; ancak hükümet, belki de Kızılay işgalinin, Taksim'in zapt edilmesinden çok daha riskli bir siyasi anlamı ve karşılığı olduğunu gördü ve 2 Haziran akşamı, unutmamızın pek de mümkün olmadığı çapta ve şiddette bir polis müdahalesi yaşandı. Adeta bir cadı avı başlatıldı; revirler dağıtıldı, gaz ve suyun ötesinde binlerce polis Kızılay'ın ara sokaklarında yakaladığı herkese yoğun biçimde şiddet uyguladı, direnişçilerin bir kısmını ise gözaltına aldı. Takip eden hafta içinde, Kızılay'a girmeyi hedefleyen tüm eylemler, dozu giderek artan polisiye tedbirlerle bastırılmaya çalışıldı. Böylece Ankara direnişi, büyük ölçüde mahalle eylemleri ile devam ederken özellikle ülke çapında eylemlerin, yerini forumlara bıraktığı sırada, Dikmen ve civarında kitlesel direnişler gerçekleştirildi.

Ankara'da ilk haftanın ardından mahalle eylemlerinin öne çıkmasını, bir geri çekilme olarak değerlendirmek haksızlık olur. Zira Ankara halkı, her gün Kızılay'ı zorlamak ve bitmek bilmeyen polis saldırısı karşısında sönümlenecek bir süreçte ısrar etmek yerine, direnişi yerellere, mahallelere taşıyarak taktiksel olarak doğru bir tutum benimsedi. Özellikle Taksim Dayanışması gibi, sürecin yönlendirilmesinde ortak kabul görmüş bir merkezin yokluğunda direnişin yerellere taşınması ve yerel inisiyatiflerin öne çıkması, eylemlerin gidişatı açısından ayrıca önemliydi.

Ankara'nın dinamikleri

Yalnızca Ankara'da değil, Türkiye'nin dört bir yanında, bu kadar kısa sürede, bu kadar kitlesel ve cüretkar bir halk hareketinin ortaya çıkmasının altında yatan dinamikler, Haziran Direnişi ekseninde en çok tartışılan konuların başında geliyor. Hemen herkesin hemfikir olduğu bir husus, AKP iktidarına karşı biriken öfkenin, Gezi Direnişi ile birlikte patlamış olması. Ancak Ankara bağlamında, iki faktörden daha söz etmek mümkündür. Birincisi, Ankara'nın, siyasal iktidarın merkezi olması; ikincisi ise AKP'nin, son yıllarda tüm Türkiye'de iyice hissedilen ceberut, otoriter ve kendinden başkasını tanımaz yönetim anlayışını, Melih Gökçek'in, yerel düzeyde yıllardır Ankara'da uyguluyor olması. AKP, Gezi Direnişi ile birlikte kendine muhalefet eden tüm toplum kesimlerini öfkeli,

alaycı ve hakaretamiz bir üslupla ilk defa bu kadar cepheden karşısına aldı. Aslında bu üslup ve siyaset etme tarzı, Ankaralılar için yeni bir olgu değil; zira Melih Gökçek, on yılı aşkın süredir Ankara'yı bu şekilde yönetiyor; kendi seçmenlerine yaslanarak potansiyel seçmen kitlesinde olmayan herkese sataşıyor, çatıyor, aşağılıyor, saldırıyor ve Ankara'yı kendi çiftliği gibi yönetmekte ısrar ediyor. Dolayısıyla hem merkezi hem de yerel düzeyde bu tarz-ı siyasetle birlikte yaşama halinin, Ankaralıların öfkesini ve direncini besleyen en önemli kanallardan biri olduğu söylenebilir.

İstanbullular, gerek 1 Mayıs/Taksim kutlamaları gerekse Emek Sineması sürecinden kaynaklı olarak polisle karşı karşıya gelmeye ve kitlesel biçimde direnmeye bir anlamda şerbetliydi. Öte yandan Taksim Dayanışması ekseninde, Taksim'in AKP eliyle yeniden dizayn edilmesine karşı da devam eden bir muhalefet süreci ve çeşitli "aktivist" hareketlerinin yerel, güncel sorunlar ve somut talepler üzerinden devinimi söz konusuydu. Bu bakımdan İstanbul, Ankara'ya kıyasla böyle bir sürece düşünsel ve lojistik bakımdan, görece daha hazırlıklıydı. Tam da bu noktada, Ankara'nın bu "açığı" bu kadar hızlı sürede kapatabilmesinde, yukarıda ele aldığımız iki dinamiğin etkili olduğunu, bir başka deyişle Gezi Direnişinin ve bu direnişin verdiği cesaretin Ankaralılara mecra açtığını, birikmiş ve sıkışmış bir öfke ve rahatsızlığın hızla ve kitlesel biçimde dışa vurulmasında etkili olduğunu söyleyebiliriz. Çoğunluğu daha önce eylemlere hiç katılmamış ya da nadiren katılmış, direnme pratiği ve deneyiminden görece yoksun bir kitlenin, ağır ve yoğun polis saldırısına rağmen yılmaması ve meydanı bırakmamasında da bu cesaretin ve toplumsal patlamanın etkilerini görmek mümkün.

Kim, nerede, neden, nasıl?

"Ankara'da direnişe, kim, nerede, nasıl katıldı?" sorusuna tam anlamıyla yanıt vermek için kapsamlı nicel ve nitel çalışmalara ihtiyaç var. Ancak en genel hatlarıyla beyaz yakalı bir emekçi kenti olan Ankara'nın bu yapısının eylemlere yansıdığını; kent merkezine yakın semtlerde yaşayan, ağırlıkla hizmet sektöründe çalışan, sosyoekonomik-kültürel düzeyi görece yüksek olan bir kesim ile öğrencilerin ve gençlerin Kızılay, Kennedy ve Tunalı civarındaki eylemlere büyük ölçüde rengini verdiğini söyleyebiliriz. Ancak özellikle 1-2 Haziranda Kızılay'da, çok daha heterojen, Ankara'nın birçok farklı mekânlarından ve kesimlerinden müteşekkil bir yapı söz konusuydu. Özellikle kent yoksulları ve yoksunları, giderek bir tüketim merkezi halini alan Kızılay'da, gözle görülür biçimde boy gösterdi. Bu anlamda Kızılay, bir sınıfsal/toplumsal karşılaşma ve birleşme alanı işlevi de gördü. 1-2 Haziranda Kızılay'da siyasal bağlamda en çok öne çıkan iki unsur, AKP ve AKP'nin faşizan uygulamalarına yönelik tepki oldu. Eylemlerde, "Mustafa Kemalin askerleriyiz" sloganları ve ulusalcı/Kemalist vurgular bulunmakla birlikte, kitleyi birleştiren slogan, "Faşizme

karşı omuz omuza" sloganıydı; ortak istem ise hükümetin istifasıydı. Ankara direnişinin ilk günlerinde MHP'liler de boy gösterdi ancak daha sonra bu kitle, eylemlerden çekildi.

Ankara'da, yerellerdeki eylemlerde ise siyasi ayrışmanın mekânsal yansımaları ve mekânsal ayrışmanın siyasi yansımaları görünür oldu. Geleneksel "sol" seçmenin en yoğun olduğu ve gelir düzeyi bakımından orta ya da orta-üst bir skalaya sahip olan Çankaya ilçesindeki birçok semt (Cebeci, Kolej, Esat, Tunalı, Ayrancı, Dikmen, Anıttepe, Birlik, Sokullu, İlker, Yüzüncüyıl, Çayyolu); Mamak'ın "demokrat" bir geleneğe sahip, daha düşük gelirli, emekçi karakteri daha baskın olan Tuzluçayır ve Saimekadın semtleri; daha demokrat/sol bir nüfusun baskın olduğu Batıkent ve Yenimahalle'nin bazı semtleri; eylemlerde öne çıktı. Şüphesiz istisnaları olmakla birlikte kitlesellik ve süreklilik unsurlarının öne çıktığı semtlerde iki ortak paydadan söz etmek mümkün. Birincisi, bu semtlerin sakinlerinin birçoğunun kendilerini siyasal alanda "sol"da tanımlamaları ya da ağırlıkla CHP seçmeni olmaları değil bu semtlerde sosyalist solun istikrar kazanmış bir çalışması ve mobilizasyon yetisinin olması. İkincisi, özellikle Tuzluçayır, Saimekadın, Dikmen ve civarı ile Batıkent'te Alevilerin, diğer ilçe ve semtlere nazaran çok daha fazla yoğunlaşması ki gerek eylemlerde gerekse forumlarda, özellikle İstanbul'da yapılması planlanan 3. köprüye "Yavuz Sultan Selim" isminin verilmesine yönelik tepki ve Alevilerin birikmiş öfkesi de yansıdı. Bilhassa Dikmen'de, temmuz ayında da şiddetli çatışmalara ve polis müdahalelerine rağmen eylemlerin sürdürülmesinde, bu faktörün belirleyici olduğunu söyleyebiliriz.

İlaveten belirtmek gerekir ki Haziran Direnişi, Keçiören başta olmak üzere AKP'nin son derece etkin olduğu bazı yerellerde yaşayanlara da nefes aldırdı. Keçiören'in birçok semtinde, binlerce kişinin katıldığı eylemler gerçekleştirildi, forumlar yapıldı; yine benzer biçimde Etimesgut'ta da çeşitli eylemler yapıldı. Bununla birlikte, daha muhafazakâr kent yoksullarının yoğunlaştığı Sincan, Altındağ, Mamak, Etimesgut ve Keçiören'in sayısız semtine Gezi Direnişi pek de uğramadı. Bu durum, değiştirilmesi gereken bir gerçeklik olarak ilerleyen dönem için önümüzde duruyor...

Ankara'da ezberler bozulurken...

Ankara, merkezi mitinglere; Gar'da toplanıp, kortej oluşturup, Sıhhiye'ye derli toplu yürümeye; Yüksel ya da Sakarya Caddesindeki basın açıklamalarına; emek, meslek ya da kitle örgütlerinin önceden çerçevesi çizilmiş eylemlerine alışık bir kentti. Lakin Gezi'nin "sihirli değneği" Ankara'ya da dokundu; saatler süren toplantılar yapmadan, örgüt isimlerini alt alta dizmeden, hatta karar dahi almadan, Kızılay'ı işgale gitti Ankara; birçok mahalleyi eylem alanına çevirebildi; cadde ve sokakları barikatlarla doldurabildi. Bu anlamda Ankara'da, toplumsal muhalefetin de ezberi bozuldu. Öyle ki sendikaların, direniş sürecinde Kızılay'da yaptığı izin-

li gösteriler bile rağbet görmedi. Direniş, yerleşik toplumsal muhalefet biçim ve süreçlerinin gözden geçirilmesi ihtiyacını ortaya koydu. En başta da örgütsel öncelikler ve hassasiyetler üzerinden şekillenen bir toplumsal muhalefet tarzının; geniş halk kesimlerinin kendi inisiyatiflerini yansıtmasını engellediğini, bu nedenle çok daha kapsayıcı, kuşatıcı, farklı toplumsal kesim ve dinamiklerin kendi özgünlükleri ve kendi renkleriyle müdahil olabildikleri süreçlerin örülmesinin gerekliliğini, gözler önüne serdi. Öte yandan direniş süreci, çoğunluğu sandıkta CHP'ye oy veren örgütsüz kesimlerin; CHP'nin yerleşik, katı, geleneksel, seçmenini toplumsal mücadeleye kanalize etme niyeti olmayan siyasetinden çok daha ileride durduklarını, çok kolay mobilize olabildiklerini ve hızla radikalleşebildiklerini de gösterdi. Ayrıca altını çizmek gerekir ki özellikle örgütsüz öğrenci ve gençlerin arkadaşlık ağları ve mahallelerdeki komşuluk/akrabalık ilişkileri, bilhassa çatışmaların yaşandığı süreçlerde kendiliğinden bir örgüt işlevi de gördü.

Ankara'nın agoraları: Forumlar

Ankara sokaklarındaki direniş, eylemci sayısına ve profiline göre haziran ayının ortalarından itibaren tekrar masaya yatırıldı. Ne var ki direnişi yönlendiren tek bir merkezin bulunmayışı, halkı, hazır modellerin uyarlanmasına sevk etti. İlk başlarda Kuğulu'da, uluslararası ölçekte ses getirmiş "occupy" eylem tarzı denendi ancak koşulların uygun olmayışı "occupy"lar yerine İstanbul forumlarını cazip kıldı. İstanbul'da başlayan forum kültürü, Ankara'da daha geç bir tarihte ancak Ankara'nın dinamikleriyle şekillenen belirli bir konseptin korunmasıyla başlatıldı. Ankara'nın değişik muhitlerindeki eylemler, kitlenin dağınık-heterojen profiline, inisiyatifsizliği öne çıkaran yapısına karşı, direnişin mekânsallaşma örneklerinden forumlarla devam etti.

Forumlar; solcu, sağcı, (siyaseten) agnostik, "apolitik", "depolitik" siyasal kimliklere sahip kişilerin seslerini çıkarmak istediği halde çıkaramadığı mekânlar olarak işlev gördü. Gökçek yönetimindeki "Türkiye'nin başkentinde" olmayan bir Hyde Parkvari serbest kürsü eksikliği; kentin ana meydanı Kızılay'ın, sesini duyurmak isteyenlere kapalı oluşu; kolluk kuvvetlerinin orantısız gücünden ve hukuksal yaptırımlardan duyulan çekinceler gibi pek çok etken; kitlelerin sesinin kısılmasına yol açmıştı; Gezi'ye kadar. Bu nedenle forumlar Ankaralıların agoraları oldu.

Antik Yunan'ın siyasi hayatının vazgeçilmez parçalarından olan agoralar, Richard Sennett'e göre sadece zengin veya fakir yurttaşların erişimine değil, yurttaş statüsünde olmayan kölelerin ve yabancıların (metik) erişimine açık olması nedeniyle önemliydi. Ankara'daki forumlarda, tıpkı agoralar gibi Ankara'nın sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi farklı muhitlerinde ikamet eden herkes, Mecliste bile bulamadığı bir imkanı, düşüncelerini ve sözlerini aracısız bir şekilde ifade etme ve yeni düşüncelerle tanışma imkanını buldu. Bu forumlar, alınan kimi kritik kararlar ile birlikte sınıf mücadelesi tarihine not edildi.

Ankara'da "zengin muhiti" olarak bilinen Çayyolu Üç Fidan forumunda (25 Haziran) alınan, AVM'lerin protesto edilerek küçük esnafa destek olunması kararını, AKP'nin kamu hizmetlerine ve kurumlarına yönelik neoliberal tavrına karşı değişik forumlarda alınan kararlar ve düşünceler takip etti. Batıkent (30 Haziran), Seğmenler (14 Temmuz), 100. Yıl İzci Parkı (4 Temmuz) ile Güvenpark (26 Temmuz) forumlarında ve diğer forumlarda özelleştirme, kamu hizmetlerinin deformasyonu-ücretli hale getirilmesi ve kadrolaşma konularında konuşmalar gerçekleşti. Dolaysız temsilin sağladığı özgür düşünce ortamında, sadece muhiti ilgilendiren konular değil, makro ölçekte sorunlar da tartışıldı. Ankara 100. Yıl İzci Parkı (28 Haziran), Batıkent (30 Haziran), Güvenpark (5 Temmuz), Anıtpark (5 Temmuz), Seğmenler (14 Temmuz) forumlarında Kürt sorunu, kadın hakları, parti ve seçim sistemi gibi herkesi ilgilendiren konulara ve sorunlara temas edildi; parti kurma veya aday çıkarma konuları tartışıldı.

Forumlar, gelişigüzel konuların şuursuzca konuşulduğu mekânlar olmadıklarını, yeni bir zihniyetin inşasında karşılaşma ve dönüşüm alanı olduklarını çok kısa bir sürede gösterdi. Anıttepe, Güvenpark ve Kuğulu forumlarına Antikapitalist Müslümanlar dahil oldu ve Ramazan ayı boyunca "Yeryüzü Sofraları" organize edildi. Birçok foruma, KAOS GL/Lgbtt'den aktivistler katıldı. Güvenpark, Anıttepe ve Mamak forumlarında, akademisyenlerin ve sağlık emekçilerinin katılımıyla eğitim ve sağlık alanında bilgilendirme ve tartışma başlıkları açıldı. Farklı ekonomik konuma, farklı siyasi düşüncelere sahip kişiler, birbirleriyle etkileşim halinde düşüncelerini aktardılar.

Varsıl ve yoksul semtler ile gri bölgelerdeki yani orta-sınıfın ağırlıklı olduğu muhitlerdeki mekânsallaştırma deneyimleri, müşterek alanların oluşturulmasının yanı sıra söylemlerin de müşterekleştirilmesini hızlandırdı. Terimler ve kavramlar, yapı sökümüne uğratılarak yeniden anlamlandırıldı. Aslında her forumda direnişle özdeşleşen kavramlar, resmi ideolojinin manipülasyonundan kurtularak özüne döndü. Bazı özel durumlara işaret eden kavramlar, siyasi iktidarın dil dağarcığından sökülmek için yeniden kodlandı. Direniş, devlet, demokrasi, komün, kolektivite, hesap sorma, sokağa çıkma/dökülme, faşizm, forum kelimeleri, terimleri ve kavramları, anın ruhuna uygun olarak formüle edildi. İstisnasız Ankara'daki tüm forumlarda gözlemlenen, demokrasi kavramının hükümet tarafından "ileri" sıfatı ile tanımlanmasına duyulan öfke ile "doğrudan demokrasi" veya "katılımcı demokrasi" gibi kavramların kullanılmasıydı. Bu da "hesap sorma" sürecinin forumlarda konuşulan tüm başlıklara uygulanmasını kolaylaştırdı; biat etmek yerine sorgulamayı öne çıkardı. Devleti ve devletin kutsiyetini farklı saiklerle sorgulamamış olanlar bile Gezi sürecinde devrimcilerin öldürülmesinin ardından, "katil" sıfatını tereddütsüz kullandılar. Her forum, yerleşik yaşama geçişe referans vermese bile İstanbul deneyimlerinin de gözlemlenmesi sonucunda, sorunların ve çözümlerin ortaklaştırılması nedeniyle "komün" olarak kabullenildi; devletin resmi dilinin komün kavramına atfettiği pejoratif içerik çöpe atıldı.

Yeni bir dil eşliğinde, Ankara'nın 10'dan fazla muhitinde düzenlenen forumlara işçi, doktor, öğretmen, mühendis, mimar, aşçı, şoför, avukat, müstahdem, seyyar satıcı, küçük esnaf, akademisyen gibi birbirinden oldukça ayrı yerlerde duran meslek mensupları ile işsizler, öğrenciler, kadınlar, çevreciler, dindarlar, eşcinseller, farklı etnisite ve mezheplere ait kurumların temsilcileri, demokratik kitle örgütü, sendika ve dernek yöneticileri ile üyeleri katıldı. Ankara'da ayrı dünyalara ait katılımcıların dolaysız yer aldığı forumlar, bu bakımdan sadece direnişin değil, sınıfsal ve kültürel kozmopolit yapının haritasını da teşkil etti. Örneğin, neoliberal-muhafazakâr hegemonya tarafından yaşamları bedenleri vs. üzerinde mutlak tasarrufu haiz görülen kadınlar, genel forumların yanı sıra tema ve konu bakımından özel forumlar da düzenledi. Ankara Güvenpark Dayanışması Kadın Forumu'nda (20 Temmuz), Gezi sürecinde kadınların aldığı siyasal ve toplumsal pozisyonun/tutumun yanı sıra cinsiyet ayrımcılığının giderilmesine dönük kararlar alındı.

Direniş sürecinde tabip odaları ile TMMOB'un hükümet tarafından hedefe konulması üzerine hükümetin tavrına yönelik destek söylemleri forumlarda yoğunlaştı. Çayyolu Üç Fidan, Güvenpark, Mamak, Batıkent, Kuğulu forumlarında destek için sosyal medya seferberliği ve imza kampanyaları düzenlenmesi tartışıldı.

Bazı forumlar, karşılaşma anlarının ilk kez olması özelliği nedeniyle farklı siyasi ve ideolojik konuma sahip kişilerin hararetli toplantılarına ev sahipliği yaptı. Elvankent (13 Temmuz), Bahçelievler (26 Temmuz), Güvenpark, Batıkent, Kuğulu Park ve diğer forumlarda sosyalistler, anarşistler, İslamcılar ile ulusalcıların "laik rejim", "tutuklu subaylar", "tutuklu direnişçiler", "AKP karşıtlığı", "ücretsiz kamu hizmeti" gibi farklı dinamiklerden hareketle eylem planlarını oluşturma noktasında muhtelif sürtüşmeleri oldu. Lakin 1980'den sonra çoğu kişinin ilk kez tattığı kolektivite ruhu sonucunda, ortaklaştırılabilecek konu başlıklarının oluşturulması hızlıca sağlandı. Halihazırda en fazla tartışmaların gerçekleştiği anlar, bir sonraki eylemde atılacak sloganların tespiti esnasında çıktı. Çünkü her slogan, onu öneren kişi için, onun dünyaya bakışını da temsil ediyordu. Varsıl muhitlerde düzenlenen forumlarda tercih edilen sloganlar Kemalist rejimin muhafazasına dönük içeriğe sahipken, yoksul muhitlerde sosyoekonomik ve siyasal-kültürel karakterin rengini verdiği sloganlar seçildi. Özellikle Kızılay civarındaki, merkezi konumda olan Güvenpark ve Kuğulu Park forumları diğer muhitlerden kişilerin de katılmasından ötürü bir tür katalizör işlevi gördü ve "hükümet istifa" vb. sloganlarda ortaklaşma yakalandı.

Forumlar, bazı muhitlerde sokağı zapt etme, caddeyi trafiğe kapatma, belirli mekânlara yürüyüş gibi kararların ötesinde müşterek bir alanın kaderine, müşterek karar verme biçimine büründü. Örneğin, Melih Gökçek ile Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) yönetimi arasında, ODTÜ'den geçecek Konya Yolu-Eskişehir Yolu bağlantı projesi tartışması yıllardır sürmekteydi ve bu yolun,

forum iştirakçilerinin yaşam alanları olan 100. Yıl ve Çiğdem mahallesi üzerinden geçirilmesi planlanmıştı. ODTÜ Yolu projesinin; Karadeniz'deki HES'ler, Haydarpaşa, Emek Sineması ve Gezi Parkı'ndaki rant projelerinden bir farkı olmadığını ifade eden mahalleliler, bu konuyu kendi forumlarında (20 Haziran) konuşarak bağlantı yolunun, mahallelerdeki binlerce insanın yaşam alanını ve ODTÜ ormanlarını yok edeceğini basın açıklamaları ile duyurduktan sonra temsili olarak şantiyeyi mühürlemişlerdi. Yine örneğin, Ankara Anıtpark forumlarında (7 Temmuz), Atatürk Orman Çiftliği'nin inşaata açılmasına karşı protesto gösterileri düzenleme, sosyal medya üzerinden kamuoyu oluşturma ve slogan üretme kararları alınmış ve bu kararları uygulamaya geçilmişti. Forumlarda, Ankara Büyükşehir Belediyesi Meclisinin gündem konusu olması, tartışılması, alınan eylem kararları ile Belediyenin AOÇ'ye yönelik girişiminin engellenmesi, halkın yerel siyasete doğrudan katılımının özgün ve özgüven veren bir örneğini oluşturdu.

Forumlar, kitlelerin agorası olarak kitleselleşme, ifade etme, eyleme alanına dönüştü ve kendi filozoflarını yetiştirdi. Bu filozoflar, Abdullah Cömert'in, Ethem Sarısülük'ün, Medeni Yıldırım, Mehmet Ayvalıtaş ve Ali İsmail Korkmaz'ın öldürüldükleri günden itibaren her forumda, bu dört genci anmanın ötesinde kamuoyunun gündeminde dolaşıma sokmanın yollarını aramışlardı. Ankara'da Güvenpark'ta, polis kurşunu ile vurulan Ethem Sarısülük için kolektif ruhla Ethem Sarısülük Yaşam Alanı kuruldu. Ethem Sarısülük Yaşam Alanı'nda eylem sürecinin tartışılması ve ileriye dönük planlamaların yapılmasının yanı sıra ülkedeki siyasi atmosfer, çeşitli akademisyenlerin de katıldığı toplantılarda (20 Temmuz, 27 Temmuz, 3 Ağustos) konuşuldu.

Sonuç: Mücadeleye devam...

Ankara'nın şairi Cemal Süreya bir şiirinde şu mısraları yazmıştı:

> "Biliyor musun başkentim nedense
> Birbirimizden çekiniyoruz ikimiz de.
> Sen yaslarına hiç yaslanmaz oldun,
> Ben acılarıma yeterince..."

Süreya, kent ile sakinlerinin "çekingenliğini" dile getirmişti. Gerçekten Ankara, halkın olmaktan çok siyasetçilerin, bürokratların, askerlerin, polislerin, iş adamlarının kentiydi. Birikmiş öfkenin ve direnişin karşılıklı birbirini beslediği, pek çok kişinin umudun tükendiğini düşündüğü melankolik bir atmosferde, yeniden umudu dirilten Gezi süreci, Süreya'nın dizelerindeki çekingenliği tarumar etti. 1 Haziran günü Kızılay'ı zapt eden herkesin hissettiği muvaffakiyet duygusu, aslında çok basit bir aidiyetin ve sahipliğin hissedilmesiydi. İzleyen günlerde, bu duygunun anlık ve masumane olmadığı, direnişin siyasal sınıf mücadelesinin farklı veçhelerini içerdiği; siyasi iktidarın ağırlığını koymasıyla netleşti. Artan polisiye tedbirler, tazyikli sular, biber gazları, plastik mermiler,

yaralılar, ölüler; keskinleşen söylemler, taraflaştırmalar, suçlamalar; Ankara halkını, direnişi sokaklarda olduğu kadar farklı mekânlarda da merkezileştirmeye yöneltti. Bu bakımdan forumlar, direnişin farklı bir evresi olarak sadece düşüncelerin tartışılması ve karşılaşmaların yaşanması açısından değil, mücadelenin dozajının salınımlı olsa bile devam edeceğini göstermesi açısından da önemlidir. Daha ortada sonlanmayan/sonuçlanmayan bir durum söz konusu olduğundan son sözü söylemek, bizim boyumuzu aşar. İşte bu nedenle söyleyebileceğimiz tek söz, Ankara'nın da sözü olan: Bu daha başlangıç, mücadeleye devam!

TAYYİPGİLLER'E, ORTAÇAĞCI GERİÇİLİĞE
EMPERYALİZME VE FAŞİZME KARŞI
YILDIRILAMAZ
GENÇLİK
DİRENİYOR!
FACEBOOK / YILDIRILAMAZ GENÇLİK
ETHEM YOLDAŞ
ÖLÜMSÜZDÜR
PARKLAR BİZİM İZMİR

gündoğdu diye bir meydan

Ali Osman Karababa

Şiddet karşıtlığının ürettiği güç, kesinlikle insan yeteneğinin icat ettiği tüm silahlardan üstündür.

Mahatma Gandhi

Bir zamanlar denizdi, masmavi.

Kıyısında parke taşlardan yapılmış yolu, yol boyu sıralanmış ve pencerelerinden zaman zaman hoş nağmelerin etrafa yayıldığı iki katlı evleriyle adına Kordon denilen bir bölgenin hemen önünde.

Keyifli günlerinde Kordon'u sevgiyle okşar, kızdığında ise yolu su içinde bırakan hırçın dalgalarıyla döverdi. Ama her daim güzel.

Gel zaman git zaman Kordon'un güzelim evleri yerlerini yavaş yavaş çirkin çok katlı beton binalara bırakmaya başladı. Sermaye, az sayıda insanın Kordon'un güzel manzarasında yaşamını sürdürmesinin eşitsizlik yarattığını düşünerek daha çok sayıda insanın yaşayacağı apartmanları yaptı, bu iki katlı evleri yıkıp. Kentin görüntüsü çirkinleşecekmiş, kentin denizden gelen rüzgarlarla hava alması önlenecekmiş ne gam.

Ama bu da yetmedi. Bir gün (1999 yılı idi sanırım), kentliler Kordon'a çok sayıda büyük damperli kamyonun girdiğini (ki bu o güne kadar görülmüş bir olay değildi), getirdikleri tonlarca kayayı güzelim denize boşaltmaya başladıklarını gördüler. Dönemin belediye başkanı Burhan Özfatura Kordon yolunu, otoyola dönüştürme kararı almış, kamyonların oluşturduğu manzara, bunun sonucu imiş. Niyet gayet iyi, Çeşme otoyolunu, kestirmeden Çiğli yönünden kent dışına çıkan yola bağlamak. Doğaldır ki bu çağdaş kent anlayışına ters düşen girişime

kentini seven duyarlı yurttaşlar, sivil toplum kuruluşları ve demokratik kitle örgütleri karşı çıktılar. Değişik eylemler yapıldı ve yargı yoluna başvuruldu. Kısa zamanda yığılan kayalar neredeyse binaların ikinci katında oturanların bile denizi görmesini önleyecek duruma geldi. Bu görüntü Cumhuriyet Meydanı'ndan başlayıp Liman'a kadar devam ediyordu. Bu işler sürerken yerel seçim zamanı geldi ve bu kent suçunu işleyen belediye başkanı seçimi kaybetti, kazanan ise Ahmet Piriştina oldu. Yeni belediye başkanı zararın neresinden dönülse kardır diyerek, denizin doldurularak otoyola dönüştürülmesi yerine genelin isteği olan dolgunun denize yayılarak oluşturulacak alanın yeşil alana dönüştürülmesi fikrini uygulamaya koydu. Kötünün iyisi olmuştu. İzmir, Kordon'unu kaybetmiş, kent denizden biraz daha uzaklaşmış ancak otoyol yerine geniş bir yeşil alan kazanmıştı. Bu geniş alanın hemen hemen ortasına bir meydan yapılması planlanmış, bu meydana bir de anıt dikilmesine karar verilmişti.

Meydanlar, kentlerin karakterini belirleyen olmazsa olmaz kentsel alanlardır. Bu nedenle yeni meydan, bu anlamda iyi bir karar olarak görüldü. Ve bu meydana "Gündoğdu Meydanı" adı verildi. Geniş kitlelerin katılabileceği kentsel olayların gerçekleştirilebileceği bir başka meydanı olmuştu İzmir'in. Meydan kısa geçmişinde birçok konsere, sergiye, mitinge ve toplumsal direniş eylemlerine ve benzer etkinliklere ev sahipliği yapmıştı.

Bir başka kent bir başka meydan: İstanbul Taksim Meydanı. Meydanda bir yeşil alan, Gezi Parkı. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Taksim Meydanı ve Gezi Parkı'na dair iki projesi var; Meydan'ın yayalaştırılması ve Park'a Osmanlı döneminde var olan ancak kentin yeniden yapılanması aşamasında yıkılan Topçu Kışlası'nın yeniden yapılarak alışveriş merkezi ve başka amaçlarla kullanıma açılması. Doğal olarak çağdaş kentleşme algılarına ters düşen bu projeler, bunlara karşı çıkan kent korumacı grupların bir araya gelmesiyle yeni bir örgütlenmeyi beraberinde getirdi. Taksim Dayanışması kuruldu.

Taksim Meydanı'nı yayalaştırma projesi kapsamında 27 Mayıs akşamı iş makinelerinin çalışmaları sırasında beş ağacın sökülmesi sonucunda Taksim Dayanışma Grubu üyeleri öncülüğünde bir direniş başladı. Daha fazla ağaç sökülmesin diye. Başlangıçta yeşil dokuya, doğaya sahip çıkma; yörenin neredeyse tek büyük yeşil alanı olan Gezi Parkı'nın korunması idi amaç. Ancak polisin 31 Mayıs 2013 sabahına karşı bu direnişi kırmaya, eylemcileri Taksim Meydanı ve Gezi Parkı'ndan çıkarmaya yönelik; yoğun gaz bombası, plastik mermi ve basınçlı su kullanarak gerçekleştirdiği çok aşırı şiddet içeren girişimleri, bir taraftan eylemcilerin sayısını bir anda çığ gibi artırırken diğer taraftan kamuoyunu ayağa kaldırdı ve eylemin niteliğini değiştirdi. Demokratik hakların, insancıl hukuğun, çevre hakkının savunmasına dönüştü. Bu olaylar artık yeni bir başlangıcın habercisi idi.

Mustafa Sönmez'in **Kent, Kapital ve Gezi Direnişi** adlı kitabının tanıtım yazısında bu başlangıç ve nedenleri şöyle tanımlanmış. "Türkiye'nin yakın tarihinde yeni bir kırılma ya da milat var artık: Haziran 2013 ya da Gezi Direnişi... Artık yakın tarih,

Geziden Önce (GÖ), Geziden Sonra (GS) olarak tasnif edilecek. AKP rejiminin Sünni İslam toplum mühendisliğinde gemi azıya aldığı, toplumda "ötekileştirmeyi" son raddeye vardırdığı, bunun devamı olarak da kent topraklarına hukuk tanımayan saldırısını polis zulmüyle pekiştirdiği anda patlayan Gezi Direnişi, tüm toplumda, farklı sınıf, farklı dinsel, cinsel, etnik kimliklerde bir isyana yol açtı ve günler, gecelerce süren bir ayaklanmayı başlatırken, şişeden çıkan cinlerin artık şişeye geri dönmeyecekleri, korku duvarını aşanın artık korku tanımadığı gözlendi. Sermaye birikimini inşaat odaklı ve rant eksenli sürdürmeye büyük ivme kazandıran AKP için, kenti metalaştırmak, amaçladığı otoriter İslami neoliberal rejimin inşasına denk gelen bir seçim. Kent rantı kulvarından birikim, ona organik sermayedarlarını 'Nurjuvaziyi' yetiştirme, palazlandırma fırsatı aynı zamanda. Bu amaçla icat ettiği TOKİ öncülüğünde kontrolsüz, başına buyruk devasa imar faaliyeti, yine sermayedar palazlandırmanın, ama aynı zamanda rejime taban yaratmanın önemli bir aracı, politika taşı. İstanbul, neredeyse rejim için dipsiz bir kuyu. Ama en sert direnişi ve darbeyi de gördüğü muharebe alanı İstanbul oldu."

Noam Chomsky Occupy/**İşgal Et** adlı kitabında süreci şöyle değerlendirmiş: "Bugün İstanbul sokaklarında ve Türkiye'nin dört bir tarafında yaşanmakta olan olaylar, her şeyden önce halk kitlelerinin baskıya, şiddete karşı sermaye çıkarları doğrultusunda toplumu değiştirerek onurlu bir yaşam hakkının büyük ölçüde yok sayılmasına karşı nasıl mücadele edilebileceğine karşı ilham verici bir örnektir. Türkiye'de yaşananlar, Türkiye'nin bölgedeki kritik rolü ve en önemli ülkesi olması açısından özellikle kayda değerdir. Türkiye'de meydana gelen olayların çok geniş etkileri olacaktır. Bunun etkileri hem Doğu'da hem de Batı'da şimdiden gözlenmektedir. Bu direniş küresel halk kitlelerine karşı, bir nesildir devam eden neo-liberal saldırıya karşı uluslararası boyuttaki bir başkaldırının parçasıdır. Farklı şekillere bürünebilir, farklı yerlerde gerçekleşebilir, ancak başkaldırı her yede gerçekleşmektedir."

Rastlantı bu ya birkaç ay önce Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi 1-2 Haziran 2013 tarihinde İstanbul'da "Yaşam ve Çevre Politikaları Çalıştayı" adlı etkinliği düzenleme kararı almıştı ve ben de oturum başkanı olarak görev almıştım. 31 Mayıs 2013 Cuma günü uçakla İstanbul'a, hava alanından da servisle Taksim'e gelip İstiklal Caddesi'nde kalacağım otele gitmek için Meydan'a girmiştim eşim Aylin'le. Benim biraz fazlaca alerjim vardır birçok ögeye karşı. Taksim Meydanı'na yaklaşırken başlayan gözlerimdeki yaşarma ve genzimdeki yanma, Meydan'a girdiğimizde had safhaya varmış ve hafiften de nefes darlığı eklenmişti. Görünen, Taksim'e giren belli başlı cadde ve sokakların ve özellikle İstiklal Caddesi'nin polis tarafından tutulmuş ve girişlerin engellenmiş olduğu idi. Halimizi ve acemiliğimizi gören birkaç kişi, alt sokaklardan uzunca bir yol tarif ettiler otele ulaşabilmemiz için. Eylemciler her sokakta vardı. Kimi dinleniyor, kimi karnını doyuruyor, kimisi de su içiyordu. Çok büyük çoğunluğu gençlerdi. İstanbul'da yaptığım en uzun yürüyüşlerden birini gerçekleştirip otele vardık. Eşyalarımızı bırakıp hemen İstiklal'e daldık. İnanılmaz bir kalabalık, inanılmaz

bir canlılık ve coşku. Taksim Meydanı'na çok yaklaştığımız halde hem kalabalık, hem de meydana açılan polis barikatları nedeniyle başarılı olamadık.

Ertesi sabah yani 1 Haziran Cumartesi günü, metro çalıştırılmadığından dolambaçlı bir yoldan ve iki araç değiştirerek Levent'e, Çalıştay'ın yapılacağı Levent Kültür Merkezi'ne ulaştım. Ancak tahmin ettiğim gerçekleşmiş ve birçok katılımcı ve konuşmacıların bir bölümü gelememişti direnişe katıldıkları için; ve toplantı ileri bir tarihe ertelendi. Gelebilen arkadaşlarla birlikte Taksim'in yolunu tuttuk. Ancak bu defa da Taksim'e giden bütün yollar polis tarafından tutulduğundan Meydan'a girmek mümkün olmadı. Direnişçilerle birlikte biraz ilerleyip polis saldırıya geçince geri çekilerek eylemlere katıldık. Bütün gün, İstiklal Caddesi ve yan sokaklarda, belki Taksim Meydanı'na girebiliriz diye yer değiştirerek geçti. Bütün gün soluduğum biber gazı nedeniyle gece kırıklık, halsizlik, nefes darlığı ve ateş gibi yakınmalarım oldu.

Pazar günü ise polis çekilip de eylemcilerin ve Gezi Parkı'nda direnişi sürdüren grupların bir araya gelmesi tek kelimeyle muhteşemdi. Yüz binler büyüklüğünde ifade edilen eylemciler, farklı yönlerden Taksim'e ve Gezi Parkı'na girdi. Hayatımda bu kadar keyif aldığım bir başka eylem günü anımsamıyorum. Şarkılar, türküler, sloganlar. Yüzlerde bir miktar yorgunluk ve çokça da başarının getirdiği mutluluk vardı. Bu coşkuyu içimize sindire sindire Meydan'da ve Park'ta dolaşıp, bol bol fotoğraf çektik bu güzel günü karelerde ölümsüzleştirmek için. Hele Ege Tıp mezunu, Hatay'da zorunlu hizmetini yapan bir öğrencimle karşılaştığımda, hocam, diyerek sevgiyle sarılması sürecin bir başka güzel yönü idi. Hoş, bu ortamda insanların birbirine sarılması için tanış olmaları da gerekmiyordu. Herkes ortak bir kimlikte bütünleşmişti: Direnişçi olmak. Ve artık biz de direnişçi idik.

Eve dönme zamanı geldiğinden saat 16.00 gibi eşyalarımızı almaya otele ve oradan da Atatürk Havalimanı'na gittik. Ve İzmir'e dönüş.

İstanbul Gezi Parkı'nda gelişen olaylar, başından beri Türkiye'nin farklı coğrafyalarındaki kentlerde yaşayanlarca hatta yurt dışından dikkatle izlenmeye başlanmıştı.

AKP'nin iktidara geldiği 2002 yılından başlayarak dikensiz gül bahçesi yaratmak için yürüttüğü ötekileştirme politikaları, giderek dozunu artırdığı baskı, korku ve yıldırma girişimleri, toplum yapısında yapmaya çalıştığı yaşamsal değişiklikler, örgütlü toplumun olmazsa olmazları sendikalar, demokratik kitle örgütleri ve sivil toplum örgütlerinden muhalif olanları güçsüzleştirme-etkisizleştirme girişimlerinin oluşturduğu zeminde, Taksim'den başlayan direniş bir anda inanılmaz bir hızla tüm yurda yayıldı. Halk bir anda "yetti artık" dedi ve...

İzmir'de neler oldu?

Önce İzmir'e dair bazı özellikleri, farkları belirtmek gerek.

- İzmir'in AKP ile yıldızı barışık olmadı/olamadı (desek yanlış olmaz herhalde).

- Başbakan'ın (her ne kadar yalanlasalar da) "Gavur İzmir" demesi.
- AKP'nin yerel seçimlerde İzmir'i kazanmak istemesi.
- Hükümetin, İzmir'de Büyükşehir Belediyesinin başarısız olmasını istemesi, bunun da gündelik yaşamda bedelini kentte yaşayanların ödediği sorunlara yol açması (su sorunu, ulaşım sorunu vb).
- Hükümetin, gündelik yaşama dair getirdiği ciddi yapısal değişiklikler ve kısıtlamalar (eğitim programı değişikliği, alkol yasağı vb).
- Hükümetin, ötekileştirme politikalarından fazlaca etkilenme.
- İzmir'in Atatürk ilkelerine olan bağlılığı.
- Hükümetin yerel yönetimi dışlayarak bazı çılgın projeleri (hükümet üyelerinin kendi deyişleriyle) hayata geçirmeye çalışması (Konak-Yeşildere tüneli ve diğerleri).
- EXPO 2020'nin konuşlanma alanı olarak İnciraltı'nda geliştirilmekte olan kent ormanı alanını ve lagünün bulunduğu yeri seçmesi.

Aslında sayılabilecek daha pek çok neden var ancak bu kadarla yetinelim. Tüm bu nedenlerle ve yukarıda saydığım genel nedenlerle hazır olan ve karşıtlığını öncesinde farklı eylemlerde göstermiş olan İzmirliler, Gezi Parkı olayları başlar başlamaz destekleyici eylemlere giriştiler. Artık İzmir'in her yeri direniş alanı idi. İzmir'de de her yer Taksim her yer direniş olmuştu.

İzmir'in her yeri direniş alanı dedik ancak olayların merkezi Gündoğdu Meydanı idi elbette. Kentte gerçekleştirilen her eylemin yolu Gündoğdu'ya çıkıyordu. Her gün Gündoğdu'ya bir yol uğramaz isek bir şeyler eksik kalmış gibi oluyordu.

Yazımın bundan sonraki bölümünü oluştururken işimi kolaylaştıracak derli toplu bir İzmir direniş güncesi aradım, konuyla ilgili bildiğim arkadaşlarıma, tabii ki web sayfalarına, Facebook sayfalarına sordum. Ama hiçbirinden bütüncül bir yanıt alamadım. Her yerde tutulmuş birçok kayıt vardı, ancak olayları gün gün düzenli aktaran birine rastlayamadım. Belki de var ama ben ulaşmayı beceremedim.

Aşağıda tarih sırasına göre bazı günler gelişen olayları aktarmaya çalıştım. Elbette birçok eksiği ile.

31 mayıs

İzmir'in Karşıyaka, Konak eski Sümerbank önü, Basmane, Kıbrıs Şehitleri Caddesi vb. farklı noktalarında toplanan sendikalar, demokratik kitle örgütleri, siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları ve bu örgütlere dahil olmayan vatandaşlar direnişe destek vermek ve polisin Taksim Gezi Parkı'nda çok aşırı güç kullanarak yarattığı terörü protesto etmek amacıyla toplanıp Gündoğdu Meydanı'na doğru "her yer Taksim her yer direniş", "hükümet istifa" başta ol-

mak üzere daha pek çok sloganla yürüdüler. Gündoğdu Meydanı'nda toplanan eylemciler daha sonra hükümeti protesto etmek amacıyla Basmane'ye doğru yürüyüşe geçti. Basmane'de AKP Konak ilçe binasına yaklaşan göstericiler polisin İstanbul benzeri aşırı güç kullanan saldırısıyla karşılaştı. Basmane ve Çankaya'da uzun süren çatışmaların ardından eylemciler Alsancak'a yöneldi. Sabaha karşı polisin şiddetli saldırısı sonucu eylemciler küçük gruplara ayrılarak dağıldılar. Direniş, Alsancak cadde ve sokaklarında sabaha kadar sürdü. Polisin aşırı güç kullanımı sonucunda çok sayıda eylemci yaralandı ve 100'ün üzerinde kişi de gözaltına alındı.

1 haziran

İzmir'in her yeri kaynıyordu. Merkezde, ilçelerde, semt ve mahallelerde, küçüklü büyüklü eylem grupları hareket halindeydi. Hemen hiç boş kalmayan Gündoğdu Meydanı günün erken saatlerinde kalabalıklaşmaya başlamıştı. Alanlara çıkan binlerce kişi ile polis arasında çıkan çatışmalarda 50'ye yakın kişi gözaltına alındı. Öğleden sonra Hatay İnönü Caddesi'nde vatandaşlar "Faşizme Karşı Omuz Omuza", "Susma Sustukça Sıra Sana Gelecek", "Tayyip İstifa", "Hükümet İstifa" sloganları atarak caddeyi trafiğe kapattı. DİSK, KESK, Türk İş ve TMMOB'un çağrısıyla 17.00 itibarıyla Konak Eski Sümerbank önünde on binlerce insan toplandı. Buradan Gündoğdu Meydanı'na yüründü. Alanda halaylar çekildi sloganlar atıldı. Çağırıcı örgütlerin temsilcileri konuşmalar yaptılar. Daha sonra önceki günden çok daha kalabalık bir eylemci kitlesi yeniden AKP Konak ilçe binasına doğru "Faşizme Karşı Omuz Omuza", "Hükümet İstifa", "Direne Direne Kazanacağız" sloganlarıyla yürüyüşe geçti. Eylemciler Basmane Meydanı'na ulaştığında ilçe binasının önünde konuşlanan polisin müdahalesi çok sert oldu. Gaz bombaları İstanbul'da olduğu gibi eylemciler hedef alınarak atılıyordu. Birçok eylemci yaralandı. Ambulanslar yaralananları taşımaya başladı. Eylemciler gaz maskesi, gazın etkisini azaltmak için süt, limon ve antiasit-su karışımı kullanmaya başladılar. Hatta bazı eylemciler gaz bombalarını geri fırlatmak için eldiven kullandılar. Gece yarısına kadar bu bölgede süren çatışma polisin yoğun müdahalesi ve direnişçileri tutuklamaya başlamasıyla yeniden Alsancak yönüne doğru kaydı. Eylemler, kaçma-kovalamaca sabaha kadar sürdü; polisin direnişçilerin bir bölümünü Kordon'da sıkıştırmasıyla sona erdi. Bu müdahalede de 200'ü aşkın direnişçi gözaltına alındı. Yüzlercesi de yaralandı. Gece yarısından sonra sokaklarda direnişçileri kovalayan polislerden yaklaşık 10 tanesi aralarına aldıkları bir genç kızı dövdüler ve olay cep telefonu ile çekilen görüntülerle paylaşıldı.

İzmir Barosu Başkanı ve İzmir Tabib Odası Genel Sekreteri, bugünkü eylemler öncesinde İzmir Valisi ile görüşerek eyleme katılanlara biber gazı sıkılmaması ve şiddet uygulanmamasını talep ettiler. Görüşme çıkışı bir açıklama yapan Baro Başkanı, "Dünden itibaren Türkiye'nin bütün şehirlerinde eylemler

düzenlendi. Bu, vatandaşın demokratik tepki eylemidir. Valimize, eylemlerin demokratik bir hak olduğunu ilettik. Kendisi de bizimle aynı fikirde olduğunu söyledi. Demokraside bu tür şiddetin yapılmaması gerekir. İzmir'de demokrasinin güzel görüntüsünün tüm ülkede gösterilmesi için polisin şiddet ve gaz kullanmamasını istedik. Hukuka aykırı bir durum olmadığı taktirde, polis biber gazı ve şiddet uygulamayacak. Vali bey bu konuda talimat verdiğini söyledi" dedi.

Ancak Vali, bu sözlerinin arkasında durmadı/duramadı. Söylediklerinin tersini gerçekleştirildi. Tıpkı iktidarın diğer valileri gibi.

Liseliler, eylemlere okula gitmeyerek ve siyah tişörtler giyip katıldılar.

2 haziran

Polis Gündoğdu Meydanı'na müdahale etti. Öğleden sonra Kordon Boyu'nda yolda yürüyen, kendi halinde oturan eylem yapan herkesi yani önüne geleni dövdü. Birkaç sahne ise çok ilginçti: Birinde, yürüyen bir genç kızın arkasından koşarak gelen polis, kızın saçlarını ciddi şekilde çekti; diğerinde ise polisler kendi halinde yürüyenlere copla vurarak yürüdüler.

Sabahın erken saatlerinde Gündoğdu kalabalıktı. Direnişçiler geceden kalan çöpleri toplayarak meydanda temizlik yaptılar. Çankaya ve Alsancak, savaş alanına dönmüştü. Duvarlarda hükümeti istifaya çağıran metinler vardı. Akşama doğru polisin yarattığı terörü protesto etmek için Konak Eski Sümerbank önünde toplanıldı. Ancak bu kez polis kitleyi dört bir taraftan sardı ve müdahaleye hazırdı. Polislerin arkasında çok sayıda sivil giyimli sopalı insan, meydana açılan sokaklarda bekliyordu. Basın açıklaması yapan grubun temsilcileri, eylemcilerin Gündoğdu'ya gidebilmesi için köprüdeki polis barikatının açılması konusunu komiserlerle görüştü, ancak uzlaşma sağlanamadı. Eylemciler, ara sokaklarda bekleyen sopalı sivillerin elinden kurtulmak için gerekli önlemleri alarak dağıldı. Dağılan gruplar, farklı yollardan Gündoğdu'ya gitti. Gündoğdu Meydanı ve Alsancak ara sokakları, onbinlerce direnişçi tarafından işgal edilmişti. Eylemcilere ara ara saldıran polis, eylemcileri Gündoğdu Meydanı'ndan çıkararak ara sokaklara dağıtmaya ve orada saldırmaya yönelik bir planı saatler boyunca sürdürdü. Ara sokaklarda uzun süre polisin saldırılarına karşı koyan direnişçiler, konuşlandıkları alanları terk etmediler. Ancak zaman içinde polis, yavaş yavaş Basmane yönünde çekildi. Eylemcilerin polisi izlemesiyle mücadele alanı genişledi ve bu fırsatı kaçırmayan polis bir anda çok sayıda noktadan biber gazı ve TOMA'larla saldırdı. Eylemcilerin toplu duruşunu bozan polis yakaladıklarına sokak ortasında, yanında yer alan eli sopalı (sopaların bazıları demir, bazılarının ucunda çivi var) sivil polislerle (!) birlikte acımasız biçimde vurmaya başladı. Alsancak'ta yoğun şiddet uygulayan polisin deniz kıyısına doğru sürdüğü küçük gruplara TOMA'ların desteğinde müdahalesi sonunda, 500'e yakın kişi gözaltına alınırken, 1000'i aşkın direnişçi de yaraladı.

3 haziran

Karşıyaka liselerinde okuyan öğrenciler, derslere girmediler. Siyah tişört giyip halay çekerek eylemlere destek verdiler. Liseli öğrenciler, sosyal medya aracılığı ile haberleşip saat 15.00'ten itibaren Gündoğdu Meydanı'nda toplanmaya başladılar.

Eylemlere katılan sayısı bugün daha da arttı. Hükümetin direnişe tepkisi, halkın öfkesini artırmakta. Eylemciler, öğle saatlerinde Kıbrıs Şehitleri Caddesi'nde toplanmaya başladı. Sayısı artan kitle, bir süre sonra yine Basmane'ye yürümek istedi ancak polis izin vermedi ve eylemcileri Gündoğdu'ya yönlendirdi. Meydanda grubu dağıtmak isteyen polis amacına ulaşamayıp meydandan çekildi. Polisin bu girişimleri sosyal medya aracılığıyla yayılınca eylemcilerin sayısı hızla arttı, hatta Lozan Meydanı'na kadar genişledi grubun işgal ettiği alan. Polis eylemcileri sürekli biber gazı atarak taciz etti. Gençlerin ilginç bir sloganı vardı dile getirdikleri: "Biber Gazı Bizde Kafa Yapıyor." Gösterici gençler bütün yol girişlerine yaptıkları barikatlar ve yaktıkları ateşler ile TOMA'ların ilerlemesine engel oldu. Gençler girdikleri çatışmalarda polislere ait kalkan ve telsizleri de ele geçirdi. Gündemde yine yine eli sopalı sivil faşist grup vardı polisle birlikte hareket eden.

Gündoğdu Dayanışma Platformunun çağrısıyla saat 19.00'dan başlayarak eylemciler, Gündoğdu Meydanı'nda toplandı. On binleri bulan farklı partilerden, demokratik kitle örgütlerinden ve sivil toplum kuruluşlarından katılımcıların ve İzmirli çapulcuların yer aldığı eylem coşku doluydu. Örgüt temsilcileri konuştu ve hep birlikte sloganlar atıldı, hükümetin ve polisin yaptıkları protesto edildi.

Gündoğdu Meydanı'ndaki protesto eyleminin ardından meşaleler yakıldı, dilek balonları uçuruldu, havai fişek gösterisi yapıldı. Sosyal medya üzerinden örgütlenen protestocular, taraftarı oldukları takımın formalarını giyerek alana geldi. Böylece futbol takımlarının taraftarlarının, maç öncesi karşıtlıklarını bir yana bırakıp eylemlerde birlikte davranmaya başladıkları gözlendi.

Eylemler, gece yarısından sonra da Alsancak sokaklarında devam etti. Polisin aşırı güç kullanımı ve şiddet uygulaması yöre sakinlerinin protestolarına neden olurken eylemcileri polisten korumak isteyenler kapılarını açıp içeri gelenleri sakladılar ve hatta tedavi ettiler.

Eylem koordinasyon grubu, her gün saat 19.00'da Gündoğdu Meydanı'nda toplanılarak eylemlerin sürdürülmesi kararı aldı.

7 haziran

Direnişçiler, Gündoğdu Meydanı kenarından başlayarak Alsancak İskelesi'ne kadar uzanan alanda çadırlarını kurarak Taksim'e destek eylemlerini sürdürdüler. Partiler, demokratik kitle örgütleri, sivil toplum kuruluşları veya bunların dışında tek tek direnişçiler idi çadır kuranlar. Yiyeceklerin, kitapların, giysilerin paylaşıl-

dığı sistemleri kurdular. Kitap okudular, şarkılar söylediler, kendilerini tanıttılar, görüşlerini paylaştılar, tartışmalar yaptılar, şiirler okudular, eğlendiler ve çadırlarda gecelediler. Her şey barışçıl, her şey dostça. Söyleşilerde, tartışmalarda; AKP yönetiminin ben yaptım oldu mantığıyla sürdürdüğü hukuksuzlukların nasıl önüne geçilebileceği, çok daha önemlisi insanlık onuruna yakışan, doğaya saygılı ve herkesin eşit olduğu bir yaşamın nasıl kurulabileceği söz konusu edildi.

20 haziran

Sabahın erken saatlerinde polis, Gündoğdu Meydanı'nda çadırlı direnişçileri kuşattı. Direnişçiler birbirlerine kenetlenerek polise engel olmaya çalıştılar. Ardından polis saldırıya geçti. Çadırları yıkan polise karşı koyan direnişçilerin yaklaşık 70'i tutuklandı.

Eylemciler Konak Meydanı'nda TOMA'ların karşısında gazete okudular. Daha sonra kitap okuyanlar da gruba eklendi. Zamanla yaklaşık 200 kişiye ulaşan kitle polisin tehditkar tutumu nedeniyle slogan attı. (Her Yer Taksim Her Yer Direniş). Polis meydandan çekildi.

20 Haziran günü Gündoğdu Meydanı'nda gerçekleştirilen forumun ardından forumların, 6 noktada daha yapılması kararı alındı. Gönüllülerden oluşan bir sekreterya kuruldu. 21 Haziran günü saat 19.00'da Gündoğdu Meydanı'nda gerçekleştirilen forumda "parklar bizim İzmir" facebook adresinin açılması, forumlara üniversitelerden akademisyenlerin ve avukatların dahil edilmesi, düzenlenecek forumlar öncesinde sanatçıların katılımıyla etkinliklerin düzenlenmesi ve diğer kentlerdeki forumlarla canlı bağlantı kurma kararları alındı.

Forumda şu kararlar alındı:

- Ötekileştirici dilin kullanılmaması.
- Cinsiyetçi, homofobik, ırkçı ve kadın düşmanı söylemlerin kullanılmaması ve buna karşı da mücadele edilmesi.
- Türkiye'nin birçok yerinde yürütülen direniş ve dayanışma toplantılarıyla bağlantının kurulması.
- İzmir'de diğer bölgelerde yapılacak forumlarda belirlenecek temsilcilerin katıldığı bir merkezi forumun düzenli olarak Gündoğdu Meydanı'nda yapılması.
- Mahallelerde forumların örgütlenmesi ve bu forumlarla Parklar Bizimdir İzmir sekretaryasının koordinasyonunun sağlanarak yerellerin meclislerini oluşturmak.
- Baskıyı, şiddeti bir araç olarak kullanan AKP iktidarının yürüttüğü faşist politikaları ve hak gasplarını deşifre ederek müdahale edilmesi.
- İşçileri, öğrencileri, kadınları, akademisyenleri, hukukçuları, sağlık çalışanlarını ve aslında tüm halkı bu forumda buluşturmanın yöntemlerinin belirlenmesi.

- İzmir'de tüm yaşam alanlarında hak gasplarının, rant politikalarının neler olduğunun belirlenerek buna karşı mücadele araçlarının belirlenmesi.

Bugünden başlayarak eylemler artık ağırlıklı olarak İzmir'in farklı semtlerinde ortak toplantı mekânı olarak benimsenen parklarda (Bostanlı, Narlıdere, Buca Ethem Sarısülük, Menemen Uğur Mumcu Mahallesi Parkı, Güzeltepe, Konak, Alsancak İskele, Bornova Saraykent İzyuva, Bornova Büyük Park ve diğerleri) forumlar biçiminde devam edecek. Forum grupları, aralarında bir eşgüdüm kurulu oluşturdular. Bu kurul kendilerinin belirlediği aralıklarla toplanarak forumlar arası eşgüdümü sağlayarak ortak akıl üretmeye ve eylem birlikteliğini sağlamaya çalışıyor, eşgüdüm toplantısı tutanaklarını ortak web sayfalarında paylaşıyorlar (aşağıdaki örnekte olduğu gibi).

07.08.2013 Forum koordinasyonu toplantı tutanağı

Toplantı; Bostanlı, Narlıdere, Buca Ethem Sarısülük, Menemen, Güzeltepe, Konak, Alsancak İskele, Bornova Saraykent İzyuva, Bornova Büyük Park forumlarının sözcülerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Toplantı gündem başlıkları:

- Forumlardan bilgi aktarımları
- Ortak İzmir forumu
- 15 Ağustos Karaburun yürüyüşü
- Forum koordinasyon toplantılarının yer ve zamanı
- Forumların geleceği
- Toplantı, park forumlarının aktarımıyla başladı, bu kısım forumların Facebook sayfalarında forum tutanaklarında yer almaktadır. Bunların dışında;

  -Menemen Forumu: Her cuma günü Uğur Mumcu Mahallesi Parkı'nda forum yapılıyor. Ayrıca 11 Ağustos Pazar günü saat 19:30'da Uğur Mumcu Mahallesi Parkı'nda Gezi tutsaklarıyla dayanışma etkinliği gerçekleştirecekler ve bütün forumlardan destek istediler. İzmir'de tutuklu arkadaşlar için kartlar bastıklarını ve kart satışlarından elde edilen geliri tutuklu arkadaşlarımıza göndereceklerini bildirdiler.

  -Güzelyalı, Narlıdere ve Balçova forumları ortak olarak EXPO'ya karşı 17 Ağustos'ta İnciraltı Kent Ormanı'nda çadır kuracaklar.
- İzmir Forumu: Bütün forumların katılacağı büyük bir buluşmanın Konak Meydanı'nda yapılması, zamanı ve içeriğinin ise her bölgenin kendi forumunda yaptığı tartışmaların ışığında netleştirilmesi konuşuldu.
- Karaburun halkının 15 Ağustos'ta İzmir'e yapacağı yürüyüşe tüm forum-

lardan destek vermemiz gerekliliği konuşuldu. Karaburun'da uzun süredir devam eden çevre talanı, doğanın ticarileştirilmesi, tarımın ve küçük çiftçiliğin yok edilmesi karşısında 15 Ağustos'ta İzmir'e yapılacak yürüyüş için Parklar Bizim İzmir sayfasından ve forum sayfaları üzerinden duyurular yapılacak.

- Koordinasyon toplantıları bundan sonra pazar günleri TAKSAV'da (Toplumsal Araştırmalar Kültür ve Sanat için Vakıf) saat 10.00'da gerçekleştirilecektir. Bayramdan kaynaklı bir sonraki toplantı 18 Ağustos Pazar günü olacaktır.

  TAKSAV adres: 1. Beyler, 846. Sokak, No: 1 Konak.

- Son gündem olan forumların gidişatına yönelik tartışma, zamanın yetmemesinden kaynaklı bir sonraki toplantıya aktarılmıştır.

17 temmuz

Demokratik Katılımcı Hekimler Grubu olarak Gündoğdu'da "Direniş Durumlarında Sağlık Organizasyonu" başlıklı forum gerçekleştirdik. Laz Marx'ın gösterisiyle başlayan etkinlik "Olağanüstü Durumlarda Sağlık Hizmeti, Travmalı Hastaya Yaklaşım ve Ilk Müdahale,

Biber Gazının Sağlığımıza Etkileri, Travmaya Uğrayanların Durum Tespiti ve Adli Rapor" sunumlarıyla devam etti ve İzmir Müzisyenler Derneğinden müzik dinletisi ile sonlandı.

4725 nolu fotoğraf

İzmir'de gerçekleştirilen eylemlerde yaralananlar için gereken acil sağlık hizmeti gönüllü hekimler tarafından İzmir Tabip Odası binasında verildi. Tabip Odası binasında verilecek hizmetin niteliğine uygun düzenlemeyle ve acil müdahalede gereken tıbbi malzemelerin ve ekipmanın sağlanmasıyla eylemlerde polisin uyguladığı şiddet nedeniyle yaralananlara veya biber gazından zehirlenenlere tıbbi bakım hizmetleri verildi. Kendi aralarında örgütlenen hekimler, nöbetleşe bu hizmeti verdiler.

Bir başka örgüt olarak İzmir Barosu, katıldıkları eylemler nedeniyle hukuksal desteğe gereksinimi olan direnişçilere danışmanlık hizmeti verdi ve hukuksal girişimlerde yol gösterdi.

İzmir Müzisyenler Derneği üyeleri eylemlerin her anına her noktada yetişmeye çalışıp yoğun destek verdiler ve tabii ki çok fazla mesai ve emek harcadılar.

İzmir'de gerçekleştirilen ve yukarıda özetlemeye çalıştığım eylemler, İstanbul ve Ankara'da gerçekleştirilenler ile karşılaştırıldığında, polisin müdahalesinin daha az ve uyguladığı şiddet dozunun ise daha düşük olduğu idi.

İzmir'e dair bir başka özellik ise eylemler süresince ulaşımın aksatılmadan sürdürülmesiydi. Eylemciler, ulaşıma dair bir sorun yaşamadı.

Noam Chomsky Occupy/İşgal Et adlı kitabında ülkemizde süren direniş hareketleri için bu güzel cümleleri kurmuş: "Şu anda Türkiye'de yaşanan olaylar, mümkün olan en güçlü desteği hak eden bir fırsat ve umut ışığıdır. Bu mücadelede ön saflarda yer alanlara insan ancak hayranlık duyabilir ve kendilerinin bu son derece haklı ve anlamlı mücadelelerinde mutlaka başarıya ulaşmalarını temenni edebilir."

Ben de Taksim'den başlayıp tüm yurda dağılan direniş eylemlerinde yer alan, direniş sürecinde ölenler, gözünü yitirenler, yaralananlar başta olmak üzere süreçte emeği geçen tüm yurttaşların önünde saygıyla eğiliyorum.

Nitelikli bilimkurgu ve fantastik öyküleri ve filmleri çok severim. Hatırlarsınız, bunların en önemlilerinden biri de Tolkien'in yazdığı ve sinemaya da başarıyla uyarlanan Yüzüklerin Efendisi idi. Burada kutsal (dinsel anlamda değil) bir amaç uğruna güç birliği, gönül birliği, kader birliği yapan bir grup vardı ve aralarındaki güzel birliktelik "Yüzük Kardeşliği" olarak niteleniyordu. Ben, Gezi Parkı'ndan başlayıp tüm yurda yayılan bu eylem birlikteliğine "Gezi Kardeşliği" demek istiyorum. Olaylar bitmedi, ne zaman biter kestirmesi de zor. Ama Gezi Kardeşliğimiz hep sürecek. Taksim Meydanı'ndan başlayıp ülkeye yayılan demokratik, özgür, doğaya saygılı yaşam isteğinin eksilmeden, hatta artarak sürmesi umuduyla.

"Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak."

Nazım'dan

...ve kederli nehir yollarının
sürülmüş toprağın ve nehirlerin bahtı
bir şafak vakti değişmiş olur
bir şafak vakti karanlığın kenarından
onlar ağır ellerini toprağa basıp
doğruldukları zaman.

esprk
MediaMarkt
DEICHMANN
Bimeks

direnişin eskişehir'i ali ismail'in eskişehir'i

Yasemin Özgün

31 Mayıs 2013... Hiç birimiz bilmiyorduk o gün her bir şeyin değişeceği; direnişin, çapulcunun, TOMA'nın, biber gazının günlük hayatımızın bir parçası olacağı, mizahın da acının da zirveye ulaşacağı günlerin başlangıcında olduğumuzu. Bir arkadaşıma sordum geçenlerde hatırlıyor musun 30 Mayıs'ta gündemimiz neydi, ne konuşuyor, neler planlıyorduk? İkimiz de hiçbir şey hatırlayamadık, sanki tarih o gün aktığı yönden akmayı durdurup başka bir yöne akmaya başlamıştı. Ama hangi yöne? Bilmiyorduk; sadece koşar adım gidiyorduk. Hâlâ da gidiyoruz...

Taksim Gezi Parkı'nda ağaçlara, halkın yaşam alanlarını ortadan kaldırmaya yönelik saldırıya karşı başlayan Gezi Direnişinin Eskişehir ve diğer illere sıçradığı 31 Mayıs günü, görevli olarak Çorum'da bulunuyordum ve bir yandan oradaki işimi yapmaya çalışırken bir yandan da heyecanla internet üzerinden bütün Türkiye'de olan biteni izlemeye, anlamaya çalışıyordum. İlk gün Çorum'da bir hareket olmadığını görmek canımı çok sıkmıştı ama akşamüstü kaldığım otelin penceresinden 500 kadar kişinin "Her yer Taksim her yer direniş" ve "Faşizme ölüm halka hürriyet" sloganları atarak yürüdüğünü gördüğümde bunun Çorum halkının olan bitene sıradan bir tepkisi olmadığının ayırdına varmıştım. Direniş yayılıyordu, yayılacaktı, bu daha başlangıçtı.

Arkadaşlarımdan öğrendiğime göre benim olmadığım ilk günlerde Eskişehir'de direniş; Taksim Gezi Parkı'na yapılan polis saldırısını protesto etmek amacıyla insanların 31 Mayıs akşamüstü, kent merkezinde bulunan ve şu an isminin Ali İsmail Korkmaz Parkı olarak değiştirilmesi gündemde olan Eti Park'ta toplanmalarıyla başladı. Burada toplanan ve sayıları dört bini bulan kitle, AKP il binasının bulunduğu Yunus Emre Caddesi'ne yürümeye başladı; ancak yolun yarısında polisin gazla müdahale etmesiyle insanlar kent merkezine doğru püskürtüldü. Ama giderek çoğalan ve özellikle üniversite gençliğinin oluşturduğu, sayıları binleri bulan topluluk, gece boyu Üniversite Caddesi'nde ve Es-

park'ın önünde direnişlerini sürdürdü. Gecenin üçüne doğru TOMA'nın suyunun bitmesiyle polis, AKP önüne geri çekilmek zorunda kaldı ve direnen, mücadele eden, çoğunluğu üniversiteli gençlerden oluşan topluluk, fiilen Espark civarındaki kent merkezini kazanmış oldu. Bu arada polisin saldırıları karşısında Üniversite Caddesi'ndeki ara sokaklara kaçan gençlere halktan büyük destek geldi; süt, limon atanlar, kapılarını açanlar, diğer illerdekine benzer refleksler eşzamanlı olarak Eskişehir'de de yaşandı ve rekabetin, gerektiğinde birbirinin gözünü oyarak bir yerlere varmanın yüceltildiği bu neoliberal çağda, dayanışmanın en ince en değerli örneklerini verdi bu kentin halkı.

Sonraki 1 ve 2 Haziran günlerinde de insanlar, emek ve demokrasi güçlerinin çağrısıyla AKP önüne yürüyüşe geçtiler ve benzeri görüntüler o gece de yaşandı. Yürüyen kitlenin sayısı elli binlere ulaşmıştı bu defa. Sokağa dökülen binlerce insanın bu güne kadar türlü türlü haksızlıklara, antidemokratik uygulamalara, neoliberal politikaların hayatı felç etmesine karşı sokağa çıkan ve "sen ben bizim kız" diye tabir edilen emek ve demokrasi mücadelesi veren kitleye ilaveten, hayatında ilk kez sokağa, isyana, direnişe çıkan insanlar olduğunu görmenin şaşkınlığını yaşıyorduk bir yanda. Diğer yanda ise yürüyüş sırasında polisle karşı karşıya gelindiğinde ve gaz atıldığı anda insanların birbirini sakinleştirmeleri, elleriyle hiç tanımadıkları insanların başlarını korumaya çalışmaları, herkesin birbirine yardım etmeye çabalaması, birbirini sağaltıp alana dönmesi, uzunca bir süredir toplumsal muhalefet içinde yer alanların dahi deneyimlemedikleri bir durumdu ve bunun bir başka direniş olduğunun belki de ilk göstergeleriydi.

Kadınlar, AKP hükümetinin sürekli yeniden ürettiği erkek egemen devletin kadını zincirleyen, nefesini kesen, kürtaj, üç çocuk dayatması vb. bizzat bedenlerine, emeklerine, kimliklerine yönelik uygulamalarına karşı sokaklardaydı. Erkek egemen devlete ve onun uygulamalarına başkaldıran LGBT bireyler ise artık bu homofobik nefret son bulsun diye sokaktaydı. Gençler, üniversiteliler geleceklerinin olmadığını bilerek, onları bekleyen işsizliğe, güvencesizliğe, özgürlüklerin olmadığı bir yaşama karşı sokaktaydı. Bu direniş ağaçlarını, ormanlarını, yaşam alanlarını, güvenceli işlerini, özgürlüklerini, yarınlarını, soluklarını an be an kaybedenlerin "artık yeter" demelerinin direnişiydi.

Ama 2 Haziran gecesinin bir özelliği vardı ki belki de hem bu ülkenin hem de Eskişehir'in bütün varoluşunu sarstı. O gece polis bu defa ara sokaklarda önceden oluşturduğu birtakım Timlerle pusu kurarak pek çok genci kıstırıp hunharca saldırdı ve pek çoğunun yaralanmasına ve Ali İsmail Korkmaz'ı öldüresiye döverek günlerce yaşam mücadelesi verdikten sonra hayatını yitirmesine yol açan katliamını gerçekleştirdi. O geceden sonra Eskişehir bir daha eski Eskişehir olmayacaktı, olamazdı. O çağdaş, huzurlu, herkesin gıptayla baktığı, yaşanılası bulduğu Anadolu kenti artık 19 yaşında, Antakyalı, pırıl pırıl, çok özel, çok güzel bir çocuğun eli sopalı, coplu sivil polis ve yandaşlarınca döve döve öldürüldüğü bir kentti.

O gece Halkevleri üyesi Caner de polislerce darp edilip bir kenara bırakılmış ve avukat arkadaşların hastane hastane dolaşmaları sonucu ancak bulunabilmişti. Ne ilginçtir ki avukat arkadaşın deyişine göre, Caner'i hastanede buldukları gece Ali İsmail ile de karşılaşmışlar, yardıma ihtiyacı olup olmadığını sormuşlar, o ise belki de çekingenlikle bir şey olmadığını söylemişti. Caner; müşahade altına almak yerine Ali İsmail'e bir şeyin yok deyip gönderen doktor tarafından- o gece baktığı 40'ın üzerinde darp vakasıyla beraber- bakılıp bir süre sonra iyileşti ve direnişe devam etti ama Ali İsmail, 37 gün direndikten sonra aramızdan ayrıldı, koskoca bir boşluk, keder ve öfke bırakarak.

O günden sonra Eskişehir'de direnişin adı, komada yatan Ali'ye atfen "Diren Ali" olmuştu. Bir gün kent halkı, bir gün hocaları yürüyordu Ali İsmail için. "Diren Ali İsmail Eskişehir seninle" ya da "Diren Ali İsmail hocaların seninle" haykırışları dolduruyordu kentin sokaklarını. Gencecik asistan arkadaşlarımız korku eşiğini aşıp sokağa, özgürleşmeye, isyana çıktılar. Hayatlarında hiçbir eyleme katılmayan pek çok akademisyen yürüdü Ali İsmail için. Hayatımda ilk kez eylemden haberdar etmedim diye, o güne kadar hiç sokağa çıkmamış arkadaşlarımdan azar işittim ve hayatımda ilk kez, işittiğim azardan mutlu oldum.

2 Haziran'da Eskişehir'in en merkezinde bulunan ve halkın direnişiyle kazandığı Espark AVM'nin önünde önce birkaç tane, sonra ise sayıları 300'ü bulan çadırların kurulmasıyla beraber çadır direnişi süreci başladı ve çadırlar fiilen ana trafiği engellemiş oldu. Çadır süreci boyunca Eskişehir'de sosyalist örgütler ve sol gruplar müthiş bir sağduyu örneği vererek flamalarını açmadılar ve bu, her kesim tarafından çok olumlu karşılandı. Üstelik yılların mücadele deneyimiyle çıkan sorunları sessizce, propaganda yapmadan, görünürlük derdine düşmeden çözme olgunluğunu gösterdiler. Yürüyüş sırasında karakolun önünden geçerken öfkeyle karakola saldırmak isteyen gençleri sakinleştiren, belki de hayatlarında ilk kez karakolun önünde etten duvar ören Halkevci, EMEP'li, TKP'li arkadaşlardı. Bayrak taşıyanlar genellikle TGB'li küçük bir grup ve onların çevrelerinde kümelenen, haklara, özgürlüklere, yaşam alanlarına AKP iktidarının yönelttiği saldırılara karşı belli duyarlılıkları olmakla beraber, örgütsüz ve kendilerini ancak taşıdıkları Türk bayrağı ile ifade edebilen kesimlerdi. Sol ve sosyalist örgütler, feministler, LGBT bireyler ulusalcı kesimlere olan tarihsel mesafelerine rağmen hoşgörüyle yaklaşmayı becerdiler ya da direniş bizlere bu beceriyi kazandırdı. Başka çare yoktu çünkü ya bir arada olacaktık ya da bir arada olacaktık. Kimi zaman Türk bayraklarını gözümüze sokan gruba sessiz kaldık kimi zaman bayrağına laf edildi diye ağlayan bir genç kadını teselli ettik. Feministler ve Morel LGBT örgütünden arkadaşlar direnişin başlarında öfkeyle edilen küfürlere karşı da kimi zaman uyararak kimi zaman sprey boyalarla, yazılan cinsiyetçi, homofobik sözcükleri silerek kimi zaman da astıkları dövizlerle mücadele ettiler. İlerleyen günlerde küfretmeden ama inatla direnmeyi öğrendik. Bir gün çadırlarda otururken bir erkeğin bir kadına şiddet uygularken barikatların önünde yakalandığını duyduk. Alandaki kadınlar, şiddet gören kadını hemen alıp çadıra soktular,

erkekler adamı kenara çekip epeyce sarstılar. Kadına şiddet uygulayanın, kocası olduğunu öğrendik. Çay ikram ettik, battaniye verdik, ısındı, konuştu, anlattı. Sonra gece bir kadın arkadaşımızın evinde kaldı. Bundan böyle istediği her türlü desteği vereceğimizi söyleyerek ayrıldık kendisinden.

Özellikle TGB'lilerin sayısı ilk günler epeyce fazlayken süreç içinde sayıları epeyce azaldı. BDP'li arkadaşlarla da benim de içinde bulunduğum feministler ve LGBT bireylerin oluşturduğu çadır komşusu olarak çok yakındık, ayrıca bizim çadırda asılı olan "öldürmiycez ölmiycez kimsenin askeri olmıycaz" ve "Ermeniyim, Rumum, Kürdüm, Aleviyim, Transım, Feministim" dövizleri Türk bayrağı taşıyan küçük grupların ufak tefek itirazlarına rağmen çadır hayatımız boyunca asılı kaldı. Kadınlar ve LGBT bireyler ilk günden itibaren direnişte yer aldılar ve LGBT bireyler özellikle çadır sürecinde en fazla kalabalığı toplayan ve inatla direnmeyi sürdürenler olarak direnişin göz bebekleri oldu. BDP çadırı vardı ama bireysel olarak katılan pek çok Kürt arkadaşımız da Barış Sürecinin hemen başında başlayan bu direnişin, süreci zedelemesinden duydukları endişe ve şaşkınlığı çarçabuk attılar ve direniş sürecinde kimi ufak tefek kışkırtmalara rağmen sağduyularından hiç ödün vermeden hep beraber omuz omuza direndiler. Biz de çok iyi biliyorduk ki pek çok eksiğine, hükümetin zikzaklı, güven vermeyen tutumuna rağmen barış süreci olmasaydı, asker ve gerilla cenazeleri gelirken bu direniş, belki de bu boyutlarıyla gerçekleşemezdi.

Çadır süresince kurulan serbest kürsüden dileyen dilediği sözleri özgürce seslendirdi; Eskişehir'in köylerinden gelen çiftçiler konuştu kimi gün, talana karşı, emeklerinin değersizleştirilmesine, ormanların, tarım alanlarının yok edilmesine karşı; kimi gün grevdeki THY işçilerinin temsilcileri direnişin sesi oldular, kimi gün Kürtlerin, Alevilerin, kadınların LGBT bireylerin yaşadıkları ayrımcılığı dillendirdikleri bir mecra, kimi gün ise Taksim'e, Antakya'ya, Ankara'ya yönelik saldırıların protesto edildiği, desteklerin sunulduğu bir arena oldu.

2 Haziran sonrası yaklaşık 15 gün devam eden çadır sürecinde dileyen herkesin katıldığı bir komite ve komisyonlar oluşturuldu. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Mimarlık bölümünün getirdiği kütüphane kuruldu. Kitaplar bırakıldı, dileyen herkes özgürce alıp okuyabilsin diye. Herkes gönlünden ne koparsa getirdi çadırlara, her gün koca kazanlarla çorba yapıp getiren kadınlar vardı. Paranın sözü geçmiyordu burada, dileyen gidip çayını, kahvesini, yemeğini alabiliyordu. Hem Büyükşehir Belediyesi hem de Tepebaşı Belediyesi yemek dağıtımı yaptı, her şeye rağmen belki bu da Eskişehir'in şansıydı.

İkinci hafta sonunda hem her gün polis saldırısı beklemenin, hem diğer illerde özellikle de Taksim'de yaşananların etkisi ile hem de haziran ayı olmasına rağmen soğuğunu esirgemeyen Eskişehir'in ayaz gecelerinde, çadırlarda kalanların bir yandan da araya karışmak isteyen alkollüler ya da sivil polislerle mücadeleden yılmaları sonucunda, çadırlarda kalanların sayısı azalmaya başlamıştı. Taksim Dayanışmasının aldığı tek çadır ve temsili kalış kararı Eskişehir'de de

yankısını buldu ve çadır komitesinde çadırları kaldırma tartışmaları yapmaya başladık. Ne var ki 15 Haziran akşamı Taksim'e yapılan beklenmeyen büyük saldırı, Eskişehir'de de havanın birden dönmesine neden oldu. Komite toplanıp "Taksim'e destek" yürüyüşü yapma kararı aldı. Kendi adıma bir grup arkadaşla beraber sayının az olacağından endişe edip bu kararı çok da onaylamadım ama genç arkadaşlar "hele bir yürüyelim, çoğalırız" dediler ve onun üzerine yola koyulduk. Gençler bir kez daha haklı çıktı. Yürüyüşe 200 kadar kişi başlamışken 10 dakika içinde 10 binleri, 4 saat sonunda ise 30 bini bulan kadın, çocuk, yaşlı gençlerden oluşan kitleyle, Eskişehir'in daha önce asla yürüyüş yapılmayan caddelerinde "isyan, devrim, özgürlük", "her yer Taksim her yer direniş" ve "bu daha başlangıç, mücadeleye devam" sloganları eşliğinde neredeyse dört saat boyunca yürüdük. Bu yürüyüşler az biraz azalarak da olsa 3 gün boyunca müthiş bir coşkuyla ve tencere tava çalan, ışıklarını yakıp söndüren evlerdeki katılımcıların desteğiyle devam etti. Bütün Eskişehir'in bizimle olduğu duygusu inanılmazdı. Yıllar boyu ne haklı direnişler, protestolar yapmış, SSGSS'ye, istihdam yasasına, kürtaj yasasına; emek ve demokrasi güçlerine, Kürtlere yönelik haksız, hukuksuz uygulamalara karşı yürümüştük ama bu kadar kitleselliği asla yakalayamamıştık. Ertesi gün yapılan halk mitinginde de kalabalık şahaneydi.

Üçüncü haftaya gelindiğinde çadırlarda kalanların sayısında epeyce azalma olmuştu. Bir yandan üniversite öğrencileri finallerin bitimiyle yavaş yavaş memleketlerine dönüyorlardı; diğer yandan her ne hikmetse her gece yağan şiddetli yağmur herkesi bezdirmişti ve çadır yaşamından çıkılıp mahallelere, sokaklara, merkeze inmekte sıkıntı çeken Eskişehir'in varoşlarına gidilmesinin zamanı gelmişti. Her ne kadar, neredeyse her gün çadır bölgesinden kent merkezine ya da mahallelere doğru yürüyüşler yapılsa da artık çadıra sıkışmaktan kurtulmak zorunluluk halini almıştı. Ama bir türlü de çadırları toplayalım gidelim kararı alamıyorduk.

Kararı bizim yerimize polis aldı adeta ve o gece sabah 6.00'da polis çadırlara saldırdı. Pazartesi sabah 9.00 civarında bütün alan boşaltılmıştı hatta sokakları bile yıkamıştı belediye. Ama yeniden barikat kurulmuş ve trafiğe kapatılmıştı alan. Ancak bir saat sonra iki kadın, çadır getirip alkışlar eşliğinde yeniden kurdular. O çadır sembolik de olsa birkaç gün kaldı. Akşam yine çadırların artık olmadığı alanda toplanıldı. Saldırıya rağmen büyük ve coşkulu bir kalabalık vardı. En güzeli de sabahki baskın sırasında eylemcilerin çadırlarındaki çayları meyve sularını alan ve polislere çay ikram eden "Es İnci Börek", "hırsız İnci" sloganları ve protestolar eşliğinde kapattırıldı. Sonraki geceler, diğer illerle paralel biçimde, gece, küçük gruplara polis saldırıları ve yoğun göz altılarla ve bunlara karşı yapılan protesto yürüyüşleriyle geçti. Bir yandan da an itibariyle de devam eden Eti Park'taki forum etkinlikleri örgütlendi. Her akşam ayrı bir konu; bir akşam medyanın direniş sürecindeki akıl almaz kör, sağır tutumu, bir akşam Suriye'de yaşananlar, başka bir akşam Kürt sorunu konuşuldu, tartışıldı, film gösterimleri yapıldı.

Direniş forumlarla sürdürülürken Ali İsmail'in 37. günün sonunda hayatını yitirmesiyle bu defa başka bir boyut kazandı. Bütün Türkiye halkının canı yanıyordu Ali İsmail için, dövülerek öldürülen o güzel çocuk için. 19 yaşında huzurevlerine gidip yaşlılara kitap okuyan, ailesinin ısrarına rağmen eski püskü cep telefonunu ne gerek var diyerek değiştirmeyi reddeden, kafelerde oturup zaman öldürmek yerine kitap okumayı, düşünmeyi, üretmeyi, paylaşmayı yeğleyen ve bunu etrafındakilere yaymak için canla başla uğraşan çocuk için. Belki de toptancı bir yaklaşımla "top pop televoleden başka bir şey düşünmez bu gençler" diye nitelediğimiz ama ezber bozarak bizleri adeta ters köşeye yatıran yüzlerce gençten biriydi Ali İsmail. Ali İsmail'e bütün Türkiye halkları gözyaşı döktü ama Eskişehir bir başka ağladı, bir başka isyan etti, öfkesini bir başka haykırdı. Bir defa diğer illerden farklı olarak Ali İsmail'in, katilleri tarafından komaya sokulduğu günden itibaren yüreği yanmaya başlamıştı Eskişehir'in. Ama en az annesi kadar inanmıştı halk, direnecekti, ayağa kalkacaktı Ali İsmail. Bir yandan da başında deli divane olan Tabibler Odası'nın kıymetli doktorlarının "ne yazık ki çok umut yok" sözü hep kulaklarındaydı Eskişehirlilerin. Eskişehir Ali İsmail'in yasını tutmaya çok önce başlamıştı. Ölüm haberiyle birlikte başka bir boyut kazandı Eskişehir'de süregiden forumlar. Eti Parkı artık "Ali İsmail Korkmaz Parkı" idi. Ali'nin adını yaşatmak için direnilecekti bundan sonra, Ali İsmail boşuna ölmemiş, annesinin, ağabeyinin, kız kardeşlerinin gözyaşları boşuna sel olup akmamış olacaktı. Ali'nin ağabeyi Gürkan Korkmaz'ın güzel yüreğinden dökülen ifadelerle "belki de mezarından kalkıp binlerce insanı haksızlıklara, zulme, faşizme karşı birleştirmeyi başardığını görse Ali İsmail o ara sokağa yine girmeyi tercih ederdi." En son birkaç gün önce Ali İsmail'in ağabeyinin katıldığı forumda Ali İsmail'in katilleri yakalanana ve hesap verene kadar mücadele sözü verdi bu halk. Bugün Eskişehir Direniş Forumunun Büyük Şehir Belediyesi ve Tepebaşı Belediyesi ile beraber yürüttükleri tanık arama kampanyası sonucunda tüm Eskişehir Billboardlarında ve tramvay duraklarında Ali İsmail Korkmaz'ın afişleri yer alıyor. Ayrıca katiller yakalanıncaya kadar her perşembe adliye önünde nöbet tutulacak. Gezi sürecinde yitirdiğimiz bütün fidanlar için kentin çeperlerinde yer alan Gültepe'de fidanlar dikilecek. Eskişehir halkı bütün Türkiye'de olduğu gibi Taksim Gezi Parkı'ndan başlayıp yayılan, hak kayıplarına, özgürlüklerimizin elimizden tek tek alınışına, anti-demokratik her türlü uygulamalara, kadının emeğine, bedenine, kimliğine yönelik saldırılara, homofobik nefrete, doğanın, yaşam alanlarımızın talanına, gözü dönmüş kar hırsının insanlığı yok etmesine karşı verilen bu direnişin hakkını verdi... Bundan sonra da vermeye devam edecek. Bu daha başlangıç mücadeleye devam!

BURGER KING
DİREN ALİ!
ALİ İSMAİL KORKMAZ
YALNIZ DEĞİLDİR

DİRENMİYORUZ
DİRİLİYORUZ!

adana'daki gezi: **çoklu direniş ve yeniden kamplaş(tır)ma**

Adnan Gümüş

79 ile yayılan eylemlerin en yoğun yaşandığı illerden biri de Adana oldu. Direniş, bir yandan bazı sınıfsal ve kültürel-kimliksel ayrımları yumuşatırken bir yandan da din-modernlik ayrımını daha da belirginleştirdi. Gerek iktisadi ve siyasal, gerekse kültürel ve kimliksel yarılmaların ve yeni kamplaşmaların anlaşılabilmesi için Antakya-İskenderun-Adana-Tarsus-Mersin havzasının; Suriye sınırına yakınlığı, Arap nüfusunun varlığı, Nusayrilik ve Hatay Sorunuyla ilintisi, zorunlu göç eşiği olması gibi özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Diğer yandan Adana İncirlik Üssü, limanları, enerji yolları gibi özgüllükleriyle de önem arz ediyor.

Bu yazı Adana pratiğine değinmeyi amaçlıyor.

A- **Adana direnişinde öne çıkanlar**

1- **Olaylar patlak veriyor**

1 Haziran'da Adana'da, ilk büyük gösteriler patlak verdi. "Patlak verdi", çünkü gerçekten kimsenin kimseyi organize edecek bir gücü ve durumu yoktu. Büyük TV kanalları ve yaygın medya da henüz olayları yansıtmıyor, sosyal medya ise büyük ve geniş bir gruba hitap etmiyordu.

1 Haziran'da insanlar sokaklarda toplanmaya başladı. Saat 17.00 gibi İnönü Parkı ve belediye önünde toplanan grup, saat 19.00 gibi İstasyon-Sular-Gazi Paşa-Demirköprü hattında on binleri bulan sayılara ulaşmıştı, polis gece boyunca kitleye gaz ve su sıktı. İlk günün bilançosu yüzlerce yaralı, 31 gözaltı oldu. Ancak bu, kitlenin daha da kalabalıklaşmasını önleyemedi. 2 Haziran'da da aynı tablo olmasına; CHP Gençlik Kolları Başkanı dahil göz altıların

devam etmesine, avukat ve milletvekillerinin tartaklanmasına rağmen gösteriler yayıldı. 3 Haziran'da daha büyük bir kitle sokağa çıktı.

2- **İlk tepkiler duygusal**

Direnişin ilk günlerinde eyleme katılan hiçbir kesimin, ne yapacağını, nerede duracağını bildiği söylenemez. Bir örnek vermek gerekirse; eylemin ilk günlerinde bir sol grup, kitleyi Atatürk Parkı'nda "devrim şehitlerine saygı" duruşuna davet ettiğinde MHP'li-Ülkücü gençler bir an bocaladı, sonra biri sağ elini kaldırıp kurt işareti ile saygı duruşuna geçti ve diğerleri ona katıldı. Kimisi sol yumruk havada, kimi bayraklı, kimi kurt işaretiyle saygı duruşuna dahil olmuştu.

Direnişin ilk günlerinde atılan sloganların daha çeşitli, kararsızlıkların daha belirgin ve tepki biçimlerinin daha renkli olduğu gözlendi. Daha ilk günden başlayan gaz ve su müdahalesi, gösterileri sönümlendirmek yerine başlangıçtaki tedirginlikleri ortadan kaldırdı ve kitlenin dayanışma ve güven duygusunu artırdı.

3- **Gaz kardeşliği**

Adana'da Sular ve Atatürk Bulvarı, neredeyse gazhaneye dönmüştü. Ancak maske, sirke, süt, Talcitli karışım pek bulunmuyordu. İnsanlar da yardımları çekinerek kabul ediyordu. Ancak birkaç gün sonra, hem malzemeler hem de paylaşımlar yaygınlaştı. Herkes birbirine yardımcı olmaya başladı. Apartman kapıları açık bırakılmaya başlandı. Polis müdahalesi, kitleyi dağıtamadı, aksine çok çeşitli nedenlerle sokağa çıkmış insanlar arasında "gaz kardeşliği" yarattı.

4- **Korkunun yenilmesi**

İlk günlerde polis yaklaşınca İstiklal Marşı okuyup bekleyen, Türk bayrağını sallayan, polise karşı pasif direnişte olan gruplar yaygındı. Bu, hükümet ve polis terörüne karşı bir korunma yolu olarak görülüyordu. Ancak bayrağın da marşın da koruyucu bir etkisi olmadığı anlaşıldı. Giderek de bayrak şiddetten kurtulma veya eylemleri birleştirme işlevini yitirdi, sadece Başbakan'ın söylemine karşı bir meşruiyet aracına dönüştü. Korku aşıldıkça da bu tür sembollere ihtiyaç azaldı.

5- **Güneyden kuzeye dört kol**

Güneyden kuzeye doğru geniş bir hat halinde giderek dört nokta belirginleşmeye, kollar oluşmaya başladı: 1-Akkapı, 2-Atatürk Parkı-Sular, 3-Baraj Yolu-Duygu Kafe, 4-Kenan Evren-Turgut Özal Bulvarı.

Aralarında keskin çizgiler olmamakla birlikte Akkapı Nusayrileri (Arap Alevileri); Atatürk Parkı sendika, odalar ve sol grupları; Baraj Yolu-Duygu Kafe civarları ülkücüleri; Kenan Evren-Turgut Özal CHP ve İP'lileri temsil etmeye başladı.

Ancak bu gruplar arasında gevşek bir dayanışma ağı da oluşmaya başlamıştı. Akkapı Atatürk Parkı'ndaki kortejle buluşuyor, bir kısım CHP'li İP'li gruplar da erken saatlerde (saat 17:00-20:00 sularında) bu gruplara dâhil oluyordu. Atatürk Parkı, Gezi Parkı'nın bir benzeri gibi çeşitli grupların kamp yeri olma işlevini haziran boyunca gördü.

İş çıkış saatlerinde Atatürk Bulvarı-Sular kortejleri oluşuyor, ilerleyen saatlerde orta sınıfların oturduğu, kuzeydeki bulvarlar renkleniyor, Kenan Evren, Süleyman Demirel, Turgut Özal Bulvarları davul-zurna, tencere-tava havasıyla gece yarılarına kadar yürüyordu. Akşam 20.00'den sonra Baraj Yolu da ülkücülerle birlikte her renkten kişiye ev sahipliği yapıyordu.

6- **Kontrol, baskılama, dağıtma**

Soruşturma, gözaltı ve tutuklamalar direnişin daha başında yaşanmıştı. Bu süreçte Avukat T. Bek'in, 24 Temmuz'da yaptığı açıklamaya göre 700 civarında kişi "Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet" gerekçesiyle gözaltına alındı. Bazı göstericiler için 28 yıla kadar cezalar istendi. Baskıların belirli sol gruplara, TMMOB ve KESK'e yönelmesi beklenir bir şeydi ancak giderek Nusayrilere de yöneldi. Polisiye yöntemlerin yetmeyeceği düşünülmüş olmalı ki, paramiliter güçler de devreye sokulmaya başlandı. Makine Mühendisleri Odası Başkanı Hüseyin Atıcı tehdit edilmiş, oda binasına çift taraflı keskin bir çapa bırakılmıştı.

Nusayrilerin eylemlere kitlesel katılımını engellemek için, 7 Haziran akşamı eski Vilayet Konağı önünden Atatürk Parkı'na doğru giden yolda Akkapı grubuna AKP'li olduğu söylenen bazı gruplar satırlı ve taşlı saldırılarda bulundu.

Ali İsmail Korkmaz'ın ölümünden sonra da Akkapı kortejine şiddetli polis saldırısı yaşandı.

Eylemin en kitlesel olduğu günlerden biri olan 5 Haziran gecesi alt geçit inşaatının boşluğuna düşen polis memuru Mustafa Sarı 6 Haziran'da öldü. Polisin göstericiler tarafından atıldığı söylentileri yayılsa da ailesi, polisin kendisinin düştüğünü söyleyerek bu ithamın önünü kesti.

B- **Medyanın, sosyal medyanın rolü**

1- **Direniş medyası**

Adana'dan en canlı ve güncel haberlerin Hayat TV ve Evrensel ile Sol gazetesi, Ulusal Kanal, Aydınlık tarafından yansıtıldığı söylenebilir. DHA ve DİHA da bu haber kaynakları arasında idi. Halk TV, CHP'lilerin haber ve yorumlarını aktarmayı tercih etti. Yerel Kent TV de görüntülere yer verdi. Yeni Adana gazetesi başta olmak üzere eylemleri takip etmeye çalışan yerel gazete ve portallar da vardı.

2- **Twitter: direnadana**

1 Haziran'da Twitter'da "direnadana" hesabı açıldı. Acil yardım noktaları, ambulans, sığınılacak yerler, eylem günleri ve çeşitli fotoğraflar buradan duyuruldu. Yine de Adana'da Twitter kullanımının çok yaygın olmadığı söylenebilir ve bu yüzden gösterilerdeki rolünü abartmamak gerekir.

3- **Sendikalar, odalar, örgütler: Hiçbiri ve hepsi**

Adana'da hemen bütün gruplar sokaktaydı. Belirli bir grubun hakimiyetinden ya da inisiyatifinden ise söz edilemez. En az katılım gösteren BDP'lilerin ise barış sürecinin sekteye uğramasıyla ilgili kaygıları vardı. TMMOB, TTB, KESK, DİSK, Halkevleri, ESP, SDP, EMEP, ÖDP, TKP, HDK, CHP, İP gibi partilerin hiçbiri tek başına, hatta hepsi toplamda taşıyıcı bir inisiyatife sahip olmamakla birlikte sokaktaki sinerji bu örgütler olmadan gerçekleşemezdi. Eylemliliklerin sürmesi için gereken deneyim, kortej düzeni ve provokasyonların engellenmesi bakımından örgütlü yapıların rolü büyüktü.

4- **Taraftar grupları**

Adana Demirspor ile Adana Spor taraftarları genellikle birbirleriyle anlaşamaz. Eylemlere ADS Yılmaz Güney ve Che pankartları-flamaları ile katılırken ADDS "Zıpla, zıpla!/ Zıplamayan Tayyip" sloganları attı ve iki takımın taraftarları bir arada bulundu.

C- **Bazı kuramsal çıkarımlar: Araçsallaşmaya karşı özneleşme**

1- **Taşıyıcı ajanlar, kurucular, önderler yok**

Sosyal hareketlerde taşıyıcı ajan veya hem katılımcı hem de paylaştırıcı rolünde, "kurucu" olarak bilinen aktivist "özne"nin yeri nedir? Özellikle kentsel hareketlerde, hareketin başarısında aktivistler nasıl bir etkiye sahiptir, öznenin oluşumu oldukça karmaşık bir süreçtir (Rutland, 2013).

Görünen o ki Sırrı Süreyya Önder'den Taksim Dayanışmasına kadar hiç kimse direnişin liderliği rolünü kabul etmedi. Dolayısıyla hemen her grup ve kesim hatta her kişi, hareketin hem başında hem içinde hem de arkasındaydı.

Adana direnişinde de her katılımcı, tıpkı diğer yerlerde olduğu gibi kendisini sürecin öznesi olarak gördü.

2- **Yetişkinlerde biraz öfke, gençlerde değişim arayışı**

Nefret denemez ancak yetişkinlerde belli oranda yerel yöneticilerden Vali, Belediye Başkanına ve Başbakan'a kadar duyulan öfkenin de rolü olduğu söylenebilir. Bu elbette uygulanan politikalara yönelik kızgınlıkla beslenen bir öfkeydi.

Metzger (2013) yaş ve cinsiyet faktörlerinin önemi üzerine çeşitli tartışmalardan söz eder. Gençlerin eylemlere katılışı, yaşlıların ve kadınlarınkinden farklı saikler taşıyabilir. Gençlerde daha çok bir değişim isteği vardı. Bir genç direnişçi bunu şöyle ifade ediyordu: "Hep aynı yüzlerden de bıktık. Gençlik, ben de dahil, değişiklik istiyoruz. Hep biz biliriz, biz yaparız havasına girdiler. Kendilerinin dışındakileri neredeyse yok sayıyorlar. Rahatsız edici olan daha çok bu tavırlar. AKP siyasi bir iktidar olarak ekonomide çok başarısız sayılmayabilir. Ancak tavırları rahatsız edici."

Kısacası gençler kendi geleceklerini kendileri kurmak istiyorlardı ve eylemler onlara rüştlerini ispatlama olanağı sağlamıştı.

3- **Depresyon değil de-presyon**

Adana'da yaşananları bir isyan olarak nitelemek mümkün gözükmüyor; bir başkaldırı, bir kalkışma da değil. Depresyon denebilir belki ama bu depresyon strese bağlı türünden. Bu stresin kaynağı ise artan baskılar, sürekli manipülasyon ve yaşam biçimine müdahale. Direnişin en çok da baskılamaya karşı bir direnç olarak ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Bu sosyal depresyon anında ortaya koyulan tepkinin, yerinde olduğu da bir gerçek. Taleplerini ifade edeni değil de duyması gerekenlerin durumunu incelemek ise daha önemli görünüyor. Patolojik olan kitleler değil de daha çok iktidarmış gibi gözüküyor.

4- **Spontan mo(ve)ment yani momentum (anlık) patlama değil, sosyokültürel kimliksel bir direnç**

Langman (2013) Occupy Wall Street'in eski hareketlerden farklılaştığını ileri sürer. Grinberg (2013) Mısır-Tahrir ve İspanya-Puerta del Sol'daki hareketlerden etkilenerek 2011 yazında İsrail'de önce konut ve kira fiyatlarının artışını protesto etmeyle başlayan, sonra neoliberal ekonomik politikaların ve sosyoekonomik eşitsizliklerin protestosuna dönüşen gösterileri, orta ve alt sınıfların zayıflamasına bağlı rahatsızlıklar olarak tarif eder ve çoğu apolitik kesimlerin halkçı bir söylemle harekete geçmesinin; kitle hareketlenmesinin anlık durumu (momentum) ile hareket (movement) arasında bir yerde durduğunu ve kısa erimli olduğunu belirtir. Bunun siyasi ve iktisadi arka planında çifte bir krizin durduğuna işaret eder: Bir yandan içsel uyum sorunları diğer yandan dış düşman söylemi eşliğindeki ekonomik baskı, bu hareketi ortaya çıkarmıştır. Eylemin, kurumsallaşmış partilerin dahil olması ile farklı bir ölçek kazandığını da ileri sürer.

İspanya'dan veya İsrail'den farklı olarak Türkiye'de orta ve alt sınıfların iktisadi bakımdan anlamlı bir geriye düşüş içinde olduğu henüz söylenemez. Daha çok sosyokültürel anlamda, Mısır'a da benzer biçimde zihniyet yapısına, kültürel ve sosyal kodlara, yaşam biçimlerine yönelik saldırı hissettikleri için, sosyokültürel bazı dönüşüm ve dayatmalara karşı çıktıkları için bu kesimlerin tavır aldıklarını söylemek daha uygun olacaktır.

5- **İktisadi araçsallaşmaya ve dini dayatmaya karşı**

Erdoğan, direnişçilerin, sandıkta kazanamayacaklarını bildikleri için sokak vandalizmine başvurduğunu iddia etti ve kendisine komplo ve darbe yapıldığını söyledi. Görülüyor ki aslında bir meşruiyet krizi var ve bunu aşmak için "sandık", "millet" ve "din" söylemine başvuruyor.

AKP politikalarının iki dayanağı 1)Ekonomik liberalizm, küreselleşme, onun yarattığı sosyal ve ekonomik eşitsizlikler; 2)Kültürel-kimliksel politikalar veya İslâmi muhafazakârlıktır (din ve etnisite, kadın, kimlik, müslümanlık). Tepkinin bunlardan en çok hangisine yöneldiği çok tartışıldı. Bir başka sav da; 3) tepkinin bu temel politikalara değil de AKP'nin ve Erdoğan'ın yönetme biçimine ve hitap tarzına olduğuydu. Bu durum Bush, Sarkozy, Berlusconi gibi liderlerin tarzına da kişiselleştirilebilir. 4) Eylemliliklerin, halkın, özellikle de gençlerin değişim arayışından, uzun süreli ve yerleşikleşen otoritelere karşı spontan bir reaksiyon olarak ortaya çıktığı da söylenebilir.

Üçüncü ve dördüncü nedenler daha zayıf ve psikolojik içerikli. Avrupa'da birincisi (iktisadi kriz), Türkiye ve Ortadoğu'da ikisi birlikte (hem sosyoekonomik eşitsizlikler hem de ideolojik-kimlik siyaseti) dikkate alınmalıdır. Daha makro olarak; yani iktisadi (liberal) veya kimlik politikalarına (muhafazakâr) kadar her şeyi araçsallaştıran Yeni Dünya Düzenine bir tepki ve karşıtlık olduğu söylenebilir. Buna AKP ve Erdoğan'ın tavrı ve tarzı da eklenmelidir. Ve elbette bunlar bir değişim talebi yaratır ki direnişin sebebinin bu dört etkenin hepsi olduğu söylenebilir.

Gezi Direnişi, her şeyden önce hem iktisadi hem de kültürel araçsallaşmaya karşı saf bir duygu patlaması olarak görülmelidir.

6- **Ayaklanma değil, hareket değil**

Bu yazının kuramsal iddiası Gezi Direnişinin "devrim" veya "hareket" olarak açıklanamayacağı; ancak devrim ve hareketlerle ilişkili olduğudur.

Direniş konjonktüreldir, hatta "süreçsel" olduğu söylenebilir. Ancak dönüştürülebilirliği, süreçsellikleri nedeniyle kırılma potansiyeli hareketten daha fazladır.

Direnişe dair üçüncü sav; henüz devrimci güçlerin/devrimci hareketin ortada olmadığı durumlarda neredeyse kendiliğinden oluşan direnişlerde, baskı ve iktidara karşı halkın, varlık mücadelesine girdiğidir. Bunun da kırılganlıkları elbette vardır. Ama halkın kendini var etme eylemi iktidarı silkeleme gücüne sahiptir ve en azından iktidar güçlerinde travmaya yol açmaktadır.

Dördüncü sav; eğer halk direnişi belli bir güç ve tutunma potansiyeli gösteremezse tümden saldırıya maruz kalır, iktidar daha uzun yıllar kolay kolay aşılamayan bir yerleşikleşme fırsatı elde eder (Gezi, bu sindirmelere karşı belli bir güç elde etti gibi).

Beşinci sav; direnen halk ile iktidar arasında pata pat bir durum oluşursa

kamplaşma ve çatışma potansiyeli sertleşir. Türkiye'de bu risk bulunuyor.

Altıncı sav; belki biraz totolojik olacak ancak halk direnişinin öncesine dönüş mümkün değildir. Artık yeni bir siyasal evreye geçilmiştir. Dönüşüm nasıl olacaktır, henüz net değil, ancak sancılı olacaktır.

Krizin sürekliliği halinde direnişin de sürekli olacağı ve bu hareketlerin zorladığı küçük düzeltmelerle kapitalist-emperyalist sistemin kendini yenileyebileceği söylenebilir ama eylemin daha büyük bir nitel kırılmanın (devrimlerin) ayak izleri olduğu da öngörülebilir.

D- **Geleceğe yönelik potansiyel, tehdit, risk, öngörü**

Taleplerden ve ütopyadan vazgeçmeyeceğiz. Gerçeklikten de kopmayacağız. Gezi Direnişi bir umut yaratmakla birlikte, pek çok tehdit ve risk de bulunuyor.

1- **Adana'da eski fay hatları kırıldı**

Kapitalizm ve emperyalist yayılmacılığı bir yana bırakırsak Gezi'ye ve özelde Adana'daki eylemliliklere yönelik en büyük ve yakın tehdit, iktidarın kendisidir. Başta Başbakan olmak üzere emrindeki emniyet-polis, istihbarat, adalet, maliye teşkilatı ve bu hükümetin taşıdığı İslamcı ideoloji bu tehdidin unsurlarıdır. Bütün kurumlarıyla iktidar bu süreçten bir ders çıkarmamıştır; tersine bunları propaganda ve bastırma araçları olarak kullanmıştır.

En büyük riski ise halk arasındaki kamplaşma oluşturacaktır. Sünnilik-Alevilik, iman eden-etmeyen, geleneksel-modern, Türklük-Kürtlük, Türklük-Araplık, AKP'lilik-AKP karşıtlığı, Cumhuriyet yanlılığı-Cumhuriyet karşıtlığı biçimindeki kamplaşmalar direnişin ortaya çıkardığı potansiyelin karşısındaki risk faktörleridir. Kamplaşma çatışma potansiyelini artırmaktadır. Bu riski bizzat Başbakan kullanmakta ve belirgin hale getirmektedir: "Biz de sokağa çıkarız." Ergenekon davası sırasında da "taarruz" sözcüğü kullanılmıştır.

Adana böyle bir kamplaşmanın bütün potansiyeline sahip bir kenttir. Hükümetin Suriye'de iç savaşa müdahil olması ile birlikte benzer kırılganlıklar Hatay-Adana-Mersin hattında yeni kaygan zeminler yarattı. Sünni-Alevi gerilimi bu alanda Arap Aleviliğini de (Nusayrilik) kapsayarak derinleşti.

Direniş esnasında bu türden gerilimler, sokak ve meydanlarda bir nebze yatıştı. Alevilerin eğitimli kesimlerinin seküler-modern cumhuriyetçi ve milliyetçi kesimlerle teması ile Kürt hareketinin modern ve seküler kesiminin bu kesimlerle teması belirli bir duygudaşlık yarattı. Ancak bunun sürekliliği için başka siyasi faktörlerin de değişmesi gerekir.

Başbakan Erdoğan ise direniş sırasındaki temasın sağladığı tabloyu yeniden din ve laiklik ekseninde bölmeye çalıştı. Şöyle söylenebilir; Türkiye'deki ana kamplaşma artık otoriter askeri bürokratik devlet anlayışı ile geriye kalan halk arasında değil, İslamcılar ile modernler arasında gelişebilir. Elbette bunu süreç gösterecek.

AKP'nin bu saflaştırıcı kimlik politikasının popülaritesinin azalması ise salt kimlik politikaları eksenindeki mücadelelerden çok, aynı zamanda iktisadi bir krizle derinleşecektir.

2- **Adana'nın dışı ve ötesi**

Ortadoğu'da sömürgeciliğe ve eşitsizliklere karşı en büyük mücadeleyi veren sol gruplar, hem iktidarın hem de geleneksel-dini çevrelerin hep hedefi olmuştur. Sol, hiçbir zaman politik kurucu gücüne erişememiştir ve yakın gelecekte de böyle bir potansiyel gözükmemektedir. 1979 İran Devriminde, 2011'den bu yana Tunus'ta ve Mısır'da sol ve kadın hareketleri özgürlükçü bir mücadeleye girişmiş olmakla birlikte (yeni) rejimin şekillenmesinde pek rol oynayamamışlardır. (Moghissi,2013)

Ortadoğu'da Nasırcılık ve Baas Hareketinin başına geldiği gibi Türkiye'de de Kemalizmin pozitivist-laik yaklaşımı ve kurumlaşmaları İslamcı gelenek ve hareketlerce neredeyse tümden tasfiye edildi. Türkiye'nin önümüzdeki süreçte hissedeceği en yakın tehdit ve risk bu İslamcı şekillenmedir. Buna karşılık solun ve sendikal çevrelerin, odaların, bir kısım seküler burjuvazinin ne kadar güçlü bir direniş gösterebileceği, Sünniliğe az çok alternatif oluşturan Aleviliğin daha ne kadar farklı yaşam biçimine sahip çıkabileceği tahmin edilmesi zor bir konu. Sosyalistler, laik-sol Kürt hareketleri ve otoriter-seküler Kemalist çevreler arasındaki çelişkilerin ortadan kalkması ve ortak hareket zemininin oluşması da yakın gelecekte çok da mümkün görünmüyor.

Modern-pozitivist-sosyalist-Kürt-Alevi biçiminde beliren direniş blogunun direniş konjonktürünün ötesinde bir geleceği olduğunu söylemek henüz zor gözüküyor.

Direniş, sosyal ve ekonomik eşitsizlik ve adaletsizliklere karşı tepkiyi içerse ve kısmen AKP-Erdoğan'ın otoriter tavırlarına karşı gelişse de esas yönelimi ekonomik liberalizmden çok Sünni anlayışın tüm topluma giydirilmeye çalışılmasına karşıydı. Adana'da bu hassasiyet özel olarak öne çıktı.

Dış dinamikler göz önüne alınırsa ABD, AB, DB, İMF gibi Batılı kurumların Mısır'da olduğu gibi, kendi uzun erimli çıkarları için bölgedeki İslami hareketleri dizginleyebilecek bloklara yönelebileceği öngörülebilir. Bunun taşıdığı tehdit ve riskler ise çok ağır başka bedeller getirecektir.

Ortadoğu ve Türkiye için en uygun yol tüm toplumların kendi eşitlik, adalet ve özgürlük sorunlarını kendi dinamikleri ve becerileriyle çözebilmeleri ve dışsal müdahalelere karşı koruyucu önlemlerini almalarıdır.

3- **Üçünü de almayalım**

Adana'da direnişin başlıca itici gücünün hem iktisadi liberalizmin hem de dini totalitarizmin yerleşikleşmesine karşı tepki olduğuna değinmiştik. AKP'nin totaliterleşen ve dayatmaya dönüşen ideolojik ve politik baskısı halkın soka-

ğa dökülmesine neden oldu; öncelikle bu anlamda bir direnç gelişti. Başbakan ve hükümet ise bundan ders çıkarmak yerine, daha da sertleştirme yönünde, "din içi" "din dışı" kamplaşmayı körükleme yönünde bir strateji ve taktik geliştirmiş bulunuyor ki, böyle bir kamplaştırmanın kimin lehine işleyeceği, zor bir soru, ancak Ortadoğu halklarının lehine olmayacağı kesin.

Türkiye ve Ortadoğu halkları, ya asker, monark (Kral-Şah), Baas türü partiler ya da din ve teokrasi arasında sıkıştırılıyor. Emperyalizm ve vahşi kapitalizm de aradan sıyrılıyor. Bunların üçü de; kapitalizmin kendini yenilediği vahşi olanı da oligark olanı da teokratik biçimi de birbirinin seçeneğini değil ikamesini oluşturuyor.

Sağlıklı seçeneği ise direnişin açtığı yolda özgürlükçü, eşitlikçi, aydınlanmacı mücadele ile kazanılacak halkın gerçek demokrasisi oluşturacaktır.

Taksim'de, Adana'da mücadele zorludur ancak umut vardır.

REFERANSLAR

Bob Boughton (2013), "Popular Education and the 'Party Line'". Globalisation, Societies and Education, v11 n2 p239-257 2013. (EJ1000765).

Lev Luis Grinberg (2013), "The J14 resistance mo(ve)ment: The Israeli mix of Tahrir Square and Puerta del Sol". Current Sociology 2013 61: 491.

John D Holst (2011), "Frameworks for Understanding the Politics of Social Movements". Studies in the Education of Adults Vol. 43, No. 2, Autumn 2011 117-127.

Hanna-Mari Husu (2013), "Bourdieu and Social Movements: Considering Identity Movements in Terms of Field, Capital and Habitus". Social Movement Studies: Journal of Social,Cultural and Political Protest, 12:3, 264-279.

Lauren Langman (2013), "Occupy: A new new social movement". Current Sociology. 2013 61: 510.

A. Metzger, K. Ferris (2013), "Adolescents' Domain-Specific Judgments About Different Forms of Civic Involvement: Variations by Age and Gender". Journal of Adolescence 36 (2013) 529–538

Ted Rutland (2013), "Activists in the Making: Urban Movements, Political Processes and the Creation of Political Subjects". International Journal of Urban & Regional Research. May2013, Vol. 37 Issue 3, p989-1011.

Haideh Moghissi (2013), "Arab Uprisings and Women's Rights: Some Lessons from Iran". Against the Current, July 1, 2013

Stefania Vicari (2013), "Public Reasoning Around Social Contention: A Case Study of Twitter Use in the Italian Mobilization for Global Change". Current Sociology 2013 61: 474.

gezi ve forumlar:
başka bir demokrasi mümkün mü?

Foti Benlisoy

Artık Gezi Direnişinin alamet-i farikalarından olan forumların ya da halk meclislerinin, şu son birkaç yılda söz konusu olan yeni mücadele dalgası bağlamında çok farklı coğrafyalarda gündeme gelmesi, bir tesadüfün eseri olamaz. Evet, Gezi Direnişinden türeyen ve sadece İstanbul'a değil, beklenmedik bir hızla bütün Türkiye'ye yayılan forumlar, yani bir direnişin açığa çıkardığı sosyal enerjinin yarattığı popüler meclisler "bize", Gezi'ye has bir şey değil. Ulusal çaptaki direnişlerin, hatta kısmi-sektörel mücadelelerin meclisleşme, popüler tartışma ve hatta karar organları oluşturma yönündeki eğilimi bilhassa son yıllarda gezegenin hemen her yerindeki direnişlerde kendisini açık ediyor. Bunun ardında, neoliberal otoriterizme karşı reaksiyonun ve bununla bağlantılı olarak yeni ve başka türde bir demokrasi arayışının bu henüz şekillenen yeni mücadele dalgasının tanımlayıcı özelliklerinden olması var elbette.

Çoğu zaman dar anlamda iktisadi alana dönük bir siyasa olarak düşündüğümüz neoliberalizmin belirleyici bir özelliği, işçi sınıfının siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel gücünü kırarak emekçi ve ezilenlerin kendi bağımsız örgütlenme ve kolektif eyleme geçme kapasitesini tahrip etmeye yönelmesidir. Aslında "demokrasi" dediğimiz de bir kurumlar ve prosedürler silsilesinden ibaret olmaktan ziyade, aşağıdakilerin neoliberalizmin tahrip ettiği bu gücüyle, yani onların kolektif örgütlenme ve eyleme kapasiteleriyle doğrudan bağlantılıdır. Zaten demokrasinin mukadderatı hep bu güce bağlı olmuştur. Howard Zinn'in hatırlattığı üzere, "demokrasi tepeden gelmez, aşağıdan gelir (...) İsyancı asker, öfkeli kadın, ayaklanan yerliler, işçi sınıfı, ajitatörler, savaş karşıtı protestocular, sosyalistler ve anarşistler ve her türden muhalifler –evet sorun çıkaranlar, bugün sahip olduğumuz demokrasi ve özgürlüğü bize verenler bunlar." Neoliberalizmin ilk kurbanı, işte olduğu kadar demokrasiyi yaratan bu aşağıdaki enerjidir. Neoliberalizm, ezilenlerin kendi hayatlarını kontrol etmeye dönük enerjilerini, kendi hayatlarına sahip çıkmaya dönük inisiyatiflerini, yaratıcılık-

larını, özgüvenlerini törpüler. Sınıf hareketini ve toplumsal mücadeleleri zorla bastırır, parçalar, atomize eder, böler, hareket edemez hale getirir, itibarsızlaştırır. Aşağıdakilerin bağımsız örgütlenmelerini işlevsiz kılar, gayrisiyasallaştırır, emekçi kamusallıklarını ticarileştirerek tahrip eder. Kolektif bir mücadeleye kaynaklık edebilecek insani tüm enerjileri zaafa, akamete uğratmaya çalışır. Şirket ya da aile dışında toplumsal eyleme kaynaklık edebilecek kolektif bir özne bırakmamaya çalışır. Bireyci-rekabetçi bir kültürü, kolektivist-dayanışmacı pratikleri ve kamusallıkları tahrip edecek şekilde yaygınlaştırır. Neoliberal otoriterizmin daha genel anlamda demokrasiyle rabıtası üzerine çokça yazıldı zaten. Gene de (kısa ve kabaca da olsa) tekrar etmekte yarar var: Neoliberalizm geniş yığınlar için hayati önemdeki ekonomik ve sosyal meseleleri demokratik karar alma mekanizmalarının dışına taşır, siyasi değil teknik meseleler haline getirir. Yani neoliberalizm, siyaseti teknikleştirir. Teknokrat hükümetlerin Avrupa'da geçer akçe olmaya başlaması bu eğilimin bir tezahürü elbette. Toplumsal dışlama ve iktisadi-sosyal eşitsizliklerin artışı, güvenliğin temel bir siyasal tema haline gelişine neden olur, yani siyaset güvenlikleştirilir. Bu anlamda iç güvenlik aygıtı ordulaşır, şiddet aygıtları özelleşir, özel güvenlikler, kameralar, alt sınıfları kriminalize ve kontrol etmenin bin bir metodu gündelik hayatın alışıldık parçaları oluverir. Neoliberalizm yürütme organını güçlendirerek (KHK'ler, torba yasalar vs.) parlamenter rejimin klasik işleyişinden bir sapmaya yol açar. Ancak bu ve benzer başka melanetlerine karşın onun demokrasiye yönelttiği esas tehdit, yukarıda da tekrar tekrar tekrarlandığı üzere, aşağıdakilerin kendi kaderlerine sahip çıkmaya dönük enerjilerini soğurması, zayıflatmasıdır. Bu tahribat dolayısıyla neoliberal bağlamda demokrasi meselesi, antineoliberal bir siyasal stratejinin vazgeçilmez bir öğesi haline geliyor. Zaten bu nedenle olacak, hiç değilse son birkaç yıl içerisinde dünya ölçeğinde gündeme gelen bir dizi mücadele içerisinde işsizlik, gelir adaletsizliği ya da ekolojik yıkım gibi sosyal meseleler kadar demokratik taleplerin de eksik olmadığını, bunların ısrar ve inatla yan yana getirildiğini gözlemliyoruz. Bu sadece birtakım otoriter rejimlerin hüküm sürdüğü "şarka", yani mesela Mısır ve Tunus'a has bir durum değil. Yunanistan'dan İspanya'ya ve Bulgaristan'a son dönemde tanıklık ettiğimiz bir dizi radikal kitle hareketinin, neoliberal teknokrasi ve otoriterizme karşı "gerçek" ya da "doğrudan" sıfatıyla demokrasi talebini gündeme getirdiğine şahit olduk, oluyoruz. Bu bağlamda, demokrasi meselesi önümüzdeki dönemde belki bütün dünyada radikal toplumsal mücadelelerin daha çok gündemine aldığı bir mesele olacak demek pek de kehanet sayılmamalı.

"Gelişmiş" sıfatıyla anılan kapitalist ülkelerin "yerleşik" demokrasilerinde mevcut kurumlara ve siyasal elite dair güven yerle yeksan olmuş durumda. Seçimlere katılım uzun zamandır istikrarlı bir biçimde düşüyor, siyasal partiler değişik toplumsal kesimlerle kurmuş oldukları daha "organik" bağları yitiriyor, partiler basit seçim mekanizmalarına, ancak imaj pazarlama teknik-

leriyle oy kazanıp ayakta kalabilen yapılara dönüşüyor. Ciddi bir temsil krizi, parlamenter kurumlara inançsızlık, iktidara kim gelirse gelsin aslında üç aşağı beş yukarı aynı siyasetlerin takip edildiği inancı, hatta mevcut demokratik kurumların finans kurumları ve sair güç merkezlerinin çıkarlarına hizmet ettiği algısı, parlamenter sistemin toplumsal meşruiyetinin altını oyuyor. Her yerde aynı biçim ve süratte gelişen bir süreç değil elbette bu. Ancak parlamenter demokrasi ve liberal kurumların erdemlerine övgüler düzülmesine vesile olan "duvarın yıkılışından" bunca zaman sonra mevcut ve müesses anlamda "demokrasinin" (tabir caizse) façasının ciddi oranda çizilmiş olduğu da bir gerçek.

Dolayısıyla yukarıda anılan yeni mücadele dalgası bağlamında demokrasiyi mevcut karma rejimlerin (az demokrasiyle hayli oligarşi karması) adı olmaktan çıkarmak ve aşağıdakilerin kendi kendini yönetme kapasitesiyle tanımlanır hale getirmeye dönük talep ve girişimler giderek yaygınlaşıyor. Tam da bu yüzden iki tarz-ı demokrasi arasında "meydan muharebeleri" örnekleri giderek çoğalıyor. Dört-beş yılda bir bizleri kimin yöneteceğini "seçmekten" ibaret şekli demokrasiyle hayatlarımız hakkında kararların bizzat bizler tarafından alındığı daha "gerçek" bir demokrasi arasında bir mücadele bu. Demokrasi meselesinin bir biçimde "hallolmuş" addedildiği Avrupa'da mesela bu tartışma giderek daha kritik bir hal alıyor. Yanlış anlaşılmasın: Günümüzde AB, konuyla ilgili akademik yazındaki meşhur tabirle bir "demokrasi açığı" ile karşı karşıya değil; yani AB kurumsal mimarisinin o Bizansvari yapısında AB parlamentosunun yetkilerini artıran bir iki kozmetik düzenlemeyle geçiştirilebilecek bir sorun değil söz konusu olan. Durum çok daha ciddi: AB üyesi bir dizi ülkede kriz vesilesiyle emekçilerin yaşam standardını, muhtemelen İkinci Dünya Savaşı sonrasında görülmemiş bir hız ve şiddetle düşürecek topyekûn bir saldırı, bazen ulusal düzeyde anayasal çerçeve dahi ihlal edilerek yürürlüğe sokuluyor. Bazılarının belki biraz da mübalağa payıyla ifade ettiği üzere, söz konusu olan emekçi sınıfların kimi kazanımlarını ortadan kaldıran bir saldırı değil, işçi sınıfının bizzat maddi varlığını hedefleyen bir taarruz. Tam da bu nedenle, mevcut ve müesses demokrasinin itibar yitimi ve yavanlığı karşısında İspanya'da, Yunanistan'da, Portekiz'de meydanları bir kamp yerine, büyük bir kolektif tartışma alanına çeviren "öfkeliler", "gerçek" ya da "doğrudan" demokrasi talebiyle ortaya çıkıyorlar. Bologna'dan Roma'ya, İtalya'nın bir dizi kentinde büyüyen gençlik hareketi, işsizliği ya da güvencesizliği protesto etmekle yetinmiyor, "aşağıdan siyaset" çağrısında bulunuyor. Dahası, yukarıda da ifade edildiği üzere, hareketin bu demokratik muhteva ve yönelimi, forumlar ya da halk meclisleri denen yeni formların inşasını tetikliyor. Yani (tekrar edelim), demokrasi sorununun, sadece Tunus ya da Mısır gibi "azgelişmiş" ve modernize edilmiş de olsa bir tür şark despotizminin cari olduğu Batı dışı dünyada söz konusu olabileceği varsayımından hareket eden liberal banalliğe inat demokrasi, Avrupa'nın göbeğinde bir tartışma konusu haline geliyor. "Gerçek" ya da "doğrudan" demokrasi talebi, finans kurumlarının, "piyasaların", medyanın ve profesyonel siyasetçilerin h âkimiyetinin alternatifi olarak hem de kitlesel bir biçimde ortaya konuyor.

İşte bu yaygın direnişler içerisinde mümkün mertebe yatay ve hiyerarşisiz tartışma ve karar alma mekanizmaları olarak forumlar, meydan ya da parklardaki işgal eylemlerine eşlik ediyor. Forumlar zaman zaman büyük bir canlılık gösteriyor, bazen de zamanın geçmesiyle atalete düşüyor ve tabir caizse "sünüyor." Kimi zaman forumlar süreklilik kazanıp mücadeleyi yerelleştirme ve yaygınlaştırma noktasında kilit bir rol üstleniyor bazen de polisin o meydan ya da parkı boşaltmasıyla aniden nihayet buluyor. Ancak içerik, kapsam ve süresi ne olursa olsun forumlar, yerel karar mekanizmaları ya da çeşitli direniş pratiklerini eşgüdümleyen tematik forumlar biçiminde çok farklı ülke ve bölgelerde tekrar tekrar karşımıza çıkıyor. İşte forumların Gezi Direnişinin kritik bir evresinde birden bire ortaya çıkıp yaygınlaşması, her şeyden önce Gezi'nin nesep itibariyle bu yeni "küresel" mücadele dalgasının bir parçası olduğunu ortaya koyuyor. Yani Gezi Direnişinin anti-otoriter karakteri AKP iktidarının dünyada eşi benzeri olmayan bir otoriterizmi (hatta "faşizmi") temsil ediyor oluşundan değil, tam tersine AKP'nin dünya çapındaki bir otoriterleşmenin spesifik (ve hayli yetkin) bir örneği olmasından kaynaklanıyor.

Gezi'nin forumları

Aslında polisin Taksim Meydanı'nı terk etmesinin hemen ardından, yani haziran ayının ilk günlerinde bir forum ya da bir tür "asamble" fikri gündeme gelmiş, parkta bir forum alanı meydana getirmek ve alanı büyük bir tartışma platformuna dönüştürmek konusunda çeşitli öneriler ortaya atılmıştı. Bu yolda bir "serbest kürsü" de oluşturuldu. Ancak bu "serbest kürsü" daha ziyade insanların öfkelerini haykırıp özlemlerini dile getirdikleri ama herkesin birbirinden bağımsız bir biçimde kendisini ifade ettiği bir "sahne"den ibaret kaldı. Bir kamusal diyalog, hele hele hareketin bekasına ve muhtemel stratejik yönelimine dair bir tartışma pek de gündemde değildi. Gezi Parkı'nın örgütlenişi başından itibaren gönüllülük temelinde oldu ve tüm katılımcıların enerjisini şu ya da bu biçimde seferber ettiği bir çerçevede gelişti. Ancak bu duruma uyarlı bir örgütsel formun ve bir katılım mekanizmasının geliştirilememesi harekete ciddi sınırlar dayattı. Bu sadece dar anlamda bir örgütsel sorun değildi; bilakis bu durum hareketin daha atak bir yönelime sahip olmasına, inisiyatif almasına ve taktik yönelimler geliştirmesine mani olan siyasal bir sorundu da.

Gezi Parkı'nda hareketin hamleler geliştirecek, süratle taktikler oluşturacak esneklik ve çoğulluğa sahip demokratik karar mekanizmaları inşa edememiş olması onu siyaseten de etkisiz kıldı. Taksim Dayanışması bu hususta yeterli olabilecek bir yapı değildi. Onu oluşturan kurumsal bileşenlerle hareketin seferber ettiği failler, özellikle de Gezi'yi işgal eden "bağımsız" gençler arasında ciddi bir kopukluk söz konusuydu. Bu kopukluğun bir nebze de olsa giderilmesi ancak meydan ve parkta ilk günden itibaren ve süratle gerçek bir demokratik temsil ve karar alma mekanizmasının yaratılmasıyla mümkün olabilirdi. Doğrudan demokratik formlar içerecek böylesi bir mekanizma oluşturulabil-

se (hatta zamanla ülke geneline yaygınlaştırılabilse) ve Taksim Dayanışması böylece yeni ve daha dinamik ve temsil edici bir yapıya bürünebilseydi muhtemeldir ki daha hareketli ve daha aktif bir yapı haline gelebilirdi. Maalesef bu hususta (aslında ta baştan çok sayıda fikir atılmış olsa da) somut adım atılmadı. Forumlara, çalışma gruplarına, atölyelere dair öneriler hep havada kaldı. Alanda "forumlar" ancak son dakikada ve açıkçası iş işten geçtikten sonra, yani tam da artık inisiyatif karşı tarafa bırakılmışken oluşturulmaya başlandı.

Direnişe katılan bütün insanların bir parçası olacağı tartışma ve karar mekanizmaları oluşturmaktan imtina edilmesi, Gezi'nin ilk aşamasının tabiri caizse "Aşil Topuğu" oldu. İşgal alanında karar alıcı ve temsili niteliği olan mekanizmalar inşa etmek hususunun, basitçe teknik bir konu yahut doğrudan demokrasiye dair soyut bir ilkesel tartışma olmadığı, tam tersine bunun acil bir politik ihtiyaç olduğu maalesef görülemedi. Dolayısıyla direnişi inşa edenlerin söz ve karar sahibi olmadığı bir garip hal, hareketi bölmeye dönük girişimlerin önünü açık bıraktığı gibi, stratejik bir tartışmayı ve buna uygun olarak geliştirilecek hızlı taktik adımları da boşlukta bıraktı.

Bu eksiklik hareketin bir sonraki aşamasında, yani Gezi Parkı'nın polis tarafından işgal edilişinin ardından beklenmedik bir hız ve inisiyatifle telafi edildi. Önce İstanbul ve ardından birçok ilde, parklar forum meydanları haline geldi. İşin ilginç yanı, bu gelişmenin belirgin bir siyasal inisiyatifin değil, hareketin spontan yaratıcılığının ürünü olmasıydı. Başlangıçta, kelimenin gerçek anlamında "her kafadan bir ses çıktığı", yani belki de doğal olarak hemen herkesin derdini döktüğü kısa bir evreden hızla çıkıldı; kararlar alınmaya, belli prosedürler oluşturulmaya, çalışma grupları teşkil edilmeye, atölye ve eylemler gerçekleştirilmeye başlandı. Forumlar hızla yepyeni bir siyaset etme şeklinin öğrenildiği, insanların ortak meselelerini kolektif bir biçimde ve doğrudan ellerine alma pratiklerini denedikleri mecralara dönüştüler. Bu süreçte hatalar elbette yapıldı, yapılacak... Bu durum, forumların çok geniş bir kesim (aslında hepimiz) için pedagojik bir etkisi olduğunu, yani bizzat eylem içerisinde başka bir siyaset etme biçiminin denenip fiiliyatta öğrenildiği mecralar olduğu gerçeğini değiştirmiyor.

Forumların önemli bir bölümünün yaz ilerledikçe kitleselliğini kısmen de olsa yitirmesi bizi yanıltmasın. Forumları mücadelenin belli bir evresine özgü, hızla parlayıp sönen birer özgül mecra olarak görmemek gerek. Forumlar, Gezi hareketinin radikal siyasal iddialarının, yani hâkim siyaset etme biçimlerinin külliyen sorgulanışının somutlandığı alanlar. Bu anlamda bu mecralarda edinilmiş siyasal deneyimlerin önümüzdeki dönemin sosyal mücadelelerinde belirgin bir izi olacağını savunmak kehanet olmayacaktır. Üstelik forumların mücadelenin yeni bir yükseliş anında bu kez daha hızlı ve daha tecrübeyle birer direniş odağı olarak oluşturulup yaygınlaşması gündeme gelecek. Mücadelenin bir sonraki ve belli ki çok da uzakta olmayan durağına, forumlar hususunda çok ciddi tecrübeler edinmiş olarak gireceğiz.

Parti ve toplumsal hareket arasında forumlar

Gezi Direnişi forumlar ya da fiili halk meclisleri yoluyla genişleyip yaygınlaştığı esnada hareket içerisinde yaklaşan seçimlerde ne yapılması gerektiği, hareketin bir siyasal partiye evrilip evrilmemesi gerektiğine dair bir tartışma giderek yaygınlaştı. Aslında "paradoksal" sıfatını hak eden bir durumdu bu: Çok geniş kesimler (hepimiz) ilk defa kurumsal-bürokratik siyaset kanallarının/mecralarının dışında doğrudan, aracısız bir "sokak siyasetini" deneyimliyor iken birden bire acil bir mesele olarak sandıkta ne yapılacağı ortaya atılıvermişti. Yanlış anlaşılmalara müsaade etmemek adına, bu satırların yazarının forumları mevcut kurumlarıyla müesses demokrasi biçiminin yerini bütünüyle alabilecek bir alternatif olarak görmediğini vurgulamak gerekiyor. Forumlar elbette bir "ikili iktidar" durumuna işaret etmiyor. Onlar şimdilik de olsa sadece bir potansiyele, mücadele içerisinde oluşan popüler demokratik kurumların "demokrasi" denen şeyi yeniden düşünmemize imkân verişine işaret ediyor. Forum gibi doğrudan-aracısız mecralar kadar mevcut parlamenter kurumları da mümkün mertebe seferber edebilen esnek bir yaklaşıma ihtiyacımız var. Yani mücadelenin belli bir aşamasına denk düşen organ ve biçimleri mutlaklaştırmamak elzem. Dolayısıyla seçim ya da siyasi partilere dair hususlar elbette toplumsal bir hareketin gelişimi içerisinde tartışılması gereken başlıklar arasında. Bu anlamda mevcut haliyle ve dar anlamında siyasi kerteyi dışarıda bırakan, "büyük" siyaset alanından kendi kendini sürgün eden bir hareketin daralmaya, sıkışmaya mahkûm olduğu bir gerçek.

Ancak "küçümseyici" tabirle "sıradan" denen insanların, kolektif eyleme ve örgütlenme kapasitesinde muazzam bir sıçramaya denk düşen forumların ortaya çıktığı bir momentte alelacele sandık-seçim-parti eksenine, yani mevcut biçimiyle kurumsal siyaset mecralarına çağrıda bulunmak, kelimenin gerçek manasında bir geri adım anlamına geliyor. Kelimenin gerçek anlamında yeni bir durumla karşı karşıyayız: Belki de ilk defa sıradan insanlar kendi popüler karar alma organlarını kendi elleriyle inşa ediyor. Dolayısıyla bugün yapılması gereken, muhayyel bir "yeni parti" tartışmasına dahil olmaktansa forumları süreklileştirmek, yaygınlaştırmak, koordine etmek ve gerçek yerel karar organları olarak inşa etmek için çaba sarf etmek. Tekrarda yarar var: Forumlara vurgu yapmak, siyasal parti ya da seçim tartışmasını bütünüyle dışlamak anlamına gelmiyor. Ancak forumların gelişimi ve yaygınlaşmasını gözetmeyen, hareketi acele siyasal-seçimsel başarılara sevk eden ve bu anlamda da forumları parti siyasetine angaje eden bir yöneliş de hızla hayal kırıklıklarına yol açmaya aday bir tutum.

Hareketten bir parti çıkarmak yaklaşımı, toplumsal olanla siyasal olan arasında dolayımsız bir geçiş, adeta bir denklik varsayıyor. Oysa basitçe bu iki alanın ritimleri birbirinden büyük ölçüde farklı. Mesele partiye ya da seçime "kafadan" ve külliyen karşı olmak değil ama hareketten doğrudan bir parti çıkarmak, hareketin kendi çoğulluğu, karakteri, temposu ve yönelimlerini ihlal

eden bir zorlama anlamına gelecektir. AKP hükümeti zaten demokrasiyi seçimle özdeşleştiren ve toplumsalın taleplerini yok sayan otoriter zihniyetiyle hareketi sandığa gömmenin hesabını yapıyor. Çoğunlukçu-plebisiteryen "demokrasi" anlayışına karşı hareket kendi popüler karar alma organlarını inşa ederken sandık-parti tartışmasına geri dönmek, Erdoğan'ın kısıtlı demokrasi anlayışını, tam da sokakta reddedilirken yeniden üretme riski taşıyor. Dahası, hareketin fiilen en radikalleştiği (kurumsal siyasetin harici popüler organlar yaratmaya soyunduğu) bir aşamada sandığa vurgu, istesek de istemesek de CHP gibi sistem içi siyasal faillerin elini kuvvetlendirecektir. Çözümün son tahlilde sandıkta olduğu ima ya da vurgusu, nihai tahlilde AKP karşısında en belirgin, en güçlü görünen adayın, yani CHP'nin öne çıkmasına neden olacaktır. Maksat AKP'yi sandığa gömmekse CHP bunun akla en yakın adayı olarak biz istemesek de parlayacaktır. Dolayısıyla vurguyu sandığa-seçime değil, oluşmakta olan forumların alternatif bir siyaset odağı olarak merkezi rolüne yapmakta yarar var. Zaten forumların süreklilik kazanması, yaygınlaşması ve birbiriyle eşgüdüm içerisine girmesi için yapılması gereken daha çok şey var.

Parmak "demokrasisinin", hepimizi atalete sürüklemiş kurumsal-bürokratik siyasetin hantallığı yerine gerçek, canlı bir sokak siyasetinin forumlar aracılığıyla kısmen de olsa ete kemiğe bürünmesi, hemen yakın gelecekteki mücadeleler açısından sonuçlarını şimdiden tahmin edemeyeceğimiz büyük imkânlar yaratacaktır. Hiçbirimizin elinde ne yapmamız, nasıl yapmamız gerektiğine dair bir reçete yok. Ama artık hepimiz kendi hayatlarımıza sahip çıkmak, kendi kaderimize el koymak için hep birlikte örgütlenmemiz, kendi popüler ve "aşağıdan" karar alma organlarımızı yaratmamız gerektiğini biliyoruz. Forumlar, neoliberal otoriterizmin bu yazının başında vurgulanan kolektif eylem kapasitemizi tahrip etmesi, aşağıdakilerin kendi kaderlerini ellerine alma gücünü yıpratması karşısında bir silkinişe olanak sağlıyor. Dolayısıyla bu aşamada hareketin siyasal enerjisinin önemli bir bölümünün (ancak kısa vadede bir hareketlenme sağlayacak) seçimler yerine, forumların yerel mücadele odakları olarak inşa ve yaygınlaştırılmasına harcamakta yarar var.

Ancak bu vurgu, (yukarıdaki konuya geri dönelim) partilere ve seçime ihtiyacımız olmadığı gibi bir kanaate yol açmamalı. Yani hareketi sandığa angaje etmenin alternatifi sandığa yüz çevirmek olamaz. İfratı reddetmek tefride sığınmak anlamına gelmemeli. Dolayısıyla siyasetin kurumsal/parlamenter bir dar alana sıkıştırılmasına da, siyasetin STK'laştırılmasına da, siyasal olanı atlayıp toplumsal mücadelelerin tek belirleyici kılınmasına da karşı çıkmak gerekiyor. Bir partiye, Gramsci'nin deyimiyle modern bir "prense", üstelik Gezi gibi kendiliğinden akışların ve karşılaşmaların hâkim olduğu bir harekette, yatay karar alma mekanizmalarına temayülün belirgin olduğu bir momentte ne gerek var diye sorulabilir, muhtemelen sorulacaktır. "Partisiz" bir sosyalist hareketin çok daha açık, demokratik, çoğulcu, etkin ve çok daha az hiyerarşik ve bürokratik olacağına dair hayale kendilerini kaptırıp "dogmatik" ve "sek-

ter" partili solcuların azalmasından medet bekleyenler olabilir. Ancak böylesi bir yaklaşım, toplumsal hareketlerle siyasal örgütler, toplumsal olanla siyasal olan arasındaki ilişki meselesine dair hayli mekanik bir şemayı karmaşık gerçekliğe dayatmak olur. Unutmayalım: Kitle örgütleri yahut STK'lar iktidarın profesyonelleşme tehlikelerine, bürokratikleşmeye hatta yozlaşmaya partilerden daha az açık değildir. Toplumsal hareketlerin partilere tabi kılınması, toplumsal olanı zapturapt altına alıp durağanlaştırır elbette. Ancak tersinden bakıldığında, siyasal bir ufku olmayan, siyasal düzeyde radikal bir alternatif geliştirmeye soyunmayan toplumsal mücadeleler de hemen lobileşmeye, korporatifleşmeye, genel bir iradeden yoksun tikel çıkarlar toplamına doğru evrilme tehlikesiyle karşı karşıya kalırlar.

"Prefigüratizm" ve "prosedüralizm"

Forumların yaygınlaşmasıyla beraber daha etkin çalışan yapıların nasıl oluşturulabileceği, daha hızlı ve sonuç alıcı karar alma mekanizmalarının nasıl şekillendirilebileceğine dair bir dizi tartışma ve arayış gündeme geldi. Bu konuda çeşitli metotlar öne sürüldü, denendi, denenmeye devam ediliyor. Başta Occupy Wall Street ve İspanya'daki 15M hareketi olmak üzere bir dizi uluslararası örnek masaya yatırıldı. Bütün bu tartışmalar hareketin kendi potansiyellerine dair bilincinin ve olgunluk derecesinin sevindirici işaretleri. Ancak bu hususta, yani hangi prosedür ve mekanizmaların forumları daha efektif kılabileceğine dair arayışın yaratabileceği bir sıkıntıya da dikkat çekmek gerekiyor. Forumları ihya edecek "ideal" prosedüre dair tartışma, hareketi kısır bir metot tartışmasına, bir nevi "prosedüralizme" de mahkûm edebilir. Unutmayalım, stratejik bir tartışmanın eksikliğinde siyasal tartışma araçlar, formlar ve metotlara sıkışabilir. Araçlar elbette amaçlara içkin bir tartışmadır; ancak stratejinin olmadığı koşullarda taktikler ancak (o da kısıtlı bir süre için) günü kurtarabilir. Strateji olmadığı zaman araçları fetişleştirmek ve bağlam dışı soyut taktikler arası tartışmada boğulmak ihtimal dahilindedir.

Çok çeşitli mahallerde ve farklı bileşimlerle oluşmuş forumların homojen bir yapıya ve benzer işleyiş biçimlerine kavuşması mümkün değil. Forumların faaliyetlerinin nasıl eşgüdümleneceği başlığı önemli olsa da koordinasyon homojenlik anlamına gelmemeli. Bileşimi nitel ve nicel anlamda birbirinden çok farklı forumları "ideal" olduğu öne sürülen prosedür ve mekanizmaları benimsemeye çağırmak, hareketin zengin gerçekliğine soyut modeller dayatmak anlamını taşıyacaktır. Dolayısıyla Occupy Wall Street veya İspanya'daki 15M hareketinden ya da Sintagma Meydanı'ndan ideal karar alma prosedürleri ithal etmektense forumların sosyal ve lokal çoğulluğuna uyarlı olabilecek genel hedefler oluşturmak daha makul.

Gezi Direnişinin moral güç kaynaklarından biri, onun basit ve dar anlamda bir protesto hareketinin ötesine geçmesi ve Gezi Parkı aracılığıyla toplumsal iliş-

kilerin bugünkünden radikal biçimde farklı bir düzenlenişine dair ipuçları sunmasıydı. Dayanışmanın, karşılıklılığın, gönüllülüğün, özverinin başat olduğu sosyal ilişkilerin parkta (sorunlarla da olsa) hâkim olması, Gezi Direnişinin ona katılan hemen herkese büyük moral güç veren bir özelliğiydi. Bu anlamda Gezi'nin, bugün kısmen forumlarda devam eden, "prefigüratif", yani geleceğin muhtemel ve başka bir toplum biçiminin örneğini sunan, onun bir nevi nüvesini oluşturan özelliği temel önemdeydi. Ancak bu "prefigüratif" karakteri, "prefigüratizme" çevirmek, yani yeni ilişkilerin nüvelerini ortaya koymanın radikal bir toplumsal-siyasal dönüşüm için yeterli olacağını düşünmek büyük bir yanılgı olacaktır. Böyle bir tutum, kendisini esas itibariyle parkın, işgal alanının ya da forumların en ideal bir biçimde nasıl düzenleneceği ve bununla alakalı metotlar tartışmasıyla sınırlayan bir siyasal tutum anlamına gelecektir. Occupy Wall Street eylemlerinden bizde Boğaziçi Üniversitesi'ndeki (minik) Starbucks işgali deneyimine, "prefigüratizm", yani "karşı-işgal" alanının yeni toplumun bir "nüvesi" halinde örgütlenmesine kilitlenilmesi ve bu anlamda hareketin toplumsal ve siyasal ittifaklarını genişletecek stratejik hamlelerden ziyade bu "otonom" alanın ne pahasına olursa olsun savunulmasına sıkışılması, hareketin hareket kabiliyetini daraltılışının örnekleriydi.

Unutmayalım: Şu ya da bu eylem biçiminin devlet mekanizmasını şaşırtması ancak istisnaidir, geçicidir. Şaşırtıcı olmak adına ve geçmişteki başarıyı tekrar etmek için belli formlarda, eylem biçimlerinde takıntılı denecek şekilde ısrarcı olmak, ani biçim değişikliklerine ve yeni araçların seferber edilmesine hazırlıksız olmak düşeceğimiz ciddi bir hata olacaktır. Mesela hareketin belli bir evresine, forumların yaygınlaştığı momente denk düşen "yataylığı", yani yatay karar alma mekanizmalarını her şart ve koşul altında geçerli olan ve neredeyse kurtuluşumuzun teminatı olacak "maymuncuk" derecesine çıkartırsak hareketin bir başka evresinde pekâlâ afallayabiliriz. Mücadele biçim ve yöntemlerini fetişleştiren bir tarz, mizahın ve yaratıcılığın bize nasıl olsa ilanihaye yeteceğini sanmak, hareketin hareket kabiliyetini ortadan kaldırabilir. Nihayetinde kalıcı olan, toplumsal mücadelelerin örgütlülüğü, sürekli (bazen rutin), çok zaman iğneyle kuyu kazarcasına devam eden (kimi zaman sıkıcı) faaliyetidir.

Forumların geleceği

Forumlar nereye ve nasıl evrilebilir? Bu sorunun (hele hele böyle bir yazıda ortaya konabilecek) öyle kolay bir cevabı yok elbette. Gezi Parkı'nın zorbalıkla tahliyesinin ardından serpilen ve yayılan forumlar, hareketin muhtemel bir kısmi geri çekilişiyle beraber kitlesellik ve canlılıklarını kaybedebilirler. Bir dizi yerel forumun zaman içerisinde işlevsizleşmesi gibi bir durumla karşılaşmamız hiç de şaşırtıcı olmayacaktır. Forumlar yoğun bir gündelik angajman ve katılımı teşvik eden yapılarıyla yüksek bir politizasyon düzeyinin muhafazası-

na bağlılar. Gezi Direnişinin hararetinin zaman içerisinde dinmesi, bu yüksek politizasyon düzeyinin devam ettirilmesini sorunlu hale getirecektir. Bu olasılık demoralizasyona sebep olmamalı. Önümüzde toplumsal kabarışların kısmi geri çekilişlerle yer değiştirdiği uzun bir dönem var. Dolayısıyla olası bir kısmi geri çekilişte forumların işlev ve etkilerini yitirmeleri durumunda dahi forumların bu evrede şekillenen bilgi ve deneyimi, bir sonraki yükseliş döneminde devreye girecektir. Dahası geri çekiliş evresinde dahi bir kısım daha gelişkin forumun etki ve kapsamlarındaki görece azalmayla dahi olsa var kalması, süreklileşmesi olası. Bu durum, süreklilik kazanabilen bu forumların olası bir kabarış momentinde diğer forumların yeniden şekillenmesini tetikleyen bir işlev görmesi anlamına gelecektir.

Forumların yerel mücadele odakları olarak süreklileşmesi, onların mahalli ihtiyaç ve taleplere cevap verebilen yapılar halini alabilmesiyle mümkün. Bunun sihirli bir reçetesi yok elbette. Ancak "büyük" siyasete kilitlenmiş forumların kendilerini idame ettirebilmeleri güç görünüyor. Ancak yerelle sağlam ve kalıcı ilişkiler kurabilen, yerelde somut ihtiyaçlara yanıt üretebilen, yerel düzeyde güç ilişkilerini etkileyebilen yapılar işlevlerini sürdürebileceklerdir. Toplumsal dayanışma pratikleri bu yolda hiç küçümsenmemesi gereken mecralardan biri. Bir kreşle, bir takas pazarıyla, bir sosyal mutfakla bütünleşebilen forumların süreklileşmesi elbette daha yüksek bir olasılık olacaktır. Forumların yerelleşmesinden sadece coğrafi yaygınlaşmayı anlamamak gerekiyor. Forum biçiminin işyerlerine ve okullara, kampüslere taşınabilmesi kritik bir önem taşıyor. Önümüzdeki süreçte bu yönde bir genişleme söz konusu olabilir. Dahası "tematik forumlar" aracılığıyla çeşitli sosyal direniş ve mücadeleleri ortak sorun alanları etrafında bir araya getirmek mümkün ve anlamlı görünüyor. Kısacası forumları mevcut ve potansiyel sosyal hareketler için bir kaldıraç olarak işlevlendirmek gerekiyor.

Bu süreçte forumları sermayenin yeni ve kapsamlı "çitleme" harekâtı karşısında, toplumsal mücadele ve direniş pratiklerini müşterekleri temelinde ve yerelde biraraya getiren, yani basitçe yan yana gelişi ya da aritmetik bir toplamı değil, harmanlanmayı ve bütünleşik bir mücadeleyi önüne koyan birleşik eylem zeminleri olarak inşası temel hedefimiz olmalı. Sendikal bürokrasilerin ya da oda yönetimlerinin kısıtlarını aşan birleşik eylem zeminleri temelinde bir derlenme faaliyeti mevcudun muhafazasını değil, mevcutta aşağıdan ve kökten bir yenilenmeyi önüne koymalı. Bu birleşik eylem ve tartışma zeminlerinin, yani forumların, sosyalist hareketin fetret dönemine has politik ve örgütsel karmaşa ve parçalanmayı sadeleştirecek bir biçimde işlevli kılmak pekâlâ mümkün olabilir. Acil ve yakıcı talepler etrafında yürütülebilecek ortak faaliyetler, aşağıdan bir derlenmeye pozitif girdi oluşturabilir. Bu tarz birleşik eylem zeminlerini emekçi ve ezilenlerin kendi hayatları üzerindeki denetimlerini artıracak, onların kolektif eylem ve örgütlenme kapasitelerinde artışa yol açacak bir biçimde tasarlamak kritik önemde.

Forumları birleşik tartışma ve eylem zeminleri olarak örgütlemek derken kastedilen mutat basın açıklamaları yahut protesto eylemleriyle yetinen birliktelikler, platformlar, bloklar, çatılar vs. değil. Forumların kuru propagandadan ziyade siyasal ve sosyal müdahaleyi mümkün kılacak araç ve mecralar olarak inşasını gözetmeliyiz. Siyasi kümelerin forumları bir ajitasyon kürsüsü olarak görmeleri, kendi kampanya ya da siyasal faaliyetlerinin duyurulduğu bir zeminden ibaret saymaları, forumların toplumsal mücadeleler ve sosyalist hareket açısından taşıdığı potansiyelleri hor görmek anlamını taşıyacaktır. Oysa birleşik tartışma, eylem ve dayanışma zeminleri olarak forumların hedefi, a) parçalı mücadeleler arasında önce iletişim, koordinasyon ve deneyim paylaşımını, giderek de bunlar arasında bir harmanlanmayı mümkün kılmak ve b) emekçi ve ezilenlerin kendi kendini örgütleme ve eyleme kapasitesinde bir artışa imkân vermek olmalı. Özellikle ikinci husus, yani alt sınıfların kendi kaderlerine sahip çıkma güçlerinde bir artışın mecralarını oluşturacak eylem ve dayanışma zeminlerinin inşası kritik önemde. Forumlar tam da böylesi zeminlerin bir prototipi aslında. Böylesi mecraların yaratılması, forumlar gibi varolanların geliştirilmesi halinde, sosyalist hareketin bu mecralar aracılığıyla kendini yenileyebilmek imkân ve kapasitesinde ciddi bir artış söz konusu olabilecektir.

Demokrasi ve sosyalizm

Forumlara dair tartışmaya demokrasi meselesinin neden günümüzde sosyal mücadelelerin temel bir teması halini aldığı ve dolayısıyla forum ya da halk meclislerinin neden birbirinden farklı coğrafyalardaki birçok farklı direnişte karşımıza çıktığı hususuyla başladık. O halde demokrasinin, yani aşağıdakilerin-ezilenlerin kendi kaderlerine sahip çıkma enerjilerindeki artışın neden sosyalistler açısından daima temel bir mesele olduğu hususunda kısa bir hatırlatmayla bitirelim. Demokrasiyi sosyalizme dışsal bir husus ya da sosyalizmin bir ön "aşaması" olarak gören yaygın yanlış kanaatin tersine demokrasiyle, yani ezilen geniş yığınların kendi kurtuluşlarının öznesi olması mücadelesiyle sosyalizm arasındaki içsel ilişkiyi tekrar tekrar vurgulamakta yarar var. "İşçi sınıfının kurtuluşu kendi eseri olacaktır" ifadesi bir "klişe" gibi görünse de Marksizmi onun öncesindeki ve elbet sonrasındaki bir dizi "yukarıdan sosyalizm" anlayışından ayıran temel önemde bir vurgudur. Marksist sosyalizm anlayışı, pedagog reformcu ya da "işçi babalarının" halka bahşettiği bir nizama değil, proletaryanın kendi kendisini kurtarma-özgürleştirme-yönetme perspektifine referans verir. Hareket noktası, işçilerin kendi kendini yönetme ve örgütleme deneyimi ve kapasitesidir. Komünist Manifesto'nun bir başka meşhur ifadesini hatırlayalım bu noktada: "İşçi sınıfının devrimde atacağı ilk adım, proletaryayı hâkim sınıf haline getirmek, demokrasi savaşını kazanmaktır." Yani demokrasi savaşını kazanmak proletaryayı hâkim sınıf konumuna getirmek, daha tasvir edici bir ifadeyle proletaryayı kendi kendini yönetir kılmak anlamına gelir.

Dolayısıyla Marx'la birlikte sosyalizm iyiniyetli mütefekkirlerin gelecek güneşli güzel günlere ilişkin bir proje ya da bir "ütopyası" olmaktan çıkar, toplumun büyük çoğunluğunu oluşturan bir sınıfın kendi kendisini özgürleştirme praksisinin/mücadelesinin adı halini alır. Bu anlamda demokrasi, yani aşağıdakilerin kendi kendilerini yönetme kabiliyetleri sosyalizmin bir sonucu değil, onun bir koşulu halini alır. Karayipli devrimci Marksist C.L.R. James, "sosyalizm için mücadele proleter demokrasisi için mücadeledir. Proleter demokrasisi sosyalizmin taçlanması değildir. Sosyalizm proleter demokrasisinin bir sonucudur. Proletarya ve geniş halk yığınları seferber olduğu ölçüde sosyalist devrim gelişir. Proletarya kendini eyleyen bir güç olarak kendi komiteleri, sendikaları, partileri ve diğer örgütlenmeleri aracılığıyla mobilize eder." Yani demokrasi sosyalist mücadele açısından bir form ya da bir netice değil, bilakis kurucu, tayin edici bir öğedir.

Neoliberal bağlamda demokrasi mücadelesi açısından muhtaç olduğumuz kudret, işte "damarlarımızdaki asil kan" değil de devrimci Marksist geleneğin bu vurgusudur. Ezilenlerin ve emekçilerin kendi hayatları üzerindeki kolektif güçlerini artırmaya ve dolayısıyla alt sınıfların yıpranmış kolektif özgüvenlerini tamire dönük sistemli faaliyet, neoliberal kapitalizm bağlamında demokrasi mücadelesinin merkezi öğesidir. Hak ve özgürlüklerin devlete karşı korunması elbette demokrasi mücadelesinin bir parçasıdır; ancak bu merkezi olmayan bir unsurdur. Demokrasi savaşının kazanılacağı esas muharebe meydanı, muhtemel bir yeni anayasaya konulacak şu veya öteki maddeden ziyade, "büyük" siyaset arenasından görece uzakta, "aşağıda" cereyan eden, olduğu ve olabildiği kadarıyla toplumsal mücadele ve direnişler içerisinde kitlelerin kendi kendilerini örgütleme ve kendi kaderlerine sahip çıkma enerjilerinde ve güçlerinde yaşanacak artışlardır. Demokrasi mücadelesi esas itibariyle bu alanda verilmelidir. İşte Gezi Direnişi bize bu alanda daha önce sahip olmadığımız, sahip olmayı düşünemeyeceğimiz bir mecra kazandırdı. Forumlar yerel karar organları ve dayanışma-eylem zeminleri olarak kitlelerin mahalli düzeyde kendi kendilerini örgütleme egzersizlerine giriştikleri alanlar. Bu zeminlerin çoğalması ve kalıcılaşması, bu ülkedeki bütün toplumsal mücadelelere ve özgürlük-eşitlik arayışına muazzam bir güç katacaktır. "Bu daha başlangıç" derken kastettiğimiz tam da bu olmalı...

gazi'den gezi'ye

Ercüment Akdeniz

1995'in Martıydı.

Akşam karanlığında kimliği belirsiz bir otomobilden uzanan namlular İsmetpaşa Caddesi üzerindeki pastane ve kahvehaneleri taramıştı. Alevi bir dedenin de katledildiği bu olayın ardından çoğunluğu Alevi olan Gazi halkı, öfkesini haykırmak için sokaklara çıkmıştı.

Erdal İnönü Başbakan Yardımcısıydı; DYP-SHP-ANAP koalisyonunun Başbakanı Tansu Çiller'di. Necdet Menzir İstanbul Emniyet Müdürlüğü, Mehmet Ağar da Emniyet Genel Müdürlüğü yapıyordu. Susurluk kazasının ardından kontrgerilla ilişkileri iyice açığa çıkan Hüseyin Kocadağ ise bu dönemde, İstanbul Emniyetinde Terörle Mücadele Emniyet Müdür Yardımcısıydı. Susurluk kazasından cesedi çıkan Kocadağ, öncesinde Alevi kimliği ile Alevileri maniple etmeye çalışıyordu.

Karanlık güçler, Gazi'den başlayarak halkları birbirine düşürecek büyük bir tezgâh tertiplemişlerdi. Gazi'den Ümraniye'ye kadar sokaklara dökülen halkın üzerine yağdırılan polis kurşunları, sadece 'gizli güçlerin' değil devletin de tutumunu açıkça yansıtmış oluyordu. Tarihe "Gazi Katliamı" olarak geçen bu olaylarda 17 yurttaş hayatını kaybetmiş ve yüzlerce insan yaralanmıştı.

12 Mart 1995 katliamı sırasında devlet halkı yatıştırmak ve ek tedbirler almak için bu kez askeri bölgeye çağırdı. Dönemi yaşayanlar bu durumu dramatik bir olay olarak tanımlıyorlar. Çünkü gerçekten de askerlerin gelmesiyle, olayların yatışması, polisin geri çekilmesi ve halkın cenazelerini kaldırması birbirine paralel gelişmişti. Halbuki askeri güçler polise karşı halkı koruyan bir güç değildi. Tersine, asker gerekirse daha büyük bir şiddet uygulamak ve halkı bastırmak üzere cadde ve sokakları tutmuştu.

İktidar ortağı CHP ise katliamı engelleyecek kudreti kendinde bulamamıştı!

CHP iktidar ortağı bir parti olsa da Gazi'de oylarını korumayı başardı. Yer yer oylarını daha da arttırdığı dönemler oldu. 93'teki Sivas Katliamından sonra

da böyle olmuştu. Evet, CHP'nin tutumuna rağmen Alevilerin oy desteği bir biçimde yeniden CHP'de toplanıyordu. Kabinedeki CHP'liler, bu katliamlar karşısındaki sorumluluklarını 'hafifletmek' üzere mealen şöyle söylüyorlardı: "Ne yapalım canım, bizde kültür bakanlığı gibi etkisiz bakanlıklar var, İçişleri vb bakanlıklar bizde değil ki! Ondan bir şey yapamıyoruz"!

AKP'nin 2002'de iktidara gelmesiyle "şeriat korkusu" daha da büyütüldü ve Alevi oyları bir kez daha CHP'de toplandı.

Gazi'de haziran

2013 Mayısı'nın son günlerinde Gezi Parkı projesinin iptal edilmesi için parkta nöbet tutan insanlar büyük bir şafak operasyonuyla uyandırıldılar; yerlerde sürüklendiler, çadırları söküldü ve kitapları yakıldı. Bu görüntülerin ardından önce binler, sonra yüz binler ve ilerleyen günlerde milyonlar sokaklara aktı. Cumhuriyet tarihinde eşi benzeri görülmemiş bir halk direnişi başlamıştı. Elbette Gezi Parkı'na yapılan baskın, bardağı taşıran son damla olmuş ve düzenden canı yanmış tüm muhalif güçler yan yana gelerek meydanları doldurmuştu.

İstanbul'da Taksim merkezli gelişen gösteriler kısa zamanda kentin mahallelerini de içine aldı. Türkiye çapında 79 il sokağa çıkmıştı. Yaşam tarzına müdahale edilmesinden rahatsızlık duyan insanlar Nişantaşı'ndan, Maçka'dan, Beşiktaş'tan, Kadıköy'den alanlara çıkıyordu. Yani kentin orta sınıf kesimleri meydanları dolduruyordu. Kenar ve yoksul mahallelere gittikçe bu tablo biraz değişiyordu. Zira yoksul mahallelerde daha çok Aleviler ve ötekileştirilmiş diğer kesimler sokaktaydı. Eylemlerin start vermesiyle birlikte gözler çok doğaldır ki Gazi Mahallesi'ne çevrildi. Eylem ve direnişi bir tecrübeye çevirmiş olan bu mahalle acaba sürece nasıl katılacaktı?

Gazi'de başlangıçta Alevisiyle Sünnisiyle karma bir topluluğun eylemlere rengini verdiği söylenebilir. Öyle ki ilk günlerde bayrağını kapıp gelen milliyetçiler de İstiklal Marşı okuyarak direnişe dahil oldular. Daha çok Balkan göçmenlerinin yaşadığı Gaziosmanpaşa merkezde ve Yıldırım Mahallesi gibi yerleşim birimlerinde de yürüyenler, Alevilerin dışında milliyetçiliğin ya da ulusalcılığın etkisinde olan insanlardı. Fakat ikinciler birkaç gün sonra hızla geri çekilerek eylemlere son verdiler. Bunda hükümetin ve Başbakan'ın maniplatif propagandaları etkili oldu. Kimi yerlerde Kürtlerin kendi simgeleriyle yürümesine tahammül edemeyip çekilenler de oldu.

'Dokuz altı yollarında...'

Gazi Mahallesi Alevi kimliği öne çıkan, nüfusu 150 bin civarında bir işçi emekçi mahallesidir. Sabahın erken saatlerinde yollara düşen emekçiler kentin fabrikalarında ömür törpülemeye giderken, emekçi kadınların bir bölümü de zengin

semtlere temizlik işi yapmaya giderler. İşçi gençler her ne kadar 'dokuz altı yollarında' şarkısını sevseler de çoğunlukla daha erken çıkıp daha geç eve dönerler.

Gezi ile başlayan eylem sürecinde ilginç bir durum yaşandı. Bir benzetme yaparsak; dokuz altı yollarında işe gidenler aslında gündelik hayatlarına devam ettiler. Akşam saat dokuzu bulduğunda ise her gün ama her gün mahallede yürüyüşler yapıldı. Tavasını ve tenceresini alarak, gürültü çıkararak sokaklara dökülenler Gezi Parkı Direnişini ayakta tutmak için direnmeyi kendilerine temel amaç edinmişlerdi. Yaşlısı genci, kadını erkeğiyle on binlerce Gazili Eski Karakol Durağında buluşup hemen her gün Cemevine doğru yürüdü.

Sayıları 50 bine ulaşan Gazililer Cemevinin önüne geldiklerinde halaylarla, marşlarla gösterilerini sürdürüyorlardı. 100 metre ileride bulunan yeni polis karakolunun önüne yığılmış TOMA'lar, akrepler ve panzerler ise karakolu korumaya çalışıyordu. Çünkü on binlerin önünde yer alan yüzlerce genç ve çocuk polisle çatışıyordu. Arkada ve gaz bombardımanı altında halayların, önde ise çatışmaların saatlerce sürdüğü ilginç bir eylemdi bu. Bu manzara Gezi Direnişi boyunca Gazi'de hemen her gün görüldü. Gazi Mahallesi'ne yakın Esentepe Mahallesi'nin Romanları da bu eylemlere kendi tarzlarıyla katılmış; kendi bulundukları yerden bir güzergâh çizerek karakolu zorlamışlardı. Yani polisle sorunu olan çeşitli kesimleri de birleştirmişti bu eylemler.

Akşam dokuzda başlayan eylemler gece ikiye, üçe kadar sürüyor ve hatta bazı günler sabah altılara kadar uzuyordu! Dokuz altı yollarından sonra gençler bu kez gece dokuz altı eylem 'mesaisine' başlıyorlardı.

Gençler Taksim'de anneler Gazi'de...

Gazi'de eylemlere katılanların yarısını kadınlar oluşturuyordu. Bu çok dikkat çeken bir orandı. Öyle ki yürüyemeyecek kadar yaşlı ve ayağını yerde sürüyerek eyleme geleninden, hamilesine, kucağında çocuklusuna kadar çok geniş bir kadın kitlesi bu eylemlere katıldı. Çünkü kadınlar AKP iktidarıyla gelen baskılara, kısıtlamalara karşı öfkeliydiler. Yaşam tarzına müdahalede en çok kendilerinin hedefe koyulduklarını dile getiren kadınlar, iktidarın elini üzerlerinden çekmesini istiyorlardı. Devlet eliyle yürütülen Sünnileştirme politikaları ve mezhep baskıları da Alevi kadınların özgürlüğüne yönelik çok ciddi bir tehdit olarak algılanıyordu.

'Gazi, sokağa çıkanı sever' diyor mahalleliler... Gazi Direnişinde gençler kitlesel olarak yer almasına karşın çoğu Taksim'deki direnişe katılmıştı. Yani Gazi'de sokağa çıkanların çocukları çoğunlukla Taksim-Gezi'de direniyordu! Anneleri de çocuklarına destek olmak ve taleplerini haykırmak için sokaktaydı. Kadınlarla gençler arasında işte böyle bir duygu köprüsü oluşmuştu.

Öfke polise yöneldi

12 Mart Katliamından sonra devlet şiddeti Gazi'de karakolla özdeşleştirilmiştir. Mahallenin en dinamik kesimini oluşturan gençlerde bu duygu ve tepki çok yoğundur.

1995'ten bugüne kadar da mahallenin hem demografik hem etnik hem de sosyolojik yapısı ciddi bir değişime uğradı. Bölgedeki savaştan kaçıp gelen Kürtler Gazi'de ciddi bir nüfus oluşturarak yüzde 35-40'lara ulaştı. Öte yandan Gazi Mahallesi ilçe sınırları içinde içkiye ruhsat verilen tek mahalle olarak dışarıdan 'müşteri' çekmeye başladı. Peş peşe açılan barlar mahallenin huzurunu kaçırmaya yeterliydi. Uyuşturucu kullanımı yaygınlaşırken uyuşturucu kullananların yaşı ilkokul düzeyine düştü. Bu kirli işleri kâr kapısı olarak gören suç şebekeleri Gazi Mahallesini adeta bir üs olarak seçtiler. İşsiz ve yoksul gençler çetelerin tuzağına düşerek sokaklarda köşe başlarını tutmaya başladı. Çete savaşları artık mahallede olağan hale gelirken neredeyse her ay bir genç canından oldu.

Gazi'de halk bütün bu çete, mafya, uyuşturucu ve yozlaştırma faaliyetinin sistem tarafından bilinçli olarak örgütlendiğini ya da en azından devletin bütün bunlara göz yumduğunu düşünüyor. Bu işlerden artık bıkmış ve çocukları için endişe duyan aileler de polisi bu işlere yol vermekle suçluyor. Mahallenin her yerinde MOBESE kamerası olmasına ve telefon dinlemelerine rağmen suç çetelerinin üzerine gidilmemesinde polisin rolü olduğunu düşünüyorlar. Onlara göre polis tüm bu suç şebekelerini tanıyor ama üzerine gitmiyor. Böylece adeta mahalle cezalandırılıyor! Mahalle sakinleri "Bir devrimci aransa bir saat sürmeden yakalamasını biliyorlar ama hırsızı, uyuşturucu tacirini, haraç keseni nasıl oluyorsa bulmak işlerine gelmiyor!" diye sitem ediyor. Gezi'ye destek eylemleri sürecinde bir Tekel bayisi hırsızlar tarafından soyuldu. Esnaf polise gittiğinde ise şu yanıtı aldığını söyledi: "Siz bu eylemleri yaparken düşünseydiniz, size bu işler (soygun) az bile!"

Dolayısıyla Gazi'de bu kapsamda bir halk eyleminin açığa çıkmasında, çeteleşmeye ve mahallenin elden gitmesine karşı biriken tepki de vardı. Burada mahalleli, polisi özel olarak sorumlu tutuyor ve tepkiler ister istemez polise yöneliyordu.

'Taksim'in direnen kolu'

Haziran Direnişi boyunca yurt çapında çok ilginç eylem biçimleri ortaya çıktı. Bu eylem biçimleri, kitle hareketi ve kitle direnişi geleneği bakımından da yeni tecrübeler kazandırdı. Bu eylem türlerinden belki de en etkili olanı, yol kesme eylemleriydi.

Gezi'ye destek için Anadolu yakasında, çeşitli ilçelerden yola çıkan kitleler bir büyük nehrin kolları gibi birleştiler ve yolları keserek Taksim'e doğru yürüdüler. Bu öylesine büyük bir eylemdi ki sabahın beşinde Boğaz Köprüsünü kapatarak yürüyen

on binlerin görüntüsü, tüm dünya medyasını hayretler içinde bırakmıştı! Haziran Direnişinin ilerleyen günlerinde bu eylem türünü benimseyen Gazi Mahallesi de yola düşerek on binler halinde otobanı trafiğe kapattı. Bir keresinde otobana yürüyen halkı durdurmayı düşünen polis ekipleri sonunda geri çekilmek zorunda kaldı. Taksim'e yürümekle Gazi'ye dönmek arasında bir tartışma yürüten eylemciler, hedef olarak kendilerine Karayolları Mahallesini seçmişlerdi. Böylelikle eylemlere pek de aktif katılmayan Kürtler kazanılmış olacaktı. Ama polisin gaz bombalı müdahalesinin ardından kitle Gazi Mahallesine geri dönmek zorunda kaldı.

Gazi gibi diğer direnen mahallelerin de temel amacı Gezi'yi ayakta tutmaktı. Beylikdüzü'nden Gazi'ye kadar uzanan otoban eylemlerinde, trafiği felç etme gayreti kadar Gezi'ye müdahaleye giden kolluk kuvvetlerine yolu kapatmak amacı da vardı!

Gazililer o günleri değerlendirirken "Taksim düşmeseydi Gazi de devam ederdi" diyor ve ekliyorlar: "Gazi, Taksim'in direnen bir koluydu!"

Alevileri yok sayamayacaklar

Gazi Mahallesi'nde Alevi kimliğinin öne çıkmasına ve 'gelişen' şeriatçılık karşısında bir tedirginlik yaşanmasına karşın; Türk ulusalcılığının pirim yaptığı söylenemez. Nitekim daha önce düzenlenen 'Cumhuriyet Mitingleri' de Gazi'de taban bulamamıştı.

Gezi eylemlerinden sonra mahallenin kahve köşelerinde haber izleyen yaşlılardan şunları duymak da mümkün oldu;

Atatürk Cumhuriyeti'ni yıkmak istiyorlar!
AKP, askeriyeyi de ele geçirdi!
AKP gidecekti olmadı ama iktidar yara aldı.
Artık kim gelirse gelsin, Alevileri yok sayamayacaklar!

Haber bültenlerine yansıyan "Ergenekon Duruşması" ve mahkemenin verdiği kararlarla ilgili de çeşitli tartışmalar yürütüldü. Kimi mahalleliler, Gazi Katliamı ve kontrgerilla ile adı anılan Veli Küçük gibiler için verilen kararlara 'iyi oldu' derken, kimileri de Tuncay Özkan ve Mustafa Balbay gibi isimlerin haksızlığa uğradığını düşünüyordu. Ama hemen her Gazili'ye, katliamla adı anılan Tansu Çiller, Mehmet Ağar, Necdet Menzir ve Yeşil gibi isimlerin bu dava kapsamına alınmaması kontrgerillanın hâlâ korunduğunu düşündürtüyordu. Yani AKP hükümeti kontrgerillanın üzerine gidemeyen, onu koruyan bir hükümetti.

Kürtler ve Aleviler

Alevi oylarının büyük bölümünün AKP ve diğer dinci akımlar karşısında CHP'de biriktiği bir gerçek olmasına karşın Gazi'de Kürt özgürlük mücadelesine belirli bir ilginin de olduğunun altını çizmek gerekir. Gerek BDP gerekse Blok olarak

girilen seçimlerde Alevilerden Kürtlere ve Kürtlerin içinde yer aldığı seçim birliklerine belirli bir oy desteği verilmiştir.

1995 Gazi Katliamında mahalledeki Kürtlerin nüfusu bugünkü kadar yoğun değildi, bu nedenle de Kürtlerin eylemlere katılımı bir tartışma konusu olmamıştı. Ama Gezi eylemleriyle birlikte Kürtlerin bu sürece katılma biçimi Aleviler arasında bir tartışma konusu oldu.

Mahalledeki Aleviler Kürtlerin eylemlere başta kitlesel katılmamalarını hep sitemle andılar. Direnişin ilerleyen günlerinde bir grup Kürt gencinin kendi flamalarıyla eyleme katılması da eleştirisi konusu yapıldı. Bu dönemde mahalledeki Kürtler de "Türk Ulusalcıları bu eylemleri istismar etmek istiyor, Kürtlerle Ulusalcı güçler yan yana gelmez; barış süreci zarar görebilir, yoksa Kürtler hiçbir zaman mücadeleden kaçmaz" gibi değerlendirmeler yaptılar.

Fakat bütün bu tartışmalar içinde Kürtler, belirli oranda eylemlerin yükünü sırtladılar. Burada Alevilerin eleştiri konusu yaptığı şey, daha çok, Kürtlerin kitlesel bir katılımının olmamasıydı. Fakat Medeni Yıldırım'ın öldürüldüğü Lice katliamından sonra durum değişti. Gerçi bu katliam olduğunda Gezi eylemlerindeki kitlesellik artık kısmen geri düşmüştü ve Lice katliamıyla ile birlikte Kürtler eyleme oldukça kitlesel bir katılım sağlarken Alevi kitlesi de olabilen tüm gücüyle bu eyleme katıldı ve eylemde büyük bir kaynaşma sağlanmış oldu. Kadıköy'de, Taksim'de Lice için yapılan eylemler, nasıl Batının Kürt sorununu sahiplenmesi olarak algılandıysa, Lice eylemi Gazi'de Alevi halkının Kürtlerle kucaklaşması olarak anıldı.

Forumlar

Forumlar bir tartışma ve örgütlenme biçimi olarak Gazi'de pek büyük bir karşılık bulmadı. Gazi halkı daha çok eylemlere rağbet gösterirken forumlar aynı ilgiyi görmedi. Halk kendi derneklerinde, kahvelerinde, Cemevlerinde toplanarak zaten tartışıyordu.

İlerleyen günlerde, Gazi Dayanışma Platformu bir karar alarak forumları Gazi'nin her mahallesinde ayrı ayrı yapmaya başladı. Bu forumlar o mahallenin yerel sorunlarının da tartışıldığı bir platform haline gelerek canlandı. Örneğin bir mahallede baz istasyonu sorunu öne çıkarken, başka bir mahallede çeteleşme sorunu tartışıldı.

Forumlarda hemen her kesim söz alarak sorunlarını anlattı. Aleviler daha çok hükümetin Suriye politikasını eleştirdi. Konuşmalarda Esad savunuculuğu yoktu. "Erdoğan kendi Alevilerine acımıyor ki orada ne yapacağı belli değil" gibi tepkiler dile getirildi. Hatay Alevilerine sempati arttı; ki daha önce Hatay Alevilerini bilmeyenler çoktu.

Suriye'de Kürtlerin ve Alevilerin ÖSO'ya ve benzer gerici güçlere karşı verdiği mücadele, bu süreçte duygusal olarak mahalledeki Alevileri ve Kürtleri birbiri-

ne yaklaştırdı. Mahallede BDP Milletvekili Sabahat Tuncel ve HUBYAR Derneği başkanı Ali Kenanoğlu'nun katılımıyla düzenlenen panel, Alevi ve Kürtlerdeki ortaklaşan duyguyu pekiştirdi.

Sonuç olarak

"Gezi Direnişindeki Gazi ile 12 Mart '95'teki Gazi arasında nasıl bir fark var?" diye sorduğunuzda bir mahalleliden "Gezi daha politikti" diye yanıt alabilirsiniz. Çünkü 95'teki katliam daha çok bir Alevi katliamı olarak algılanmış ve bütün Alevileri ayağa kaldırmıştı. Bu da demokrasi mücadelesi için çok önemliydi ve 95'te mahalleyi savunma refleksi öne geçmişti. Fakat Gezi sürecinde Gazililer bütün bir ülke için yürümüşlerdi. Bir mahalleliye göre ise Gezi Direnişinde "Gazililer 95'teki gibi yine bedel ödemeye hazırdı. "Tencere tava çalan kadınlar en önde yürüdüler ve bu durum onlar için de geçerli"ydi.

Gazi Direnişi, bu mahallenin öne çıkan özellikleri bakımından bütün bu sürecin önemli resimlerinden birini oluşturuyor. Hem sakinleri her zaman devlet şiddetinin en kristalize halini yaşayan hem de daha önce bir araya gelmemiş kesimlere sahip mahallede, bu kesimler eylem alanında birleşti ve "her yer Taksim her yer direniş" sloganının özel bir biçimde hayat bulduğu yerlerden biri oldu Gazi.

genç işçiler: 'artık biz de varız'

Arzu Erkan

"Gezi eylemlerine ve ardından mahallede yapılan forumlara katıldıktan sonra 'acaba ben ne yapıyorum? Bütün bir günü mü nasıl geçiriyorum?' diye düşünmeye başladım. Sabah altıda kalkıyorum kahvaltının ardından servise biniyorum. Saat sekiz buçukta işbaşı, akşam altıda işten çıkıyorum. Eve gel, duş al, yemeğini ye, sonra doğruca kahvehaneye. Bir iki arkadaşı görüyorum çok değil yarım saat sonra oyundan da sıkılıyorum; ne yapacaksın gidecek yer de yok. Alıyorsun bir iki bira, gidiyorsun parka biraz hoşbeş, gece olunca da eve geliyorsun, yatıyorsun. Ertesi gün de bir önceki günün tekrarı. 24 yaşındayım ve bütün hayatım böyle mi geçecek diye hayıflanmaya başladım. Hayatımda bir şeyler değişmeli artık. Eylemlerle fark ettim ki ne çok eksiğim, bilmediğim ne çok şey varmış. İnanır mısınız yıllar sonra ben kitap okumaya başladım. Öylesine mutluyum ki şimdi." Bu sözler petrokimya işkolunda taşeron bir şirkette çalışan Erkan isimli genç bir işçiye ait. Kocaeli'nin Körfez ilçesi Çamlıtepe Mahallesi'nde yaşıyor Erkan. Sivaslı, Alevi bir ailenin çocuğu. Çalıştığı fabrika Türkiye'nin ilk 500'ünde ilk sırada yer alsa da, lise mezunu olsa da Erkan'ın payına tıpkı mahallesinde yaşayan diğer akranları gibi taşeronda çalışmak düşmüş. Öyle basit de değil yaptığı iş. Her gün metrelerce yükseklikte, vinçlerle kaldırılan, her biri en az 500 kilo ağırlığındaki çelik boruların montajını yapıyor Erkan. Yaptığı işi anlatırken, an be an yaşadığı kaygı da sesine yansıyor "Emniyet kemeri takmadan çalışamazsın zaten. Metrelerce yüksekte binlerce kilo ağırlığındaki çelik boruları birbirine monte ediyorsun. Allah muhafaza vincin halatı kopsa ya da ne bileyim başın falan dönse onlarca metre yükseklikten yere çakılabilirsin ya da binlerce kilo ağırlığındaki çeliğin altında can verebilirsin."

Erkan'la, Gezi Parkı'na yapılan polis müdahalesinin ardından Körfez İlçe Çamlıtepe Mahallesi'nde yapılan eylemde tanıştık. İşten yorgun argın gelse de, fazla mesailer nedeniyle İzmit Merkez'de Cumhuriyet Parkı'nda yapılan eylemlere katılamasa da Erkan, Çamlıtepe'de yapılan eylemleri hiç kaçırmamış, hatta mahallesinde eylemleri bizzat örgütleyen 5-6 gençten biriymiş. Çamlıtepe

Mahallesi'nde eylemlere katılan gençlerin büyük çoğunluğu da tıpkı Erkan gibi taşeronlarda çalışan genç işçiler. Çoğunluğu lise mezunu, hatta bir bölümü yüksekokul mezunu olan bu gençler 2002 yılında iş yasasının değişmesi ile birlikte yaygınlaşan taşeron ve güvencesiz çalışma biçimlerine mahkûm edilmiş durumdalar. Hemen yanı başlarında Körfez'de faaliyet gösteren TÜPRAŞ gibi devasa şirketlerde kadrolu ve güvenceli çalışmanın kapıları artık kapalı onlara. Kadrolu işçi ile aynı işi yapsalar da onlardan çok daha düşük ücretle, iş güvenceleri taşeronun iki dudağı arasında, yarınından habersiz çalışmak durumundalar. Anlattıklarına göre kadrolu ve taşeron işçi arasındaki ayırım öylesine acımasız ki 'aynı servise binemez, hatta ve hatta kadrolu işçinin içtiği su sebilinden su bile içemez taşeron işçiler.'

Çoğunluğu Kürt ve Alevi ailelere mensup bu genç işçiler yaşamları boyunca iliklerine kadar hissettikleri 'ötekileştirmeyi' işyerinde tezgâh başında da hissettiklerini dile getiriyorlar. Eylemler süresince yan yana geldiğimiz genç işçilerin 'artık yeter hor görülmekten, itilip, kakılmaktan bıktık usandık' sözleri de bu isyanlarının nedenini ortaya koyuyor esasen.

Tamama yakını dar gelirli ailelere mensup bu gençlerin sadece kendileri değil babaları, diğer aile bireyleri ve akrabaları da taşeron işlerde çalışıyor. Çoğunlukla da aynı taşeronda. Evde, mahallede yaşadıkları baskı ve kimi zaman hor görülmeyi, yeri geliyor işyerinde de yaşıyorlar. Daha çok hemşehrilik ilişkileri aracılığıyla iş bulan, işe yerleştirilen gençler, çoğu zaman işyerinde yaşadıkları sorun ve sıkıntılara sırf akraba yanında çalıştıkları gerekçesi ile ses de çıkaramıyorlar.

Gezi eylemleri farklı toplumsal kesimlerden gençlerin 'tüm farklılıklarımızla biz de varız, buradayız, söz hakkı ve özgürlük istiyoruz' dediği eylemler oldu. Genç işçiler için de Gezi eylemlerinin anlamı tam da bu. Bu durumu tüm çıplaklığı ile katıldıkları forumlarda da ifade ediyorlar. Günlerce Körfez ilçesinin mahallelerini karış karış gezerek attıkları sloganlarla hükümetin uygulamalarını ve polisin şiddetini protesto eden genç işçiler, Esentepe ve Çamlıtepe mahallelerinde yapılan forumlara da eksiksiz katılıyorlar. Çalışma koşullarından da yakınıyor genç işçiler, güvencesizlikten de, ama en çok da sosyal ve kültürel hayatlarının olmamasından. Gençlerin kendi yeteneklerini keşfedecekleri, kendi düşüncelerini özgürce ifade edebilecekleri ve üretecekleri olanaklara sahip olamamasının nedenlerini tartışıyor ve birlikte çözüm yolları arıyorlar.

"Ne ailelerimiz ne de toplum bizim düşüncelerimize önem vermiyor. Bizler yokmuşuz gibi davranıyorlar. Eylemlere katıldığımız için 'artık kadrolu iş bulmayı unutun' diyen akrabalarımız bile var. Yaptığımız her şeyle, söylediğimiz her sözle hâlâ 'tehdit' gibi görülüyoruz" diyor forum öncesi yan yana geldiğimiz genç işçilerden biri. Forumlar ve forumlarda tartışılanlar, karar alma süreçlerine katılım ve özgürce fikirlerini ifade edebilme olanağı heyecanlandırmış genç işçileri. Forumlara gençliğin, özellikle de genç işçilerin katılımının son

derece önemli olduğu görüşündeler. Güvenceli iş, güvenli bir gelecek talebinin birkaç kişinin akraba, hısım aracılığıyla 'kadrolu' bir işe girerek çözülemeyeceğinin de farkındalar. Daha önce hiçbir eyleme katılmamış, herhangi bir demokratik talep için eylem yapan insanlara mesafeli yaklaşan genç işçiler Gezi eylemleri ile taleplerinin ancak ve ancak bir arada, ortak mücadele ile gerçekleşebileceğini de öğrendiklerini ifade ediyorlar. Henüz daha 22 yaşında Kerem isimli genç bir işçi "ben iş bulmuşum kadroya girmişim çözüm mü? Mahalledeki tüm gençler taşeronda ya da işsizse o zaman çözüm herkesin 'kadrolu' bir işte çalışması için mücadelede" sözleriyle eylemlerin bilince çıkardığı ortak mücadele duygusunu da ortaya koyuyor.

Forumlarla söyleme fırsatı buldukları her söz, alınan kararlar sonrası hayata geçirdikleri her eylem ve etkinlik, geleceğe daha bir güvenle bakmalarını sağlamış genç işçilerin. Kendi aralarındaki sohbetlerde bile umutsuzluk içeren, acaba, bakalım diye cümleler kuran arkadaşlarını hemen uyarır hale gelmişler. "Yapacağız, katılımın az ya da çok olmasına bakmayacağız. İnatçı ve ısrarlı olacağız. Forumlara devam edeceğiz. Gençliğin katılımı için ayrı forumlar yapacağız. Herkesi söz söyler, fikir üretir hale getireceğiz. En başta da ailelerimize, akrabalarımıza, mahallenin büyüklerine gençler olarak bir şeyler yapabileceğimizi göstereceğiz." Böyle diyor Erkan.

Erkan, Kerem, Mert, Doğuş, Erdal, Engin, Kadir... Öylesine umutlu ve öylesine heyecanlılar ki bu genç işçiler, onların heyecanından, gözlerindeki ışıltıdan etkilenmemek mümkün değil. Esentepe Mahallesinde katıldıkları forumların ardından Çamlıtepe'de işçi, işsiz, öğrenci gençlerin katılımıyla forumlar yaparak sorunlarını ve çözümünü birlikte tartışıyorlar. Söyleyecek sözleri çok ve uğraşları daha çok genci söz söyler hale getirmek. İddialı ve inatçılar 'artık biz de varız' diyorlar. Söyleyecek sözleri ve değiştireceklerine olan inançlarıyla genç işçiler dünden daha umutlular.

“her yer ada her yer direniş”: **istanbul adaları ve bozcaada bağlamında direnişin yerelliği ve evrenselliği**

Ulaş Başar Gezgin

“Her yer Taksim, her yer direniş” ve “bu, daha başlangıç; mücadeleye devam” sloganları, “faşizme karşı omuz omuza”, “direne direne kazanacağız”, “yaşasın halkların kardeşliği” vb. sloganlarından, Gezi Direnişine özgü olmalarıyla ayrılıyorlar. “Sık bakalım [...]” gibi direniş pratiğine yönelik sloganları bir yana bırakırsak, direnişin yerelliğini ve evrenselliğini bu iki sloganın özetlediğini söyleyebiliriz.

Ne demektir, “her yer Taksim, her yer direniş”? Öncelikle, slogan, Taksim’i merkeze koyuyor; onu bir direniş olarak tarifliyor. “Direniş” yerine, ısrarla “Gezi olayları” diyen muktedirlere, onların destekçilerine ve muktedir dilini kullandığını farketmeyen birçok muhalife, bunun bir ‘olay’ değil, ‘direniş’ olduğunu söylüyor. İkincisi, direniş, Taksim’de ateşlense de başka yerlerde de kıvılcımlar çaktığının, çakacağının ve çakması gerektiğinin bir ifadesi, bu altı sözcük. Sloganda, Taksim’e öncü rolü biçilmemekte. Her yerin Taksim olabileceği söyleniyor. Bu yönüyle, slogan, hiyerarşileri reddeden Gezi Direnişiyle uyumlu bir biçimde, yersel bir hiyerarşiyi de reddediyor (örneğin, kaynakların şehirler arasında dengesiz dağılması). Yersel hiyerarşiye reddiye, hem İstanbul’un çeşitli bölgelerinde, Lice’ye, Dikmen’e ve diğer direniş sahnelerine sahip çıkmak ve onlarla dayanışmak üzere uyarlanmış sloganlarla (“Her yer Lice/Dikmen her yer direniş”) hem de çeşitli küçük şehirlerde ve hatta köylerde atılan “her yer Taksim her yer direniş” sloganlarıyla karşılığını buluyor.

Gezi Direnişinde ve sonrasında, yerellikle evrensellik, içiçe geçmiş durumda. Bu açıdan, Gezi Direnişi, kitlesel olmasaydı bile ondan önce gelen direniş pratikle-

rinden ayrılacaktı. Gezi'dekilere yapılan vahşi polis saldırısı sonrası, dünyanın her yerinden gelen tepkiler değil yalnızca, Gezi'yi evrensel yapan. Bir kere, Gezi direnişçileri, Türkiye'nin en yoğun ve en ustaca internet kullananları. "Faiz lobisi" diye tutturan ve İslami duyarlılıklara ek olarak milliyetçi tabana yönelik duygu sömürüleri de yapan yabancı düşmanı başbakanın tersine, Gezi direnişçileri, asla yerli-yabancı ayrımı yapmadı, yapmıyor. Kimi 'liberal' yazarların yazıp çizdiği gibi, Gezi, milliyetçi ve ulusalcı bir kalkışma olsaydı; direnişçilerin yabancılara ve yabancı kurumlara yönelik saldırıda bulunmasını beklerdik. Oysa, bu türden tek bir saldırı bile olmadı. Gezi direnişçileri, yabancıları "ülkemizi karıştırmak isteyen provokatörler" olarak görmüyor; onlara dayanışılacak kardeş halklar olarak bakıyor. Taksim Meydanı'nda açılan Türk bayraklarına ek olarak, Brezilya bayrağının dalgalandırılması, bunun bir diğer örneği. Gezi'nin evrenselliği, dayanışma dışında, halkın iktidarı olma noktasında da ortaya çıkıyor. Direnişçiler, yerele kilitlenen mücadelelerin olduğu kadar, evrensele kilitlenip bu topraklarda kök salamamış hareketlerin de başarıya ulaşamayacağının farkında. İşte tam da bu noktada, bu yerel-evrensel boyutunu ele almak için, bir örnek olayı derinlemesine incelemek gerekli. Böylece, Bozcaada'ya geçiyoruz. Ama önce, İstanbul Adaları'nın forumlarını yorumlayalım.

Büyükada, Heybeliada, Kınalıada ve Burgazada'da park forumları

Polisin Gezi Parkı'nı vahşi bir biçimde işgal etmesinden sonra oluşturulan park forumları, ilk başlarda, İstanbul'daki yaklaşık 40 park dışında, pek de yaygın olmasa da (İstanbul'daki forum sayısı, İstanbul dışındaki toplam forum sayısına eşitti neredeyse; nüfusa oranlanırsa, dengesiz bir durum sözkonusu), yavaş yavaş küçük şehirleri ve ilçeleri de tetikledi. Ülkeye egemen kılınan kara iklimine karşı, adalar da forum yapmaya başladı. Büyükada, Heybeliada, Kınalıada ve Burgazada forumları sürüyor. Bu forumlarda, yerel sorunlar dikkat çekiyor. Büyükada forumundaki yerel taleplere bakalım örneğin (bkz. http://parklarbizim.blogspot.com/search/label/B%C3%BCy%C3%BCkada):

"- Çevre ve doğayı korumak bağlamında neler yapabileceğimiz tartışıldı. Öncelikle pet şişe ile satılan 5 litrelik suları almak yerine cam şişelerin satılmasına yönlendirme önerileri konuşuldu. Ayrıca özellikle kiraya verilen orman içindeki piknik alanlarında dikat çeken pet şişe ve çöplere çözümler önerildi. Bir katılımcımız, öncelikle, yürüyüş alanlarında, çöp kutularının olmamasını, acilen sık aralıklarla gerekli güzergahlara yerleştirilmesi gerektiğini önerdi.

(...)

- Vapur İskelesinin üstünde BELTUR'a ait işletmede,düğün kına vb organizasyonlarda yüksek volümlü müziğin önlemleri konuşulur iken, mesai saatinden sonra, hangi yetkili kuruma sorunu ileteceğimiz konusu tartışıldı.

[...]

- Bir diğer konu Kumsal'daki parkta yapılması planlanan bir trafo idi. Mevcut parkın işgali ve trafonun çevreye zararları konusunda gerekli bilgilendirme ve araştırma yapılması konuşuldu. Bir katılımcı bunu üstlendi. (Trafo oraya konulacaksa, trafonun elektronik etkisinin ölçümünün yapılması gerekiyor. Ayrıca en riskli olan toprak altındaki kablonun izolasyonu ve toprak altındaki kabul edilebilir derinlikte olup olmadığı araştırılmalı? Ayrıca o bölgede oturan insanların endişesi" sağlığımıza etkisi olur mu?) konuları konuşuldu.

Ayrıca, Büyükada, Heybeli, Burgaz ve Kınalı'da düzenlenen forumların belli periyotlarda, önceden tespit edilen bir adada topluca yapılmasının ayrı bir sinerji yaratacağı görüşü onaylandı. Haftalık periyotlarda dönüşümlü olarak uygulama yapılacak.

Tartışılan konulardan biri, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın yetkilerinin son derece genişletilmiş olmasının Adalardaki yapılaşmaya etkileri oldu. Bu konuda uzman ve adalı bir dostumuzdan bilgilendirme desteğinin alınmasına karar verildi."

Kınalıada forumunda ise iki yerel konu öne çıkıyor (bkz. http://parklarbizim.blogspot.com/search/label/Adalar):

"- Ada hayvanlarının durumu ve yapılabilecekler üzerinde konuşacağız. Ayrıca Sivriada'ya terk edilen hayvanları da gündemimize alıp daha genel bir Adalar forumuna yönlendireceğiz.

[...]

- Adanın ciddi bir sorunu olan iş saatleri dışında ambulans yokluğunu tartışacağız. Yine adalıların şezlonglarla ilgili sorunları üzerinde duracağız. Son olarak bir de cuma günkü Büyükada forumuna bir sözcü göndereceğiz."

Heybeliada forumunda, şunlar konuşuluyor (bkz. http://parklarbizim.blogspot.com/search/label/Heybeliada):

"- Hükümet tüm plan yetkilerini Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na vermek üzeredir. Yani kamuya ait yeşil alanlar ve sit alanları üzerindeki plan yapma yetkisi bundan sonra belediyeler ve koruma kurumları yerine Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nda olacaktır. Bu da orman alanlarının ve kıyıların çok daha kolay ve hızla betona dönüşmesine neden olacaktır.

- Kıyıların kullanımının temel insan hakkı olduğu, istenildiği gibi işgal edilemeyeceği.

- Forumlarda alınan notlar belediyelerle de paylaşılmalı.

- Heybeliada'nın önemli yapılarından Sanatoryum ve Ruhban Okulu'nun kapatılmasının ardından Deniz Lisesi'nin de kapatılma planları ile Ada, turizm adına boş bir macera alanına dönüşmüş durumdadır. Önümüzdeki yıllarda büyük rant projeleri tehlikesi altındadır.

- Vapur saatleri, özellikle her gün işe ve okula gidip gelen insanlar için bir problem. Vapur ve motor ücretleri de çok yüksek. Diğer adalarla birlikte ortak bir çalışma yapılmalı.

- Tüberküloz tedavi protokolünün değişmesi nedeniyle Sanatoryumun açılması şimdiki sağlık sistemi içinde imkansız. Bunun yanında kesin olmamakla birlikte Sanatoryumun haremlik-selamlık olarak kurulacak bir otel olarak değerlendirileceği belirtildi.

- Halk Kütüphanesi, Sanatoryum gibi korunması gerekli mekânlar için bir taraftan bilgi toplarken diğer taraftan o alanlarda eylemler yapılmalı.

- İlk eylem Halk Kütüphanesinin bahçesinin temizlenmesi, tarih 6 Temmuz 2013. Bu amaçla yaygın duyuru yapılması.

- Sahillerin parsellenmesi Orman ve Bayındırlık Bakanlıklarının kiralama sistemi ile gerçekleşiyor. Milli Emlak ve Belediye de zaman zaman işin içine giriyor. Belediye, Orman Bakanlığı'ndan ya da Milli Emlak'tan bir yer kiralıyor, ardından onu başka bir kuruluşa kiraya veriyor ve dolayısıyla para vermeden ne sahile ne ormana girilebiliyor.

- Kaymakam ile yapılan bir görüşme aktarıldı. Bu görüşmeye göre Kaymakam, adalıların bir "adalı kültürü" oluşturduğunu, kimseyi dinlemediklerini, adalıların yapılacak yeniliklere karşı çıktıklarını, örneğin adaların birbirine bağlanmasını, adaların İstanbul'a bağlanmasını istemediklerini söylüyor. Adaların boşalmasını tamamen bu nedenlere bağlıyor. Bunun üzerine kaymakama sorulan soru "Belediye'den aldığınız sağlık binasına 24 saat hizmet verecek sağlık ocağı sözü verdiğiniz halde neden yapmadığınızı açıklayacağınız yerde neden adalı kültüründen bahsediyorsunuz? İnsanların adaya gelmemelerinin asıl nedeni sağlık sorunu. Devlet vatandaşın sağlığını düşünmek zorunda. Biz Adalar'da sizin medeniyet anlayışınızı istemiyoruz. Araba istemiyoruz, İstanbul'a bağlanmak istemiyoruz." Bu soruya Kaymakamın yanıtı "hükümet politikası ne yapabilirim?" Yıllardır var olan politika: Adalarda nüfusu azaltmak, İstanbul'a bağlamak, daha sonra istedikleri gibi rant düzeni kurmak ve ormanların 4/1'ini inşaat alanı olarak kullanmak.

- İstanbul'un tamamı sit alanı olan tek ilçesi Adalar. Buna rağmen Yassıada sit alanından çıkartıldı ve turizm alanı ilan edildi. İtiraz için Adalar Belediyesi çalışma ve hazırlık yapıyor. Şehir Bölge Planlama da itiraz edecektir. 2 tane resmi itirazın yanında Ada halkı olarak da neler yapılabileceği düşünülmeli.

- Adanın ilk ve en önemli sorunu sağlık hizmeti. Doktor yok, sağlık ocağı 24 saat çalışmıyor. Kazalara müdahale yapılamamasının yanında aşı gibi temel hizmetler bile verilemiyor.

- Çocukların doğru dürüst okulları yok. Okullar arası ulaşım şartları çok kötü.

- Sağlık sorunları çalışma grubu, ulaşım sorunları çalışma grubu oluşturulmalı.

[...]

- Kınalıada'nın forumundan çıkan mesajın burada da uygulanması gerekliliğine değinildi. Doğayı koruma, kültürel mirasın önemi ve iletişim. Kamusal alanların varlığının ve katılımın önemi vurgulandı. Ada kütüphanesinin restore edilip yeniden açılması hakkında bilgi verildi. Bunun için 6 temmuza kadar imza toplanıldığı söylendi."

Şimdi, bu notları yerellik-evrensellik bağlamında yorumlayalım ve sonrasında Bozcaada'ya geçelim:

Ada forumlarının katılımcılarının yerellikle evrenselliğin içiçe geçtiğinin bilincinde olduğu görülüyor. Adaların imara açılması ve böylece Bakanlık'ın rant kapısı açması, katılımcılar tarafından tekil olaylar olarak değerlendirilmiyor. Bunlar tekil olaylar olmadığı için, mücadelenin de "her yer Taksim her yer direniş" ruhuyla her yerde olması gerekiyor. İkincisi, ada forumları, bir yandan kendi adasının derdine düşmüşken; bir yandan da, dört adanın (Büyükada, Heybeli, Burgaz ve Kınalı) ortak forum düzenlemesi, birbirlerine sözcü göndermeleri ve her bir adanın forumunda diğer adalarda konuşulanların anılması sözkonusu.

Forumlardan çıkan kimi talepler, belediye, esnaf ve halk üçgeninde sağlıklı ilişkiler kurulmasıyla karşılanabilecekken (örneğin; pet şişe yerine cam şişe satılması, yürüyüş alanlarına çöp kutusu konması, düğün salonundan gelen yüksek sesli müziğin önlenmesi, trafo sorunu, ada hayvanlarının durumu, ambulans yokluğu, şezlonglar, vapur saatleri ve ücretleri, halk kütüphanesi vb.); diğerleri, AKP'nin rantçı zihniyeti ve ona eşlik eden yeni rant sınıfı ortadan kaldırılmadıkça çözülemeyecek sorunlar (örneğin, adalardaki yapılaşma, apartmanlaşma, tokileşme, sit alanlarının yağması, yeşil alanlara saldırılar vb.) Bu kolay çözülebilecek sorunlar, aslında CHP de dahil bugün belediyeleri elinde tutan partilerin (birkaç başarılı örnek dışında) katılımcı olmadığını ve dolayısıyla halkın yönetime katılımı için gerekli olan yapıların oluşturulmadığını ya da bu yapılar var ise, işler durumda olmadığını gösteriyor. Aslında, bu, anlayan olursa, direnişe en yakın parti olarak bilinen CHP'nin belediyecilik anlayışı için bir silkinme olanağı sağlıyor. Bu ülkede, belediyeye kim gelirse gelsin (birkaç halkçı belediye dışında) rant projeleri uyguluyor. Ölçüleri açısından fark olsa da İstanbul'un ve İstanbul'un ilçelerinin ranta açılmasının Erdoğan'dan önce başladığını anımsatalım. Kolaylıkla çözülemeyen sorunlar için ise kimi adalarda, belediyelerin de durumdan hoşnut olmadıkları; ancak ellerinden birşey gelmediği söyleniyor sık sık. Aslında, Erdoğan'ın Topçu AVM'ye karışması ve Topbaş'ın silikleşmesi gibi örneklerde de ortaya çıktığı üzere (yabancı bir kanal, "Obama, tutup Los Angeles'taki bir AVM'nin açılıp açılmamasına karışabilir mi? Böyle saçmalık olur mu?" diye bildiriyordu şaşkınlığını), bu ülkede belediye olmak, varolan yasaların altında, bir demokrasi aldatmacasına dönüşüyor. Kaymakamla (notlarda anılan) konuşmadan da buna benzer bir sonuç çıkarılabilir.

Ada forumlarının bu bilince ulaşması ve yasal olan ve AKP'nin yasasıyla işleyen belediyeler yerine, meşru olan ve halkın katılımını esas alan park meclislerini ve mahallerde ise halk meclislerini asıl kırılma noktası olarak görmesi gerekiyor. Bu forumlarda, diğer forumlarda da olduğu gibi, sık sık 'söz' aşamasında kalınıyor; forumların kendini 'yetki'lendirmesi, 'karar' alması ve karar organlarını oluşturması, halkın 'iktidar' olması için bir zorunluluk.

Bozcaada'da foruma doğru

Bozcaada'da, adalı bir yazarın 30 Haziran 2013'te saat 19:00'da gerçekleşen imza günü etkinliği, adalıların yorumları ve kaygılarıyla, bir tür park forumuna dönüştü. Ancak, yaş ortalamasının yüksek olması ve Gezi Direnişinin, konuşmacıların çoğu için, birilerinden duydukları ya da televizyondan izledikleri bir olaydan öteye geçmemesi, birtakım aksaklıklar da doğurdu. Sık sık yinelendiği gibi, 90'lılara, diğer kuşakların direnme sorumluluklarını atmak pahasına, övgüler düzüldü. Ancak, onlar, orada zaten yoktu. Kendileri anlatsa daha iyi olurdu. Böylece, durum, direnişçilerin yürüyüş yaparken evlerinden tencere-tava çalanlara "gel, gel" tezahüratı yapması gibi, direnişçilere sempatiden onların bir parçası olmaya dönüşebilirdi.

Toplantıda, orta sınıf ve Beyaz Türk egemenliği vardı. Şarap diyarı Bozcaada'nın garsonları için, "cahiller, falanca şarabı söyledim, bilmiyorlar bile" gibi sözler edildi. Bozcaada'ya çalışmaya gelen Bayramiç köylüleri aşağılandı. Orta sınıf, alt sınıflardan çaldıkları eğitim hakkının bir ürünü olan bu duruma "adamızda kitle turizmi istemiyoruz; fazla kimse gelmesin adamıza" tarzı yorumlarla tuz biber ekti. Bunu muhalif olduğunu söyleyen ağızlardan dinleyince, etkisi kat kat artıyor.

Bozcaada, Avşa'nın tersine, adalıların kendisinin tüccarlaştığı, rantçı olduğu bir yer. Lokantalar ve oteller, fahiş fiyata. Rakamı yüksek bulup oradan ayrılmaya niyetlenirseniz, bir anda "bizim ucuz bir odamız daha vardı; onu söylemeyi unuttuk" diyorlar. Yine de insanlara sırt çevirmeden, "halka 'cahil' diyen bu beyaz Türkleri, biz direnişçiler olarak nasıl eğitebiliriz?" diye düşünmek gerekiyor. Eğitim şart; ama alt sınıflar için değil, beyaz Türkler için şart. Ya da belki Sakallı Celal'i anmalı burada: "Bu kadar cehalet ancak tahsille mümkündür." Ayrıca, adada evleri var diye; evleri dışındaki kamusal alanları da sahiplenmelerinin yanlış olduğunu, kamusal alanların ülkenin tüm vatandaşlarına ait olduğunu, ülkenin tüm vatandaşlarının adaya gelme hakkı olduğunu onlara zaman içinde anımsatmak gerekiyor. Bir yandan da herkesin birbirini tanıdığı, yoldan geçerken insanların birbirlerine ismen hitap ederek selam verdiği, birbirlerine sık sık "canım" dediklerini duyabileceğiniz, "saat 21:00 oldu, haydi alkışlıyoruz şimdi" diyerek sokakları arşınlayanları görebileceğiniz; yani yalnızca beyaz Türklerin değil; aynı zamanda dayanışmanın ve sanatın adası, Bozcaada. Yeri gelmişken, adalı sanatçı Cemil

Onay'ın sergisine dikkat çekelim (https://www.facebook.com/BozcaadaSanatGalerisi).

Bunun dışında, bu forum girişiminde aldığımız kısa notları paylaşalım:

- Adalılar, yapılaşmadan, otellerden ve apartmanlardan rahatsızlar. "Bunun için kaç kere toplandık, birşey çıkmadı; forum oluştursak neye yarar?" biçiminde umutsuz yorumlar yapıldı. Katılımcılar arasındaki gençler, bir konuğun önerisiyle, forum oluşturmak için, bu toplantıya katılanların iletişim bilgilerini topladılar; kendi aralarında #direnbozcaada ya da Bozcaada Dayanışması adıyla bir grup oluşturacaklarını ve forum notlarını herkes erişebilsin diye Parklar Bizim sitesine (bkz. http://parklarbizim.blogspot.com/) ulaştıracaklarını belirttiler.

- Bozcaada Dayanışmasının yerelde kazanması olanaksız. Bu, ancak, diğer forumlarla ortaklaşarak, onlara temsilci gönderip onlardan temsilci çağırarak olanaklı. "Bozcaada'ma dokunma" türünden 100 bin kişilik bir imza kampanyasının karşısında hangi hükümet durabilir... Taksim'de yapılan gösterilerde, Bozcaada için de slogan atılsa sağır sultan bile duyar...

- İsim yazdırıp iletişim bilgilerini veren 20 kişiden çok azı Facebook kullanıcısı. Bunun için, şu önerilebilir: Diğer forumlarda, AKP'lilere ve genel olarak internet kullanmayanlara ulaşmak için, forumların çıktısını alıp apartmanların duyuru panolarına vb. asılması önerildi. Bozcaada'da apartman yok; ancak, iskele ve çevresindeki esnaf, dükkanlarına forum duyurularını ve notlarını asabilir. Zaten yazarın imza günü de bu biçimde duyuruldu.

- Toplantı katılımcıları, direnişin uzağında oldukları için, Taksim Dayanışmasında 118 bileşen olduğu, direnişçilerin çoğunun örgütsüz/bağımsız olduğu, direnişin çok değişik kesimleri biraraya getirdiği bilgisi vb. verildi. Artık, eşcinsel olmayanlar, eşcinsellerin yürüyüşüne destek veriyor; Alevi olmayanlar, Alevi mitingine destek veriyor vb. Bu nedenle, herkes, eskisine göre daha güçlü. Aynı birleştiriciliğin Bozcaada'da da gerçekleşmesi gerekiyor. Anketlere göre, direnişçilerin kendilerini en çok tanımladığı kimlikler, özgürlükçülük, anti-kapitalizm ve (devletçi olmayan yorumuyla) laiklik. Bu üçlü, zaten milyonları biraraya getirebilecek birleştiricilikte.

- Aslında, Bozcaada'da orta sınıf egemenliğine karşın, bu birleştiriciliğin temeli sağlam; çünkü AKP, Bozcaadalı'nın lügatinda, artık gelenekselleşmiş olan şarap festivalini iptal ettirmek anlamına geliyor. İşletmeler, ağır cezalarla korkutuldu/korkutuluyor. Oysa adalılara göre, Bozcaada'nın temel ayırt edici niteliği, bağları ve şarabı. Şaraba yasak koyan zihniyet, adanın uluslararası tanınırlığını da baltalamış oluyor. Bu durum, her yıl eylülün ilk hafta sonunda gerçekleşen Bağbozumu Festivali'ni de tehlikeye atıyor. Yine de adanın gençliği, bu festivalleri başka yollardan yapmakta ısrarcı.

- Bundan sonraki forumlarda, şimdiye kadar sıralananlar dışında şunlar konuşulabilir: Rüzgar enerjisi (Türkiye'nin üçüncü büyük adası olan Bozcaada,

enerjisini yeraltı kablolarıyla desteklenen rüzgârgüllerinden sağlıyor; hatta ihtiyaç duyduğunun 30 katını ürettiği söyleniyor); yavaş şehir ya da sakin şehir kavramı (bkz. Gökçeada örneği), adanın bir bölümünün motorlu araçlara kapatılması (bkz. Büyükada örneği), Bozcaada gençliğinin direniş çadırları kurması, çevredeki diğer ilçe ve illerle dayanışma, adanın kalabalıklaşmasının çözümü, başka yerleri de Bozcaada gibi güzel kılmak ve bir Sabancı kuruluşu olan Akçansa'nın Çanakkale-Bozcaada yolu üzerinde, Bozcaada'ya 20 kilometre uzaklığındaki dağı iğrenç bir biçimde tıraşlayıp taş ocağı ve çimento fabrikası yapmasına dikkat çekmeli (bkz. http://www.troiamedya.com/ilceler/maden-ocagi-koyluleri-isyan-ettirdi-h398.html)].

DİRENİNCE NE GÜZEL OLUYORSUN PENGUEN

T.C.
O ve TELEVİZYDN ÜST KURULU

HABER
TÜRK
oomberg

gezi sürecinde medya

Göksel Aymaz

Türkiye'de medya zaten yıllardır güvenilmez kurum araştırmalarında en yüksek yüzdeyle ilk sırada geliyordu. Gezi eylemleri sürecinde de bu başarısını tescilleyecek yeni malzemeler üretmeye koyuldu medya. Fakat bu defaki eşi benzeri görülmemiş boyuttaydı. O kadar ki, artık bu güvensizliğin sebeplerini açıklamak için iletişim sosyolojisi uzmanı, iletişim kuramları bilgesi vs. olmanın hiçbir gereği kalmadı. (Zaten Batı'da geliştirilen teori ve eleştiriler, bizim medyamıza öteden beri hep bol gelmiştir.) Bizimkinin ideolojik manipülasyonu, yalanı dolanı, kandırmacası o denli sofistike ve ustalıklı biçimde işlemedi hiçbir zaman, işlemiyor da. Kendisi ne yazık ki çok daha basit kavramlarla tespit edilmek durumunda kaldı yine: Ahlâk, haysiyet, namus, vicdan vs. Medyamızın isyan günlerindeki hali, nereden bakarsanız bakın, tam bir sefalet manzarasıydı. Memleketin insanları ülke tarihinde görülmemiş bir direnişle sokakta seslerini duyurmaya çalışırken, en ciddi geçinen haber kanallarında aynı saatlerde penguen belgeseli ve yemek programı yayımlamak gibi gerçekten absürd bir şeye imza attı, daha ne olsun? Aklınız tümden yitip gitmemiş, en azından bir kenarda ufacık bir parçası hâlâ sağ salim durmaktaysa eğer, bu sefaleti görüp tespit etmemek mümkün değil.

Bütün bunlar, dediğimiz gibi, medyada "hiç görülmemiş" bir durum değildi. Ama "hep böyle olur" diyebileceğimiz bir rutin de değildi. Adorno, "felaketin apaçıklığı"nın, onu eleştirmeye kalkanların heyecanını söndürmeye çalışan "mazeretçiler" için bir artıya dönüşmüş olduğunu söylüyordu. Mazeret şu: "Herkesin bildiğini kimsenin söylemesine gerek yoktur." Oysa vardır, zira Adorno'ya göre "Değişmeyen şey sabit bir ıstırap miktarı değil, bu ıstırabın cehenneme doğru ilerleyişidir." Medyanın sergilediği her sefalet de bir öncekinden beter oluyor. Sefilliğin olağan haliyle sürmesi bile başlı başına ıstıraplı bir durumken Gezi Direnişi sürecindeki tavrıyla bu ıstırabın "cehenneme doğru ilerlemekte" olduğunu gösterdi bizim medya. Dolayısıyla, Türkiye medyasının malûm hâli herkesçe biliniyor olsa da bu süreçteki hususi hâlini birilerinin söylemesine gerek vardır.

Gasp edilmiş medya

Dünyada ve Türkiye'de medyaya ilişkin eleştirel çalışmaların temel konusu olan "medya-iktidar-ideoloji" ilişkisinin tüm (ama gerçekten tüm) çıplaklığıyla sergilendiği bir süreç oldu Gezi Direnişi; bu ilişki, tüm dünyada yapılacak medya araştırmalarına örnek konu olabilecek bir biçimde işledi. Sansür, sansasyon ve asparagas haber gibi bilinen rutinin çok ötesinde hâl olarak, siyaset ve enformasyon endüstrisi tarafından apaçık biçimde gasp edildi medya.

On bir yıllık AKP iktidarı döneminde medyanın iktidarla ilişkisinin, bu dönemde medya sahipliği ve sermaye yapısındaki dönüşümün başta tabii ki siyaset olmak üzere, ekonomi, kültür, eğitim, adalet, güvenlik gibi toplumsal hayatın diğer alanlarında aynı dönemde kendini sağlamlaştırmış hegemonya ile birleştiğinde, nasıl bir ideolojik angajmanla sonuçlandığını gördük.

Can Ataklı, atıldığı Sabah gazetesinin Genel Yayın Yönetmeni Zafer Mutlu'yla aralarında geçen şöyle bir konuşmadan söz eder: "Zafer, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in döneminin bittiğini, onun bir ruh hastası olduğunu, establishment'ın yani askerlerin, hükümetin, iş dünyasının onu hiç istemediğini, mutlaka gideceğini, benim ona destek vermemin ilk başlarda sempati ile karşılandığını, ama artık bunu kesmem gerektiğini, çünkü Sezer'in en geç bir yıl içinde oradan indirileceğini,... onun için de benim yanlış yerde olmamam gerektiğini hatırlatıyordu sürekli. O konuda da ahlâktan bahsedip, 'adam ilkeli, hukuktan yana' dediğimde de 'ne ilgisi var hukukun, ilkenin şimdi konumuzla' diyordu." Doğru yerde olmak! Medyamızın önerdiği işte buydu. O gün de olunması gereken tek doğru yer, Başbakan'ın yanıydı. Bunu ya (en büyük sorumluluklarının kamunun haber alma ve bilme hakkına ilişkin sorumluluk olduğunu hiçe sayarak) direnişi yok saymaya ve gizlemeye çalışarak ya da daha beteri, Başbakan'ın diline eşlik edip yüz yıllık yöntemlerle ("dış güçler", "provokasyon", "milli irade düşmanları", "kutsal değerlere hakaret" türünden) kara propaganda ve (eylemler sırasında camide içki içildiği, türbanlı kadına hakaret edildiği, Miraç Kandili gecesi grupların sokakları ateşe vereceği, camide ibadete gidenlerin tahrik edileceği türünden) kışkırtmalarla yaptı.

Gezi isyanı ve direnişinin özellikle ilk üç dört günü, medyanın yok sayma ve gizleme yöntemini kullandığı günlerdi. İstanbul'un ve diğer büyük şehirlerin orta yerinde cereyan etmiş ve etmekte olan o denli kitlesel bir olay ve sonrasında dünyanın başlıca metropollerinden birinin kalbinde yüzbinlerce insan tarafından gerçekleştirilmiş ve benzerine daha önce hiç rastlanmamış öyle bir komün hakkında o denli kör ve sağır olunabileceği düşünülemezdi. Ama oldu. İstanbul'da, Ankara'da, İzmir'de, Eskişehir'de ve daha birçok kentte sokağa çıkmış yüzbinlerce insanın üzerine 21 milyon dolar tutarında (yani binlerce kapsül) biber gazı bombası atılırken, Ankara'da Ethem Sarısülük polis kurşunuyla can verirken, Eskişehir'de Ali İsmail Korkmaz dövülerek öldürülürken, Türkiye'nin iki büyük haber kanalında, CNN Türk'te penguen belgeseli,

NTV'de yemek programı vardı. (Anaakım medyanın sunduğu bu koşullarda, ülkenin sokaklarına kamera doğrultmaya cesaret eden ve fakat tüydökücü krem, horlama ilacı gibi upuzun reklamların arasında bunları yayımlama cüreti gösteren Halk TV'nin yıldızı parladı. Halk TV, o günlerin medya fenomeni idi.) Mecra çeşitliliği içinde varlık nedeni haber, hem de hızlı haber, sıcak gelişme, olay yerinden canlı yayın olan bu mecranın olaylar karşısındaki refleksi böyleyken, kendini dizi film ve yarışma programlarının eğlence dünyasına vakfetmiş diğer mecranın halini varın siz düşünün! Başta NTV olmak üzere, Habertürk ve ATV televizyonlarının ve gazete binalarının önünde toplanan insanlar, protestolarını dile getirdiler. Neden sonra, objektif ve mikrofonlarını sokak ve meydanlara çevirdi medya. Ama bu kez de taraflıydı; fiziki konum olarak da yabancı basın direnişçilerin, yerli basın polisin yanından yayın yapıyordu. Dili de güvenlik güçlerinin diliydi; "polise taş atan marjinal gruplar...", "meydandaki terörist unsurlar"... Fakat bunun da bir hayrı oldu. Kendilerini bir anda siyasi iktidarın ağzıyla "terörist"e dönüştüren anaakım medya, o insanlara yıllardır ülkenin güneydoğusunda olup bitenleri kendisinden izlemiş oldukları gerçeğini ürküntüyle hatırlattı. Büyükşehrin orta yerinde kalkıştıkları isyanı yok sayan, bedenlerine yönelmiş şiddeti gizleyen, en temel hakları için sokağa çıkmış toplumun her kesiminden insanı "marjinal" ve "terörist" olarak itham eden bu medyanın kim bilir otuz yıldır memleketin ücra köşelerinde Kürtlere yapılanı ne şekilde yansıtmış olduğuna dair binlerce tweet atıldı. Divan Oteli önünde yaşananları canlı yayında "Bir takım marjinal gruplar..." diyerek aktaran Habertürk muhabirinin göstericilerden yediği tokat, bu sebeple, medyaya yönelik protestoların en peşin olanıydı. NTV'nin Taksim meydanında harap edilmiş halde duran ve üzerine her gün yeni bir şeylerin yazılıp çizildiği canlı yayın aracı ise en ibretlik olanı.

Anaakım medyanın ihlal ettiği meslek ilkelerini uygulayanların ne şekilde ödüllendirildiğini ise İMC TV editörü Gökhan Biçici'nin polis tarafından yaka paça yerlerde sürüklenerek gözaltına alınışını gösteren fotoğraf, hiçbir söze gerek kalmaksızın, ortaya koyuyordu. Böyle bir ayıklama için çoğunlukla polise de gerek kalmadı. İşten atma ve istifa mekanizması işletildi yine. Bu süreçte, çalıştıkları kurumun aksine Direnişi yok sayamayıp görmezden gelemeyince işlerinden olan ya da istifa eden/etmek zorunda kalan gazeteci sayısı, Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın verilerine göre seksen kişiye ulaştı. İçlerinde, (NTV'nin bağlı olduğu) Doğuş Yayın Grubu CEO'su Cem Aydın, aynı grubun dergilerden sorumlu genel müdürü Neyyire Özkan, NTV program direktörü Murat Toklucu ve Ankara temsilcisi Nilgün Balkaç, GQ dergisi genel yayın yönetmeni Mirgün Cabas, Akşam gazetesi genel yayın yönetmeni İsmail Küçükkaya, yazı işleri müdürü Banu Kurt ve köşe yazarları Deniz Ülke Arıboğan ile Tuğçe Tatari, Milliyet gazetesi genel yayın yönetmeni Derya Sazak ve köşe yazarı Can Dündar, Habertürk gazetesi röportaj yazarı Kutlu Esendemir, Vatan gazetesi yazarı Can Ataklı, Sabah gazetesi ombudsmanı Yavuz Baydar ve köşe yazarı Tuluhan Tekelioğlu gibi tanın-

mış isimlerin de olduğu bu gazeteciler AKP iktidarının basın üzerindeki mevcut otoriter hegemonyasının Direniş sürecine özgü örnekleri oldular. Farklı örnekler de vardı: Kapağına koyduğu "Yaşarken yazılan tarih" başlığıyla Temmuz 2013 sayısını Gezi Direnişine ayıran NTV Tarih dergisi toptan kapatıldı, örneğin. Ya da Takvim gazetesi önüne gelen protestoculardan biriyle selamlaşıp sohbet ettiği ve bu davranışıyla "kurum kimliğini zedelediği" gerekçesiyle Esquire dergisiyle ilişkisi kesilen bir Uluç Özgü örneği vs...

Görmeyen, göstermeyen, duymayan ve duyurmayan medyanın kalleşliğinden medya elitleri içinde hiç kimse utanç duymuş gibi görünmedi. (Bloomberg TV'de yayımlanan "Kelime Oyunu" adlı yarışma programında, yarışmacısına arka arkaya "park", "polis", "gaz maskesi", "tazyikli su", "gözaltı", "barikat" kelimelerini sorarak büyük "çapulculuk" yapan İhsan Varol'u, bu bağlamda tenzih edip anmadan geçmeyelim.) Çoğu yine mesleğini yapmaya devam ediyor, edecek. Çünkü kolektif suçlardan kimse mesul olmaz. Medya en korkunç şeyleri yapabilir, ama kimse bundan kendini şahsen lekelenmiş saymaz. Bu lekesiz şen gazeteciler Direnişle neşelenme yoluna gittiler. Sonuçta, Gezi Direnişiyle yegâne ilgilenme biçimi olarak Hürriyet'in Kelebek ekinin arka sayfası kaldı: "Gezi Modası: Ünlüler Eylemde Nasıl Giyiniyor?" (9 Haziran 2013 Pazar)

Medyada, işte bu türden, magazin peşinde koşan, işi gücü her olgudan eğlence ve magazin üretmek olan bir grupla, akılcı yorumlar, tahliller, çözümler sunduğu iddiasında olan ayrı bir grup var. İlkinin kaygısı çok açık bir tecimsellik ki bunu çok fazla ciddiye alıp eleştiremiyorsunuz bile; zaten varlık koşulu bu diyorsunuz. Bu bilinçlilik haliyle izlenip okunduğu sürece akla bir zararı olmuyor. Ama ikincisinin her zaman akılla ilişkili bir iddiası olmuştur. Yine vardı ve asıl tehlikeli olan da buydu. Gezi isyanı ve direnişinin AKP medyasındaki tespit ve tahlil mekanizması, Başbakan'ın saldırgan, tahrik edici ve öfkeli dilini sahiplenmiş ısrarlı bir karalama, çarpıtma ve yalan haber üretme kampanyası olarak işledi. Tıpkı Başbakan gibi, hiçbir kanıt göstermeden, bu ülkede bu güne dek üretilip işlenmiş ne kadar komplo teorisi varsa hepsi, çok ahlâksız bir acımasızlıkla kullanıldı. "Üç beş çapulcu", "dış mihraklar", "marjinaller" suçlamalarına, bu işin arkasında (hiçbir zaman ne olduğu ve kimlerden oluştuğu hakkında somut hiçbir şey söylenmemiş olan) "faiz lobisi"nin bulunduğu, iddiaları eşlik etti. Ülkenin Başbakanı, "üç beş çapulcu"ya karşılık "evlerinde zor tuttuğu"nu söylediği seçmen kitlesini, "camide içki içildi", çadırlarda sevişiyorlar", "türbanlı kadına küfredildi" diye kışkırtırken, Başbakan'ın medyası da yalan haber üreterek bu kışkırtmalara meşruiyet kazandırmaya çalışıyordu. Başbakan'a ve medyasına göre, Türkiye'nin AKP iktidarı ile yakalamış olduğu ekonomik ve siyasi istikrarı bozmak isteyen, sandığa ve milli iradeye saygısı olmayan "darbeciler"di bunlar. Başbakan'ın Gezi eylemcilerine karşı düzenlediği "Millî İradeye Saygı" mitinglerinde kullanılmak üzere tasarlanan, Menderes, Özal ve Erdoğan portrelerinin yan yana konulup altına da "Astınız... Zehirlediniz... Yedirmeyiz..." yazıldığı afişlerin mantığı, haber ve tartışma programlarında ciddi bir argüman olarak işlendi. Mısır'daki Tahrir

Meydanı gösterileri eşliğinde Cumhurbaşkanı Mursi ve Müslüman Kardeşler iktidarına yapılan darbe yetişti imdatlarına. Tahrir'i, Taksim'e ve Gezi eylemlerine benzetip Türkiye'de de Erdoğan ve AKP iktidarına karşı (28 Şubat benzeri) bir darbenin hazırlandığı iddiasını şahlandırdılar. Bu bizim dünyadaki gelişmeleri kendi ulusal politikamızla bir çırpıda ilişkilendirme maharetimizdi. Şüphesiz, bunun akıllarına bir vurgu yaptığına inanıyorlardı. Fakat... W. Benjamin, faşizme koşar adım giden Alman toplumuna uyum göstermiş entelektüelleri, cinselliğini yaşamına malzeme yapmış fahişeler gibi, "aklını yaşamına malzeme yapmış kişiler" olarak itham ediyordu. Nasıl ki fahişelerin cinsel faaliyetinde aşk ve seks yadsınıyorsa, AKP medyası entelijensiyasının Erdoğan imgesine indirgenmiş entelektüel faaliyetlerinde de akıl yadsınmaktaydı. Normal koşullarda ideolojik açıdan toplumun birbirleriyle en anlaşamayacak, en bir araya gelemeyecek kesimlerinden yüzbinlerce insan eşitliğin, birbirine saygının ve paylaşmanın en güzel örneklerini yaratan bir "komün" kuruyor, "Mustafa Kemal'in askerleriyiz" (buna karşı sarkastik bir sivil duruş olarak "Mustafa Keser'in askerleriyiz"), "Faşizme karşı omuz omuza" ve "Allahü Ekber" sloganları birbirine karışıp gidiyorken, aklın yadsındığı "darbecilik" suçlamaları, çok çaresiz ve zavallı ama aynı zamanda vicdansız bir karalama olarak kalıyordu. Aynı günlerde Brezilya'da adalet ve eşitlik talebine odaklanmış halk isyanı Gezi Direnişine selam söylüyor, uluslararası medya bu iki halk hareketini ve yakın dönemde yaşanmış Arap Baharı, Şili öğrenci hareketi, Wall Street işgali eylemlerini aynı bağlamda konu ediyordu ama AKP medyası bundan hiç söz etmiyordu.

Medyanın otoriteryen demagojiyi bu denli ileri götürüşü, şüphesiz, otoriter siyasetlerin kitleleri bilgilendirmeyi değil (ne münasebet) korku, endişe ve öfkelerini uyarmayı öngörüyor oluşundandı. Fakat Gezi direnişçileri kendi yaşam tarzlarına müdahaleyi reddeden, bu konuda haysiyetleri incinmiş olduğu için sokağa dökülmüş olan, yani, zaten kitleleşmeyi/kitleleştirilmeyi istemeyen bireylerden oluştuğu için, onlar bilgilenmek ve bilgi vermek istiyorlardı. Ülke medyası gözlerinde saygınlık ve inandırıcılığını yitirdiğinden kendi medyalarını yarattılar.

Sosyal medya aktivizmi

Eleştirel teori, medya sayesinde artık insanları (her şeyiyle toplumu kitleleştirme ideolojisi olan Nazizm'in uygulamalarında olduğu gibi, bir stadyuma toplayarak ya da bir partizan örgütün üyesi yaparak değil) kendi oturma odalarındayken kitlenin bir parçası haline getirme/kitleleştirme imkânı doğduğunu tespit etmişti. Gezi Direnişinde ise insanlar bir "sosyal medya aktivizmi" yaratarak oturma odalarındayken sessiz yığının parçası değil çığlık atan sokağın bir parçası olma imkânını yakaladılar.

Basın özgürlüğünün, yayın yapma özgürlüğü değil, halkın haber alma özgürlüğü olduğunu aklına getirmek istemeyen anaakım medya halka hızlı ve doğru

haber verme sorumluluğunu yerine getirmeyince, özellikle Twitter ve Facebook gibi dijital platformların kullanıldığı yazılı, sesli, görüntülü içerik üretimi ve paylaşımı yaygınlaştı. (Sadece olayların başladığı 31 Mayıs 2013 günü, saat 16:00 ile gece yarısı arasında geçen sürede Twitter'da Gezi Direnişine ilişkin tam 2 milyon "tweet" atıldığı tespit edilmişti.) O günden başlayarak sokak ile ev arasındaki seri ve sürekli haberleşme, benzeri görülmemiş somut (ve güçlü) bir aksiyon yarattı. Cep telefonlarının muazzam kabiliyetiyle bütünleşmiş olan isyanın sahibi gençler (15 milyon Facebook kullanıcısının sosyal ağa mobil telefonlardan eriştiği biliniyor), Gezi Direnişi sürecinde, dijital ortamın kendilerine sağladığı avantajları yaratıcı biçimde kullanarak geleneksel medyanın sınırlarını aşan bir içerik üretme becerisine sahip olduklarını gösterdiler. "#direngezi", "#direntürkiye", "#occupygezi" hashtag'leriyle ortaya çıkan sosyal medya aktivizminin kıymetli arşivi bu sayede oluştu.

Sosyal medya, ağırlıklı olarak, anaakım medyanın eleştiri platformuna dönüştü. İnsanlar hem anaakım medyadaki yok sayma tavrına karşı protesto alanlarından haber ve duyurular ilettiler, kendi yaşadıklarını, gördüklerini, işittiklerini paylaştılar, hem de iktidarın ve yandaş medyanın kara propagandasına ve kara çalma faaliyetine karşı (en çok da mizah yoluyla) mücadele ettiler. Dahası bizzat kendi medyalarını var ettiler. Komün süresince Gezi Parkı içinden yayın yapan bir radyo (Gezi Radyo), iki televizyon (Çapul TV ve Gezi Parkı TV) ile bir de günlük gazete (Gezi Postası) yayımlandı.

Nüfusunun yüzde 35'i sosyal medyada aktif olan bir ülke Türkiye (bu oran Japonya'da yüzde 30, ABD'de yüzde 50); 31 milyon Facebook, 9.6 milyon ise Twitter kullanıcısı var. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de aktif sosyal medya kullanıcılarının çoğunluğu internet dünyasına doğmuş gençlerden oluşuyor. Gezi'nin gençleri de bunlardandı. Geleneksel medyanın gasp edilmesi karşısında yeni kamusal alanlar yaratmaya çalışan, yürürlükteki kamusal rollere direnen, televizyon ve gazetelerdeki medyatik gösterilerle dalgasını geçerek kendi eleştirel içeriklerini üretip yayan gençlerdi bunlar. AKP medyası, Başbakan'ın birinden diğerine koştuğu mitinglerde toplanan seçmenlerine "Bunlar, bu çapulcular sizleri aşağılayan, kendilerini üstün ve üstte görenlerdir" iftirasını sahiplenerek bu gençliği seçkincilikle suçladı, bir iftira kampanyası olarak AKP kitlesini kültürel bir ırkçılıkla aşağıladıkları iddiasına sarıldılar. Oysa Direnişin gençleri hiçbir zaman böyle bir narsisizme kapılmadılar. "Orantısız zekâ" sahibi "okumuş çocuklar" güzellemesiyle ilerleyen kentli orta sınıf seçkinciliği, anaakım medyanın Direnişe bakma biçimlerinden biriydi sadece.

Türkiye, devlet şiddetinin ilk kez bu denli geniş kitleye yöneldiği ve devlet şiddetinin de ilk kez bu denli geniş bir kitlenin direnişiyle karşılaştığı bir deneyim yaşadı. Fakat Gezi isyanı ve direnişinin Türkiye siyasi tarihine kazandırdığı birikim sadece sokak çatışmalarına dair öykülerden ibaret değil. "Gezi Direnişi" dendiğinde artık İstanbul'un kalbinde on beş gün hüküm sürmüş bir ortak ya-

şam alanı ve bunun insanlara kazandırdığı deneyim akla gelecektir; bu deneyime aktif olarak katılmış insanların, hangi değerlerle nasıl bir arada yaşadıkları, ne türden insan ve çevre ilişkileri kurdukları, nasıl bir dünya hayal ettikleri hatırlanacaktır. Fakat geleneksel medyanın o sansürlü, manipülatif, spekülatif arşivi olmayacaktır bu hatıranın belleği. Direnişin gerçek belleği, on beş gün boyunca cep telefonlarıyla, fotoğraf makineleri, kamera ve tablet bilgisayarlarla kaydedilen sayısız görüntünün, videonun, kısa filmin yansıttığı Gezi Parkı manzaraları olacaktır. Bunun medya alanına ilişkin ümitli öngörüsü, geleneksel/anaakım medyanın, ideal kamusal alan umudu olmaktan bütünüyle çıkmış olması olabilir. Bu noktadan sonra, alternatif medyaların güçleneceği ve toplumun da alternatif medyaları izleme ihtiyacı duyacağını umut edebiliriz.

MİLYONERLERİN DEĞİL, MİLYONLARIN TELEVİZYO
TÜRKİYE AYAKTA

hayat
CANLI
OSMAN ÖZTÜRK
TTB Merkez Konsey Üyesi
POLİS HEDEF ALARAK VATANDAŞLARA
GAZ BOMBASI ATIYOR
AKSİM PARKI'NDA YA DA GEZİ PARKI'NDA HERHANGI BİR
00:20
LG

ey hayat; o gün ne yaptın söyle?

Mustafa Kara*

"Devrim televizyondan yayınlanmayacak" diye kim dediyse fena yanıldığı ortada. "Devrim göz kırparken", "sanki devrim olurken"; Hayat Televizyonu'nda provasını yaptık biz...

31 Mayıs akşamı başladık ve günlerce sürdü bu yayın... Zorunlu aralarda, klipler, videolar, görüntüler yayınlayarak üç haftadan fazla kesintisiz bir yayın yaptık.

Haber merkezinin öğle toplantısının kararıydı bu; "tüm işaretler belirdi, bu gece uzun olacak" dedik ve tereddütsüz "kesintisiz yayına hazırlık yapma" kararı verdik. İki sunucu, iki kameraman stüdyoda; bir yönetmen, iki editör, bir sesçi, bir playout'çu... İdari personel falan derken; hepi topu iki elin parmakları işte... Ve bir de geceyi aydınlatan yüzbinlerce insan... Taksim'de, Gazi'de, Etiler'de, Tuzla'da, Esenyurt'ta... Ankara'da, İzmir'de... Her yerde... Sınırların, okyanusların ötesinde bile...

"Bir elin nesi var, iki elin sesi var" diyen atalara nazire; sesimiz gür çıktı o uzun gecede. Aşağı yukarı aynı sayıda; hatta biraz daha az ekiple sürdü yayın; sonrasındaki günlerde de... Hayat Televizyonu sadece "o güne hazırlık" için kurulmuş olsaydı eğer; işte o gün 31 Mayıs'ı 1 Haziran'a bağlayan geceydi şüphe yok... Ekran önündekileri sayamadık; ama internet sitesinden izleyenler, yüzlerden binlere, binlerden yüzbinlere ulaştı.

Devrim, bize de göz kırpmıştı!

Biz mi öne çıktık onlar mı geri çekildi

Tarih bazen öyle anlara tanıklık eder ki o an aldığın kararla varsındır. O an ne dediğinle, ne yaptığınla anılırsın uzun süre... Gezi öyle bir andır işte. Unutulmayacak...

"O an" uzak diyarlardan çarpıcı ve sempatik fotoğraflar üzerine "ağdalı cümleler" kurmak değildir ya hani; işte o yüzden NTV "o an" ne yaptığıyla anılacak.

* Hayat Televizyonu Yayın Koordinatörü

CNN Türk, Haber Türk de öyle. Çok sevimli penguenleri, her gördüğümüze aklımıza "o gün" gelecek.

Evet, "genel" kanalları zaten bir kenara koy; "yaprak sallansa" canlı yayına geçen haber kanalları da sustular. Belki "beklenmedik" direnişin şaşkınlığı, belki suskunlukla boğma çabası... İki gün sonraki ihalenin derdi belki, hatta belki "mühim" bir telefon...

Neyse ne! Sustular işte...

Gözlerinin önünde akıp giden hayat karşısında sustular. Hepsi birden; bir adım geri çekildiler; ve büyük çoğunluk için kumandanın arka sıralarındaki bizim medya bir adım öne çıktı.

Uçurum oluştu o iki adımla... Yalan ile gerçek arasındaki kadar derin bir uçurum. O uçurumu da gösterdik yayında; 31 Mayıs gecesi 22.00 sıraları... Hayat Televizyonu ekranına yansıtarak tek tek dolaştık kanalları... Konuştuk tek tek; tarihe kalsın diye... Ne ararsan var. Bir tek insan yok; sokak yok, direniş yok... Sokakta var; ekranda yok...

Bu kadarını öngörmesek de perşembenin gelişi çarşambadan belliydi aslında... O eski "suskunluk suikasti" taktiğini çok yaşadık biz. Eskileri bir kenara koyun; Pozantı Cezaevi'nde Kürt çocuklara tecavüz edildiğinde de yaşadık; Uludere'de 34 insan bombalar altında can verirken de... Uludere'de 18 saat süren "suskunluk suikasti"; Gezi'de "kesintisiz yayınsızlık"a evrilirken; alternatifsiz kalmadı ekran karşısında hiçkimse...

Penguenler güzel hayvanlar

Başbakan Erdoğan, isyan iklimindeki memleketi terk edip "çok önemli" Kuzey Afrika gezisine çıktığında ufak ufak bir şeyler görmeye başladık gerçi... Görmez olaydık. İletişim biliminin kirli yüzünün ne kadar birikimi varsa ekrandan aktı gözümüzün içine... Yapmaz olaydınız; sussaydınız dedik çoklukla.

Ve ülkenin her yerinde sokaklar doluyken; Başbakan yurda döndü! Dönmeden daha, başladı tantana... Uçak şurada, uçak burada... Geldi, gelecek... 100 kişilik grubu gösterip, "yüzbinler Atatürk Havalimanı'na akıyor" canlı yayınları... Bu "acayip" yayınların orta yerinde, bütün uçuşları gösteren bir internet sitesinde "Erdoğan'ın uçağının seyrü seferi"ne bakarken, bir "ampül" yandı iki üç kişilik "büyük" ekibin kafasının tam üstünde.

Penguenler... Evet, "suskunluk suikasti" ile bir halk direnişini boğmaya çalışanların alayı Erdoğan gelmeden canlı yayına geçmişti. Hangi haber kanalını açsan; "geldi geliyor"lu özel yayınlar... "Asıl şimdi" dedik, "vakti geldi penguen belgeseli yayınlamanın"... Apar topar ayarlandı; görüntüler, metinler... Beş da-

kika içinde Hayat Televizyonu ekranlarını süsledi "canım canım" penguenlerin paytak paytak yürüyüşü...

Hepimizin yüzünde beş karış gülücükler; kahkahalar içinde çalıştık o anlarda... Bir tek yayındaki sunucumuz Gözde Tüzer gülemiyordu. Ciddiyetle anlatıyordu, penguenlerin aşk hayatını... Bazen elindeki notlardan, bazen doğaçlamalarla... "Bu arada Erdoğan'ın uçağı indi" deyip, devam ediyordu penguenlere... "Bu belgeseli vermek zorundayız sevgili izleyiciler, patronumuzun ihalesi varmış" diyordu; patronsuz bir haberci olmanın haklı gururuyla... Ekranları başındakiler kahkahalar içinde, ama dikkatle izlediler penguenleri; sosyal medya moda tabirle "yıkıldı."

Gezi'nin hep konuşulan "eğlenceli muhalefeti", Hayat'ın ekranındaydı artık. Haber tez yayıldı; Halk TV ve birkaç kanal daha penguen yayınına geçti. Gezi Parkı'nda kurulan beyaz perdeye de düştü, Hayat'ın bu "ince muhalefet"i... Gülüyordu herkes...

O kadar haklıydık ki; haklılıktan ve gülmekten yayın aksayacaktı az daha!

Hemen hemen aynı dakikalarda, oyuncu Sermiyan Midyat, CNN Türk'te penguenli tişörtüyle; benzer bir "ince ayar" veriyordu suskun medyaya...

Tarihte bazı anlar vardır; "o an verdiğin kararla anılırsın" dedik ya, biraz önce... Halka yapılanın, direnişe yapılanın unutulmayacağının simgesiydi bu penguenli muhalefet! Evrimin bir anında uçmayı unutmuş penguenler kadar mutluyduk; penguenler gibi uçuyorduk artık.

Saatler süren kolektif yayın

Penguenli yayın elbette, yüzlerce saat süren yayının küçük bir anıydı Hayat Televizyonu'nda... Acı, ölüm, saldırı, isyan, hüzün, sevinç; bütün insanı duyguların biri gitti, biri geldi yayında olduğumuz saatler boyunca.

Sadece Taksim ve civarı değil; dünyanın öbür ucuyla da bağlantılar yapıldı; sokak sokak gelişmeler aktarıldı. Gecenin üçünde beşinde "yayına katılacak" birini bulmakta zorlanmamak; aradığımız kimsenin yatağında olmaması zaten memleketin özetiydi günler boyunca. BDP'li, HDK'lı, CHP'li milletvekillerinden baro başkanlarına; avukatlardan doktorlara, sokaktaki yurttaşlardan sanatçılara; yüzlerce canlı bağlantı yapıldı; günün hangi saati olursa olsun. Yayınlarda kullanılan görüntülerin ezici çoğunluğu "amatör", yani sokaktaki insanın kamerasından, telefonundandı.

Video aktivistler, Hayat Televizyonu izleyicileri, sosyal medyada paylaşılan videolar ya da canlı yayınlar; yayının odağına oturdu. "Bir canlı yayın aracı" bile olmayan televizyon; bir anda yüzlerce noktadan canlı yayın yapabilir hale geldi. Bir süredir tartıştığımız/tartışılan yeni gazetecilik biçiminin, bütün biçimleriyle gerçeğe dönüştüğü andı Gezi Direnişi Özel Yayını... Daha yayının ilk

saatlerinde, adresler vererek, duyurular yaparak izleyicileri, sokaktaki insanı haber, video göndermeye çağırdık.

"O an"ın tanığı çoktu bu kez... Kimi zaman 5 yıldızlı lüks bir otelin odasına amatör bir tesisat kuran ve Gezi Parkı'nı tepeden gören birinin canlı yayını; kimi zaman parkın içinde "başka türlü bir televizyonculuk" yapan Çapul TV'nin yayını... Bazen evinden sokağını çeken vatandaşın videosu, bazen de eylemin içinde koşan adamın cep telefonu Hayat Televizyonu ekranında kendine yer buldu. Merkezdeki iki avuç insanın yayını değil, tereddütsüz büyük bir kolektifin ortak emeğiydi "Direniş Özel Yayını."

Televizyonculuğa, kitle iletişime dair bütün "geleneksel teorileri" de; "yeni medya" denilerek mevcudu reddeden anlayışı da boşa düşüren bir kolektif. Elbette, bunu Gezi'de fark etmedik; ufak ufak denediğimiz, yer yer yaptığımız, yıllardır yaygınlaştırmaya çalıştığımız "yeni habercilik"; biriktirdiği bütün güçle sıçradı. Evrimin sıçrama anı oldu Gezi; "yeni" olan keşfedildi, kullanıldı, sevildi. An geldi, Twitter'daki bir paylaşım; bir iki dakika içinde "canlı bağlantı" olup ekrana yansıdı; an geldi bir haberimiz Twitter'da paylaşıldı televizyon izleyemeyen yığınlara ulaştı. "Yeni" denilen ile "eskimiş" denilenin; yan yana; birarada "yepyeni" bir yayıncılık yaratabileceğinin de özetiydi bu. Evet, "devrim televizyonda yayınlamayacak, tweet edilecek" sözünün bir yanı doğruydu; bir yanı eksik... En azından, bizim için, Hayat Televizyonu için öyleydi.

Ve bir kez daha fark ettik ki; "haber" ihtiyaç hissedildiğinde dünyanın "en izlenir" nesnesi... "Konuşmalar çok uzuyor, haber verin" eleştirisi gelmeye başlıyordu; biri iki dakika konuşulduğunda bile... 5 dakika ara verildiğinde; "Niye ara verdiniz, canlı yayına geçin hemen" telefonları yağıyordu. Zorunlu aralardaki bu eleştiriler; bazen olanaksızlıklar, bazen teknik nedenlerle "özel yayın" aksadığında çok daha sertleşiyordu. Türkiye ayaktaydı ve kimsenin "bundan başka bir şeyden söz etmesine" tahammül yoktu. Özellikle ilk günlerde destek ve övgü telefonları hiç susmadı; yardıma gelelim iyi niyeti hiç eksik olmadı elbette; ama "en küçük aksama"da da eleştiri telefonları yağmaya başladı bu kez.

Yayıncılıkta yeni bir liste

Biz kendi hikâyemizi anlatıyoruz; ama başkaca kanallarda da aşağı yukarı benzer hikâyeler yaşandı. Direniş boyunca yayın yaparken yalnız değildik. Halk TV alışılmışın dışında bir televizyonculuk üslubu olsa da; günlerce benzer biçimleri kullandı. Ulusal Kanal, IMC TV, Cem TV, TV 10, hatta Meltem TV gibi pek çok kanal Gezi Direnişini kendi durdukları yer itibariyle yorumladılar, aktardılar. Görünür kıldılar. Yurtdışından yayın yapan Nuçe, Ster gibi Kürt televizyonları da sürecin bütün karmaşıklığına rağmen, direnişi duyurmanın aracı oldular. Açık Radyo, Özgür Radyo ve pek çok irili ufaklı radyo, Gezi'nin sesi oldu. Günlük gazeteler her gün çarpıcı fotoğraflar, haberler ve yazılarla; dergiler büyük bir hızla hazırladıkları özel sayılarla Gezi'nin medyasının diğer ayağını oluşturdular.

Elbette, Gezi günlerinde televizyon, radyo ve gazete gibi iletişim araçları, bizzat Gezi'nin içinden, Gezi'ye yönelik yayınlar yaptılar. Sosyal medya zaten başlı başına derin analizleri hak ediyor.

"O an", siyasetin dilini, toplumsal iklimi olduğu gibi, "medya"yı da değiştirdi, yeniden biçimledi. İktidar etrafında kümelenen sermaye medyası çökerken; onun enkazının yanıbaşında yepyeni bir ihtimal doğdu. Elbette hiçbir şey bir anda olmadı. Yılların emeği, yılların çabasının "görünür" olması, hak ettiği ilgiye kavuşmasıydı bir yanı... Yine de "yeni"ydi, yenilenmişti!

"Gezi Medyası", "Direnen Basın" adına ne dersek diyelim; yeni bir "medya odağı" olarak sahneye çıktı. Lice gibi bazı gelişmeler, benzerlikler kadar farklılıklar olduğunu da gösterdi gerçi... Her şeye rağmen, birbirine hiç benzemeyen medya organlarından oluşan bir yelpazeydi bu; tıpkı sokaktaki insanlar gibi. Gezi'nin medyası nasıl farklı olabilirdi ki, Gezi'den... Kitle iletişimi, İngilizce ifadesiyle "communication"; belki de Latince kökeni olan "ortaklaşma"ya en yakın olduğu günlerden geçti. Sokakta farklı renkler aynı gazı yerken ortaklaşıyordu; ve biz bu ortaklaşmayı kolaylaştırmak üzere "aynı dili" yakalamaya özen gösterdik. Farklı olanların yanyana olabildiği gerçeğini göstermek bile; tek başına "Gezi Ruhu" denilen olgunun kaynağıydı, sonucuydu, özetiydi...

'Durun siz düşmansınız'

Penguen dergisi, iktidarın beyhude çabasını yan yana duran iki insana uzaktan panik halinde koşan Başbakan Erdoğan'ın "Durun siz düşmansınız" haykırışı ile kapağına taşıdı. Evet, iktidar medyası eliyle "düşmansınız" diyordu. Önce "Sen Kemalistsin, nasıl Kürtle yan yana durursun" diyor; sonra öbür yana dönüp "Sen barış diyorsun, bu ulusalcılar barışa karşılar" diye bölüp parçalamaya çalışıyordu. Sosyalistler zaten "vebalı" gibi, "terör, terörist" gibi suçlamalarla, şiddet ile birlikte anılır hale getirilmeye çalışıyordu.

Olmadı, yemedi. Hakim medyanın tüm bu çabası; Gezi'nin, sokağın bu düşmanlığa da direnişi ile boşa düştü. Elbette, "bizim medya"nın yayıncılığının, bazıları için ufak tefek aksamalara rağmen, bu minvalde sürmesi de elbette etkili oldu.

Ne yapsa, ne etse beceremedi iktidar. Medya oradan dolaştı, buradan kışkırttı ama amacına ulaşamadı. Çünkü gündem Başbakan'ın iki dudağı arasından çıkacak cümlelerle belirlenmiyordu artık... Medya zaten inandırıcılığını büyük ölçüde yitirmişti. Sonrasında yapmaya çalıştıkları ilk şey de; bu alıştıkları düzeni yeniden tesis etmeye çalışmak oldu. Başarıp başaramadıklarını, zaman içinde hepbirlikte göreceğiz.

İktidar, "direnen medya"ya karşı da boş durmadı. Sermaye medyası sınıfındakileri zaten patronları eliyle hizaya soktu. Zaten aslında pek ihtiyaç da yok, Galataport ihalesi NTV'nin de dahil olduğu Doğuş Holding'e açıkça hediye edilirken, bir kaç yüz metre ötedeki Beşiktaş'ta insanlar biber gazı altındaydı.

Sansür vardı evet, otosansür de vardı. Zaten, dalga dalga gelen gazeteci istifaları ve işten atmalar, sansüre ve otosansüre isyanın en açık göstergesiydi.

Artı 1 televizyonu Gezi Direnişine biraz yakın durduğu için, ilk iş olarak bütün ekibi patron eliyle tasfiye edildi. Ulusal, Halk TV, Cem TV gibi televizyonlar; önce doğrudan Gezi Direnişi yayınları nedeniyle para cezalarına çarptırıldılar, sonra "sigara" gibi bahanelerle yüzlerce milyar cezalar geldi.

Hayat Televizyonu, Avrupa merkezli yasal statüsüne ve süren lisans başvurusuna rağmen; idari emir ile susturulmaya çalışıldı. "Biz buradayız, susmayacağız ve yayındayız" demek için özel bir yayın başlattığımızda; 21 dakika içinde sosyal medyada en çok paylaşılan mesaj, "#direnhayattv" idi... Gezi, yanında olan medyanın yanındaydı bu kez... Anında eylemler örgütlendi, tepki gösterildi ve iki gün içinde RTÜK lisans başvurumuzu olumlu karara bağladı. Sorun çözüldü.

Televizyon izlemeyen kuşağın televizyonu

Gezi Direnişi aslında pek çok açıdan ironikti de... İster yayın içeriği deyin, ister yeni teknolojik olanaklar; televizyon, eski televizyon değildi artık. Amerika'da yayınlanan diziyi, 24 saat geçmeden altyazılı olarak izleyen bir kuşağın, zaten televizyonla bağı öyle çok sıkı değildi. Aydın kesimlerin pek çoğu için de lanetli bir alan sayılan; hakkında neredeyse aklı başında hiçbir iletişimcinin hayırlı bir laf etmediği bir araçtan söz ediyoruz.

İletişim fakültelerinde bile, "televizyonun haberi nasıl öldürdüğü" anlatılır çoğu kez. "Sizi çok seviyoruz" diyenlerin bile "aslında televizyon izlemem" dediğine tanık olduk. Doğru yanlış; bilemeyiz elbette; ama mikrofon uzatıldığında "Belgesel izliyorum" diyen bir millet bizimki. Zorunlu izlediği Dallas'tan beri de televizyonla münasebeti karmakarışık bir seyir izliyor.

Gezi; hepimize tüm iletişim araçlarının yok sayılamayacak kadar önemli olduğunu da hatırlattı. Yeni olanın da, eski olanın da... İnternet ya da televizyonlar gibi gelişmiş teknolojiler kullananın da fanzinlerin de bambaşka olanaklar sunduğunu hatırlattı.

Artık "televizyonlar şöyle böyle" diye orada burada söylenirken; "...elbette önemli yayıncılık yapanları hariç tutuyoruz" türünden cümlelere rastlıyoruz.

Ve Gezi sonrası...

En başta söylemiştik; Gezi bize "devrimin mutlaka televizyondan yayınlanacağını" gösterdi. Hazırız yeni "o gün"lere... Elbette, sadece "o gün" için kurulmadığımızı da biliyoruz.

Evet; Gezi direnişi devlet şiddetiyle Park'ın dışına itildikten sonra; sokak eylemleri eskisi kadar görünür olmadı. "Direniş bitti" diye hayıflananlar bile oldu. Oysa Hayat Televizyonu ekranlarında, Türkiye'nin dört bir yanındaki onlarca parkta

süren "Forum" deneyimleri direnişin biçim yenileyerek sürdüğünü gösteriyordu. Penguen medyası yine suskundu... Sosyal medya, bir iki televizyon, bir de özel yayınlar yapan Çapul TV, forumları görünür kılmak için elinden geleni yaptı.

Bu yazı yazıldığında Abbasağa ve Yoğurtçu gibi merkezlerden Beylikdüzü'ne, Esenler'e, Maltepe'ye, Yenibosna'ya pek çok emekçi mahallerinde forumlar sürüyordu.

Kuşku yok, her direnişin yükselme, duraklama, gerileme, güç biriktirme, kendini yenileme; adına ne derseniz deyin aşamaları vardır. Hayat Televizyonu ve "direnen basın" için de böyle bu. 24 saat kesintisiz özel yayında değiliz artık; ama direnişe dair her şey yine bizim ekranlarımızda. Ve yine Başbakan Erdoğan'ın her konuşması 30 kanalda birden aynı anda yayınlanıyor. Üstelik, her gün neredeyse aynı konuşmayı yapıyor, yine yayınlanıyor.

Bizim ekranımızda ise "yeni" olan var... Çünkü, "gerçek burada, gerçek Hayat'ın içinde"...

Orada olmaya, oradan bildirmeye devam edeceğiz; hep birlikte...

Çapulcunun harman olduğu yer
çapul
.tv

Gezi Parkı içinden, 11 Haziran ve 15 Haziran'daki polis saldırısı sırasında bile, son ana kadar yayın yapan Çapul TV, direnişin içinden haberler vermeyi sürdürdü. Son derece kıt olanaklarla ama dayanışmayla kurulan bu amatör medya organında çalışanlar aslında ne yayıncı ne de gazeteciydiler. Direnenlerin bir parçasıydılar ve Çapul TV'yi büyük bir çabayla direnişin sesi haline getirdiler. Söyleşiyi yaptığımız iki kişinin adını Çapulcu 1, 2 olarak kodladık.

üstümüzde direnişin sorumluluğu vardı

Söyleşi: Mutlu Dursun

Medya Gezi Direnişine uzun süre gözlerini kapattı. Fakat direnen halk kendi medyasını da yaratmanın yollarını buldu. Sosyal medya yoluyla haberleşmeye bir de Park'ın içinden 24 saat yayın yapan Çapul TV eklendi. Çapul TV neydi, nasıl ortaya çıktı bizlere anlatabilir misiniz?

Çapulcu 1: Çapul TV'yi aslında basitçe gazetecilik olarak tanımlayamayız. Çapul TV direnişle gazeteciliğin iç içe geçtiği bir şey. Aslında direniş, yaşamı örgütlerken kendi medyasını da örgütledi. Bu direnişin neye ihtiyacı vardı? Bir kere haberleşmeye, kendi haberini vermeye, kim olduğunu ifade etmeye ihtiyacı vardı. İkincisi, iletişim kurmaya; üçüncüsü de devlet psikolojik harp yürütürken buna yanıt vermeye, istihbarata ihtiyacı vardı. Yani ambulanslar gaz bombası taşıyorsa böyle bir direniş mevzisine ihtiyacı vardı. Gezi Parkı eğer bir komünse, oradaki medya emekçileri de kendi üzerlerine düşeni yaparak, orada olanları insanlara aktaracaktı ve bu doğrultuda çeşitli ürünler yaratacaktı. Çapul TV de bunlardan biri. Direnişi olduğu gibi yansıtan TV kanalları da vardı elbette. Bizimki aslında Gezi Parkı'nın bilgisini paylaşalım diye 6-7 haziranda kurduğumuz bir kanaldı. Arkasında sendika.org'un, Sendika TV'nin birikimi de var. Ama mademki her şey değişti, 31 Mayıs'tan itibaren oranın diline uygun bir şey lazımdı; bu yüzden de adı Çapul TV oldu. Yoksa başka bir şey de olabilirdi. Halk TV, Hayat TV, dönem dönem İMC, Ulusal, Artı 1 TV de bizim yayınlarımızı paylaşınca Çapul TV birden direnişin ekranına dönüştü. İktidarın bir gücü var ama tek gücün iktidarda olmadığını gördük. Hayatın bütün zenginliklerini yaratan insanlar ayağa kalktığında, kendi revirini, kreşini, bostanını da yarattığı gibi medyasını da yaratacaktı. Kaçınılmaz olarak böyle bir şey oldu.

Çapulcu 2: Evet direnişin içinde doğan bir kanal bu. Ona vurgu yapmamız lazım önce. Biz 31 Mayıs'tan itibaren başlamıştık dakika dakika bildirmeye ama yetersiz kalıyorduk. Çünkü penguenleri izlemek istemeyen bir halk vardı karşı-

mızda. Dışarıdan kameralarla değil, Taksim Meydanı'nı gören bir yerden de değil, bizzat Gezi Parkı'nın içinden direnişi yansıtmak gerekiyordu artık. Bunu da ancak direnişçiler yapabilirdi. Biz dışarıdan gazeteciler değildik direnişçilerdik. Gezi'de ne olduğunun insanlara yansıtılması gibi bir ihtiyaca cevap verdik.

Gezi Parkı'nda birçok insanla röportaj yaptınız ve genel olarak profili tanıyorsunuz. Bu arada anketler yapıldı, analizler çıkarıldı ve bir direnişçi profili tarif edildi. Sizin gördüğünüz ile söylenenler ne kadar örtüşüyor. Size göre neydi bu profil?

Çapulcu 1: Dönüşüm geçiren bir şey hakkında o an için tespitte bulunmak kadar yanlış bir şey yok. Şöyle demek daha doğru olabilir, yanlış sorulara doğru yanıtlar verilemez. O anketler yanlış sorulara verilmiş yanıtları arıyordu.

Doğru soru ne?

Çapulcu 1: Bir kere bunun bir gençlik direnişi olduğunu söylemek yanlış. Orada olan halktı. Orada 70'lerden sonra ilk defa eyleme geliyorum diyenler de 68'liler de vardı. Anneler de vardı, 70-80 yaşında insanlar da vardı. Yaşlılar ceplerine ailelerinin iletişim bilgilerini koyup gelmişlerdi; başlarına bir şey gelirse diye...

Çapulcu 2: Üç kuşak diyelim..

Çapulcu 1: Evet küçük çocuklar da vardı. Bizim de bir takım tespitlerimiz, kalıplarımız var. Ama mikrofon uzattığımızda sadece çapulcu dedik onlara. Bir tarif yapmak gerekirse çapulculuk, direnişçilik güzel söz. Oradaki profil şudur; 1 Mayıs profili vardı, Hrant Dink'in cenazesine giden profil vardı. Bir parti anketi yapılsa CHP'liler çok çıkabilir. Ama bu insanlar seçmen değil. Bu insanlar artık kendileri adına birileri siyaset yapsın diye yetki veren insanlar değil, bunlar artık kendi adına siyaset yapanlar. O yüzden oy verdikleri parti ile tanımlanmaları doğru değil. Ama şu da doğrudur, bir ülkede muhalif hareketlerin, sokak hareketlerinin toplumsal muhalefetin iyi kötü merkez solun seçmeni olması bence gayet doğal; ama oradan bir sonuca varmak kötü bir ezberden başka bir şey olmaz.

Çapulcu 2: Gezi Parkı'na giren insanla çıkan insan aynı değil. Bu sosyalistler için de geçerli ulusalcılar için de, AKP'liler için de. Oraya gelip dönüşen insanlar vardı, hayatı dönüştüren ve özgürleştikçe değişen insanlar vardı; hayatı özgürleştiren insanlar vardı. O yüzden ulusalcılar var diyemeyiz, çünkü bir ulusalcı gibi refleks göstermiyor. Tek başına sosyalist bir parti de daha önceki deneyimlerinde gösterdiği refleksleri göstermiyor.

Kategorize etmek son derece zor diyorsunuz.

Çapulcu 2: Zor evet. Çünkü değişiyor, şu anda bile, forumlarda bile değişiyor.

Çapulcu 1: Dönüşüm yaşayan bir kitle. Siz su diyorsunuz o buz; siz buz diyorsunuz o su oluyor.

İnternetten yayın yapan bir kanalsınız ama paylaşıma açık bir yayın yapıyorsunuz. Hayat TV ya da başka kanallarla ortak yayın yaptınız. Atılan twitleri okudunuz, Facebooktan paylaşıldınız. Bu bir taraftan kolaylaştırıcı diğer taraftan da bilgi kirliliği nedeniyle kaosa neden olan bir şey değil mi? Nasıl kotardınız?

Çapulcu 1: Amatör bir görüntü verdik yani kameranın önünden insanların geçmesine izin verdik. Arada kendi aramızdaki diyalogu da insanların izlemesine izin verdik hatta çok şakayla karışık şeyler... Acayip siyasi analizler yapanlar oluyordu onları durdurduk. Bu aslında eski kalıbı kıralım diye profesyonel müdahaleyle olmadı. Kendiliğinden ortaya çıkan bir editoryal süzgeç. Twitter ve Facebook iyi şeylerdir ama kötü yanları da var; dezenformasyona da açıklar. İki kere doğrulatma kuralını büyük ölçüde uygulamaya çalıştık.

İki kere doğrulatma derken hangi kaynaktan?

Çapulcu 1: Mesela bir hukuki bilgi mi geldi, kesinlikle bir avukata danışarak, sağlıkla ilgili bir bilgi mi geldi doktorlardan yardım alıyorduk. Bir sürü ölüm haberi çıktı biliyorsunuz; Ethem Sarısülük öldü, öldüğünü gizlediler. Panzer altında kalan insanlardan bahsettiler. Ama bazı TV kanalları her duyulanı haber diye paylaştı, bazı milletvekilleri de yaptı bunu. Biz Ethem Sarısülük'ün ölüm haberini beş yerden doğrulattık. İnsan Hakları, Hastane, SES, avukat ve ailesi bize "yok o ölmedi" diyorlardı ama vurulduğunun ikinci günü beyin ölümü gerçekleşmişti, gizlendi. Dolayısıyla sağlıklı bilgi almak zordu. Ana akım medyada ajanstan geleni işleyip sunma gibi bir alışkanlık var. Bizse yatay ağlar kurduk, hayatı üreten insanlar haber kaynağımızdı; Anadolu Ajansı ya da Doğan Haber Ajansı değil. Hastanede bir ölüm haberi varsa bir sağlık emekçisidir onun bilgisini alacağımız kişi. Bunu işleterek biraz sendika.org'la paslaşarak sıkı bir paslaşma yaptık. Ekrana çok yansımıyordu ama böyleydi. Twitter mesajı basit bir mesajsa bunu paylaşmanın sakıncası yok ama istihbari bilgi ise onu okumuyorduk doğrulatmadan...

Çapulcu 2: Twitter'dan ölümlerle ilgili haberler geliyordu, bunları okumuyorduk hemen. Mesela birisi kahveyle ilgili bir tedavi yöntemi atmıştı twitter'dan; onu vermiştik ama bir tereddüt de yaşadım. "Arkadaşlar kahve sürün diyorlar ama bilemiyoruz doğru mu" diyorduk. Sonra ardından 10 tane daha doktor yazdı, benim annem bunu kullanıyor diyen yazdı. Pek çok kişi doğruladı. Halk medya her halde böyle bir şey. Evet çok ciddi bir konu değildi belki ama doğru bilgiyi hep birlikte üretmiş olduk böylece.

Gezi Parkı'ndaki kafenin bir köşesinden yayın yaptınız.
Burada karşılaştığınız zorluklar nelerdi?

Çapulcu 1: Bizim bir internet sitesi deneyimimiz var, zaten canlı yayın işinde çalışmıştık. On kişilik bir çekirdek ekibimiz var. Sidar (Çapul TV'nin teknik

işlerini yapan bir diğer çapulcudan bahsediyor) zaten canlı yayın işi yapıyor, çalışıyor. Onun ödünç aldığı donanımın internet sorunu vardı. Engelleme de vardı biliyorsunuz. İnterneti çanak taktırarak uydudan aldık. Elektrik kesintisine karşı jeneratör aldık, kullanmadık ama es kaza bir sorun olursa diye jeneratörümüz vardı. Bize bilgisayar, kamera lazım diye çağrı yaptık, eşten dosttan geldi. Zaten var olan sınırlı donanımı bu çağrılarla güçlendirdik. İyi bir şey yaptığınız zaman, halk destek oluyor.

Direnişe katılanlar da sürece dahil oldu yani.

Çapulcu 1: Tabii. Orada iyi bir şey olduğunu hissettiklerinde insanlar gelip size yardım etmeyi istiyor, ne yapabiliriz diyorlar. Şuna ihtiyacımız var diyorduk geliyordu, cebinden para çıkartıp veren de oluyordu.

Olumsuz tepki aldınız mı?

Çapulcu 1: AKP'lilerden hem direnişi destekleyen hem direnişe karşı çıkanlar vardı. Karşı çıkanlar da geziyi merak ettikleri için bizi izliyordu. Bize tepki gösteriyorlardı ama biz de diyorduk ki 'siz bizi izlemek durumunda kalıyorsunuz; bir sürü kanalınız var, onların çok daha iyi imkânları var ama tercih etmiyorsunuz...'

İzliyorlar ve bir yandan da sinirleri bozuluyor. Bazı sabotajlar da oldu.

Nasıl?

Çapulcu 1: Kablolar kesildi. Sanırım en fazla elektrik enerjisi kullanarak faaliyet yürüten bizdik. Kesilen kabloları bağlattık tabii, bir elektrik işçisi geldi. Şöyle güzel şeyler oluyordu; bizim canhıraş halde haberleri sunmaya çalıştığımızı gören birkaç tane küçük çocuk su getirdi. Terimizi silen, yemek getirmeye çalışan insanlar vardı. Gazeteciler koşa koşa geldiler. Selam verip geçen de oluyordu. Ünlü ünsüz birçok gazeteci de ziyaret etti; bizim için de moral kaynağı oldu bu.

Çapulcu 2: Videosunu çekip getiren de vardı. Mesela İMC TV kameramanı işini yapıyordu, çektiği şeyi yayımlayabilecek bir kanalı da vardı ama "kameram her zaman hizmetinizde" dedi mesela canlı yayında. "Kameramı kullanabilirsiniz" dedi. Aslında gerçekten kendisi de o haberi yapabilirdi, CNN Türk'te çalışmıyordu ne de olsa. Böyle çok fazla şey var aslında. Sarılmaya gelen bile çoktu gerçekten. Buradan gidiyorum ve gece sizi izliyorum diyen...

Çapulcu 1: Anneler, annelerimiz özellikle... 50-60 yaşında kadınlar...

Anneler nasıl duymuş sizin yayınınızı?

Çapulcu 1: Diğer kanallar; Hayat TV, Halk TV göstermiş. Ya da çocukları evde

internetten açıp izleyince görmüşler. Biliyorsunuz iki gün; 11 Haziran ile 15 Haziran'da saldırı altında da yayın yaptık.

Evet anlatır mısınız, saldırı sırasında yayını nasıl devam ettirdiniz?

Çapulcu 2: Biber gazı maskemiz vardı, o şekilde sürdürebildik.

Çapulcu 1: Sanırım sözlerimiz sınırlı olsa da anlaşılıyordu. 10 Haziran akşamı vali açıklama yapmıştı. Bir valinin bu kadar yalan söyleyebileceğini düşünmek zor tabii... Fakat sabah saat 7.00'de de saldırı başladığını duydum. Hemen Park'a gitmemiz gerekiyordu. Taksiye atladık bir şekilde gitmek için. Güç bela vardık. 10.00-11.00 gibi Gezi Kafe'deydik yine. Yaralılar var yine etrafımızda. İnsanların mücadelesini görünce, kafenin en korunaklı yerinden yayın yapıyoruz ama biz bir gazeteci ya da maaşlı çalışan değiliz; direnişin bir parçasıyız. Çok etkilendik. Elime taş gelse atacağım ama önümde kamera var ve bunu anlatmam lazım, dünyanın bunu izlemesi lazım... CNN International bile gelip orada çekim yapıyor. Diğer kanalları göremeyebiliyorsunuz ama... O günkü yayınımız 16 saat sürdü. Bazen böyle bir enerji oluyor ki, insan bedeni de psikolojisi de sınırlarını aşıyor. Orada direniş sürdükçe biz gidemezdik. O iki gün de en son terk edenler bizlerdik.

Çapulcu 2: Aslında bir şey değil, biz sadece kamera önünde olduğumuz için çok direnmişiz gibi görünüyor. Sonuçta 15 Haziran'a kadar insanlar orada direndiler ve biz kamerada görünenlerdik, sabitlerdik. Direnişçilerden çok farklı özelliklerimiz yoktu, bizim de maskemiz vardı, Talcid'imiz vardı.

Çapulcu 1: Bir de şunu biliyoruz, bizi internet üzerinden 10-15 bin arasında insan izliyor. Daha çok sayıda evden de izleniyoruz.

Çapulcu 2: Bir de parklarda izleyenler var.

Çapulcu 1: Parklara perdeler konmuş; bize haberler geliyor, örneğin "İzmir'de sizi izliyoruz Eskişehir'de perdeyi gerdik topluluk sizi izliyor" diyorlar. Buralardan bir güç alıyorsunuz. On binlerin gücünü hissediyorsunuz, bir sorumluluğunuz da var. Parkta direnenlere, barikatta gözü çıkanlara, revire kaldırılan insanlara karşı bir sorumluluğumuz var. Polis bizi ezip geçebilir ama o anın da görüntülenmesi lazım diye düşündük. Bir kahramanlık edebiyatı yapmak istemiyorum ama insanlar canlarını vermeyi göze alarak direniyor, 70-80 yaşında insanlar "başıma bir şey gelirse çocuğuma haber verilsin" diye, cebine adres yazarak geliyorsa devrimci gazetecilik yapıyoruz diyen insanların da orada sonuna kadar kalması gerekiyordu, biz de kaldık.

Kafe de sağlammış yani, üstümüze gaz bombası kapsülleri düştü, plastik mermiler patladı bir şey olmadı. Şunun da farkındaydık, biz orada kaldıkça insanlara güç veriyorduk ve onlar da yani bizim üzerimizden iletişim kuran insanlar da bize güç veriyordu. Çapul TV'nin yaşaması lazımdı yaşadı. Yani aslında direnişin gücüydü o.

Bundan sonraki süreç için fikriniz ne? Bir de süreç içinde dönüştük diyorsunuz nasıl bir dönüşüm bu acaba, öngöremediğimiz bir yere doğru mu gideceğiz?

Çapulcu 1: Memlekette düzlem değişti. Medya açısından da düzen değişti. Şunu da biliyoruz, Gezi Parkı'nda tepenize gaz bombası düşerken sesinizin duyulmamasının önemi yok. Ama eğer bir yayın yapıyorsanız bunu da hakkıyla yapmak, insanlara sağlıklı bilgiyi ulaştırmak lazım. Polis işgali atındayken stüdyomuzu da yıktılar. Bir sabit stüdyo kurmayı düşünüyoruz artık. Aynı mantıkla. Çapul TV'ci olmak isteyen bir dizi insanla birlikte bir stüdyo kuruluyor ve bu mücadele sürüyor. Direniş sürdükçe bunun medyası da sürecek. Herkesin ufku açıldı. Herkesin ufkunun açıldığı yerde bizim, dönelim de işimize bakalım diye bir derdimiz yok. Direniş sürdükçe bu televizyon da sürecek. Şunu da görüyoruz: Direniş halkın siyasette söz sahibi olacağı, siyasetin gerçek öznesi olacağı yeni bir düzlem kurulmasının yolunu açtı. Bu düzlem kurulmadığı sürece direniş inerek çıkarak, yükselerek devam eder.

Bir de unutmayalım direniş sadece Gezi Parkı'nda olmadı; bütün ülkeye yayıldı. Biz de bu süreçte bir deneme yaptık ve bir şey yapılabileceğini gördük. Bundan sonra, madem her akıllı telefonu olan yayın yapabiliyor bu memlekette, iyi bir ediyortal ekiple bu işi sürdürmeyi düşünüyoruz. NTV olmayacağız, teknik anlamda da. Çünkü bu bir gerilla yayıncılıktı. Düzenli orduya benzemeye çalışırsak olmaz. Çapımız da o değil zaten. Eğer bu işin bir sihri varsa o da bizim çok iyi anchorman'ler anchorwoman'ler filan olmamamızda. Onlarla da rekabet etmiyoruz. İnsanlar da bunu biliyor, o yüzden de direnişin medyasını sürdüreceğiz. Çapulcu yayıncılığı yani.

Çapulcu 2: Bundan sonra ne olacağını hiçbir direnişçi bilmiyor aslında... ama kendi değişimine güveniyor, direnişe güveniyor, diğerlerine güveniyor, çapulculara güveniyor ve böyle sürdürmek istiyor. Biz de bu duyguya güveniyoruz, direnişin süreceğine güveniyoruz, umuda güveniyoruz. Onun için de devam eden şeyin adı, belki artık Çapul TV ya da Gezi Direnişi olmayacak ama bir şekilde direnişin medyası devam edecek. Biz de onun için emek vermeye devam edeceğiz. Belki ben olmayacağım başkaları devam edecek. Bizim güvendiğimiz şey umut..

Çapulcu 1: Bir de Tayyip Erdoğanlar yani... (Gülüşmeler)

Durmaz diyorsunuz yani... Çok sağolun!

Çapulcu 1: Biz de teşekkür ederiz.

Şimdi
EŞİTLİK
ÖZGÜRLÜK
KARDEŞLİK
ANLADINIZ MI
HER KÜRDÜN
EVİNDE NEDEN
!!!
MED TV
ROJ TV
MEDYA TV
STÊRK TV
NUÇE TV
mmc

%50'yi
zor
Tutuyom!!

YÜZDE 50'Yİ
EVDE ZOR TUTUYORUM

HİÇ BİSEY
Garanti
DEĞİLDİR!

komplo teorileri üzerinden gezi eylemlerinin ekonomi-politiği

Murat Birdal

2013 yılının yaz ayları Cumhuriyet tarihinin en kitlesel halk ayaklanmasına sahne oldu. Oysa ki bahar aylarında, hükümet, gücünün zirvesinde gibi görünüyordu pek çoğumuza. İsrail'den özür dileten, IMF'ye borcunu kapatan, Ortadoğu'yu yeniden yapılandırma iddiasında bir iktidar portresi çiziliyordu medyada. Bu tabloya burun kıvıranlar, eleştirenler ise kıyıya köşeye sıkışmış bir avuç "marjinalden" fazlası değildi. Her şey çok çabuk değişti.

Kim derdi ki Gezi Parkı'nda ağaçların kesilmesiyle başlayan süreç böylesi kitlesel bir kalkışmaya yol açacak. Koyun kendinizi AKP'li bakanların, yöneticilerin yerine. Eğitim sisteminde 4+4+4 demişsiniz, sizden başka kimsenin aklı yatmamış; milyonların yaşamı doğrudan etkilenmiş, okullar kapatılmış, dersler değiştirilmiş, insanlar küçük çocuklarını okula yazdırmamak için zihinsel yetersizlik raporları almaya dahi yönelmiş ama sokağa dökülen ancak yine o bir avuç "marjinal" olmuş. Onları da suçlamışsın, sindirmişsin ortalık yine süt liman.

İş güvenliğini hiçe saymışsın. Madenlerde, tersanelerde, atölyelerde, şantiyelerde işçi ölümlerinde rekorlar kırılmış. Sen kader demişsin. Yetmemiş, taziye ziyaretinde vatandaşa takla attırmışsın. İşsizim diyeni azarlamışsın, kürtaj diyene hakareti basmışsın. Roboski'de çoğu çocuk 35 vatandaşını bombalamışsın. Medyada hükümete biraz eleştirel yaklaşabilen isimleri açıkça hedef göstermişsin, birbiri ardına ayıklamışsın. Bunlara da bir avuç "marjinal" dışında ses çıkaran olmamış. Ondan sonra iki ağaç için koca bir halk ayaklanmış. Gel de çık bu işin içinden!

İktidar medyayı susturdukça kamuoyunun tepkisini ölçemez hale geldi. Kendi çaldığını dinledi, sadece alkışları duydu. Sindirilmiş, korkutulmuş bir halk kitlesiyle yapılan kamuoyu anketlerine sırtını dayadı. Bundan dolayı kendini eleştirenleri bir avuç marjinalden ibaret sandı. Ve o yüzden bu yaşananlara çok hazırlıksız yakalandı. Sonrasında ise arkasındaki kamuoyu desteğinin za-

yıfladığını görerek söylemini sertleştirdi, sokağı yatıştırmaya çabalamaktan ziyade kendi tabanını mobilize etmeye dönük bir stratejik hat izledi.

Bu anlamda, tıpkı Gezi Parkı yerine cami yapılabileceği, türbanlılara saldırıldığı, camide içki içildiği şeklindeki söylemleri gibi, iktidarın eylemlerin ardında faiz lobisini işaret etmesi de muhafazakâr kesimin hassasiyetlerini gözeterek yapılan bir açıklama olarak değerlendirilebilir. Bu tespitin geçerliliğini teslim etmekle birlikte, bununla yetinmek, durumu fazlasıyla basitleştirmek anlamına gelecektir. Bunun ötesinde bir analiz yapabilmek için süreci ekonomideki gelişmeler ışığında okumak önem taşıyor.

2013 Mayıs ayından itibaren Türkiye ekonomisinin sıcak para girişlerine bağımlı ekonomik büyüme modelinin tıkanmakta olduğu, yabancı fonların ülkeyi terk ettiği, yurt dışı-yurt içi faizlerin yükselişe geçtiği, TL'nin dolar ve Avro karşısında hızla değer yitirdiği bir süreç yaşandı. Büyüme rakamları aşağı doğru revize edilirken, döviz kurundaki sert tırmanış enflasyon hedefini de gerçekçi olmaktan uzaklaştırmaktaydı. Ekonomideki belirsizliğin derinleştiği kamuoyunun ise kaygıyla izlediği bu süreç karşısında hükümet çareyi komplo teorilerine sarılmakta buldu. Böylece hem yaklaşan ekonomik açmazın politik sonuçlarından sıyrılmayı, hem de içerideki demokratik muhalefetin toplum nezdinde mahkûm edilmesini amaçladı.

Son dönemde kamuoyu tarafından çokça tartışılan faiz lobisi söylemi işte böylesi bir ortamda filizlendi. Gezi olayları ve sonrasında yaşanan fon çıkışları ekonomiyi istikrarsızlaştırmaya ve faizleri tırmandırmaya çalışan bir faiz lobisinin eseriydi hükümet çevrelerine göre. Komplo teorileri burada da kalmadı. Türkiye'nin IMF'ye olan borcunu ödemesini ve ekonomik bağımsızlığını ele almasını kaldıramayan uluslararası sermaye çevrelerine kadar uzandı suçlamalar. Muhatabı çoğu zaman belirsiz bu komplo teorilerinin ekonomik arka planını sorgulayarak işe başlayalım dilerseniz.

Gezi eylemleri sonrasında Başbakan'ın açıklamalarıyla derinleşen siyasi istikrasızlık ortamının ülkeden yabancı sermaye çıkışına neden olduğu su götürmez bir gerçek. Ne var ki şu unutulmamalı, Gezi eylemlerinin ülke çapında kitlesel bir eylem dalgasına dönüştüğü 31 Mayıs gecesi Cuma gününe denk geliyordu. Yani, piyasaların kapalı olduğu iki gün boyunca hükümetin gerginliği düşürmesi ve bu olayların piyasalara yansımasına engel olabilmesi mümkündü. Bu yol o veya bu nedenle tercih edilmedi. Madem öyle, işte böyle denildi, sokaktaki halka rest çekildi. Piyasalar çakıldı.

Her ne olursa olsun altını çizmeliyiz ki Gezi eylemleri ekonomideki mevcut tablonun asli sebebi olarak gösterilemez. Olsa olsa ülkeden sermaye çıkışını hızlandıran bir etken olarak değerlendirilebilir. Türkiye ekonomisi uzunca bir süredir kısa vadeli yabancı sermaye girişleri tarafından fonlanan bir ekonomik büyüme süreci yaşamaktaydı. Bu büyümenin asli dayanağı ABD Merkez Bankası'nın (Fed) sürdürdüğü genişlemeci para politikası ve düşük faizlerdi.

Dünyadaki dolar bolluğu Türkiye gibi dış borçla dönen ekonomilere yaradı. Özel sektör düşük faizli dolarla borçlanarak yeni yatırımlara girişti. Ekonomi büyüdü büyümesine ama dış borç stoğu da tırmandı. Giderek kronikleşen bir cari açık sorunu ortaya çıktı. Bu pembe tablonun sonsuza kadar sürmeyeceği ortadaydı. Fed'in parasal genişleme politikasının sonlanması ve ABD'de faizlerin yükselmeye başlaması ile birlikte sıcak paranın yön değiştireceği ve bunun Türkiye gibi sıcak para girişlerine bağımlı bir ülke üzerinde yıkıcı etkiler yaratabileceği elbet biliniyordu. Yaşanan da bu oldu. Fed'in para politikasını sıkılaştıracağına dönük ilk sinyaller ile birlikte gelişmekte olan piyasalardan para çıkışı yaşanmaya başladı. Türkiye ise bu piyasalar arasında başı çekiyordu.

Tarihsel olarak baktığımızda da ekonomiye dönük olumsuz algının Gezi olaylarının başlangıcından önceki günlerde oluşmakta olduğunu görüyoruz. BIST 100 endeksi 22 Mayıs tarihinde 93,398 ile tarihi zirvesine ulaşmış ama bu tarihten itibaren düşüşünü sürdürmüş ve 31 Mayıs günü içerisinde olayların patladığı gecenin hemen öncesinde 85.000 seviyesinin altına kadar gerilemişti. Kısacası olaylar patlamadan önceki on günlük süre içinde borsada hali hazırda yüzde 9'luk bir gerileme yaşanmıştı. Hem de hükümet çevrelerinin orta-uzun vadede yerli varlık alımlarını arttırır diyerek tasarruf sahiplerini borsaya çekmeye dönük beyanlarda bulunduğu 16 Mayıs tarihli Moodys'in kredi notu arttırımı kararına rağmen. Sonraki günlerde de borsadaki değer kayıplarının ve doların yukarı yönlü hareketinin büyük ölçüde Fed'in açıklamalarından ve ABD'de açıklanan ekonomik göstergelerin sıkı para politikasına dönüş yönündeki algıyı güçlendirmesinden kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Kısacası, Gezi Direnişi öncesinde başlayan ve sonrasında hızlanan fon çıkışlarının ve faizlerdeki yükselişin bir sorumlusu var ise o da hükümettir. Yurt içi ve yurtdışındaki birçok iktisatçının uyarılarına kulak asmamış, kredi notunu yatırım seviyesinin altında tutan kredi derecelendirme kuruluşlarına "ben de kendi kredi notumu kendim veririm" diyecek noktaya işi vardırmıştır. Sıcak para girişine dayalı büyüme modeli tökezlediği andan itibaren ise yeni senaryolar icat ederek yaklaşan krizin sorumluluğunu üstünden atmaya çabalamıştır.

Başbakan'ın faiz lobisi söylemine dönersek. Bu söylem ile eylemlerin ilk günlerinden itibaren eleştirdiği Koç grubu (Yapı Kredi Bankası) ve tüm sadakatine rağmen iktidara bir türlü tam olarak yaranamayan Doğuş grubu (Garanti Bankası) üzerinden bankacılık kesimini, daha doğrusu özel bankaları hedef aldığı anlaşılmaktaydı. Erdoğan'ın Koç grubuna dönük sert eleştirileri Koç Üniversitesi Rektörünün öğrencilere Gezi Direnişi nedeniyle ek sınav hakkı tanımasıyla başladı. Sonrasında ise aynı gruba ait Divan Otelinin eylemcilere kapılarını açması ve otel içerisinde Amerikan Hastanesi (Vehbi Koç Vakfı bünyesindeki) doktorları tarafından oluşturulan revirde yaralı eylemcilerin tedavi edilmesi Koç grubunu hükümetin eleştirilerinin odağına yerleştirdi.

Doğuş grubunun durumu ise kuşkusuz daha farklıydı. Deyim yerindeyse iktidara yaranmak için ne gerekliyse yapılmıştı. Gruba bağlı haber kanalı (NTV) izleyicisini neredeyse tümüyle karşısına almak ve BBC ile ortaklığının askıya alınması pahasına Gezi Direnişini görmezden gelmişti. Yine Gezi Direnişini konu eden sayısı nedeniyle NTV tarih dergisinin yayımı durdurulmuştu. İktidarın radarına girmekten özenle imtina eden Doğuş grubunu yakan hareket ise (BBVA ile birlikte) ortağı olduğu Garanti Bankası'ndan geldi. Eylemlerin ilk günlerinde kapatılan hesaplar ve kredi kartları ile başlayan ve sonrasında banka genel merkezi önüne taşınan protestolar karşısında genel müdür Ergun Özen'in çareyi "ben de çapulcuyum" diyerek eylemcilerle birlikte kapı önüne çıkmakta bulması Erdoğan'ı oldukça kızdırdı. Olayların faili olarak faiz lobisini işaret ettiği ilk konuşmasında (Kuzey Afrika gezisi sonrası Atatürk Havalimanında) Özen'in bu hareketini eleştirmeyi ihmal etmedi: "Bir bankanın genel müdürü çıkıp da bu vandalizmi organize edenlerin yanında olduğunu söylüyorsa bunlar karşısında bizi bulacaklardır."

Başbakan faiz lobisi söylemi ile toplumun iki farklı kesimine mesaj vermekteydi. İlk olarak İslami kesimin faiz konusundaki hassasiyetlerine seslenerek kendi kitlesini mobilize etmeyi amaçladığı anlaşılıyordu. Diğer yandan ise özellikle gecelik repo faizlerinin yüzde yüzün üzerinde seyrettiği 2000 öncesi döneme referans verilmekteydi. İşçi ücretlerinin gecelik repoda değerlendirildiği için gecikmeyle ödendiği, yatırımların durma noktasına geldiği bir dönem hatırlatılarak o dönemi yaşayan geniş halk kesimleri üzerinde geçmişe dönüş korkusu yaratılmak istenmekteydi.

Peki iktidar yanlısı kesimin iddia ettiği gibi bankaların sistemi istikrarsızlığa sürükleyerek faizleri tırmandırmak istemesi ne kadar gerçekçi bir açıklama? Öncelikle şunu netleştirelim; bankaların faizlerin yükselmesinden kâr edecekleri düşüncesi yanlıştır. Bankalar genel olarak açtıkları uzun vadeli kredileri kısa vadeli borçlanmayla finanse ettikleri için faiz oranlarındaki sert yükselişler bankacılık sektörü açısından büyük riskler taşır. Bu nedenle, büyük bankacılık krizleri faizlerin gerilediği değil aksine yükseldiği dönemlerde ortaya çıkmıştır. Yine döviz kurunun yukarı yönlü hareketi, borsadaki gerileme ve bunların sonucunda kredi geri dönüşlerinde yaşanabilecek aksaklıklar bankacılık kesimini büyük bir riskle karşı karşıya bırakacaktır.

Kaldı ki, bankaların iktidar partisini doğrudan hedef almaları için herhangi bir neden bulmak da zor. Aksine, AKP iktidarı süresince ülkemizdeki bankaların kârları ve piyasa değerleri katlanarak artmıştır. Şöyle bir örnek verelim. 2001 yılı sonunda halka açık 8 bankanın toplam zararı o dönemki para birimiyle 1.1 katrilyonu (bugünkü milyar TL) buluyordu. Aynı yıl 226 trilyon (milyon) zarar açıklayan Garanti Bankası'nın 2012 yılı karı ise 3.3 milyar TL olarak açıklandı. Yine, 2001 yılında İMKB'nin en değerli 3 şirketi arasında sadece 1, 10 şirket arasında ise 3 banka bulunurken. 2013 yılı itibariyle en değerli 3 şirketin tümü,

10 şirketin ise 5'i bankalardan oluşuyor. Kısacası, AKP iktidarından en fazla nemalanan kesim "faiz lobisi" olmuştur.

Tüm bunların ötesinde, ortada bir faiz lobisi aranacaksa bu lobinin bizzat hükümetin kendisi olduğunu da pekala söyleyebiliriz. Zira, özellikle eylemlerin ilk döneminde Başbakan'ın her konuşması sonrasında faiz hadlerinde yükselme yaşanmıştır.

Son dönemde hükümet cephesinden sıkça dile getirilen bir diğer komplo teorisi ise Türkiye'nin IMF'ye dönük borcunu kapatarak "ekonomik bağımsızlığını kazanmasının" uluslararası sermaye çevrelerini kaygılandırması ve bu nedenle istikrarı bozacak girişimlere destek vermeleri. Yeryüzünde bu denli bir dışa bağımlı bir büyüme modeli sürdürmekte olup yine de ekonomik bağımsızlıktan dem vuran bir iktidar yoktur herhalde, olamaz. Her neyse, biz yine de neresinden tutsanız elinizde kalacak bu komplo teorisini de ciddiyetle ele alarak tartışalım.

Öncelikle Türkiye'nin IMF'ye olan borcunun kapatılması mitine değinelim. Bugün IMF'den yeni bir kredi arayışına girilmemesi Türkiye'nin yabancı kaynak ihtiyacının azaldığı anlamına gelmiyor. Aksine, ülkenin brüt dış borç stoku 2002 yılında 129 milyar seviyesinde iken, 2012 yılı sonu itibariyle 336 milyar doları buldu. Bu rakamın 226 milyar doları özel sektöre ait. 2005 yılında dış borcun GSYİH'ya oranı yüzde 35.4 seviyesindeyken, yüksek büyüme hızına rağmen yüzde 42.8'e ulaşmış durumda. Kısacası kronikleşen cari açıkla birlikte dış borç stokumuz da katlanıyor.

Yabancı sermayenin borsadaki (BIST 100 endeksindeki şirketlerin takasındaki) payına baktığımızda ise 23 Mayıs tarihinden Temmuz ortasına 66.40 seviyesinden yüzde 63.50 seviyesine gerilediği görülüyor. Bu demektir ki Gezi Direnişinin en sıcak olduğu dönemde (ve hemen öncesinde) borsadan hatırı sayılır miktarda bir yabancı çıkışı yaşandı. Ne var ki, bu durum hükümetin komplo teorisini doğrulamaya yetmez. Aynı dönemde tüm "gelişmekte olan piyasalardan" yüklü miktarda sermaye çıkışının yaşandığını ve Türkiye ekonomisinin yüksek cari açığı nedeniyle bu ülkeler arasında başı çektiğini belirtmiştik. Gezi eylemleri sonrasında hükümetin olayları tırmandıran tavrı da elbette bu sürece katkıda bulundu.

Her şeye rağmen, takaslardan da izlenebildiği gibi halen daha borsada aslan payı yabancılara aittir. Hal böyle iken, uluslararası sermaye çevrelerinin borsanın çakılmasına dönük bir komplo içerisine girmeleri düşünülemez. Aksine borsada yabancı fonların böylesine ağırlıklı yer tutması çıkışı zorlaştıran etkenlerin başında gelmektedir. Yaşanacak bir panik dalgasının faturasını büyük oranda kendileri ödeyecektir. Aynı şekilde ülkeden çıkacak sermayeyi en rahatsız edecek durum TL'nin diğer para birimleri karşısında hızla değer yitirmesidir.

Hükümete yakın çevrelerin açıklamalarından eğer Fed başkanı Bernanke kast ediliyorsa, ki artık suçlamaların nereye kadar uzanacağını kestirmekte zorla-

nıyoruz, o zaman konu farklı bir boyut kazanıyor. Bernanke'nin açıklamalarının diğer ülkeler üzerinde olduğu gibi Türkiye ekonomisi üzerinde de olumlu ya da olumsuz sert etkileri olduğu muhakkak. Bu açıklamaların Türkiye'ye ekonomisini aşağı çekmeye yönelik bir kasıt taşıdığını düşünenler, eğer ki varsa, bu durumda Türkiye ekonomisinin yabancı sermayeye bağımlılığını sorgulamaldır. Eğer başka bir ülkenin Merkez Bankası başkanı bir açıklamayla senin ekonomini alt üst edebiliyorsa, bu IMF'ye olan borcun kapatılmasının ülke ekonomisinin dışa bağımlılığı açısından en ufak bir değişimi işaret etmediğinin en belirgin göstergesidir.

Dolayısıyla Türkiye'nin ekonomik bağımsızlığını kazandığı söylemi miting meydanlarında tekrarlanan pek çok söylem gibi altı boş bir slogandan ibaret.

İşin aslı 2013 yılının Ağustos ayı itibariyle tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de finans çevreleri soluğunu tutmuş Bernanke'nin kriz sonrasında ekonomiyi hareketlendirmek için devreye soktuğu genişlemeci para politikasının sona ereceği tarihi bekliyor. Bugüne kadar uygulanan genişlemeci para politikası doları ucuzlattı, varlık fiyatlarını (hisse senedi, emlak, emtia fiyatları gibi) şişirdi. Önümüzdeki dönemde dolar arzındaki genişleme hızının gerilemesi ya da durması varlık fiyatlarında gerileme yaratacaktır. Dahası bunun yaratacağı faiz oranlarındaki artış hali hazırda aşırı değerli olduğu tartışılan TL'nin yabancı para birimleri karşısında değer kaybını hızlandıracaktır. Dolardaki yükseliş enflasyon rakamlarının yanı sıra yurt içindeki reel faiz hadlerini de yukarı taşıyacak ekonominin büyüme hızının sert bir şekilde gerilemesine yol açacaktır. Faizlerdeki yükselişin özellikle emlak sektörünü sert bir şekilde vuracağını kolaylıkla öngörebiliriz.

Gezi Direnişinin başlangıcından bu yana iki ayı aşkın bir süreyi geride bıraktık. Bugün geldiğimiz aşamada içi pek doldurulamayan faiz lobisi kavramından ziyade uluslararası dinamiklerin ekonomideki gidişatın başlıca sorumlusu olduğunu hükümet çevrelerinin de kabul ettiğini görüyoruz. Son olarak Merkez Bankası da uluslararası piyasalarda faizlerin gösterdiği artış eğilimi ile dolar ihaleleriyle mücadele edemeyeceğini kavradı ve faiz koridorunun üst bandını 75 baz puan yukarı çekti.

Burada Başbakan için ayrı bir parantez açmak gerek. Çünkü o faiz lobisi söylemini daha fazla açmaktan imtina etse dahi arkasında durmaya devam ediyor. Son olarak bankaların kredi kartı aidatlarını (faiz dışı gelirlerini) hedef aldığı açıklamasında dahi boşuna faiz lobisi demedik gibi bir vurguyu ihmal etmedi. Başbakanın faiz lobisini tanımlamak için kullandığı "faiz dışı gelirlerle abad olan bir lobi" şeklindeki açıklaması ise tam bir çelişkiler yumağı idi.

Tüm bunların ötesinde, yüksek kredi kartı aidatları uzun zamandır kamuoyunda tartışılmaktaydı. Bu şikâyetlere uzun süre kulaklarını tıkayan hükümetin faiz lobisi suçlamasının hemen ardından önce faiz artışı sinyalleri vermesi, sonrasında ise bu kez bankaların kredi kartı aidatlarını gündeme getirmesi

oldukça manidar. Dahası 10 yılı aşkın bir süredir icra makamında bulunan birinin sokakta televizyona röportaj veren sade vatandaş edasıyla şikâyetlenmesi ikna edici olmaktan çok uzak. Taksim'in ortasına AVM dikme inadıyla halkı sokaklara döken bir başbakanın halkı tüketimde sorumlu olmaya, kredi kartı kullanmamaya çağırması ise işin en büyük tezat noktası.

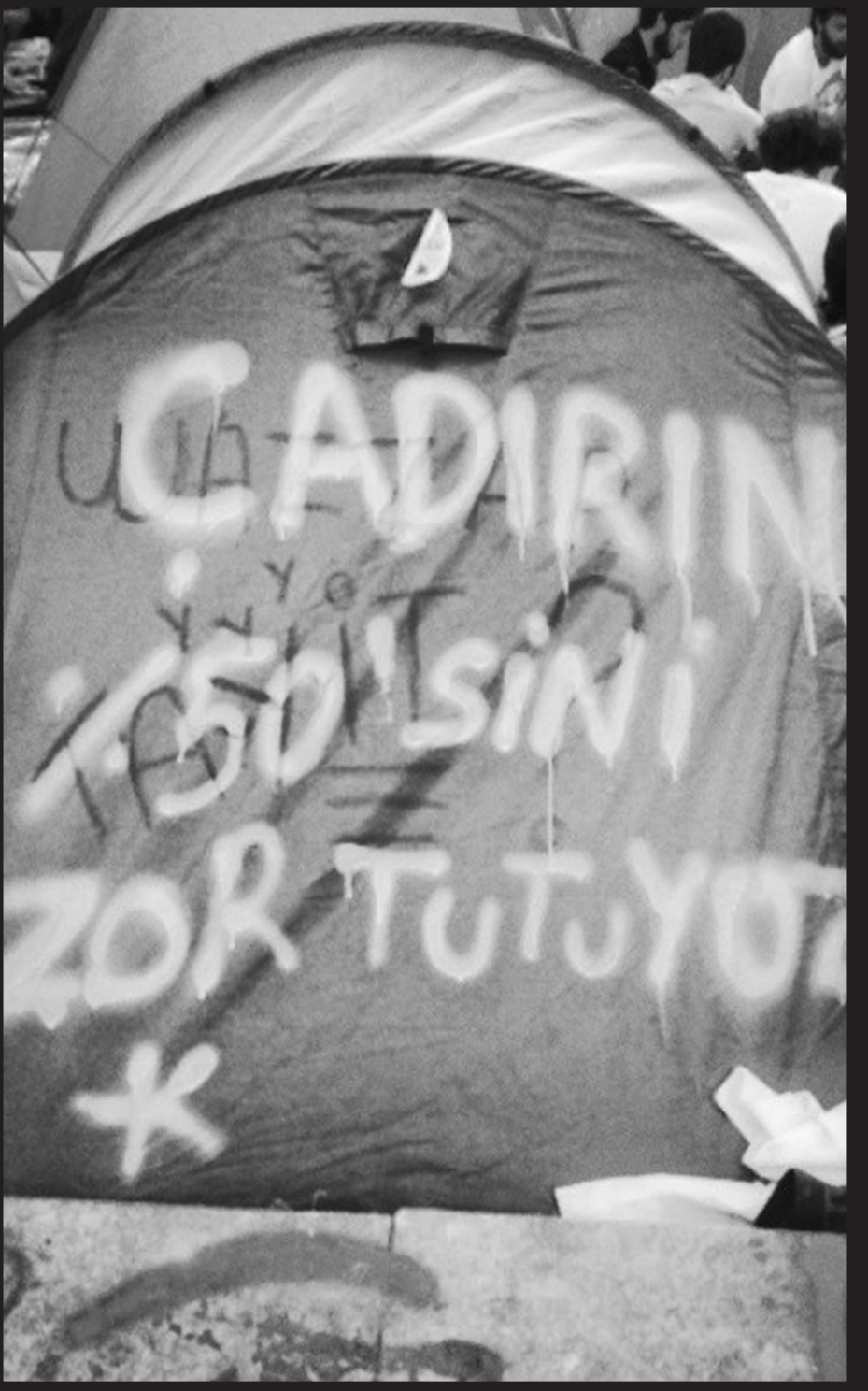
Diğer yandan Merkez Bankası'nın uzunca bir süredir kredi genişlemesini kontrol altına almaya çalıştığını ve Haziran ayı sonu itibarıyla toplam kredi hacmindeki artış oranının yıllık hedefin üzerine tırmandığını görüyoruz. 2008 krizi öncesinde ABD ekonomisinde görüldüğü üzere, parasal genişleme dönemlerinde artan kredi borçları para politikasının sıkılaşmasıyla birlikte ekonomilerin üzerinde büyük yük oluşturuyor. Yükselen faizler ile birlikte borcun çevrilmesinin maliyeti de tırmanıyor ve batık krediler bankacılık sistemini zorlamaya başlıyor. Bu anlamda, Erdoğan'ın halka dönük kredi kartı kullanmayın şeklindeki çağrısı (somut bir karşılığı olmayacağı aşikâr olmakla beraber) faizlerde artışın ilk sinyalleriyle birlikte yaşanacak sorunların faturasını bankacılık kesimine kesme çabası olarak da değerlendirilebilir. Aynı açıklamada Erdoğan'ın Halkbank, Ziraat Bankası ve Vakıflar Bankası'nın toplam gelirleri ile karşılaştırması ve faiz vurgusu ile son dönemde giderek büyüyen İslami Bankacılık kesimini üstü örtülü olarak işaret etmesi de dikkat çekiciydi.

Son olarak Gezi eylemleri sürecinde hükümetin uzunca bir zamandır süregelen sermaye sınıfı içerisindeki ayrımcı politikasının iyice netleştiğine de tanık olduk. Önceki yıllarda Doğan grubuna dönük maliye operasyonu sonrasında ise Çukurova grubuna bağlı şirketlere TMSF tarafından el konmasıyla başlayan tasfiye süreci Gezi Direnişi ardından ülkenin en büyük iki ailesinden biri olarak gösterilen Koç grubuna yöneldi. Temmuz ayı sonlarında Maliye Bakanlığı harekete geçerek Tüpraş, Aygaz ve Opet gibi grup şirketlerine baskın düzenleyerek vergi incelemesi başlattı. Baskını izleyen iki gün sonunda Koç grubunun kaybı 4.5 milyar TL'ye ulaşmıştı. Yine Gezi eylemlerine destek verdiği fotoğrafı ile kamuoyunun gündemine gelen Cem Boyner de Erdoğan'ın tepkisinden nasibi aldı. Boyner'in fotoğrafta taşıdığı "ne sağcıyım ne solcu çapulcuyum çapulcu" pankartına göndermede bulunan Erdoğan seçmenini (ve elbette kadrolarını) halkın sırtından geçindiğini belirttiği çapulcuları "ihya etmemeleri" ve "hadlerini bildirmeleri" konusunda uyardı. Erdoğan'ın çıkışı sonrası Boyner'in hisse senedlerinde sert bir düşüş yaşandı. Yatırımcılar mesajı almıştı.

Erdoğan Milli Görüş hareketinin 28 Şubat yenilgisinden önemli dersler çıkarmış bir lider. Türkiye gibi bir ülkede hükümet olmanın iktidar olmaya yetmediğini görerek, 2002 yılından bu yana alternatif iktidar odaklarını ortadan kaldırmaya/muhaliflerden arındırmaya ve ardına yedeklemeye soyundu. Bu konuda aceleciliğin faturasını oldukça ağır ödeyen Mursi'nin aksine son derece sabırlı ve anlık dengeleri gözeten bir stratejiyle yürüttü politikasını. Silahlı kuvvetler ve yüksek yargıya müdahaleleri toplumun oldukça geniş bir kesiminin desteği

ile gerçekleşti. Bu dönüşüm sürecinde sermaye kesiminin ve medyanın yeniden yapılandırılması da kuşkusuz büyük önem taşıyordu. ABD dahil olmak üzere piyasa ekonomisinin hüküm sürdüğü ülkelerde dahi en büyük ekonomik aktör devletin kendisidir. Sermaye gruplarının devlet ihalelerinden farklı sebeplerle dışlandığı, maliyenin baskısıyla karşılaştığı bir ortamda genişlemeyi sürdürmesi oldukça zordur. Bir de bizdeki gibi devlet bankalarından açılan düşük maliyetli kredilerle beslenen iktisadi rakiplerin varlığı düşünüldüğünde iktidara muhalif sermaye gruplarının yaşam alanı bulması giderek zorlaşmaktadır. Erdoğan 28 Şubat sermayesini bölerek bir bölümünü yanına çekmiş, yanında yer almakta çekingen davrananları ise kademeli olarak tasfiyeye yönelerek iktidarını sağlamlaştırma arayışına girmiştir. Beklenmedik bir anda ülke çapında kitleselliğe ulaşan Gezi direnişi ise iktidarın korkularını tetiklemiş daha önce örtülü olarak yürütülen politikalar hız kazanmış, muhalif sermaye gruplarına dönük kamusal söylem sertleşmiştir. Burada özellikle Shell, Ford, Fiat, UniCredit, LG gibi dünyanın önde gelen sermaye grupları ile ortaklıkları bulunan Koç grubun ile hükümet arasındaki çatışmanın uluslararası boyutları da olabileceği gözden kaçırılmamalıdır.

ZOR TUTUYOR

yüzde elliyi evde değil elde tutabilmek için

Nuray Sancar

Haziran Direnişinin ilk günlerinde Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Fas ve Tunus'u kapsayan Kuzey Afrika gezisine çıkmıştı. Erdoğan bu geziye çıkarken, havaalanında gelişmelerle ilgili bilgi almaya çalışan gazetecilerin gündemi doğal olarak Gezi Parkı'ydı. Reuters muhabiri Başbakan'a açıkça sordu: "Sayın Başbakan, geçtiğimiz hafta Gezi Parkı'nda başlayan olaylar sadece Türkiye kamuoyunda değil uluslararası kamuoyunda da hükümete karşı yükselen bir muhalefet gibi algılanıyor. Biz gazeteciler de ilk kez böyle bir şeye tanık oluyoruz. Özellikle sizin bu grupları tanımlarken, bu eylemleri tanımlarken bir ideolojik şey içine sokmanızın ve toplumdaki hareketi küçümser tavırda olmanızın kitleleri daha fazla öfkelendirdiği ve onları daha fazla provoke ettiği yönünde yorumları var. Siz buna katılıyor musunuz? Bunlara ilişkin herhangi bir yumuşatıcı bir tavır içine girecek misiniz?" Reuters muhabiri ile, bu soruyla başlayan diyalogunun bir yerinde Tayyip Erdoğan Gezi Direnişi boyunca esprilere konu olan bir cümle kurdu ki, bu cümleyle, aslında hem direnişin esas kaynağına işaret ediyor hem de 11 yıllık AKP hükümetinin yönetme ilkesini özetliyordu: "...Şu anda evlerinde bizim zorla tuttuğumuz bu ülkenin en az yüzde 50'si var. Ve biz onlara diyoruz ki aman sabırlı olun. Sakın bu oyunlara gelmeyin."

Belki en başından başlamak gerekecek: 28 Şubat 1997'de Refah Partisi ile Doğru Yol Partisi koalisyonu "silahsız güçler" devreye sokularak; "sivil toplum kuruluşları", medya marifeti sayesinde iktidardan uzaklaştırıldığında, dönemin paşaları bu hükümeti devirme eylemine postmodern darbe adını takmışlardı. Kendisini arayan İsmet Berkan'a Genelkurmay Sekreteri Tümgeneral Erol Özkasnak "Gördünüz mü İsmet Bey 21. yüzyılın ordusu yaptı mı nasıl yapıyor? Eski usûl darbe filan kalmadı artık, biz post-modern dönemin ordusuyuz" demişti. Postmodern darbe lafını daha sonra Çevik Bir de telaffuz etti. Asker biraz arkada kalarak yönettiği bu darbenin sivil bir görünüm taşıması için çok özen göstermişti. Sincan'dan geçirilen tanklar, ordu komuta kademe-

sinin yaptığı açıklamalar darbe harekatının stratejik başarısını garanti altına alıyor olsa da Türk İş, TESK, TOBB ve DİSK gibi örgütlerden sağlanan destek, evlerde ışık söndürme eylemi aracılığıyla darbeye halk katılımını talep eden "sivil toplum sözcüleri"nin gayretleri sayesinde postmodern darbe öncekilerden farklı, hakikaten "yeni usûl" bir darbe olarak siyasi literatüre geçti. Sadece siyasi literatüre değil sosyal psikololojiye de tanımlanmaya muhtaç yeni bir travmatik vaka olarak kaydedildi.

Bu süreçten akılda kalan belki Aczimendi şeyhi Müslim Gündüz ve Fadime Şahin'in bel altı hikâyesiyle kolajlanmış Sincan'daki, 30 Ocak'ta gerçekleşen Kudüs gecesi görüntüleridir. Koalisyon ortağı RP'nin şeriat provası yaptığı iddiasını desteklemek ve hükümeti itibarsızlaştırmak üzere servis edilen görüntüler toplumun sinir uçlarını uyarmayı başarırken darbe de meşruiyet kanallarını genişletmek için utanç verici bir asparagas magazin yayıncılığa bel bağlamayı tercih etmiş oluyordu.

Operasyonun başlangıcında, Sincan'dan tanklar geçirilirken bunun demokrasiye balans ayarı çekmek anlamına geldiğini söyleyen, Refah Yol hükümeti düştükten sonra da "28 Şubat bin yıl sürecektir" diye not düşen Çevik Bir, darbenin basitçe bir hükümet düşürme operasyonu olmadığının altını zaten çiziyordu. Önceki askeri darbelerde kurmaylar, iktidara el konduğu anda ordunun, demokrasiyi tesis ettikten sonra "asli işine" dönmeye can attığını gösterecek açıklamalarda bulunurlardı. Kimse 12 Mart'ın, 12 Eylül'ün sonsuza kadar süreceğini iddia etmemişti.

28 Şubat'ın iddiası, sadece merkez siyasetin yerinden oynamış taşlarını yeni yerlerine oturtmak değildi, tersine, toplumsal ilişkileri, mevcut ideolojik duyarlılıkların kimini kışkırtmak kimini bastırmaya çalışmak yoluyla yeniden yapılandırmaya tabi tutmak, MGK'nın belirlediği güvenlik kriterlerinin referans aldığı yeni iç düşman tanımına uygun olarak toplumu kategorik bir saflaşmaya doğru yönlendirmekti. Bu bakımdan bu darbe döneminin Türkiye tarihinin en dikkat çeken toplumsal mühendislik çalışması olduğu da söylenebilir.

80'li yılların ortalarından bu yana gelip geçen hükümetlerin Kürt özgürlük mücadelesini şiddetle bastırmaya çalışırken milliyetçi ideolojiyle konsolide edilmiş bir cephe gerisi inşa etme çabası ülkeyi etnik fay hatlarından zaten ikiye bölmüştü. Buna, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan bu yana Sunniliği Alevilik, Türklüğü diğer etnik kimlikler pahasına yüceltme ve ikincileri bu uğurda sindirme esasına göre yürüyen yurttaş inşa etme pratiği eklendiğinde iki yakası bir araya gelmesi zor bir ülke tablosu elde edilir. 28 Şubat sürecinin buna katkısı, bundan sonra toplumsal konumlanışların laikler ve İslamcılar arasında çizilen siyasal sınıra göre belirleneceği yeni bir dönemin başlaması olmuştur.

Refah Yol hükümetinin düşüşünden beş yıl sonra Recep Tayyip Erdoğan'ın da dahil olduğu eski RP kadrolarının yeniden partileşerek siyaset sahnesine çıkması pek de sürpriz sayılmaz. Darbenin bin yıl sürebilmesinin koşulunun, ba-

lans ayarını ihtiyaç olmaktan çıkarmayacak bir karşıtın el altında daima hazır bulunması olduğu düşünülürse Çevik Bir'in sözünün bir öngörüden daha fazlasını ifade ettiği anlaşılabilir. AKP doğuşunu ve hükümet olabilmesini bu balans ayarına borçludur ve bütün iktidar dönemini onu bir RP olmaktan alıkoyan sistem frenlerinin belirgin tehdidini, en iyi zamanlarında bile hissedebileceği biçimde içselleştirerek geçirecektir.

28 Şubat döneminde ordu ile Refah Partisi arasında giderek sinir harbine dönen çelişki, askerin devlet siyasetinin merkezine hangi siyasetin hakim olacağını belirleme yetkisini elde tutmaktaki ısrarından kaynaklanmaz sadece. Öteden beri devlet eliyle ağır sanayi hamlesi başlatmaktan başka iktisadi bir öngörüsü olmayan, üstelik devlet kaynaklarının ve ihalelerinin dağıtımında burjuvazinin bazı kesimlerini rahatsız edecek biçimde davranan Refah Partisi'nin AKP'nin sonradan altına çekincesizce imza attığı iktisadi kararlara pek hayırhah yaklaşmaması da kendi sonunu hazırlamakta etkili olmuştur. Öte yandan İsrail-Filistin sorunu ile Ortadoğu politikalarındaki esnemezliği, ayrıştırıcı İslami söylemi onun AKP'nin uzun süre sahip olduğu uluslararası sermaye çevreleri arasında bir meşruiyet kazanmasına engel olmuştu.

Haziran Direnişini kendisine karşı bir darbe planı olarak okuyan Erdoğan bu süreçte 28 Şubat darbesini yeniden hatırladıysa bu onun sancılı doğumunda sermaye sınıfı içindeki çelişki, kavga ve mevzilenmelerin rolünü iyi tanıyor oluşundan ve muhtemel çöküşünü de ancak bu çatışma içinde tarif etmesi gerektiğini düşündüğündendir.

15 Haziran'da bir ek yayınlayan Yeni Şafak gazetesinde 28 Şubat günlerine özellikle dönülmüş ve o zaman sermaye çevreleri arasında süren rant kavgalarının altı çizilmiştir. Yeni Şafak yazarı şöyle yazar bir yerde: "Rant lobisi Refah Yol hükümeti döneminde kamu bankalarını istedikleri gibi hortumlayamadı. Eskiden kamu bankalarını kendi şirketlerinin kasası gibi kullanıyorlardı. Siyasilerin kartvizitleriyle krediler alınıyordu. Refah Yol hükümeti öncesinde Bankalar Yeminli Murakıplar'ın hazırladığı raporları, siyasiler hasıraltı ediyordu. Refah Yol döneminde rantiye baktı ki, ekonomi iyi gidiyor, bu hükümet uzun süre iktidarda kalacak ve gireceği ilk seçimde oylarını katlayacak, hemen çok hızlı bir şekilde harekete geçtiler... MÜSİAD üyelerine bu dönemde neler yapıldı? Brifingler verilmeden birkaç gün önce 1997 Haziran başlarında Milliyet Gazetesi'nde 'Ordu'dan MÜSİAD üyelerine ve irticai şirketlere ambargo' başlıkları atıldı. Buradaki amaç MÜSİAD üyesi olan veya sahipleri dindar ve muhafazakâr hayat tarzı olan şirketlere yönelik korkutma ürkütme kampanyası başlatıldı... Ordu evlerine, kantinlere ve askeri ordu pazarlarına bu şirketlerin ürünlerinin alınmaması ve yine darbe gelecek korkusuyla bir çok firmaların bu şirketlerden alışveriş yapmamaları sağlanmaya çalışıldı. Özel bankaların bu şirketlere teminat mektubu vermemesi, bu şirketlerin özelleştirme ihalelerine, kamu ihalelerine girmemesi gibi her alanda yıkıcı psikolojik harekat programları uygulandı."

AKP destekçisi gazetenin, Gezi'de faiz ya da rant lobisi parmağının bulunduğunu iddia etmesinin Başbakan Erdoğan'ın halk direnişini itibarsızlaştırmaya çalışmasıyla elbette ilişkisi vardı ve dosya doğrudan doğruya onun demeçlerini gerekçelendirmek üzere hazırlanmıştı ama diğer yandan, daha AKP öncesinde projelenen, ülkenin merkez dışındaki bölgelerinde de sermayenin genişletilmiş yeniden üretimini garanti altına almak, yeni pazarların ve yeni bir burjuva sınıfının yaratılmasının koşullarını oluşturmak gibi temel bir yönelime sahip neoliberalizmin hizmetindeki politikanın ne denli ciddi bir çelişkiyle yüz yüze olduğunun da altı çizilmiş oluyordu. Nitekim Başbakan Erdoğan iktidarı boyunca TÜSİAD ile polemiğe girmiş, büyük sermayeyi devlet olanaklarından nemalanan "asalak" bir kesim olarak tarif etmek cüretini göstermiş ve MÜSİAD burjuvazisinin giderek büyük sermayenin saflarına katılmasını kolaylaştıracak önlemleri almaktan çekinmemişti. Erdoğan'ın RP'ninkini andıran söylemi bir yandan; devlet olanaklarıyla önü açılarak büyük sermaye sınıfının saflarına atlayacak İslami eğilimli yeni girişimcilerin harekat alanını genişletmeyi amaçlıyor diğer yandan da öteden beri "tarihin motorunun sınıf mücadelesi" olduğunu içeren literatürle beslenmiş sol kamuoyunun da gönlünü almayı deniyordu.

Böylece, eski korumacı önlemlerin elimine edilmesi; çok uluslu tekellerin ortaklıklar aracılığıyla ya da doğrudan yatırım yapabilme olanaklarının daha önceki prosedür uzatıcı imza müessesesinden ve bürokratik engellerden kurtarılarak genişletilmesi; eski dönemin nizamnamelerinin işlevsizleştirilmesi; ihale sisteminde yaratılan esneklikler; piyasanın görünmeyen elini rahatlatacak biçimde sermaye ile siyaset arasındaki ilişkinin üst kurullar aracılığıyla esnetilmesi ve hatta sermayenin istediği yereli istediği biçimde yatırım ve pazar alanı haline getirebilmesi için yerel yönetim yasasında yapılan kısmi ve henüz tamamlanmamış değişiklikler bile devlet rantiyesi olarak tanımlanan büyük sermaye gruplarına karşı açılmış, küçük ve kadri bilinmemişlerin yararına demokratik bir mücadele olarak gösterilebildi. Aslında bu önlemler bir bütün olarak sermaye sınıfının daha geniş vizyonundan gerçekleştirilmişti ve büyük resimde, 28 Şubat'ta mağdur edilmiş bir Anadolu sermayesinin yararına, şimdiye kadar devleti soyup soğana çevirmiş büyük sermaye ve finans kurumlarının aleyhineymiş gibi sunulmasına rağmen hiç de böyle bir sonuç yoktu. Üstelik Erdoğan'ın sermayenin genişletilmiş yeniden üretimini büyük ölçüde garanti altına alınması biçimindeki uluslararası tekellerin taleplerine de, daha önceden paylaşılmış rant alanlarının çoğaltılarak bölüşülmesi eğilimine de uygundu.

MÜSİAD sermayesinin 28 Şubat dönemindeki mağduriyetinden bahis açılarak Haziran Direnişi'nin arkasında da aynı güçlerin olduğunun ilan edilmesi halkın kafasını karıştırmaya yönelik basit bir piar çalışması değildir sadece. Sermayenin neoliberal yeniden üretiminin koşullarını Refah Yol'un ihmal ettiği veya frenlediği yerden alarak yeniden düzenlerken ortaya çıkabilecek çatışmaları göğüslemesi ve "baldıran zehiri" içmesi beklenen bir Başbakan vardır karşımızda. Bu çatışmalı dünyada baldıran şişesi ise, hep hazırdır.

Refah Partisi gibi ideolojik kaygılarının peşinden giden değil ideolojik formasyonunu neoliberalizmin hizmetine koşan ve uyguladığı politikaların bir gerekçesi haline getirebilen bir AKP'dir Erdoğan'ın partisi ve 28 Şubat aslında, onun mimarlarının öngörebildiğinden de başarılı bir mamül üretmiştir. Ama Erdoğan önceline yapılan darbeyi asla unutmayacak ve bütün iktidarı boyunca bu travmayı siyasi bir faydaya dönüştürmeye çalışacaktır.

Yenilgi yenilgi zaferlerle geldik!

Başbakan Erdoğan 2012 Eylül'ünde yapılan AKP'nin Dördüncü Kongresi'nde uzun bir konuşma yaptı. Bu kongrede Sezai Karokoç'un bir şiirinden esinlenerek partisinin "yenilgi yenilgi büyüyen bir zaferle bugünlere" geldiğini söyledi. Bu, 2011 seçimlerine kadar süren hükümetin ilk iki döneminde kullandığı üsluptan hayli farklıdır. Çünkü bu zamana kadar Erdoğan 28 Şubat yenilgisini ve hatta bütün Cumhuriyet tarihi boyunca dindarlara uygulanan baskıları mağduriyet edebiyatının birer unsuru olarak sıkça kullanmış ve propagandasını bunun üzerine oturtmuştur. AKP'nin kapatılma davaları, Erdoğan'ın hapis cezası, Genelkurmay Başkanlığının 12 Nisan 2007'de yapılacak Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden az önce verdiği 27 Nisan Muhtırası ordunun nezdinde partinin balansının sürekliliğine işaret eder. Hükümetin üçüncü dönemine kadar, AKP ordu ile, ama sadece ordu ile değil devletin mevcut kurumlarıyla da sürekli bir çatışma içinde olmuştur.

Hükümetin ikinci dönemi AKP kadrolarının deyimiyle askeri vesayetin ve bunun bir görünümü olarak ordunun AKP üzerindeki gölgesinin bertaraf edilmesine çalışmakla geçti. Askeri darbelerden etkilenmemiş, cunta dönemlerindeki şiddete maruz kalmamış bir tek insanın bulunmadığı bir ülkede siyaseti, askerin müdahale edebileceği bir alandan uzaklaştırma vaadi AKP'nin yaşadığı altın yılların sebebidir. Bu, partiye kanıksanmış seçmen kitlesinin dışındaki bir gri alanı genişletme imkanı da sağladı. Erdoğan'ın 12 Eylül referandumunda da başta 12 Eylül 1980 askeri darbesi olmak üzere darbelerle hesaplaşılacağını ilan etmesi, üst düzey rütbelilerden bir kısmının Ergenekon ve Balyoz davaları kapsamında gözaltına alınıp tutuklanması 28 Şubat'tan bu yana süren askerle çatışmasında AKP'yi avantajlı konuma getirdi. Erdoğan'ın yine aynı referandum sürecinde, paketin kabul edilmesi durumunda yargının da bağımsızlaşacağını iddia etmesi siyasileşmiş bir yargı kurumunun ne anlama geldiğini kendi deneyimlerinden bilen bazı sol kesimlerin de desteğini ona sağladı.

Referandum dönemindeki konuşmalarında Erdoğan 12 Eylül Cuntasının astığı Erdal Eren ve o dönem acı çekmiş herkes için gözyaşı akıtıyor, Ahmet Kaya ve Yılmaz Güney'i anıyordu. Böylece temsil ettiğine inandığı mağdurlar kapsamına, Cumhuriyet dönemi boyunca ezilen, baskı altında tutulan dindarların yanısıra darbelerden mağdur olmuş sol kesimleri de dahil etmeye çalışarak ve doğrudan bu kesimlere seslenerek ezilenlerin temsilcisi hükümet imgesini

olgunlaştırmaya çalıştı ve partinin sonraki sürecine ilişkin bir beklentiyi kışkırttı; bunda kısmi bir başarı da sağlamış sayılır.

AKP'nin neoliberal politikalarının doğrudan değilse bile küçük balans ayarları sayesinde neoliberal bir demokrasiye ebelik yapabileceğini düşünen hatırı sayılır bir liberal aydın desteği kazanmasının bir nedeni de ikinci dönem boyunca ve bu dönemin sonlarındaki referandum sürecinde uygulanan siyasi pazarlama tekniğidir. Bütün o dönemin AKP literatürü gözden geçirildiğinde, partinin statükocu ilan ettiği tekelci devlet kapitalizminin bürokratik unsurlarına, askeri yetkililere ve yargı kurumlarına ve bunlarla aynı ideolojiyi paylaşan CHP'ye karşı savaşçı bir dil kullandığı, diğer yandan da eski devlet kurumlarının uygulamalarından zarar görmüş kesimlere, özellikle aydınlara yönelik, kendilerini demokrasinin yeni kurucu öznesi olarak tanımlanan dindar kitlelerle aynı mağduriyet zemininde buluşabilecekleri özel bir üslupla seslenildiği görülebilir.

Erdoğan'ın tırnak içindeki reformlarının aslında 12 Eylül cunta rejiminin açtığı kanalları derinleştirmeyi; yargının bağımsızlaştırılacağı söyleminin yargının hükümete bağlanacağını gizlemeye yaradığını; hükümetin derin devlet kadrolarını tasfiye etmeye değil kendi derin devletini yaratmaya yaradığını; askeri vesayeti geriletmeye değil bir sivil diktatörlük kurmaya yol açtığını; ileri demokrasinin demokrasi olmadığını söyleyen kesimlere de aynı savaşçı üslup kullanılmış, bu kesimler o zaman darbecilikle itham edilmiştir. Böylece Erdoğan, merkezinde AKP'nin olduğu cepheyi genişletirken bu cepheye dahil olmayan kesimleri 28 Şubatcılığın çatısının altına göndererek itibarsızlaştırmayı da denemiştir.

Diğer yandan hak aramak için eylem yapanlar, grevdeki veya sendikalaşma çabasındaki işçiler, kamu emekçileri, HES'lere karşı çıktıkları için direnen köylüler, demokratik ve parasız üniversite isteyen üniversiteliler, sosyal politikaların tasfiye edilmesine karşı çıkan kadınlar ve gençler de bu saldırgan üsluptan nasibini almıştı. Kürtlere karşı uygulanan terörü burada anmaya gerek bile yok. Başbakan'ın Karadeniz'de HES kurulmasını protesto eden köylüleri terörist ilen etmesi, eylemci bir genç kızı "kız mıdır kadın mıdır bilinmez" diyerek utandırmaya çalışması, kendisiyle konuşmaya çalışan bir gence "ananı da al git" demesi hatırlardadır.

Başbakan'ın kendisinden olan ve olmayan, politikalarına ses çıkaran ve çıkarmayan arasında yaptığı ayrım ve ikincileri şiddetle bastırmaya, kaba ve sert bir üslupla hitap etmeye layık görmesinde, onu tek başına iktidara taşıyan oy miktarıyla ve partisine konjonktürel olarak verilmiş desteğin yarattığı özgüvenin rolü olmadığını söylenemez. Diğer yandan da Erdoğan her zaman onu üç kere iktidara taşıyan seçmen kitlesinin tamamını, aldığı konjonktürel ve şartlı destek de dahil, bölünmez ve parçalanmaz bir bütün, bunun dışında kalanları da bir araya gelmesi zor bir güruh olarak görmeyi tercih etti. Onun ezilenler

diye soyut bir kategori tanımladıktan sonra kendisini bu kategorinin sözcüsü olarak ilan etmesindeki ironi AKP politikalarının ezdiği kesimlerin hepsinin statükocu ya da eski rejim kalıntısı olarak yaftalanmasıdır. Muhalif kesimlerin kendi aralarındaki dayanışma eksikliği, demokrasi ve hak mücadelesinin parçalı ve inişli çıkışlı hali Erdoğan'ın bu kesimlerin her birine ayrı ayrı hitap etmesini, ayrı ayrı itibarsızlaştırmaya çalışmasını da mümkün kılmıştır. Başbakan'dan sık sık marjinal sözünün işitilmesi bir tesadüf değildir. Çünkü HES karşıtlarıyla kürtaj yasağına karşı çıkanların, Roboski Katliamını protesto edenlerle Tekel işçilerinin, öğrencilerle akademisyenlerin bir araya gelmesi; sonra bunların tümünün bir kesimin öncelikli talebi için ortak duyarlılık göstermesi söz konusu olmadığı sürece parçalanmış muhalefet, AKP'nin yüzde 50'lilik, sessiz ama sandık sonuçlarına göre blok halinde görünen müstakil kitlesinin karşısında hareket halindeki bir marjinalliği temsil edecektir. Kesimlerin tek tek bastırılması ve yalıtılması da kolaydır. Erdoğan bu avantajını ve geçmiş mağduriyetini, kendi mağduriyetini ve talebini duyuramayan bir süre sonra da Erdoğan'ın zaten duymadığı sesini ona ulaştıramayan kesimlerin varlığına rağmen her zaman kullanmıştır.

2011 Temmuz seçimleriyle AKP hükümetinin üçüncü dönemi başlayıncaya dek Başbakan kendilerine AKP hükümetine gelinceye kadar, devletin kirli tarihinde ne varsa hepsinin faturasını tek parti dönemine ve CHP'ye kesip kendisiyle birlikte temiz bir sayfanın başladığını sürekli yinelemişti. Bu seçimlerde seçmen sayısının yüzde 50'sinin oyunu almış olması hem parti kadrolarının hem de Başbakan'ın özgüvenini artırdı. Seçimlerden sonra, daha önce olduğu gibi, bir balkon konuşması yaparak herkesin başbakanı olduğunu ilan etmesini, halkı kucaklamasını bekleyen medya ve gri bölgedeki destekçi kesimler bir parça hayal kırıklığına uğradı. Erdoğan artık, ustalık döneminin başladığını ilan ediyor ve o zamana kadar yenilgi ve mağduriyet edebiyatı yapan Başbakan'ın yerini, 4. Kongreden de duyurduğu gibi "yenilgi yenilgi zaferlerle geldik" diyecek olan bir Başbakan alıyordu.

Seçimlerden sonra AKP'ye verilen koşullu destekte bir azalmanın olduğu, aydınların bir kısmıyla yolunun ayrıldığı görüldü. AKP'nin seçim döneminde Kürt vekillerin Yüksek Seçim Kurulu tarafından veto edilmesini takiben başlayan çatışmalı süreci kışkırtan tutumlar içine girmesi, Anayasa referandumundan beklentilerin boşa çıkması Erdoğan'a verilen desteği azalttı. Aslında, demokratikleşmeye yönelik adımları hızlıca atmasını bekleyen ve bu uğurda AKP'ye göreceli bir destek vererek balans ayarı çekmeyi de ihmal etmeyen aydınlarla arasındaki köprüyü aslında önce AKP'nin attığını söylemek mümkün. Erdoğan daha önce kahvaltılı toplantılar düzenleyerek açılım politikaları konusunda fikrini sorduğu sanatçılar, futbolcular ve popüler isimlerle bu toplantıları bir daha yapmadı, yapamadı. 28 Şubat'ın çelişkilerini "statükocu-darbecilerle" polemik yaparak derinleştirirken genişlettiği AKP cephesinin giderek daraldığı, bu cephenin bir kısmının seçimlerde Emek Barış Özgürlük Bloku adaylarını

desteklediği söylenebilir ki, bu dönem artık AKP'nin fabrika ayarlarına yavaş yavaş dönmeye başladığı; iktisadi ve siyasi kararların nahoş pratik sonuçlarının da alınmaya başladığı ve halkın sabrının da taşmaya başladığı sürecin başlangıcıdır.

AKP uzunca bir süre dini ve muhafazakâr telkinlerde bulunmaktan, "endişeli modernleri" haklı çıkarmaktan kaçınmıştı. Erdoğan'ın retoriğinde dini düsturlar daha çok politik ve iktisadi kararları gerekçelendirmek için yer alırdı. Başörtüsü yasaklarını tartışırken de haklılık zeminini modernitenin din dışı kavramlarıyla; insan hakları, özgürlük, hukuk gibi alanlardan referans vererek oluşturmaya çalışıyordu. Ancak yenilgiden zafere geçtiğine inandığı noktada dini düsturun artık sadece kendisini refere etmeye başlaması; örneğin içki yasağının doğrudan dini ve muhafazakâr bir yaşam tarzına göndermede bulunması, okullardaki kılık kıyafet serbestliğinin türbandan başka hiçbir kıyafetin serbestliği anlamına gelmemesi, düz liselerin yerine imam hatip okullarının açılmasındaki pervasızlık, İstanbul Şehir Tiyatroları tasfiye sürecinin muhafazakâr sanat tartışması eşliğinde başlatılması, dört artı dört eğitim reformu sırasında Tevfik Fikret'in oğlu Haluk'un karşısına Mehmet Akif'in Asım'ının neslini koyarak dindar ve kindar nesil istediğini söylemesi, kürtaj yasağına karşı çıkan kadınlar için hükümet kadrolarının kullandığı sıfatlar... bu örnekler çoğaltılabilir... AKP'nin çarklarının artık liberal demokratların hiçbir balans ayarına gelmeyecek biçimde yalamaya maruz kaldığının ilanı olmuştur.

Böylece Başbakan, yenilgi yenilgi geldiği bugünlerde hükümetin zaferini ilan ederken yüzde elli oy aldığı nüfusun milliyetçi-muhafazakâr, dindar ve ayrışmamış bir kitle olarak konsolide olduğuna, bu sayede siyaset sahnesinde de alternatifinin bulunmadığına kendisini inandırdı. Ama istediğini istediği biçimde yapıp söyleyebilmesine olanak tanıyan seçeneksizlik duygusu hükümetin de artık bir seçenek olmaktan çıktığı noktada pekişmişti.

Başbakan, Haziran Direnişiyle önüne çıkan krizi çözmeye çalışırken hem böyle bir duyguyla hem de korkuyla hareket etti. 1997'de Refah Yol hükümetini alaşağı eden 28 Şubat'ın hayaleti, ona göre şimdi de AKP'yi devirmek üzere devredeydi ve hayalet tıpkı o günlerdeki gibi tencere tava çalmaya başlamıştı!

Kuzey Afrika gezisine çıkarken kendisine sorulan bir soruya "tencere tava eski hava" diye yanıt vermesi, kendi geçmişiyle anakronik bir bağlantı kurduğunun kanıtıdır. Bu söz o sıralarda halk tarafından bolca makaraya alındı. Kuzey Afrika'dan döndüğü gün ise ayağının tozuyla, direnişin Amerikan Think Tank kurumlarında planlandığını, faiz lobisinin darbe girişimi olduğunu; ardında CIA MOSSAD gibi istihbarat örgütlerinin bulunduğunu söyleyerek "eski hava" muhabbetine kaldığı yerden devam ederken, 28 Şubat'tan bu yana her gün darbe korkusu çeken, bu korku belasına bir seri Ergenekon operasyonu yaptıran bir Başbakan'ın zaferinin de bir komplo kadar kısa bir ömrü olduğunu tevil yollu ikrar etmiş oldu. Zafere imzasını atmış, yüzde elli oy almış bir liderin koltuğunu

ne idüğü belirsiz ve çapulcu bir halk değil ondan daha büyük ve karanlık güçler indirebilirdi olsa olsa! Üstelik olayın adını böyle koymak onun nezdinde Türkiye'yi bir kez daha mağdur ediyordu.

Erdoğan'ın bürokratları ve yerel yöneticileri havaalanında Başbakan'ın karşılanması için seçmenler arasında inanılmaz bir çalışma yapmış ve çok sayıda AKP'liyi oraya toplamışlardı. "Yüzde elli" evlerinden SMS'lerle, ödül ve tehditlerle çıkarılmış, havaalanında "tutulmuş"tu. Onların huzurunda konuşurken Erdoğan'ın, uzun süredir yatışmış olan darbe tehditi altında olduğu duygusunun –darbeciler de selametle cezaevine gönderilmişken- bir kez daha hortladığı ama tehlikeye teşhis koymanın da onu rahatlattığı görülüyordu. Ama Erdoğan'a 28 Şubat'ın yaptığı en büyük kötülük, bir tehdit algısı olmaksızın kendisini yeniden üretememesidir ve Başbakan küllerinden yeniden doğabilmek için de bu algısına bir kez daha sarılacaktır.

Diğer yandan 81 ilin 79'unda sokağa çıkan halk gerçekten de bir tehdittir. Ancak, "hükümet istifa" diye slogan atan yurttaşların oluşturduğu tehdit, AKP'nin "direnişi"ni anlı, şanlı ve haklı bir direniş haline getiremeyecektir! Tam da o yüzden halkın isyanında lobilerin, karanlık güçlerin, ülkeye ve hükümete musallat olan kötücül ruhların izini; onu baldıran içmeye zorlayanları arayıp bulmuştur. Eylem halindeki halkı, birleşik ve parçalanmamış bir bütün olabildiği o kısa an içinde gözü seçememişse, on yıllık siyasi alışkanlığın pekiştirdiği refleksle, elinden bir şey gelmez marjinallerin toplamından ibaret saymışsa bunun ardında daha derin güçleri aramayı alışkanlık haline getirmesindendir.

Şunu kaydetmeden olmaz; Haziran Direnişi AKP ile hesaplaşmak için an kollayan kimi karanlık çevreleri, siyasi güçleri elbette harekete geçirmiştir. Taksim'de günlerce on binler halinde toplanan, Türkiye'nin her yerinde sokağa çıkan halkı kendi çıkarları için yönlendirebileceğini düşünen "iç ve dış mihraklar"ın olmayacağını sanmak hayal kurmak anlamına gelir. Başbakan da onları hedef almış ve filler tepişirken çimenlerin ezilebileceği umurunda bile olmamıştır. Halkı ezmenin o derin güçlerle hesaplaşmak için yeterli olacağını zannetmesi ise, şimdiden emareleri göründüğü üzere krizinden yeni bir kriz doğurmaktan başka bir işe yaramayacaktı, o başka.

Başbakan halkı dinleyip bir uzlaşma noktası arama çabasına bu süreçte hiç girmedi. Çünkü uzlaşma noktalarını inşa etmeye değer gördüğü halk sokağa çıkmış olan değildi. Başbakan için bir tek yerde, AKP'nin iktidarının payandası olmaya meylettiğinde, bunun için oy verdiğinde halk halktı, gerisi ise çapulcu.

Şu bir gerçek; hayatını İslami referanslara göre düzenlemeyi tercih eden geniş bir kesim var ve bu kesim özellikle AKP hükümeti tarafından bu dünyaya dair hesaplaşmaları, kendisine vaat edilen cennet karşılığında öte dünyaya ertelemiş bulunuyor. Eğitim ve sağlık alanında özelleştirmeler sürer ve sosyal politikalar tasfiye edilirken hibeleri ve yardımları, daha önceki hükümetlerden görmediği iyilikler olarak değerlendirip AKP'ye şükrediyor. Muhafazakâr bir hayat tarzında

ısrar etmezse uğrayacağı gazaptan ve Allah'tan korkuyor. Bunun yanısıra AKP'li görünmenin, AKP'li olmanın bu dünyada ona kolaylıklar sağladığının da, dini önceliklerle hareket etmenin yalan dünyanın dertlerine katlanmaktan daha itibarlı bir insanlık tutumu olduğunun da öğretildiği veya biliyorsa pekiştirildiği bir geniş kitle bu. Başbakan'ın havaalanı konuşmasından başlamak üzere Gezi Parkı'nın dağıtılmasının ertesi gününde başlattığı mitinglerinde hitap ettiği, direnen halkın karşısına çıkarmaya ve onlarla boy göstermeye çalıştığı kesim de bu oldu. Kazlıçeşme mitinginin yapıldığı gece İstiklal Caddesinin kimi bölgelerinde ortaya çıkan ve satırla gösterici kovalayan militanlar bu çabanın çaresiz figürleriydiler. Bu figürler esasen Başbakan'ın evde zor tuttuğu yüzde elli hakkında bir fikir versin diye sokağa çıktılar. Ama AKP'nin o yüzde elliyi evde mi elde mi zor tuttuğuna dair de söyleyecekleri vardı...

* * *

Başbakan bu süreçte çok konuştu, hep aynı şeyi söyledi. Hükümetin sandıktan seçmenin yarısının oyunu alarak iktidara geldiğini, onu beğenmeyenlerin seçimleri beklemesini önerdi. Demokrasinin giderek sadece sandıktan çıkan oyların miktarına indirgendiği günümüzde, sandığın ve genel oyun bir fetiş haline gelmiş olması aslında şaşırtıcı değil. Kurumsallaşması için halkların bir dizi muharebeden geçtiği Batı demokrasisinin giderek sadece genel oyla temsil edildiği bir düzleme gerilemesinden bu yana, seçmenden yalnızca iktidar partisini seçmesi ve bir sonraki seçime kadar iktidara getirdiği partinin icraatına katlanması bekleniyor. Demokrasinin esasen iktidarın denetlenebilmesi için gerekli mekanizmaların ve örgütsel olanakların yaratılması anlamına geldiği, dünya emekçilerinin de bu örgütsel olanakları kullanarak iktidarla sürekli bir toplu sözleşme durumunda olduğu, saklanması gereken bir bilgi olarak görülüyor. Batı demokrasilerinin en gelişkin dönemleri yönetilenlerin iktidarları sendikaları, meslek odaları, kitle örgütleri, kadın ve gençlik teşkilatları aracılığıyla kısmen denetleyebildiği dönemlerdi. Bu örgütler aracılığıyla yapılan toplumsal/toplu sözleşme, gerçekte emekçi sınıfların gelişkinlik düzeyinin doğrudan belirlediği güç gösterisine sahne olan üretim alanlarında, metaforik olarak da yurttaşların boy gösterdiği meydanlarda ve sokaklarda imzalanırdı. Bu bir yanıyla gerçek bir yanıyla metaforik toplu sözleşme masasının dağılması veya işlevsizleşmesi için 80'li yıllardan bu yana akla hayale gelmez yöntemler uygulandı ve yurttaşa karar alma süreçlerine şu veya bu şekilde katılabildiği duygusu veren mekanizmalar ortadan kaldırıldı. Halkın, ondan soğudukça sandığın bir fetiş haline gelmesi işte bu demokratik ayarın bozulmasıyla ilgilidir.

Haziran Direnişi demokrasiye dair eski bir bilginin bir biçimde yeniden hatırlandığı, hafızaya geri çağırıldığı bir zemin olarak görülebilir. Hükümetlere balans ayarını kendi bildikleri yoldan çekmeye çalışan ve daha çok devletin merkezi politikalarından sapmaları denetleyen asker, yargı ve medyanın yeri-

ne demokrasinin gerçek öznesinin kendisi olduğunu, eğer bir ayar çekilecekse bunun kendi talepleri doğrultusunda olması gerektiğini ilan eden halk, direniş sürecindeki etkinliği ve sonrasında düzenlediği forumlarla demokrasinin sandığa sığdırılamayacak kadar geniş bir alanda yeşereceğini de gösterdi.

Üstelik AKP'nin, şimdiye kadar kazandığı zaferin güvencesi olarak özel bir anlam verdiği oy miktarını sürekli olarak bir darbe/demokrasi ikilemi içinde tartışmasının da boşa çıkarıldığı bir andı direniş. Halk hem Haziran Direnişi sırasında 28 Şubat'ın darbeci asker mimarlarının hem de onun sivil ürününün simgeleriyle arasına mesafe koymayı tercih etmişti. Direniş sırasında oluşan halk birliği 28 Şubat'tan bu yana teşvik edilen İslamcı-laik kutuplaşmasının eleştirisiydi. Bunun yanı sıra önceden beri aralarına nifak sokulan toplumsal kesimlerin bununla açıkça hesaplaştığı; milliyetçiliğin etnik ve mezhepsel ayrımcılığın üstesinden geldiği bir zemin de oldu. "Mustafa Kemal'in askerleriyiz" demeye devam etmeye yeltenenlerin "Mustafa Keser'in askerleriyiz" mizahıyla etkisizleştirildiği direniş alanları, Medeni Yıldırım'ın ölümüyle sonuçlanan Lice Katliamından sonra "Her yer Lice her yer direniş" sloganlarıyla çınladı; Gezi Parkı'nda Müslümanlığı AKP'nin siyasal tekelinden almak amacıyla Kandil Simidi dağıtan gençler toplu namaz kılanlara da gözcülük yaptı.

Burada kast edilen, 28 Şubat zihniyetinin sahneden tamamen silindiği ve artık yepyeni bir dönemin başladığı değildir. Direniş sadece halkın bambaşka bir formasyon kazanabileceğinin; maniplasyon ürünü ideolojik saflaşmaların koşullara bağlı, ne kadar çabuk değişebileceğinin altını çizmiştir. Bu bakımdan Haziran Direnişi ortaya çıkardığı bu potansiyel ile birlikte, 28 Şubat'ın eleştirisi olarak okunmazsa insanları bir araya getiren saik iyi anlaşılamaz. Halkın onu zayıflatan bölünüp parçalanmaya, bir kesimin diğerinin karşısına ideolojik yerleştirilmesine karşı çıkarak siyasi iktidarı yalnızlaştırdığı güçlü bir itirazdı Direniş.

Başbakan bunu çok iyi anlamıştır.

Bu yüzden de Haziranın sonlarında, Mısır'da başlayan ayaklanmanın bir ordu darbesiyle önünün kesilmesini, Haziran Direnişi ile sürdürdüğü polemiği güçlendirecek bir argüman olarak kullandı Erdoğan. Mısır'daki darbe üzerine kurduğu her cümle hükümetin bir asker darbesiyle gidebileceğini ve gitmesi gerektiğini düşünen kesimlerin ekmeğine yağ sürmüştür ama, esas olarak Başbakan'ın kötü yöneticiliğinin altını çizmiştir daha çok. Erdoğan, muadili Mursi gibi sandıktan yüzde elliyle çıktığını söyleyerek demokratik teamüle uygun olanın kendi hükümeti, bunun dışında kalanların da Mısır'ın General Sisi'siyle aynı kulvarda yürüyen darbeciler olduğunu bir kez daha yineleyerek halkın demokratik talepleriyle darbecilik arasında paralellik kurdu. Ülkenin yüzde ellisinin demokrat, kalan yarısının da darbecilikle veya darbecilerin peşinden koşmakla itham edildiği düşünülürse Erdoğan'ın zaferden yenilgiye doğru giden yolu kendi elleriyle açmak için pek hızlı davrandığı düşünülebilir. Çünkü kalan yüzde ellinin hayali eğer orduyla veya büyük ve karanlık mihraklarla işbirliği

altında bir darbeye yol açmaksa bunun karşısında duramayacağı da açıktır halbuki! Kaldı ki direnişte yer alan kesimlerin önemlice bir bölümü, ulusalcı kesimler hariç, daha ilk anda Mısır'daki ordu darbesini kınamıştır.

Öte yandan; Erdoğan, iktisadi ve sosyal politikaların şimdiye kadar AKP'ye oy veren kesimlerde bir çözülmeye yol açmayacağına güvenmektedir. Fakat Haziran Direnişinden çok kısa bir zaman sonra İskenderun demir çelik ve Metalürji işletmelerinde, ardından tekstil işletmelerinde patlayan grevlerde yer alan işçilerin büyük bir kısmının AKP'ye oy vermiş olması hükümete yönelik eleştirinin sadece direnişe meyyal kesimler arasında değil, Erdoğan'ın has yurttaşı olarak gördüğü seçmenlerinin arasında da başladığını gösteriyor. Seçmen davranışıyla sınıf çıkarı arasındaki çelişki, çözülmek üzere emekçilerin gündemine çoktan girmiş durumda. O halde evdeki yüzde ellinin eldeki yüzde elli olmadığı şimdiden belli sayılır.

* * *

Bazıları gençlerin kendilerinde "orantısız zeka" vehmetmesini seçkinci ve kibirli bulabilir ama gerçekten de AKP'nin yüzde elli kriteriyle yaptığı darbe ve demokrasi tarifi ancak belirli oranda bir zekanın mahsulü olabilir. Unutmayalım ki diktatörler politikayı tribündekilerin ancak belirli oranda bir zekaya sahip olduğunu varsayarak veya izin verdikleri ölçüde bir zeka gösterisinde bulunmalarını bekleyerek yaparlar. Haziran Direnişinde dile gelen "orantısız zeka" kavramı bu yüzden insanı aptal yerine koymaya karşı bir tepkidir de...

KARŞILAŞMALAR

farklarımızla beraber yaşamak ya da "bizi bu fark yaraları öldürür*"

Nazan Üstündağ

Gezi Parkı Direnişi sırasında ve sonrasında direnişe katılanların sürekli gündemlerinde olan konulardan bir tanesi direnişin, şimdiye kadar biraraya gelmekten imtina etmiş, hatta birbirlerine açıkça düşmanlık beslemiş grupları biraraya getirmiş olmasıydı. Feministler ve taraftarlar, Kürtler ve ulusalcılar, LGBT bireyler ve "makul" olmayan her şeye olabildiğince ön yargılılar, tezgahtarlar, garsonlar ve plazacılar, laikler ve Müslümanlar, hepsi "farklarına" rağmen alandaydı, alanın sahipleriydi. Alanın -uzun yıllardan beri alışılmış ikilemlerinin daralttığı Türkiye siyasetinde eşitlik ve adalet tartışmaya çabalayan- "politikleri" için bu gerçek, Taksim'in işgal edilmesi kadar büyük bir başarıydı. Gezi ayaklanmasını hayatının ilk siyasi eylemi olarak nitelendirenler için ise bu birliktelik, hakiki bir dönüşüm, bir öğreti, bireyi kökten değiştiren bir deneyim niteliğindeydi. Bu yazıda amacım Gezi'ye atfedilen bu "farklılıklarımıza rağmen birarada yaşama" başarısını irdelemek. İddiam Gezi Direnişinde yaşanan deneyimin, tolerans, eşitlik ya da empati gibi bugüne kadar bildiğimiz "farklılıklarla" başetme türlerinin hepsinin ötesine geçtiği. Gezi'de kurulan mekansallıklar birbirimiz ve kendimiz ile yeni bir şekilde ilişkilenmemizi sağladı. Bu yeni ilişkilenme biçimi ise siyasi tahayyülerimizi, bugüne kadar ki siyaset yapış biçimimizi baştan başa yeniden düşünmemizi gerektiriyor.

Tarihsel arka plan ya da Gezi Parkı Direnişinde kimler vardı?

Gezi Parkı Direnişi ya da Gezi Parkı Halk Ayaklanması, bugün artık sıkça dillendirildiği gibi, Türkiye'de son birkaç yıldır birikmiş olan çok çeşitli memnuniyetsizliğin ve dışlanmanın kesişmesi sonucunda ortaya çıktı. Bir yanıyla, inşaat merkezli yağmaya ve büyümeye, şehrin sürekli olarak sermayeye peş-

* Ali Teküntüre'nin yazdığı ve Müslüm Gürses'in seslendirdiği Dost Yaraları isimli şarkının içinde geçen ifadeye atfen kullanılmıştır.

keş çekilmesine ve kamusal alanların tamamının özelleştirmesine yönelik bir tepkinin dışa vurumuydu. Bir yanıyla ise, yine sermaye merkezli bir büyüme ve bürokratikleşmiş bir iktidar ve idareye karşı kendi sesi olmayan ağaçların, doğanın korunması eylemiydi. Aynı zamanda Gezi Parkı Ayaklanması uzun bir süredir neoliberal mekân, zaman ve iş düzenlemeleri ile yalnızlaştırılmış, birbirinden koparılmış ve bireyselleştirilmiş, şehri seçkin-leştirme ve aileyi güvenli-k-leştirme politikaları ile sitelere ve alışveriş merkezlerine kapatılmış insanların, birbirlerine mıknatıs gibi çekilmesinin ve dokunmasının adıydı ki Beşiktaş taraftar grubunun Çarşı Yalnızlığa Karşı pankartı belki de bu yüzden alanın en sevilenlerinden olmuştu.

Öte yandan, bir kaç yıldır, önce Kürt göçmenlerin şehirleri mesken tutmasıyla, sonra ise Kürtler, solcular ve insan hakları aktivistlerinin eylemliliğinin şehrin diğer "sakinlerine" sıçramasıyla kanıksanmış mevzisini yani Kürdistan'ı aşarak Taksim ve çevresinde de doğallaşan polis şiddeti ve devlet terörü meselesi vardı. Nitekim Gezi Ayaklanmaları sırasında ve sonrasında mülakat yapılanların birçoğu, 30-31 Mayıs günlerinde alana çıkmalarının sebebini orantısız şiddet kullanılmasına tepki olarak belirtiyorlardı. Üstelik bu şiddet sadece fiziksel değildi. Türkiye'de çok çeşitli kesimler uzun zamandan beri hükümetin dışlamalarını, "had" bildirmelerini, hiçe saymalarını şiddet olarak yaşıyordu. Türkiye'de marjinalleştirme, kendine benzemeyeni "akıl dışılaştırma", makullükten topyekûn uzak tarifleme, kriminalize etme, bastırma, kamusal alandan atma; bunların tamamı Cumhuriyet'in kuruluşundan beri iktidarların kullandığı taktiklerdi. Ama Başbakan bu taktikleri yeni bir aşamaya taşımıştı: AKP iktidarında kendini görmeyen, görmek istemeyen, AKP ile kimliksel ilişkiye girmeyen, hemhal olmayan "nankörleri" (son zamanlarda twitter'da #neyinizeksik sorgusuna maruz bırakılanları), yani Türkiye'nin diğer yüzde ellisini topyekün marjinalleştirilmeyi iş edinmişti. Kürtler, kadınlar, Aleviler, LGBT'ler ve laikler her daim süpheli, her daim "sapkındılar." AKP'lileşmiş medya, meclis, yargı, hastane, üniversite ve iş dünyasında insanlar belki illa yaşam alışkanlıkları açısından değil ama, siyasi görüş açısından sürekli töhmet altındaydı.

Ayrıca unutmamak gerekir ki Türkiye'nin Ocak ayından beri girmiş olduğu "çözüm" süreci sayesinde silahlar susmuştu. Gezi ayaklanmasını, Kürdistan'da savaş sürerken, her gün bir ölüm kalım meselesi iken ve Türkiye kamusal alanı yıllardır olduğu gibi yine tüm zehrini Kürtler'den nefrete doğru akıtırken, değil gerçekleştirmek, düşlemek bile mümkün değildi. Ancak süreç kamusal alanda belli ki dengeleri değiştirmiş başka türlü rahatsızlıkları, isyanları, ezilmişlikleri ifade etmenin alanını aralamıştı. İşte Haziran boyunca Türkiye'de bugüne kadar tariflenmiş ya da tariflenmemiş onlarca kimlik o aralıktan akarak parkı ve meydanı doldurdu.

En başta da belirttiğimiz gibi Gezi Ayaklanmalarına katılmanın sebepleri bu kadar çeşitli olunca; elbette katılımcılar da çok çeşitli oldu. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki katılımcıların birçoğu "farklılıklarla bir arada durmak" konusunda

deneyimsiz değildi. Türkiye muhalif alanları -aşırı-ulusalcılar ve aşırı-laikçiler hariç- zaten uzun yıllardır çeşitli birliktelik, ortaklık ve koalisyon deneyimlerine dayanıyordu. Daha Ekim ayında, bu sefer açlık grevindekileri desteklemek amacıyla Kürtler, solcular, LGBT'ler ve feministler birarada düşünmüş, toplanmış ve eylemişlerdi. Blok milletvekilleri olarak parlamentoya girenlerin çoğunluğu BDP'li olmasına rağmen, mecliste sadece Kürtlerin değil tüm ezilenlerin temsilcisi olmaya gayret etmişlerdi. Yine bundan birkaç sene önce Ankara meydanlarında Tekel işçileri bir başka çoğulluk sınavından başarıyla çıkmıştı. Kadınlar 30 yıldır feminist-sendikalı, Kürt-Türk, Müslüman-ateist, başı kapalı-açık, heteroseksüel-lezbiyen topyekûn şiddete, baskıya ve sömürüye karşı "omuz omuza" mücadele ediyordu. Üstelik yukarıda saydığımız mücadelelerin tamamında Türkiye siyasi alanının asli ezilenlerinden olanlar (örneğin Kürtler, LGBT'ler ve feministler) örgütlüydü, güçlüydü. Deneyimsel, ideolojik ve örgütsel anlamda muhalif alanın merkezinde duruyorlar, belirleyici rol alıyorlardı. Yani bir bakıma, Gezi ayaklanmalarına katılanların çoğulluğu beyaz Türk ve erkek bir merkeze değil; Kürt, feminist, solcu ve LGBT bir merkeze göre bir çoğulluk idi.

Kısacası muhalif siyaset cephesinden baktığımızda Gezi Ayaklanmalarına gelindiğinde özellikle kimliksel "farklılıklarla birarada durmak" konusunda ciddi bir yol kat edilmişti. Nitekim direniş boyunca ve sonrasında çeşitli grupların ilişkilerini düzenlemek, alanda çıkan çatışmaları çözmek, toplumsal barışı gündemleştirmek, ayrımcılıktan arınmış bir dil yaratmak konularında bu deneyim yol gösterici oldu. Ancak elbette Gezi'de yaşanan karşılaşmalar bugüne kadarki deneyimi çok aşan düzeyde ve yoğunluktaydı.

Teorik arka plan ya da neyin farkı?

Yirminci yüzyılın son çeyreğinde sosyal bilimler ve siyaset felsefesinin en sık tartıştığı konulardan biri "fark" sorunsalı olmuştur. Fark meselesinin gündeme gelmesinin çok çeşitli siyasi ve teorik sebeleri bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, yüzyılın başından beri temel çelişki olarak ilan edilmiş sınıf çelişkisinin bir yandan gündelik hayatta beklenen türde çatışmaları yaratmaması bir yandansa, gözlemlenen çatışmaların bir çoğunu açıklayamamasıdır . Örneğin, yüzyıl boyunca, çeşitli bağlamlarda proleterya ve burjuvazi beklenmedik ittifaklar kurmuş; öte yandan dünya işçi sınıflarının birleşik mücadele düşü tekrar tekrar bozulmuştur. İşte "kimlik," öncelikle Marksist paradigmanın açıklamakta zorluk çektiği bu tür oluşumları anlamak için kullanılan bir analitik araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre cinsiyet kimliği ya da etnik kimlik gibi kimlikler insanların yaşam deneyimlerini çeşitlendirmekte ve çetrefilleştirmekte ve böylelikle çatışma alanlarını çoğullaştırmaktadır.

Nitekim 20. yüzyılda süren mücadelelerin birçoğu sınıf dışında başka çelişkileri açığa çıkarmıştır. Feminist mücadele, sömürge karşıtı mücadele, ırkçılığa, milliyetçiliğe ve faşizme karşı mücadeleler; modernite deneyimini biçimlen-

diren yegane gücün kapitalizm olmadığını, oryantalizm, patriyarka, heteroseksizm ve ulus devlet yapısının da toplumsallığı ve ezme ezilme ilişkilerini belirlemede temel rol oynadığını göstermiştir. Böyle bir çerçevede kimliksel "fark" dünyayı kuran hiyerarşik ilişkiler karşısında eşitsiz konumlandırılma ve konumlanma hallerini tarifler.

Moderniteye damgasını vuran ideolojiler "fark" meselesiyle "farklı" şekillerde ilişkilenmişlerdir. Liberaller farkların özel yaşam dışında anlamının olmadığı, kamusal yaşamda herkesin soyut bir "vatandaşlık" tanımı üzerinden eyleyebileceği bir dünya düşler. Liberalizme göre kanunlar kadın-erkek, beyaz-siyah ayrımları karşısında kör kalarak ataerkillik veya ırkçılığı aşmalıdır. Devlet tüm kimliklere eşit mesafede olmalı, kimlikler kendilerini yeniden üretebilecek araçları özel yaşamdan kotarmalıdır. Bu esnada vatandaş denilen sözde soyut kimliğin esasen her zaman bir içeriği olduğunu (örneğin erkek, Sünni, Türk) ve "farkın" ona görece ortaya çıktığını görmezden gelirler. Marksizm de "farkların" aşılabildiği ve ortak düşmana karşı birleşilebilen bir mücadeleye yatırım yapar. Kimliksel farkların siyasi olarak işlevsizleşmesini ve nihayet "esas" konuya gelinmesini arzular.

"Fark" meselesini ciddiye alan örneğin radikal demokrasi teorisyenleri içinse fark aşılması gerekli bir engel değildir; ne de özel alana hapsedilebilir. Farklılık, başka çıkarları, hafızaları, öznellikleri, sömürme biçimlerini ve yaşam şanslarını açığa çıkarır. Her fark bir mücadelenin temelidir. Her fark bir toplumsal çatışma alanının ismidir. Böyle bir bakış açısında örneğin kadınlar ve erkekler öncelikli olarak ortak bir amaç uğruna birleşme potansiyalini taşıyan gruplar olarak düşünülemez. Tam tersine: kadınlar ve erkekler çatışma ve çelişki içindedir. Kadınların özgürleşmesi erkekliğin yenilmesine, patriyarkanın yıkılmasına ve cinsiyet eşitlikçi bir düzenin tesisine bağlıdır. Bu kanunla değil mücadeleyle olur. Ya da örneğin Kürtlerin özgürleşmesi, Türkiye ulus devletinin tasfiyesi ve Türklüğün bildiğimiz anlamda yerle bir olarak herhangi bir etnik kimliğe indirgenmesine bağlıdır. Ortak düşman sahibi olmak bu farkları aşılır kılmaz, tam tersine genelde ortak düşman ilüzyonu dahi ancak güçlü olanlar, farkları görmezden gelebilme lüksüne sahip olanlar tarafından sürdürülebilir. Örneğin ondandır ki Gezi ayaklanmaları boyunca Kürtler hiç bir zaman gönül rahatlığıyla AKP'yi düşman ilan edememiştir. Türkler ise bu konuda kendilerinde Kürtlere "kızma" hakkını görmüşlerdir.

AKP ve farklar: Hane, mülk ve vatan

AKP iktidara geldiği andan itibaren "fark" meselesini ciddiye alan bir parti oldu. Fark meselesi söz konusu olduğunda belki de Türkiye'de batıcı anlamıyla liberal olan ilk ve tek parti olduğu bile söylenebilir. Çünkü kendiliğinden homojen bir toplum var saymadı. Kürtlerin, kadınların, başörtülülerin, engellilerin hatta Müslüman olmayanların farklı öznelliklerini, deneyimlerini ve ihtiyaçla-

rını tanıdı; bunların düzenleneceği bir dünya yaratmaya kalkıştı. Zaten tam da bu yüzden bu gruplardan olup da kendini AKPli hissetmeyenlere neredeyse naif bir şaşkınlık ve kinle baktı.

AKP farklılıkları reddetmek yerine düzenlemeyi, üretken bir biçimde kendi iktidarına eklemlemeyi amaçladı. Bu uğurda öncelikle yeni bir zamansallık, yeni bir tarihsellik , yeni bir hafıza üretti. Bu hafızaya göre AKP iktidarına kadar farklar ezilme nedeni olmuştur ancak aynı dertten muzdarip bir tabanın çıkardığı siyaset olarak AKP siyaseti aynı hataya düşmez. Tam tersine farkların önemli olmayacağı bir kamusal alan inşa etmeye çabalar. Bizim için işte daha önemlisi bu kamusal alan ve onun "özel" olan ile ilgisinin nasıl kurulduğudur.

AKP iktidarının en büyük yeniliği farklılıkların kapsanabileceği/tehlikesileşeceği/aynılaşacağı bir coğrafya ve mekânsallık üretmesidir. AKP'nin "farklılıklarımız zenginliğimizdir" Türkiye'sinde, vatan, mülk ve hane, farklılıkların mekânsal olarak nasıl regüle edileceğine/düzenleneceğine dair yönetimsel haritayı oluşturuyor. Şöyle ki: Aile erkeklerin ve kadınların makbul öznelliklerini oluşturan, kültürel ve biyolojik yeniden üretimi sağlayan yapıdır ve ihtiyaç duyduğu mekânı mülkleşme, mülklüleşme sayesinde edinir. Mülk aynı zamanda ailelerin birbirleriyle ve devletle ilişkilerini regüle eder. Mülkler bütünü vatanı, aileler bütünü ise milleti oluşturur. İnsanlar bu yapıların içine çekilirler çünkü bu yapılar "doğru", "ahlaklı" , "adil" ve "üretkendir."

Mülk, vatan ve aile dışında mekânlar ve bunları üretenler ise şiddet ve yasa ile cezalandırılırlar. Devlet insanlara ya millet ya aile bireyi ya da mülk sahibi olarak seslenir. Diğer kimliklerindeki farkı bilir ama umursamaz. Makbul olmak için Türk ya da Sünni olmak gerekmez. Yeter ki anne, baba, mülk sahibi ya da millet olarak seslenilebilsin. Ancak AKP'nin liberal düşü de tüm liberal düşler gibi hayal kırıklığı yaratmaya mahkûmdur. Çünkü AKP ister umursasın ister umursamasın, Türk ya da Sünni olmayanların öznellik durumu, hafızası, alışkanlıkları farklı olduğundan, zaten aslında baştan bu mekânlarda eyleyemeyecek, o yüzden de göze batacak, cezalandırılacaktır. Kürtler örneğin, AKP'nin makbul ailesini kuramaz; göç mağdurudur, dağda çocuğu vardır. Aleviler sermaye ilişkileri içine giremez, mülk sahibi olamaz. Kadınlar kendilerini millet içinde göremezler. Yeni farklar ortaya çıkar, farklar yeni isimler alırlar, eski farklar derinleşirler. Farklı oluşunu kamusal alanda sergileyenler ve konu edenler ise farkları çoktan tanımış olduğunu iddia eden AKP için "farklı" değil "terörist", "anarşist" ya da en iyi ihtimalle "gençtir." Kısacası AKP için mesele herkesin tüm farklarına rağmen AKP'nin kurduğu neoliberal mekânlarda var olabilmesidir. Olamayan marjinalleşir.

İşte aslında Gezi Direnişinin yeniliği, ya da radikal muhalefeti farkları tanıması ya da "farklılıklarla birarada yaşanan" bir ortamın kurulması değil: farklılıkların sergilenebileceği yeni bir mekânsallık yaratması, millet yerine "halk"; hane, vatan ve mülk yerine, eylem, müzakere ve hafıza mekânları kurmasında.

Aşağıda Gezi'de yaşanan üç farklı coğrafi deneyim ve üç farklı mekânsallıktan bahsedeceğim. Bu coğrafi deneyimleri çatışma/eylemsellik, işgal/müzakere ve turizm/hafıza olarak kategorize ediyorum. Gezi süreci'nde mülk, vatan ve hanenin yerini eyleyiş, müzakere ve hafıza mekânlarının aldığını iddia ediyorum. Bunların aynı zamanda Gezi Ayaklanmasında "farklarımızı" nasıl deneyimlediğimizi de açığa çıkaracağını umuyorum. Bir diğer deyişle farkların nasıl birarada olabileceğine dair yeni tahayyüller barındırdığını söylüyorum.

Çatışma: Barikat yoldaşlığı ya da kırılgan bedenler eylerken

30-31 Mayıs'ta tüm Taksim'de, daha sonraki günlerde ise ağırlıkla Gümüşsuyu ve Beşiktaş'ta süren çatışmaları birbirine anlatırken, insanların genellikle vurguladığı şeylerden biri çatışmaya katılanlar arasında yer alan beklenmedik gruplardı. Muhalif olarak bilinen ve sola yakın gruplar genellikle plazadan gelenleri ya da süslü, makyajlı genç kadınları anlatıyordu. Örgütsüzler Çarşı'dan söz ediyor, Çarşı LGBT'ler ve feministlerin direngenliğinden bahsediyordu. Nitekim daha sonra kurulacak forumlarda söz alanlardan bir kaçı şimdiye kadar yanına bile yaklaşmaktan gocunduğu "translarla" mücadelede birarada durmanın hazzından dem vuracak, onlara "delikanlı" yakıştırması yapıp erilleştirerek anlam dünyasına katacaktı. Bir diğer deyişle daha en baştan Taksim direnişi hem eyliyor hem kendini seyrediyordu ve en çok da "farklılıklarıyla birarada" durma haline, beklenmedik mücadele birlikteliklerine, çatışma esnasında oluşan "barikat yoldaşlığına" hayran kalıyordu.

Gerçekten de Gezi Parkı ve Taksim Meydanı'nın 15 gün süren işgalini/halka iadesini/halklılaştırılmasını sembolik ve fiziki olarak mümkün kılan; işgali ve isyanı kendi kendimize temsil etmemizi sağlayan en önemli yapının barikatlar olduğunu söylemek sanırım doğru olacaktır. Barikatlar tıpkı başka siyasi yapıların "sınır" mıntıkalarına benzer biçimde, hem verilmiş mücadelenin hafızasını taşıyor ve devamlılığını simgeliyor hem de beklenmedik tanışıklıklara ve karşılaşmalara sahne oluyordu. Hem kendi kurallarını ve alışkanlıklarını üretiyor hem de -işgal edilmiş alanı korumaktan çok daha fazla- yaşanmış çatışmayı anıtsallaştırıyordu. Barikatlarda yaşanan karşılaşmalar sadece etnik ve cinsiyet eksenli değildi: sınıfsaldı da. Örneğin Gezi uğruna işlerinden istifa etmiş tezgahtarlar ve atölye çalışanları ile öğrenciler, esnaf ile solcu emekçiler barikatlarda birlikte nöbet tutuyor, uyuyor, yiyor, içiyordu. Kaskı, maskesi olmayanın yanında kask ya da maske sahibi olmak utanç kaynağıydı. Az ama ortak yeniyordu. Uykusuzluk, yorgunluk, açlık, saldırı tehditi altında olmak; tüm bunlar, "farkları" siliyor, ortaklaştırıyordu. Bu ortaklık bir üst kimlikte değil bedenin tekil kırılganlığı ve direngenliği ekseninde gerçekleşiyordu. Bir diğer deyişle çatışma ve barikatların eyleyiş mekânlarında herkes bedenin basit ve yadsınamaz sonluluğunda duygudaşlık yaşıyordu.

Daha sonraları birçok kişi Gezi Parkı'nda ve Taksim Meydanı'nda bulunmayı aşık olmaya benzetecekti. Hakikaten de çatışmalarda ve barikat başlarında yaşanan karşılaşmalar ve "farkın" hem tedirgin edici hem de baştan çıkarıcı deneyimlenişi aşka benziyordu. Elele tutuşan ve birinde BDP diğerinde Türk bayrağı bulunan çiftin gazdan kaçan fotoğrafı belki de bu yüzden büyük yankı buldu. İnsanlar çatışmalar boyunca tıpkı aşkta olduğu gibi kırılgan bedenlerini, tekilliklerini ve tüm kategorik kimliklerden sıyrılmış o anda biçimlenen deneyimlerini paylaşıyorlardı. Farklarını ne saklıyor ne aşıyor ne paranteze alıyorlardı. Ötekiliğin bilgisini, o anda, o aciliyet içinde o anın gerekliliğinde kullanıyor ve harcıyorlardı. Kürtlerin çatışma deneyimi mesela, Çarşı'nın kolektif aklı, LGBT'lerin risk kültürü hepsi aynı anda eyliyor, birbirine bulaşıyordu. Aşk gibi. İşte bu farkları biriktirmeyen doğrudan harcayan, bedenin kırılganlığında eyleyerek ortaklaşan barikat yoldaşlığı, Gezi Direnişi deneyiminin ve hafızasının ve dünyaya katabileceği yeni siyasi tahayyülün anahtarı...

Ancak bu tür bir öznellik biçimi, bu birbirine düşkünlük, bu Barikat Yoldaşlığı sadece "çatışma" sırasında tam anlamıyla yaşanabilen bir şeydi. Ondandır ki barikatlar, alan tamamen alındıktan sonraki günlerde dahi tekrar tekrar Beşiktaş'a, Gümüşsuyu'na aktı, her "gaz" haberiyle şenlendi, her polis görüntüsüyle coştu. Barikatların ardında ise yeni bir yaşam örgütleniyordu.

İşgal: Gezi kardeşliği ya da müzakere

Bilindiği gibi Gezi Parkı ve Taksim Meydanı işgal edildikten sonra çok çeşitli gruplar alanda kalmaya başladılar. Bunların arasında hemen hemen bütün solcu siyasetler olduğu gibi, çevreciler, feministler, dergi çevreleri, LGBT derneklerinin tamamı, üniversiteler ve bağımsızlar bulunuyordu. Alanda bulunan bu çok farklı grupların tamamı kendi çadırlarını ya da masalarını kurdular ve kendi bayraklarını, flamalarını ve pankartlarını astılar. Bu dönem aynı zamanda Taksim Dayanışması toplantılarının da gittikçe kalabalıklaştığı ve tüm grupların Dayanışma içinde temsil edilmeye başladığı dönemdi.

Bugüne kadar yazılmış birçok yazı Park'ta ortaya çıkan komün yaşam biçimini konu etti. Hakikaten de Parkın bir kısmında çeşitli gruplar birlikte üretip, birlikte tüketerek Park'ta farklı bir ekonomi politiği ortaya çıkarttılar. Ancak bu 15 günlük işgal yaşamının en heyecan verici deneyimi olsa da, alana damgasını vurmaktan uzaktı. Alana damgasını vuran görüntü, her bir grubun kendi yaşam alanını oluşturması ve kendini semboller (bayrak, müzik, pankart, broşür) üzerinden var etmesi, gelen geçeni kendine maruz bırakmasıydı.

Bir diğer deyişle Gezi Kardeşliği öncelikli olarak liberal bir çokluğun icrasıydı. Orada olmayan ancak orayı tahayyül düzeyinde biçimlendiren bir devlete göreceli konumlandırılmış, içine kapanık onlarca siyasetin birbirlerine tolerans gösterdiği ve kelimenin tam anlamıyla "farklarıyla yanyana" durduğu bir alandı Gezi.

Ancak ilk bakıldığında sadece yan yana duruyormuş gibi görünen gruplar aslında sürekli bir müzakere içindeydi ve alanın belki de kolektif üretimin yanı sıra en heyecan verici yanı bu sürekli müzakere haliydi. Saat başı Kürtlere örneğin, saldırılar oluyordu. Üstlerine Türk bayraklarını sallayanlar. Ancak devletin olmadığı, devlete güvenilemeyen bu alanda, Kürtleri taciz edenler onlarla müzakereye girmek, tartışmak, kavga etmek ve hatta kaynaşmak zorunda kalıyordu. Devletin ataerkilliğine güvenemeyen erkekler, feminisitleri dinlemek, LGBT'lerin uyarılarına kulak vermek zorunda kalıyorlardı. Cinsiyetçi diller, ırkçı diller, ayrımcı diller, kadınlar, Kürtler, solcular tarafından eleştiriliyor, müzakereye davet ediliyordu. İşte tam da böyle bir durumda Türklük ve Kürtlük eşitleniyor, ikisi de kendi bayrağı, lideri olan birer etnik kimliğe indirgeniyordu. Onları birleştiren, birini daha güçlü kılan bir devlet olmayınca alanlar vatan değil müzakere alanları oluyordu.

Gezerken: Direniş turizmi ya da hafıza mekânları

Gezi Parkı Direnişi boyunca iki buçuk milyona yakın kişinin bir ya da daha fazla kere alana çıktığı söyleniyor. Bu kişilerin büyük bir kısmı işgal sırasında alanda "yer tutmadılar," bir bölümü ise hiçbir çatışmaya katılmadı. Bu kişilerin alana gelişi daha fazla "turistik" bir ziyaret gibiydi ve alan gerçekten de turistik bir göze hitap edecek şekilde düzenlenmişti. Bir yanda direnişin eylerken anıtlaşan materyal dünyası vardı: barikatlar, sloganlar, POMA, boyanmış otobüsler vs. Bir yanda merakla incelenebilecek siyasi kabileler: bayraklar, standlar, pankartlar ve broşürler. Bir yanda ise karnaval havası: kuralların askıya alındığı kapalı bir alanda içki, eğlence, muhabbet ve beklenmedik karşılaşmalar. Böylelikle alan 21. Yüzyıl insanının "farkla" tehlikesiz ve kontrol edilebilir şekilde karşılaşmasının bilindik türü turizm aracılığıyla şimdiye kadar Kürtlere, solculara, feministlere ve LGBT'lere hiç maruz kalmamış kalabalıklara yeni bir dünyanın kapsını araladı. Üstelik bu kapıdan girenler hafızalarında yer etmiş onlarca şeyle yepyeni bir bağlamda karşılaştılar. Abdullah Öcalan'ın, Deniz Gezmiş'in, İbrahim Kaypakkaya'nın posterleriyle süslenmiş alanda, 1 Mayıs anılarına direnişin yeni sembolleri karıştı. Birbirinde uzakta duran bir dolu "farklı" geçmiş aynı anda icra edildi üstelik de eylemin, eyleyişin, müzakerenin yanı başında... Gezi Direnişi'nin böylesi kısa sürede kendi geçmişini temsil edecek simgeleri, imajları, maddeleri oluşturması ve geçmişin çoklu sembolleriyle biraraya getirmesi, Türkiye'de herkesin kendine göre tekelleştirdiği "sol" hafızayı demokratikleştirdi.

Sonuç

Taksim Meydanı ve Gezi Parkı 15 gün boyunca birer eylem, müzakere ve hafıza mekânı olarak farkla yaşamanın yepyeni yollarını öğretti bize. Ancak belki de en önemlisi kendimizle aramıza fark koydular. Anneler başka türlü anne oldu meydanda, gençer başka türlü genç, solcular başka türlü solcu, kadınlar başka türlü kadın, taraftarlar başka türlü taraftar...

Ancak Gezi Direnişi tamamen günahsız kalmadı.

Müzakere, eyleyiş ve hafıza mekânlarının özelliği içeride bulunanları tanımlamaksızın, çoğul aktörlüklere, öznelliklere, birlikteliklere izin vermesi. Oysa kimi zaman meydandakiler ya da Parktakilerin "biz kimiz?" sorusunu cevaplamaya, böylece parkı aileleştirmeye, mülkleştirmeye ya da vatanlaştırmaya kalkıştıkları da oldu. Bu tür anlar örgütlülerle örgütsüzlerin, bayraklılarla bayraksızların, taş atanlarla şiddetin-her-türlüsüne-karşı-olanların karşı karşıya geldiği anlardı. Üstelik bu ayrımların dayatılması da aşılması da hayal edilen, kurgulanan bir ötekini dışlayarak gerçekleşti. "Biz onlar gibi değiliz" diyenler ve dışarıda kalmış (AKPli? Muhafazakâr?) birileri üzerinden "biz"i kurgulayıp Gezi'nin sahibi yapmaya çalışanlar oldu. "Onlara benzemeyin" diyenler. "Milli irade" mitinglerine katılanlarla alay edenler. Bu dışlama aracılığıyla barikatları akışkan, akan bir şeyden çıkartıp sabitleştirmeye kalkışanlar.

Bu yazıda farkların ancak eyleyerek, müzakere ederek, hatırlayarak, belgeleyerek ve hatırlatarak yaşanabilir olacağını iddia ettim. "Biz" sınırları konulmadığı ve tanımlanmadığı ölçüde açık, açılabilir, katılınabilir, yani siyasi ve toplumsal kalacak. Mülksüz, vatansız, hanesiz...

orospuyum
lezbiyenim
transım
GEZİ'de
KADIN
KARDEŞLERİMİZ
ÖLDÜRÜLMESİN
DİYE
DEVLET GÖREVE

direnişin kadın hali

Banu Kavaklı

Daha Gezi'ye ilk çadırların kurulduğu ve "iki, üç ağaca sahip çıkmak" için Park'ta kalınmaya başlandığı günden itibaren kadınlar, bu hareketin içindeydi. Zaten olmaması mümkün değildi. Takip eden günlerde, direniş, topyekun bir kalkışmaya evrilirken gördük ki bu sadece erkeklerin, heteroseksüellerin, o mahallenin, bu takımın taraftarlarının ya da Beyaz Türklerin hareketi değildi. Altını çizerek ifade etmek isterim ki insanların kentine, çevreye, hak ve özgürlüklerine sahip çıkmak ve bunlara dair söz ve karar hakkını savunmak için mücadele verdiği bir hareket söz konusuyken "Kadınlar bu hareketin içinde neden yer aldı? Ne oldu da kadınlar Park'a geldi?" diye sorgulamak abesle iştigaldir; aksini beklemek ise aymazlıktır. Hakkını teslim etmek gerekiyor ki kadınların/feministlerin, direnişin önemli bileşenlerinden olmaları, hareketin gidişatını, yapısını ve uygulanışını önemli bir şekilde etkiledi. Bu topraklardaki kadın hareketinin ne denli gelişkin, çabuk tepki veren ve söz üreten bir oluşum olduğunu; kadın cinayetlerine, hükümetin beden politikalarına karşı gelişen eylemler ile hak, özgürlük ve eşitlik mücadelesinde tecrübe etmişken "kadınsız bir Gezi" zaten olamazdı diye düşünüyorum.

Burada, başından itibaren feminist elin, gözün, dilin Gezi Direnişini nasıl etkilediğini tartışmak ve hükümetin (ve tabii ki eril devlet yapısının), kadınların hareket içindeki varlığını ne şekilde algıladığını ve bunun üzerinden cinsiyetçi söylem ve politikaları Gezi Direnişine karşı nasıl yeniden ürettiğini incelemek istiyorum. Bitirirken ise direnişin ateşiyle yerele yayılan kadın forumlarını (Temmuz 2013 sonu itibarıyla), ele alınan konular, sorunsallaştırılan gündem maddeleri, üretilen dil ve geliştirilen politika önerileri bağlamında değerlendireceğim.

Gezi Direnişinde kadınların bu denli ön planda olmasının en önemli nedeni, AKP'nin iktidara geldiğinden beri istikrarlı bir şekilde sürdürdüğü ve gittikçe dozunu artırdığı kadın düşmanı politikalardır. AKP iktidarının kamusal alana yönelik otoriter uygulamaları; kentsel dönüşüm, Taksim'in yayalaştırılması, Haydarpaşa, üçüncü köprü ve havaalanı projelerinde, Beşiktaş'ta iskele ve

yolun özel mülkiyete devrinde kendini belli etmişti. Bunlara ve kentin bileşenlerini yok sayan diğer uygulamalara yönelik protesto eylemlerinde de kadınlar tabii ki yer aldılar. Ancak AKP'nin bu otoriter politikaları, kamusal alanla sınırlı değildi ve AKP, özel alana yaptığı her müdahale ve getirmeye çalıştığı her yeni düzenleme ile özellikle kadınları hedef aldı.

Kadınların ne zaman evleneceği, kaç çocuk doğuracağı, ne şekilde doğuracağı, doğum kontrol yöntemi kullanıp kullanamayacağı, çalışıp çalışmayacağı, hangi alanlarda çalışacağı, sokağa çıkıp çıkamayacağı; AKP'nin sürekli gündem maddeleri haline geldi. AKP milletvekilleri, bakanları ve hatta Başbakan'ın kendisi, kadın-erkek eşitliğini tanımadığını dile getirmekte, kadın bedenine müdahale etmekte beis duymadıkları gibi bu cinsiyetçi zihniyeti hayata geçirmeye yönelik politikalara imza atmaktan da geri durmadılar. Tayyip Erdoğan'ın "Ben zaten kadın-erkek eşitliğine inanmıyorum", AKP milletvekili Ayhan Sefer Üstün'ün "Tecavüze uğrayan kadın da kürtaj yaptırmamalı", Melih Gökçek'in "Kadın ahlaklı olsun, kürtaj yaptırmak zorunda kalmasın" gibi, AKP'nin, kadınların varlığına, cinselliğine ve bedenine yönelik algısını örnekleyen ifadelerini unutmak mümkün mü? Üstüne üstlük gene aynı zihniyet, ayyuka çıkan ve politik olduğu su götürmez olan kadın cinayetlerine, kadına yönelik şiddete karşı politikalar geliştirmek yerine kadınları erkek şiddetine kurban veren; taciz ve tecavüzü engellemek ve doğru şekilde takibini yapmak yerine tecavüzcüleri koruyan; kadınları kamusal alanın, siyasetin, ekonominin ve sosyal yaşamın katılımcıları haline getirmek yerine eve ve aileye bağımlı kılan uygulamaları tercih etti. Kadın bedeni, AKP'nin temel politika alanlarından biri haline getirildiği, kadının bedeni üzerindeki tasarruf hakkı elinden alınmaya uğraşıldığı için kadınlar, bu söylemlere ve uygulamalara karşı halihazırda yürütülen hareketi Gezi'ye de kolaylıkla taşıdı ve burada devam ettirdi.

Hep birlikte yaşadık ve gördük ki kadınlar barikatta, TOMA'nın sıktığı suyun önünde, polisin gazının altında, Park'taki "komün"de ve park forumlarında en ön saflarda yerlerini aldılar. Peki, kadınların varlığı ve görünürlüğü bu direnişe nasıl yansıdı?

Öncelikle, feminist mücadelenin toplumsal muhalefette de bir karşılık bulması anlamına gelen küfür atölyesinden ve cinsiyetçi dilin dönüştürülmesi çabasından bahsedelim. Daha önce de belirttiğim gibi kadınlar, başından beri Gezi'deydiler; her ne kadar bu varlık, temsil düzeyine yansımamış olsa da hareketin içindeydiler. Feministlerin örgütlü olarak Park'ta yer almasıyla birlikte de bu kalkışmanın etkin bileşenlerinden biri haline geldiler.

Hoşnutsuzluğu ifade etmek ve protestoyu dillendirmek için en çok başvurulan yöntem olagelmiştir küfür. Gezi Direnişine damgasını vuran o pırıltılı zeka ve mizah ile birlikte sloganlara ve duvar yazılarına da yansıdı cinsiyetçi, homofobik dil. Her ne kadar, cinsiyetçi de olsa bu küfürlerin toplumsal hoşnutsuzluğun dışa vurumu ve bir rahatlama yolu olarak değerlendirilmesi gerektiğini

savunarak dile müdahaleyi ötelemeye çalışanlar olduysa da devrim, dilde başlamalıydı. İşte buradan hareketle feministler, öncelikle cinsiyetçi dilin farkına varılmasını sağlamak, ardından da bu dili dönüştürmek amacıyla küfür atölyesini gerçekleştirdiler ve "küfürle değil, inatla diren" dediler. Bunun sonucunda küfürde yaygınlaşmış bir dönüşüm yaşanmamış olsa da cinsiyetçi dilin açığa çıkması; eril iktidarın cinsel iktidarla özdeşleşmiş olduğunun farkına varılması; cinselliğin, özellikle de kadına karşı bir cezalandırma ve aşağılama aracı olarak kullanıldığına dikkat çekmesi bakımından önemli bir kazanım oldu.

Devlet, elini bedenimden çek!

İktidarın, eril ve cinsel iktidarla kuvvetlenen yapısı, direniş ve eylemlilikler boyunca devlet eliyle de polis şiddetiyle de ortaya sürüldü. Kadınlar için polisle karşı karşıya gelmek; sadece tazyikli su yemeyi, biber gazına boğulmayı, copla kovalanmayı değil cinsel şiddet tehdidini, tacizi de barındırıyordu. Kadınların gündelik hayatının parçası olan taciz, direniş sırasında da polis üniformasıyla çıktı karşımıza. Direniş boyunca gözaltına alınan kadınlara polisin uyguladıkları gösterdi ki devlet, hareket içindeki kadınları bastırmak, korkutmak ve sindirmek için gene kadın bedenini hedef alacak, tacize ve tecavüz tehdidine başvurmakta sakınca görmeyecekti. Polisin; gözaltına aldığı kadınlara polis otobüslerinde, akreplerde, karakollardada ve nezarethanelerde uyguladığı cinsel şiddet; birlikte mücadele etmekten alınan destekle ve yaşananların, kadınların değil bunu yaşatanların utancı olması gerektiği bilincinden hareketle paylaşıldı ve yeni eylemlerin çıkış noktası oldu. Polisin, keyfi ve cezalandırmaya yönelik bir şekilde, ancak savcılık izniyle ve uyuşturucu operasyonlarında uygulanabilecek olan ince çıplak aramayı sistematik bir şekilde kadınlara karşı kullanması; kadınlara yönelik saldırının, erkeklerden farklı olarak fiziksel şiddetle sınırlı kalmayıp sözlü taciz, cinsel taciz ve tecavüz tehdidini de içermesi dolayısıyla bu konular, direnişte ve forumlarda gündeme alındı. Gözaltında, kadınlara ve translara uygulanan cinsel tacizlere ve saldırılara sessiz kalınmayacağını ifade eden metin, pek çok kadın ve LGBT örgütünün ve grubunun imzasıyla TBMM Başkanlığına, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Şahin'e ve kadın milletvekillerine iletildi.

Böylesi toplu ve örgütlü bir başka tepki de tacizin farklı bir çeşidi için gösterildi. Daha önce de belirttiğim gibi Gezi Direnişinin en önemli özelliği, tek bir grubun ya da yapının güdümünde olmaması, aksine o güne kadar bir araya gelmeyeceği veya ancak çatışmak amacıyla geleceği düşünülen grupların birlikteliğine dayanması. Burada kastetmek istediğim, feministlerin şiddete, tacize karşı durmak için çeşitli kriterler aradığı ya da başörtüsünün, kadınları çatışan gruplar olarak karşı karşıya getirdiği fikri değil. Ne türden olursa olsun taciz söz konusu olduğunda feministlerin, kadının beyanını esas alarak; kadınları ayrıştıracağı varsayılan unsurları yok sayarak birlikte tepki verme

refleksidir. Bunun içindir ki Kabataş'ta kimi Gezi eylemcilerinin başörtülü bir kadını taciz ettiği haberi yayıldığında Gezi'de yer alan tüm kadınlar ve örgütleri ortak bir duruş sergilemiş, bir kadına yönelik şiddetin tüm kadınlara yönelik şiddet olduğu bilincinden hareketle bunu, bir metin ve yürüyüşle kınamışlardır. Bu bize iki şey gösterdi: Öncelikle yaşam alanlarına sahip çıkmak için birlikte mücadele etmenin bizi nasıl güçlendirdiğini (ve ne kadar iyi hissettirdiğini); ikinci olarak da devletin, artık kadınları din ve etnisite üzerinden bölmesinin o kadar da kolay olmayacağını.

Bu noktada mutlaka belirtilmesi gereken bir diğer unsurun, kadın ve barış ilişkisi ile kadınların şiddete karşı duruşu, olduğunu düşünüyorum. Barış İçin Kadın Girişiminin de vurguladığı gibi barışın toplumsallaşabilmesi için parkların park, suların su olarak kalması ve kadınların tüm karar alma süreçlerinin merkezinde yer alması gerekiyor. Gezi Direnişiyle birlikte, daha önce diyalog imkanı bulamamış çeşitli gruplar, bir araya gelebildiler; yaşam alanlarına, kentlerine, özgürlüklerine ve demokrasiye sahip çıkabilmek için cinsiyet, cinsel kimlik, cinsel yönelim, inanç, kılık kıyafet, yaş, mezhep, milliyet, etnisite ve takım gözetmeksizin birlikte mücadele verebildiler. Burada doğan şiddetsiz direnişin ve barış talebinin topluma yayılabilir olduğunu gördüler ve gösterdiler. Gezi Direnişi sırasında kimi gruplardan yükselen "Mustafa Kemal'in askerleriyiz" sloganlarına karşılık, anti-militarist ve şiddet karşıtı duruşu ilk dillendirenler de "Öldürmeyeceğiz, ölmeyeceğiz, kimsenin askeri olmayacağız!" diyen kadınlar oldu.

Direnişçiden ana ya da bacı olur mu?

Eril devlet, kadınlara seslenirken onları hep belirli şekillerde özneleştiriyor; anne olarak örneğin. Bu sefer de öyle oldu ve devlet, çocuklarının emniyeti için onları meydandan alma görevi verdi annelere. Gelin ve çocuklarınızı alın yoksa olacaklardan ben mesul olmayacağım, çocuklarına sahip çıkamayan anneler olarak siz olacaksınız, demeye getirdi. Böylelikle, merkezine aileyi oturttuğu kontrol mekanizmasını devreye sokmaya çalışırken aslen korumakla yükümlü olduğu genç vatandaşlarının emniyetini de onları çocuk olarak niteleyerek annelerine devretmeye uğraştı; devlet gözündeki annenin korumacı, kısıtlayıcı imajına güvendi. Ama bu sefer anneler de ters köşeye yatırdı devleti. Meydana geldiler gelmesine, ama çocuklarını almaya, eve götürmeye değil. Bizatihi kendi bedenlerini polis şiddetine karşı çocuklarına siper etmeye geldiler ve Park'ta kaldılar. (Tabii bu olayın akabinde, eril devletin anne tahayyülüne uymayan bu kadınlara da hadlerinin bildirilmesi gerekiyordu. Anadolu Ajansı, gecikmeden üstüne düşeni yaptı ve polisle Gezi eylemcileri arasına etten duvar ören annelerden "kendilerini anne olarak nitelendiren bir grup kadın" diye bahsederek ellerinden bu kutsal ve üstün sıfatı da almış oldu.)

Bunun dışında Gezi sürecinde devlet, kadınlara doğrudan seslenmedi, hedef

almadı. Bunun yerine, tam da eril zihniyetten beklendiği üzere, dolaylı yoldan ve namus kavramı üzerinden, Gezi direnişlerine katılan kadınların "iffetine" göndermeler yaparak onları karalamaya başladı. Daha ilk günden; çadırlarda kadınlı-erkekli kalınıyor olduğu, o çadırların ne için kullanıldığının, içlerinde neler yapıldığının belli olmadığı ve hatta camide grup seks yapıldığı söylentilerini dolaşıma sokarak direniş hareketine katılan, direnişi destekleyen kadınların "makbul" kadınlar olmadığı, ima edildi. Başından beri dile getirdiğimiz kadın düşmanı, kadını cinsel obje olarak gören ve göstermeye çalışan, onları ev ve aile ile sınırlamak isteyen söylem, işbaşında oldu.

Gezi'yi takiben: Forumlarda neler diyoruz?

Gezi Direnişi ile beraber gelişen en önemli oluşumlar, park forumları oldu. Forumlarda; direnişin sebeplerini, katılım nedenlerini, rahatsızlık kaynaklarını, tepki verme şekillerini ve buradan nasıl ilerleneceğini değerlendirdik ve hareketi tabana yaymak, katılımı artırmak için uğraştık. Bu derlemede forumlara dair daha detaylı incelemeleri bulabilirsiniz. Ben burada Yoğurtçu Parkı kadın forumlarını ana başlıkları ile değerlendirmeye çalışacağım.

Park'taki feminist çadırın açılmasıyla birlikte feminizm, bir öcü olmaktan çıkmaya başladı. Her ne kadar forumlarda söz alan kimi erkekler, kadın sorunlarına duyarlılıklarını dile getirirken feminizmden erkek düşmanlığı olarak bahsederek hoşnutsuzluklarını dile getirdilerse de cinsiyet eşitsizliğinin sorunsallaştırıldığı bir mecra oluşmuş oldu. Erkeklerin tepkilerini bir kenara bırakırsak öncelikli olarak kadınların söz hakkını kullandığı kadın forumlarındaki ilk toplantının gündeminde, direnişin kadınlara ne ifade ettiği, vardı. Daha önce de vurguladığım gibi kente, çevreye dair karar süreçlerinde yer alamama, özgürlüklere ve yaşam alanlarına müdahale vb. direnişi tetikleyen unsurlar, zaten kadınlar için de geçerli idi. Ancak AKP'nin, özellikle kadınları hedefleyen nüfus politikaları; kadınların bedenlerine, kamusal ve özel alanda var olma şekillerine müdahale eden, istihdama katılımını zorlaştırarak güvencesiz çalışmaya mecbur bırakan ve ekonomik bağımsızlığı engelleyen, şiddeti ve tacizi meşrulaştırıp bundan kadınları mesul tutan uygulamalar; kadınlar için öfkeyi ve tepkiyi artıran unsurlar oldu.

Gezi'ye ve forumlara yeniden bakıldığında, cinsiyete dayalı işbölümü, kadınları özellikle rahatsız eden bir durum olarak gündeme geldi. Çatışmada, revirde, mutfakta ve bostanda yaşadıklarını, tanık olduklarını paylaşan kadınlar, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin alttan alta dayatılmasından duydukları hoşnutsuzluğu dile getirdiler. Bu ilk forumda oluşturulan yeni organlarda daha çok yer almak, doğrudan demokrasi konusunda kararlı olmak, kadınların kentlere yönelik talepleri doğrultusunda belediyeleri mobilize etmek konusunda görüş birliğine varıldı.

Direniş sürecini değerlendirirken gördük ki taciz hâlâ bir sorun ancak tepki

gösterdikçe tacizsiz alanlar çoğalıyor. Bununla birlikte polisin sistematik tacizi ve genel olarak taciz, etraflıca mücadele edilmesi gereken konular olarak forum gündeminde yerini aldı. Burada konu, tacizi protesto etmekle sınırlı kalmayıp bu şiddete maruz kalanlarla dayanışmak ve onları güçlendirmek için neler yapılabileceği şeklinde genişletildi. Mor Çatı'dan bir psikologun da açıklamalarıyla tacizin tanımı, kişinin rızası olmadan yapılan her türlü bedensel, psikolojik, sözlü eylem olarak netleştirildi. Tacize ve şiddete karşı koyarken örgütlü mücadelenin, erkek egemen sistemi tanımanın, sesini yükseltmenin, paylaşmanın ve güvenli ortamlar yaratmanın önemi vurgulandı.

Özellikle polis şiddetinin orantısız boyutlara ulaştığı ve gözaltına alma süreçlerinin bir sindirme yöntemi olarak uygulandığı Gezi sürecinde, haklarımızı ve hukuki süreci daha iyi öğrenmek bir zorunluluk haline geldi. Gene Mor Çatı'dan bir avukat; toplantı, gösteri ve yürüyüş hakları, bireysel özgürlükler ve gözaltına alınma durumunda hukuki prosedürün ne olduğu hakkında bilgi sağladı.

Bir sonraki forumun konusu, kadın ve kent ilişkisi oldu. Farklı alanlardaki kadınların, kent dahilindeki yaşamı tartışıldı. Burada öne çıkan başlıklar, toplu taşıma araçlarında kadınların yaşadıklarından "güvenlikli" site hayatına ve AVM'lere, kamusal alanın kadınlar için daha güvenli hale getirilmesi için yapılması gerekenlere uzanırken kent politikaları sonucu forumlara erişim imkanı olmayan kadınların da katılımının sağlanması için izlenecek yollar da konuşuldu. Kamusal alanın daha güvenli hale getirilmesi bağlamında sokak ışıklarının gece belli bir saatten sonra karartılması uygulaması, tartışmaya açıldı; bu uygulamayı protesto etmek için yapılabilecek eylem önerileri değerlendirildi.

Mahalle örgütlenmelerinin öneminin tespit edilmesiyle birlikte bir sonraki forumun konusu, mahalleler oldu. Forumlar ile mahalle komiteleri arasındaki bağın ve iletişimin kuvvetlendirilmesi, bu amaçla sokak temsilciliklerine katılımın çoğaltılması önerisi kabul gördü. Devletin, bakım hizmetlerinden hızla geri çekildiği, sosyal devlet sorumluluklarını aile içinde kadına yüklediği neoliberal politikalar karşısında, özellikle küçük çocuğu olan kadınların, politika üretme sürecine katılmada sorunlar yaşadığı ve yaşayacağı aşikar. Bu nedenle, çocukları da kapsayacak ve böylelikle mahallelerdeki kadınlara ulaşmayı kolaylaştıracak etkinlikler yapılması planlandı. Aynı mantıkla, mahallelerde kadın dayanışma merkezleri, kreş ve bakımevleri açmaları için belediyelere talep iletilmesi; belediyelerin açacağı bu merkezleri, Mor Çatı örneğinde olduğu gibi kadın örgütlerinin yönetmesi, karar olarak benimsendi.

Parklar, meydanlar, geceler...

Gezi Direnişi ve beraberinde gelişen park forumları, kadınların; yaşadıkları mekâna, paylaştıkları kamusal alanlara, özgürlüklerine, bedenlerine sahip çıkmakta, siyasi mekanizmalara ve karar alma süreçlerine katılmakta ne denli kararlı olduklarını gösterdi. Süreç boyunca yapılan pek çok değerlendirmede

bu direniş, kadınların direnişi olarak tanımlandı. Kadınlar, bu coğrafyada sürdürdükleri haklar, özgürlükler ve barış mücadelesini, Gezi Direnişinin verdiği güçle ve forumlarla yerele yayılan politikleşme süreciyle devam ettirecekler.

Kadınlar, direnişe hasbelkader eklemlenmiş detaylar değildir; hareketin asli unsurlarındandır. Kadınlar olmadan, ne tam anlamıyla bir direniş, ne de kalıcı bir toplumsal barış mümkün olabilir. Direnişin sembolü olan kırmızılı kadına; siyahlı kadına; sapanlı teyzeye; direnişteki ve forumlardaki tüm kadınlara selam olsun!

DİRENİ-
YORUZ
AYOL!
KATIL DEVLET
HESAP
VERECEK!
BİSEKSÜELLER
VARDIR
YASAK
NE
AYOL
VELEV Kİ
İBNEYİZ
EW SİMSATA
BERXWEDANÊ
DİRENİSİN
"O"
MERHABA
CANIM!

LGBT hareketi ve haziran direnişi: **görünürlük politikalarından siyasal özneleşmeye**

Mehmet Tarhan

Dünya LGBT Hareketi çoğunlukla 28 Haziran 1969 Stonewall İsyanı'nı LGBT hareketinin sokağa inmesi anlamında bir milat olarak kabul eder. Stonewall öncesinde de bazı sokak hareketleri olmuşsa da günler süren ve ABD'nin çok sayıda kentine yayılan bu ayaklanma, muhtemeldir ki bu iki özelliği dolayısıyla simgesel bir değer kazanmıştır. Bu isyanın örgütlerin ofislerinde ya da toplantı salonlarında değil LGBT camiasının en önemli, belki de o dönem için parklar dışındaki tek sosyalleşme alanına sürekli baskınlar yapan polise karşı bir barda başlaması oldukça önemlidir. Asıl önemli tarafı ise kurulan barikatın polisle LGBT'ler arasındaki ilişkiyi tersyüz etmesidir. Çünkü LGBT'ler kendilerinin kapatıldığı barı savunmak yerine polisleri bara hapsetmiş ve barikatlarla günlerce kuşatma altında tutmuşlardır. Sokaklarda saldırıya uğrayan, Stonewall gibi barlara-gettolara sıkıştırılan LGBT'ler sokağı ele geçirmiş, polisi; egemenin baskı aracını "kapatmıştır." Dünyanın her yerinde haziran ayı sonunda kutlanan "Pride" ile aslında bu karşı koyuş kadar bu tersyüz ediş de kutlanmaktadır.

1993 yılında İstanbul'da salon etkinlikleri ve bir Pride yürüyüşünü de kapsayan etkinlikler ise Türkiye LGBT Hareketi tarih yazımında Stonewall gibi bir yere sahiptir. İstanbul Valiliği tarafından yasaklanan etkinlikler, gözaltılar ve yurtdışından gelen konukların sınırdışı edilmesi, Stonewall gibi bir isyana neden olmasa da LGBT'ler üzerinde travmatik bir etki yaratmış, örgütlenmenin zorunluluğunu tekrar göstermiştir. Kuşkusuz 80'ler sonlarından itibaren LGBT'ler bir araya gelmeye başlamış, baskı ve özellikle devlet kaynaklı şiddete karşı sokak gösterileri hatta açlık grevi gibi güçlü protestolar yapmışlardır. Fakat 1993 bu örgütlenme çabalarıyla gelişen özgüvene yani örgütlü olarak görünür olmaya cüret etmeye karşı devletin sert cevabı olması hasebiyle bir muhataplık ilişkisi oluşturmuştur. Sonrasında gelişen örgütlenmeler Anka-

ra'da 2002 1 Mayıs ve İstanbul'da 2003 Onur Yürüyüşü ile ancak 10 yıl kadar sonra bu cüreti yeniden göstermiş ve bu defa önce magazine edilse de yavaş yavaş sokağın önemli siyasi aktörlerinden olma yoluna girmiştir.

Türkiye LGBT hareketi 90'lardan bu yana en azından söylemsel düzeyde Avrupa ve Kuzey Amerika'daki anaakım LGBT örgütlerinin siyasi çizgisiyle kendisi arasına bir mesafe koymuştur. Bu anlamda entegrasyoncu olmak yerine sistemin dışına itilen ötekilerle ittifakı öngören özgürlükçü bir kurtuluş ideolojisi etkin olmuştur. Her ne kadar bugün özellikle LGBT derneklerinin kurumsallaşması ve siyasi meşruiyet alanının genişlemesiyle Türkiye LGBT Hareketi anaakımlaşma eğilimi gösterse de bunun bazı açılardan kaçınılmaz bir durum ya da zorunluluk olduğu düşünülebilir. Bunun için başlangıçtaki söylemin geliştiği siyasal atmosfere bir bakmakta fayda var:

Ankara'da Kaos GL ve İstanbul'da Lambdaistanbul'un ortaya çıkışı yakın tarihlerde olsa da hem söylemsel hem de yapısal açıdan farklılıklar gösteriyor. Adından da anlaşılabileceği gibi Kaos GL kendisini anarşist bir söylemle kurmuştur. Lambdaistanbul'un kuruluşunda bazı sol çevrelerden insanlar yer alsa da örgütün daha çok, orta sınıf bir karakter taşıdığı söylenir. Yılarca iki grubu karşılaştırmak için kullanılan "çelik çaydanlık-porselen çaydanlık" metaforu her ne kadar bu siyasal-sınıfsal farklılığa işaret etse de bugün bakıldığında "kendisini diğeri dolayımıyla tanımlama" olarak da okunabilir. Bugün elbette her iki grup da baştaki görüntülerinden uzaklaşmışlarsa da başlangıç dönemindeki tartışmaların izleri harekete sirayet etmiştir. Söz konusu metafor çok kullanılmasa da benzer dolayımla tanımlamalar hareketin bileşenlerinde genel bir özellik olarak görülebilir.

90'ların başları iç savaşın yoğun bir şekilde yaşandığı; faili meçhullerin, köy boşaltmaların ve dolayısıyla Kürdistan'daki savaşın etkilerinin metropollere taşındığı bir dönem olarak hatırlanıyor. Özellikle 89 ve 91 işçi hareketi ile ortaya çıkan ve illegal örgütlerin legal partiler yoluyla siyasi alanda farklı bir form arayışına girdiği 90'lar beraberinde güçlü bir öğrenci hareketini de getirdi. Darbe sonrası toplumsal hareketlerin yeniden toparlanmaya başladığı, feminizmin güçlendiği ancak savaş koşullarının en ağır şekilleriyle yaşandığı bu dönemde LGBT'ler bir yandan kendilerini siyasi yapılarda ifade ederken bir yandan da öz örgütlerini oluşturmaya yönleniyorlardı. Elbette hâlâ az da olsa izleri kalan solun homofobisi kadar 80'ler sonunda edinilen deneyim de LGBTleri yönlendiriyordu. Örneğin Kaos GL kendi tarih yazımında İHD'deki LGBT komisyonunun kurulduktan çok kısa bir süre sonra lağvedilmesini Kaos GL'nin kurulması için önemli bir olay olarak belirler. Lambdaistanbul ise 1993 Onur Haftası'na getirilen yasağı bir başlangıç olarak ifade eder. Elbette Radikal Sol Yeşil Parti Girişimi, Sokak dergisi LGBT sayfası ve özellikle Anarşist'ler arasındaki örgütlenme deneyimlerinin birikimi inkar edilemez. Burada sadece somut bir başlangıç noktası arayışı olduğuna dikkat etmek gerekir.

Kaos GL dergisinin henüz bir fanzin olduğu zamanlardan bu yana kullanageldiği "eşcinsellerin kurtuluşu heteroseksüelleri de özgürleştirecektir" slogandaki "kurtuluş" kelimesi dönemin iklimini anlamak açısından önemli bir veri sağlamaktadır. Bu dönemde Lambdaistanbul'un sloganı ise hâlâ süregeldiği gibi "sen yoksan bir eksiğiz"dir. Belki Kaos GL'nin İHD, Lambdaistanbul'un ise Onur Haftası organizasyonunu başlangıç alması LGBT hareketindeki bu iki akımın diğer toplumsal kesimlerle ilişkisi konusunda da bir veri olabilir. Keza Kaos GL'nin ilk sokağa çıkışı bir 1 Mayıs'ta olmuştur. Lambdaistanbul ise takiben önce 1 Mayıs'a çıkmış, hemen sonra ise LGBT Onur Yürüyüşü'nü gerçekleştirmiştir. Ancak her iki grubun da bugün başladıkları noktadan daha farklı yerlerde oldukları, daha fazla sayıda siyasi eğilimi bir arada taşıdıklarını söylemek gerekir. Hâlâ en çok kullanılan slogan "Gettoları değil, şehrin tamamını istiyoruz!"

LGBT'lerin sokakta görünür olması medya tarafından başlarda seyirlik-magazin-ilginç-iç gıcıklayıcı bir malzeme olarak görülmüş ve çokça haber yapılmıştır. Örneğin ilk 1 Mayıs sonrası Kaos GL'nin katılımı çoğunlukla dışlayıcı bir dille manşetlere taşınmıştır. Bu durumun bazı sol gruplar tarafından "1 Mayıs'ın sulandırılması" olarak tanımlandığı da olmuştur. Halen bu tip eleştiriler bazı gruplarda süregelmektedir ancak bu eleştiriler sadece LGBT Hareleti'ne karşı değil "eğlenceli siyaset" ya da "karnaval gösteri" söylemlerine karşıdır. Bu tartışmalar aslında her Onur Yürüyüşü öncesinde çeşitli dozlarda hareket içinde de gündeme gelmektedir. Hem 1 Mayıs katılımları hem onur yürüyüşleri hem de 8 Mart, savaş karşıtı yürüyüşler gibi eylemlere LGBTlerin katılımı basın açısından sıradanlaşmasına ve haber değeri atfedilmemesine neden olmuş; bu dönemde alanda yanyanalık alışkanlığı sol çevrelerin eleştirilerini de azaltmıştır. Elbette bu azalma sadece yanyana olma ile açıklanamaz; kadın ve LGBT hareketinin bu konudaki çabası ve ısrarı dikkate alınmalıdır. Fakat bu eleştiri azalmasının siyasi tartışmalarla beslenmiş ve organik bağlarla güçlendirilmiş bir ittifak ürettiğini söylemek halen fazla iyimser bir yorum olur.

LGBT'ler kâh onur yürüyüşü kâh Tekel Direnişi kâh 8 Mart, kâh Newroz kâh barış yürüyüşlerinde yer aldıkça sokağın olağan örgütlü aktörlerinden olarak görülmeye başlanmıştır. Bu süreçte kurumsal yapıların da oluşturulmasıyla hem üniversitelerde hem de metropollerin yanısıra Adana, Antalya, Diyarbakır, Van, Eskişehir gibi bazı görece büyük taşra şehirlerinde de irili ufaklı gruplar ve kimisi başarılı kurumsallaşma girişimleri ortaya çıkmıştır. Sokakta genellikle "görünür" olmayı hedefleyen ve bunun için daha çok asık suratlı olmayan bir muhalefet biçimini benimseyen LGBT hareketi içinse Gezi ve Haziran Direnişi yeni bir aşamaya geçmek anlamına geliyor olabilir.

Daha çok Queer eylemlilik biçimlerini benimseyen hareket açısından Haziran Direnişi'ne uyum sağlamanın diğer pek çok yapıdan daha kolay olduğu söylenebilir. Queer Teorinin kimliklerin akışkanlığı, geçirgenliği ve tabii olarak karar-

sızlığı tezi, Hardt ve Negri'nin çokluk tanımı ile bir araya geldiğinde gündeliğin siyasallaştırılmasında hareketin olduğu kadar bileşen her bir bireyin de görünürlük ve var olma hali için çeşitli taktikler geliştirmesini beraberinde getiriyor. Elbette strateji tartışmalarının çokça rafa kaldırılması gibi bir komplikasyon riskini taşısa da Haziran Direnişinde, daha doğrusu direniş esnasında pek engelleyici olmamıştır bu komplikasyon.

LGBT Blok adıyla halihazırdaki LGBT örgütlerini aşkın bir şekilde kendisini ifade etmeyi seçen grup sadece Gezi ve İstiklal Caddesi civarındaki barikatlarda değil Beşiktaş'ta da oldukça görünür oldu. İstanbul'da LGBT blok bileşenlerinin çatışmasız geçen günlerde Gezi Parkı'nda bile sürekli mobilize olmaları, plansız yürüyüşler yapmaları oldukça dikkat çekiciydi; isteyen, blok masasından bayrağı kapıp yürüyüş yapıyordu. Bu durum görünürlüğün artmasına en az barikatlar kadar katkı yapmıştır. LGBT'lerin en önemli ihtiyaçlarından birisi olan; olduğu gibi ve kendisi olarak görünebilmek blok bileşenlerini de tek tek çok güçlendirdi. Çatışmalar olurken kimsenin giymek istemeyeceği topuklu ayakkabılarla barikatlara koşturan ya da yiyecek-içecek dağıtan LGBT'ler elbette sadece iktidara değil barikatlardaki omuzdaşlarına isyan ediyorlar ve bir dönüşüm hedefliyorlardı. Kimi kaynaklara göre 50.000'i aşan katılımın olduğu 2013 Onur Yürüyüşü bu hedefe bir nebze de olsa yaklaşıldığını gösteriyor. Ancak yıllardır hızla artan katılımın geçtiğimiz yıl (2012) Onur Yürüyüşü'nde 20.000'i bulduğu ve katılımın her yıl neredeyse ikiye katlandığı düşünülürse bu kitleselliği sadece Gezi'ye bağlamanın aşırı bir yorum olacağı açıktır.

Haziran Direnişi'nin LGBT Hareketi açısından pek çok kazanım/yeni fırsatı ortaya çıkardığını söyleyebiliriz. Burada en önemli gördüğüm üçünden bahsetmek istiyorum:

Direnişe katılan siyasi yapılarla geçmişte kurulan söylemsel birliğin sokakta test edilmesi ve örgütsüz daha geniş kitleler nezdinde LGBT'lerin meşruiyetinin genişlemesi. Toplumsal cinsiyet kodları ve yıllardır medya-diziler yoluyla pompalanan eşcinsel=dönek, güvenilmez, yalancı vs. ne kadar olumsuz yargı varsa bir kesim nezdinde yerini "delikanlı ibneler" kalıbına bırakmış görünüyor. Örgütlü yapılar açısından harekete geçirme yeteneğine sahip olduğu kitle tabanı bir süredir dikkat çekiyordu; ancak örneğin Çarşı grubunun LGBT Blok'u Lambdaistanbul Kültür Merkezinde ziyareti ve LGBT Blok'un Gezi'ye girişinde tezahüratla karşılanması örgütsüz kitlelerde de meşruiyet alanının arttığını gösteriyor. #direnayol hashtagi özellikle eşcinsel erkekler arasında yaygın olan feminenfobiye karşı önemli bir karşı çıkışı da içinde barındırıyordu ve oldukça başarılı oldu. Yine muhtemeldir ki "Nerdesin aşkım? Burdayım Aşkım" sloganları karşılıklı atıldıktan sonra gelen "Ay, ay, ay, ay"lamalar yürüyüşe gelen pek çok heteroseksüel erkeğin ağzından belki de ilk defa çıkıyordu. Destekçilerin bu "bariyer"i aşmış olması ittifakta yeni bir seviyeye işaret ediyor olabilir.

LGBT'lerin aktif siyasete katılım isteğinin ve siyasi partilerin LGBT'ye ilgisinin artışı. Haziran Direnişi tüm kesimler gibi LGBT'ler için de yerel yönetimler konusunu gündeme getirdi. İktidarın uygulamalarına itiraz etmenin yanısıra bu uygulamalara karşı bir direnç ve kısa süreli de olsa bir alternatif yaşam kurma deneyimi hem siyasi evren tanımını değiştirdi hem de siyasi talepleri genişletti. Her ne kadar tarihsel olarak Türkiye LGBT Hareketi haklar ve özgürlükler konusunda bütüncül bir söyleme sahip olsa da siyasi evren tahayyülü; Irak işgali gibi konjonktürel bazı eylemlilik süreçleri dışında, haklı gerekçelere dayanarak LGBT'lerin haklarına yönelik ihlallerin görünür kılınması ve bu ihlallerin sona erdirilmesi için toplumsal ve hukuki çalışmalarla sınırlı kalabiliyordu. Gezi ile birlikte ortaya çıkan "Burayı biz yönetsek böyle mi olurdu?" sorusu oldukça tetikleyici bir etki oluşturdu. Elbette "talep eden"den "eyleyen-inşa eden"e geçiş de büyük bir özgüven sıçraması oluşturdu.

Önceki yıllar boyunca yapılan çalışmaların sağladığı birikimin harekete geçirilmesi sonucu Temmuz ayından itibaren yerel siyasi taleplerin belirlenmesi ve yerel seçimlere hazırlık konusunda örgütler üstü bir çalışma başlamış bulunuyor. Özellikle BDP/HDK ve CHP ile yerel seçimlere dair görüş alışverişleri ve ittifak olasılıkları masaya yatırılıyor, belediye meclis üyesi aday adayları öne çıkarılmaya çalışılıyor. Bu noktada LGBT örgütlerinin genel siyasi hattından farklı olarak LGBT'ler arasında CHP seçmeni oranının baskınlığı, LGBT Aileleri Grubu LİSTAG'la ve yeni anayasa çalışmaları sırasında LGBT örgütleri ile CHP'nin kurduğu ilişkinin yoğun bir görünürlük kazanması nedeniyle yerel seçimler konusu ağırlıklı olarak CHP üzerinden tartışılmakta. LGBT Hareketi'nin geniş katılımlı eylemleri de CHP'nin dikkatini LGBT'ler üzerine çekmiş bulunuyor.

AKP'nin de özlediği iki partili bir sisteme itirazı olmayan CHP'nin LGBT haklarını AKP'nin özgürlükçülüğünün sınırlarını ortaya koyan önemli bir araç olarak gördüğü de aşikâr. Bu yakınlaşmanın LGBT Hareketi açısından yeni bir tartışmanın başlangıcı olması olası. Bir yanda TKP içinde iki yıldır örgütlü olan Gökkuşağının Kızılı adlı LGBT grubu, bir yanda CHP Kadıköy Gençlik Kolları'nda LGBT Hakları Kurulu, bir yanda ise LGBT örgütlerinin tarihsel olarak taşıdığı ilişkiler ve söylemsel gelenek. Bu tartışma aynı zamanda LGBT Hareketi içinde siyasal ayrışmaları/çeşitlenmeleri getirebilir. Gezi sonrası İstanbul'da yaşayan Kürdistani LGBT'lerin bir araya gelerek örgütlenme çalışmalarını başlattığı Hêvî LGBT İnisiyatifi de bu tartışmalarda önemli bir yer tutacak gibi görünmekte.

LGBT örgütlenmelerinin yaygınlaşması eğilimi de önemli bir kazanım ve fırsat. Ankara ve İstanbul merkezli LGBT örgütlerine yüzü dönük bir şekilde yerel örgütlenmelerin oluşması şimdiye kadar oldukça sınırlı olmuştu. Daha önce kurulu olan ve devamlılık gösteren Diyarbakır'da Hebûn ve Keskesor grupları, İzmir'de Siyah Pembe Üçgen ve Eskişehir'deki MorEl dışında Adana, Mersin, Edirne ve Gaziantep'te ortaya çıkan grupların daha da yaygınlaşması beklenebilir. Bu grupların Kaos GL tarafından yıllardır yürütülen yerel muhabir ağı çalışması ve Homofobi Karşıtı Buluşmalar'dan beslendiği kadar gezi süre-

cinde ortaya çıkan LGBT meşruiyet alanının genişlemesinden de faydalandığı söylenebilir. Ancak örneğin daha önce defalarca örgütlenme girişimi kesintiye uğrayan Adanalı LGBT'lerin grubu QueerAdana'nın yereldeki eylemlerde varlık göstererek örgütlenmesi, yerel grupların yüzü merkeze dönük olarak değil yereline dönük olarak örgütlenmesi konusunda umut verici bir gelişme.

Belki de Haziran Direnişinin en öneli kazanımı ise LGBT Hareketi'nin kadrolarının yenilenmesi fırsatının ortaya çıkmış olması. LGBT Blok masası etrafında tanıdık çok az kişiyi görmek beni oldukça mutlu etti. Halihazırda numunelik birkaç eski aktivist dışında çoğunlukla 2000'lerin başlarında örgütlenmiş kişiler örgütlerin kadrolarında ciddi bir ağırlık taşıyor. Benim de dahil olduğum bu kuşak, derneklerin oluşması ve kurumsal görünürlüğün kazanıldığı dönemin ürünü. Hem bizden önceki kuşağın hem de bizim kuşağımızın ana siyasi hattı "LGBT'ler de vardır" şeklinde ifade edilebilir. Özeleştirel olmak gerekirse bizler bu hattı kurumsallaştıran kuşak olarak hem kurumların yapısı hem de siyasi hattı konusunda fazlasıyla korumacı davrandık. Kapsayıcı olmak adına siyasi tartışmaları gündelik yerine soyut düzeyde tutmayı tercih ettik ve bu tercihi idealize ettik. Siyasi tedrisat ya da deneyimden yoksun olarak LGBT hareketiyle ilişkilenen kişileri -ki LGBT Hareketi açısından bu neredeyse herkes demektir- ciddi bir söylemsel hegemonya altına aldık. Bugün ise barikat deneyimi olan kişilerle karşı karşıyayız. Bu deneyimin getirdiği özgüven hegemonyanın en azından sarsılması anlamına geliyor ve belki de ortadan kaldırabilir. Bir tasfiyeden söz etmek kulağa fantastik gelebilir ancak gündelikten kaçınan soyut tartışmaları idealize eden siyasi anlayışın tasfiyesi beklenebilir. Şimdiye kadar uzak durulan güncel siyaset ve seçim çalışmaları bunun işareti de olabilir.

Çeşitli semtlere, mekânlara, hatta bir sınıfa sıkıştırılan LGBT'ler Haziran Direnişi'nde kendisi olmanın yanısıra başkalarının da kendisi olduğu bir yerde kendisi olmayı öğrenmiş görünüyor en çok. Anlaşılan o ki; tüm direnişçiler de en çok "kendisi olarak var olma"yı istiyor ve deneyimliyor. Sloganlar anonimleşirken tüm direnişçiler gibi hareket de katılan-eklenen yerine belirleyen bir siyasi aktör olmanın yollarını arıyor. Ve en önemlisi; tıpkı Stonewall gibi sokağı ele geçirip baskıcıları bir yere hapsetmiş olmayı, getto'dan -güvenli alandan- çıkmayı deneyimliyor. Bu çıkış beraberinde hem içeride hem de siyasal alanda yeni çatışmalara gebe. Nasıl sonuçlanacağı ise hareketin eski ve yeni kadrolarının basiretine bağlı.

LEZBİYENLER VARDIR
սէրը խմբակրուի է
AŞK ÖRGÜT-LENMEK-TİR!
WELEW KU EM QUNEK IN

mülk Allahındır sermaye defol

Sedat Doğan

Anti-kapitalist Müslümanlar olarak inancımız doğrultusunda, en başından beri Gezi Direnişinin içinde yer aldık. Çünkü bizler mülkün ve otoritenin Allah'a ait olduğuna inanan bir grubuz. Müslümanların inanışlarının temelinde bu öğreti yatar. Yeryüzünde her ne var ise Allah'a aittir. Allah'ın ise hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. Kuran bunu Lehul Mülk (Mülk Allah'ındır) diye formüle ediyor. Yeryüzünün bütün kaynakları fussilet suresinde de belirtildiği gibi tüm canlıların ihtiyacı oranında eşitçe istifade etmeleri için yaratılmıştır. Gezi Parkı'nda da egemenler eliyle bu temel inanışın aksine bir uygulamaya gidilmiştir. Bütün canlıların ortak yaşam alanlarını sembolize eden Gezi Parkı, 'iktidar tarafından belirli sermaye sınıflarına peşkeş çekilerek ortak alanların mülkiyeti belirli ellere teslim edilmek istenmiştir. Bu Kuran'ın şiddetle karşısında olduğu bir durumdur. Kurana baktığımızda, bütün peygamberler yeryüzünü kendi mülkü olarak gören iktidarlara karşı mücadele etmişlerdir. Hz. İbrahim Nemrut'a, Hz. Musa Firavuna, Hz. İsa Roma'ya ve Yahudi din adamlarına, Hz. Peygamber de Kureyş oligarşisine karşı hep aynı inanışla karşı durmuşlardır. Hz. Peygambere ilk vahiy indikten sonra ilk örnek hadise Kalem Suresinde geçen 'bahçe sahipleri' kıssasındadır. Bu kıssada Allah erkenden kalkıp kimseye ait olmayan bir bahçeyi sahiplenmek isteyen bir grup özel mülkiyetçi insanı eleştirir. Bu kişiler yoksulların bahçeye girmesini istemezler. Bahçede sadece kendilerinin hakları olduğunu düşünürler. Allah bunun üzerine bahçeyi kapkara kılar ve Peygambere de bu şekilde yeryüzünü parsellemeye çalışan bir grup haramzadeye karşı devrimci bir mücadele vermesi gerektiğini öğütler.

Modern çağda daha yoğunluklu olarak gördüğümüz özel mülkiyetçi anlayış kapitalizmin özünü de oluşturmaktadır. Üretim araçlarına sahip olan kapitalistler o araçları kullananları da kendilerine bağımlı kılmışlar ve yeryüzünü bir avuç sermayedarın kazanç ve sömürü aracına dönüştürmüşlerdir. Yeryüzünü, doğanın sürekli olarak var ettiği ve insanoğlunun emeği ile açığa çıkardığı her şeyi ortak, eşit ve kardeşçe bölüşmek için Anti-kapitalist Müslümanlar olarak Gezi Parkı'nda sembolleşen yeryüzü mü-

dafaa koşusuna koştuk. Ortak alanlarımız birkaç sermayedarın çıkarına hizmet ederse orada şirk yani Allahın mülküne ortaklık ortaya çıkar, bu durumda Müslümana düşen görev o şirk düzeniyle mücadele etmektir. Biz de temel değerlerimize uygun olarak Gezi Direnişinin ilk gününde MÜLK ALLAHINDIR SERMAYE DEFOL pankartımızla direnişe katıldık. O günün ertesinde şafak baskını yapıldı ve biz de mücadelede yerimizi aldık. Allah lafzı yani tekbirler ne yazık ki faşist saldırılarda kalkan olarak kullanılıyordu genelde. Biz o gün polise tekbirle direndiğimizde birkaç gün sonra Gezi Parkı'nda bulunan bir arkadaş sunu söylemişti: "sizin tekbirle başlattığınız direniş çağrısı bize büyük güç verdi."

Farklılıklarımız ezilen halkların birlikteliğinin teminatıdır

Bugüne değin çok kavram kargaşası yaşadık. Bundan ötürü de kutuplaşmalara maruz kaldık. Demokratlar-muhafazakârlar, laikler- dindarlar, sosyalistler-faşistler diye bölündük. Demokratlar, laikler, sosyalistler tekbirlerden korktu, çünkü üstlerine hep tekbirlerle gelinmişti. Muhafazakâr dindarlar da hep demokrasi, insan haklarından korktu. Çünkü ABD emperyalizmi özellikle de Müslüman ülkeleri hep bu kavramlar eliyle işgal etmiş ve milyonlarca insanı katletmişti. Egemenler bazen dini, bazen de demokrasi ve insan haklarını kullanarak halkların değerlerini kendi çıkarlarına alet ederek bu değerleri kirletmeye çalışmışlardır. Bundan ötürü bizim bir araya gelerek, kavramlar yoluyla aramızı açan egemenlere bir ders vermemiz gerekiyordu. Gezi Direnişi bir bakıma bunun bir vesilesi oldu. Farklı yaşam tarzlarına ve inanışlara sahip oluşumuz birbirimizi tanımamızı sağlayan unsurlardır aslında. Allah Kuran'da şöyle ifade eder: Ey insanlar! Doğrusu biz sizleri bir erkekle bir dişiden yarattık. Sizi milletler ve kabileler haline koyduk ki birbirinizi kolayca tanıyasınız. (Hucurat, 13) Farklı yaratılışlarımız ya da sonradan edindiğimiz farklı yaşam tarzları özgürlüğümüzün teminatıdır. Asıl olan bu özgür irademizi ifade edebilmektir. Gezi Direnişi boyunca hiçbir insan yaşam tarzından ötürü ötekileştirilmeden birlikte tek bir amaç uğruna mücadele verebildi. Tabii ki hem manipülatif hem de olması muhtemel bazı baş örtülülere yönelik tacizler –biz yaşamasak dahi– olmuş olabilir. Buna da tüm Gezi halkı olarak tepkimizi koymaktan da çekinmedik. Bizim en çok önemsediğimiz nokta halkın direnişi örgütlemedeki öncülüğü. Özellikle ilk şafak baskınından sonra doğan mağduriyet, geniş kitleleri anti-otoriter bir başkaldırıya sevk etti. Biçimsel olarak zaman zaman eleştirilse de haksızlığa karşı mukavemet gösterenlerde ahenk aramak pek gerçekçi olmasa gerek. Elbette hoşlanmadığımız birçok yanlış üslup kullanılsa da Gezi'nin anti-otoriter ruhu, bu her kesimi rahatsız eden jargonu kendi üslubuyla normalleştirmiş oldu. Bunda bazı toplumsal değerlerin de katkısı olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle Kandil'den öncesi ve sonrasıyla Gezi halklarının duyarlılığı bizim düşündüğümüzden çok daha fazlaydı. Kandili bize birkaç gün öncesinden hatırlatan ve Kandil'de sizlerle birlikte dua etmek istiyoruz diyen

o kadar çok insan oldu ki, din düşmanlığı kavramının egemenlerin çıkarlarına hizmet eden bir araçtan başka bir şey olmadığını bir kez daha yaşamış olduk.

Gezi Parkı; seküler yaşam tarzına sahip olanların dindarlarla problemi olmadığını, dindarlıkla sekülerliğin birbirini iten değil, gerekli zamanlarda birbiriyle dayanışma halinde olabileceğini göstermiştir.

Kandiller oldukça yerel ve halk değerleridir. Biz de bu bilinçle Taksim Meydanı'nda büyükçe bir pankart astık: "Kandiller halkların birlik eşitlik ve dayanışma günleridir." Kuran'da Kandil kutlama yoktur ve bu zaman zaman teknik din adamları tarafından hurafe diye nitelendirilir. Elbette biz de bunun farkındayız lakin bu günler halkların Kuran'ın da özünde olan birlik, eşitlik ve dayanışma için vesile kıldıkları günlerden ibarettir. Eğer halklarımız geçmişten böyle bir günü tesis etmemiş olsalardı birbirimizi tanıma ve yaşam tarzlarımıza hoşgörünün boyutlarını belki de bu kadar net göremeyecektik. Bizim hiçbir uyarıda bulunmamamıza karşın o gece gözlemleyebildiğimiz kadarıyla tek bir kişinin dahi alkol almaması gerçekten bizleri de çok şaşırttı ve duygulandırdı. Bugünlerde paylaşım da esastır biz bunu nasıl sağlarız diye düşünürken, herkesin evinden getirdikleri yiyecekler ve kandil simitleriyle paylaşım geleneği de unutulmadı.

Bu bir ruhtur. İnanmak ya da inanmamak meselesi değil. Yasadığımız coğrafyanın gerçeklerine yabancı kalınmayışın bir göstergesidir. Mesele farklılıklarımız değil farklılıklarımızla bütünleşerek egemenlere ve kapitalistlere karşı yekvücut mücadele edebilmektir. Gezi sürecinde en çok üzerinde durmaya çalıştığımız noktalardan biri de buydu. Sura Suresinde geçen aşağıdaki ayet sürekli olarak Gezi Parkı'nda asılı kaldı: "Onlar bir saldırı ya da zorbalıkla karşılaştıklarında yekvücut olurlar." [Şura, 39]

Barış yurduna doğru

Allah, Kuran'da Hz. Adem'in kovulduğu cennetten bahsederken cenneti kimsenin sıcaktan kavrulmadığı, aç kalmadığı yer olarak tarif eder. Yani herkesin yeme-içme, barınma, sağlık gibi temel haklarının karşılıksız karşılandığı yer olarak betimler. Yaklaşık üç hafta boyunca devlet otoritesinin olmadığı Gezi Parkı'nda da Kuran'da bahsedilen cennet tasviri tarzında bir yaşam hüküm sürmüş ve halkların kendi özverisiyle kimse aç ve açıkta kalmamıştır. Asıl korkulan bu yaşam tarzıdır. Egemenlere ve kapitalistlere muhtaç kalınmadan örgütlenen bir yaşamdır korkutan. Aynı dayanışmayı yeryüzü sofralarında da gördük. Biz sadece bir çağrıda bulunduk ve halk kendi geçmişinden gelen bu paylaşımcı ve kardeşçe sofrayı organize etti. Eğer bir devlet ya da şirket sahibine Taksim'de 10 bin kişi iftar açacak, bunu nasıl sağlarız dense onların aklına gelecek ilk şey bir sponsor bulmak olacaktır. İnsanları sıraya dizip onları edilgen bir hale sokarak egemene muhtaç bir görüntüye büründürecektir. Taksim'deki yeryüzü sofrasında bu görüntülerin hiçbiri yaşanmadı. Sponsorsuz, bayraksız ve protokolsüz olarak herkesin hem kurduğu hem paylaştığı hem de özne olduğu çoğulcu bir

sofra kuruldu. Oruç tutan tutmayan, farklı inanışta ve kültürde birçok insan o sofraya katkı sundu ve sofranın öznesi oldu. Aslında yasadığımız yeryüzünde de aradığımız, bu kardeşlik tablosu değil mi? Bu sofra siyasi iktisadi ve toplumsal mesajlar içeriyor. Eğer 10 bin insan birbiriyle rızkını paylaşabiliyorsa kimse aç ve açıkta kalmıyorsa bu insanlar kendi beldelerini de ortaklaşa yönetebilir, çalışma hayatlarında da birlikte üretip birlikte paylaşabilirler. Bir otoriteye ya da sermaye grubuna ihtiyaç duymadan... Taksim Galatasaray Lisesinden başlayan Yeryüzü Sofrası cemevlerine, işçi grevlerine; varoş mahallelere Gezi forumlarına uğrayarak arife günü Roboski'de son buldu. Alevisi, Sünnisi, Türkü Kürdü, inananı, inanmayanıyla Yeryüzü Sofrası Türkiye ve Ortadoğu halklarının barış, kardeşlik ve dayanışma ruhunu da ortaya koymuştur. Su günlerde özellikle Ortadoğu'da birbiriyle savaşan halk kesimlerini görünce bu tarz organizasyonların önemi daha bir anlam kazanmaktadır.

Anti-kapitalist Müslümanlar olarak yeryüzünde halkların kardeşliğinin tesis edilebileceğine inanıyoruz. Yalnız zulmeden sömürücüleri kendimize düşman biliyor; düşüncesi, inancı, yasam tarzı ne olursa olsun ezilen bütün halkları kardeş olarak görüyoruz. O yüzden bütün eylemlerimizde Türkiye'nin bütün halklarını kuşatacak çalışmalar yapmayı özellikle önemsiyoruz. Kuran'da da belirtildiği gibi bizler :

"Ezilenleri yeryüzünde iktidar kılmak istiyoruz." (Kasas, 5)

Direne Direne
KAZANACAGIZ

türkiye'deki "çapulcu" isyanının kısa yazına almanya'dan bir bakış **ışıldayan gözlerle**

Pascal Beucker-Anja Krüger
Çeviren: Olcay Geridönmez

2013 Haziranında bir cumartesi akşamı, saat 22.00'ye geliyor. İstanbul Taksim Meydanı'ndan yine biber gazı bulutları yükseliyor. Köln'ün Roncalli Meydanı'na ise akşam karanlığı çökmüş durumda. Sahnede son müzik grubu Bandista var. Türkiye'den buraya gelen bu Ska-Combo grubu, "Haydi Barikata" şarkısını çalıyor. Bu vakte dek alanda kalan yaklaşık bin kişi müziğe coşkuyla eşlik edip dans ediyor. Dom Katedralinin önünde düzenlenen dayanışma şenliği uzun bir eylem gününün kapanış etkinliği. On saat önce, yalnızca birkaç yüz metre ötedeki Heumarkt alanında büyük bir mitingle başlamıştı gün. "Her yer Taksim her yer direniş!" sloganı altında on binlerce insan toplanmıştı, atına kurulmuş Prusya kralı III. Friedrich Wilhelm'in heykelinin süslediği alanda. Gezi Parkı'nın zorbalıkla boşaltılmasından bir hafta sonra Türkiye'deki demokrasi hareketine destek ve dayanışma duygularını ilan ediyordu göstericiler.

Türkiye'de yaşanan gelişmeler Almanya'da birçok insanı derinden etkiledi. Şaşkınlık ve hayranlıkla, birkaç yüz eylemcinin bir yeşil alanın yok edilmesine karşı yükselttiği küçük protestonun devlet vesayetine karşı devasa bir sivil toplum hareketine dönüşmesini izlediler. Twitter, Facebook ya da gezipark.nadir.org internet sitesindeki Livetickter üzerinden heyecanla "Çapulcular"ın otoriter devlet gücüne kafa tutuşunu takip ettiler. Beşiktaş taraftarlarının yalnızca dünyanın en şamatacı futbol tutkunlarından olmakla kalmadığını, üstüne üstlük Çarşı'nın, demokratik hakların felaket cesur bir savunucusu da olduğunu öğrendiler. Canlı yayın üzerinden 31 yaşındaki David Martello'nun Taksim Meydanı'ndaki konserine kulak kabarttılar. Binlerce barışçıl göstericinin ortasındaki Alman/İtalyan piyanist, polisin şüpheci gözleri altında piyanosunda John Lennon'ın "Imagine"ini, milliyetçiliğin ve dini fanatizmin olmadığı

daha barışçıl ve sosyal bir dünya düşünü simgeleştiren şarkıyı çaldığında gönülleri kabardı. Bu, fırtına öncesi kısa bir soluklanma molasıydı.

Alman gazete, televizyon ve radyoları muhabirlerini Taksim Meydanı ve Gezi Parkı'na yolladılar. Muhabirler ışıldayan gözlerle, hiç kimsenin beklemediği, hesap etmediği bir hareket hakkında bilgi geçtiler. Berlinli alternatif gazete "Tageszeitung" (taz) için olayları yerinden izlemek üzere görevlendirilen gazeteci Deniz Yücel'di. Deneyimlerini coşkuyla aktarıyordu. "Daha birkaç hafta önce birbirini hor gören insanlar birden bire omuz omuza vermiş durumda" diyordu hayranlıkla. Solcularla liberaller, Kürtlerle Kemalistler, Alevilerle Sunniler, feministlerle futbol taraftarları, homoseksüellerle dini bütün Müslümanların, otoriter Erdoğan rejimine karşı ortak mücadelede birleştiğini, birbirlerini "büyük bir şefkat ve nezaketle" karşıladığını bildiriyordu. Bunun kulağa "ucuz devrim edebiyatı" gibi çalındığının farkında olduğunu söylüyor ama "burada yoksul semtlerden insanlar" gördüğü kadar yanı başlarında "mesai bitiminde ofislerinden çıkıp gelenleri" de gördüğünü anlatıyordu. Toplumun tüm kesimlerinden ve her politik görüşten insanın yer aldığı bir kesit vardı burada. "Kaçışan kitle içerisinde tamamen alakasız insanların birbirlerinin yardımına koşuşu, polisin attığı gazdan daha çabuk yaşla doldurabilir gözünüzü" derken Yücel'in ne kadar derinden etkilendiği anlaşılıyordu. İki genç insanın el ele TOMA'nın attığı sudan kaçışını gösteren efsanevi fotoğraf, onun anlattıklarını daha iyi ete kemiğe büründüremezdi: Delikanlının elinde Kürt partisi BDP'nin bayrağı, kızın elindeyse üzerinde Atatürk resminin bulunduğu bir Türk bayrağı.

Hamburglu haber dergisi Der Spiegel, Türkiye'de yaşamayan birçok insanı da heyecanlandıran bu heterojen direniş hareketini bir "demokrasi laboratuvarı" olarak niteliyordu. Direniş sürecinde Gezi Parkı'nda kısa süre de olsa varlığını sürdüren çadır kent, yabancı ziyaretçilere bir vaha olarak göründü. Otoriteye biat eden bir siyaset ve toplum algısının çok uzağındaki, karşılıklı saygı ve ortak hareket etme isteğinin belirlediği, ifade ve eleştiri özgürlüğünün güvence altında olduğu, diyalogla kendi kendini örgütleyen bir pratiğin yaşandığı bir vaha. Üniversitenin botanik bahçesinin kapatılmaması için imza toplayan çevrecilerin yanı başında sol bir partinin üyeleri proletaryanın birliğini propaganda ediyordu. Seküler feministler "cinsel tacizden arındırılmış bölge"lerine birkaç metre uzakta bulunan başörtülü "anti-kapitalist Müslüman" kadınlardan rahatsız değildi. O iki sihirli hafta boyunca Gezi Parkı'nı bizzat ziyaret etme şansına erişen herkesin üzerinde, bu yaratıcı "melting pot"a* hâkim olan dayanışma havası uzun süreli bir tesir bırakmış olmalı. "Çadır alanının üzerinde hafiften bir devrim romantizmi ve 1968 esintisi var" diye yazıyordu Berlin gazetesi Tagesspiegel. Gezi Parkı Hareketi başka, daha demokratik bir Türkiye'nin sembolü haline geldi.

Bu, belki de anlık bir fotoğraftan kaynaklanan biraz fazla idealleştirilmiş bir bakış açısı. İnsan kendi umut ve düşlerinin bir izdüşümünü Türkiyeli direniş

* Eritme kazanı.

hareketinde görmeye çalışmaktan sakınmalı. Tarihsel karşılaştırmalar da daima hata ve eksiklikler barındırma tehlikesini taşır. Yine de Taksim Meydanı'nın kıyısındaki "Çapulcular" kampı, Almanya'da yaşını almış kimi siyasi aktiviste, Alman nükleer enerji karşıtlarının Mayıs 1980'de katılımcı demokrasi temelinde örgütlenip Aşağı Saksonya eyaletindeki Gorleben'de kurdukları "Freie Republik Wendland"ı [Özgür Wendland Cumhuriyeti] hatırlatmıştır muhtemelen. Planlanan bir nükleer çöp alanının kuruluşunu engellemek için birkaç bin işgalci, nükleer projenin gerçekleştirileceği arazi üzerinde bir çadır köy kurmuşlardı. İşgal 33 gün sürmüştü, ardından alan polis eliyle boşaltıldı. O zamanlar parlamentoda temsil edilen partilerin hepsi henüz nükleer enerjiden yanaydı. Ancak CDU, CSU, SPD ve FDP bu tamamen parlamento dışı direniş hareketini kıramamıştı. Direnişin sonuçlarından biri şuydu: "Özgür Wendland Cumhuriyeti"nin sonlanışından üç yıl sonra Yeşiller ilk kez Alman parlamentosunda yer aldılar. Çok sonraları buna başka sonuçlar da eklendi: Erdoğan hükümeti ilk Türk nükleer enerji santralini Akdeniz kıyısında yer alan Mersin'de kurmayı planlarken, Alman Parlamentosu iki yıl önce ezici bir çoğunlukla nihayet tüm Alman nükleer santrallerinin faaliyetini durdurma kararı aldı. Sonuncusu 2022 yılında durdurulacak. Bu, uzun bir soluğa değebileceğinin göstergesidir.

Gezi Parkı Hareketi birçok insana "Stuttgart 21" demiryolu projesi üzerine yürütülen ve 2010 sonbaharında Almanya'nın tüm manşetlerini belirleyen tartışmaları da hatırlattı. Burada da yurttaşlar akla ziyan büyük bir proje uğruna ağaçların kesilmesine karşı sokağa çıkmış, protesto hareketi orantısız polis müdahalesi nedeniyle hızla büyümüştü. Ama bununla iki hareket arasındaki ortak noktalar son buluyor bile. Zira barışçıl göstericilere yönelik coplu, tazyikli sulu ve biber gazlı polis saldırısına duyulan tepki ne kadar büyük idiyse de hareket inşaat projesini durdurma –nihayetinde nafile– mücadelesiyle sınırlı kaldı. Bu nedenle de Baden Württemberg eyaletinin başkenti Stuttgart sınırlarını aşmadan yerel bir hareket olarak kaldı.

Buna karşılık Türkiye'de protestolar nicelik ve nitelik olarak asıl çıkış sebebinin çok dışına taştı. "Küçük bir park uğruna verilen mücadele –insanlar ne kadar heterojen ve spontane bir biçimde bir araya gelmiş olsa da– demokrasi ve insan onuruna yaraşır bir ekonomik düzen talebinin metaforu haline geldi" diye yorumluyor Hamburg'dan emekli hukuk profesörü Norman Paech. "İnsanları sokağa sürükleyen yalnızca otoriter pratikler, özel yaşama müdahaleler değildi, aynı zamanda kâr elde edilebilecek tüm kamu mallarının neoliberal özelleştirmeye tabi tutulmasına karşı da bir protestoydu" diyordu yetmiş beş yaşındaki Sol Parti eski milletvekili.

Almanya Türkiye'deki demokrasi hareketiyle ve onun vahşice bastırılmasıyla pek çok bakımdan bağlantılı. Bir yanda Almanya'nın Türk polisinin teçhizatı ve donanımını cömertçe sağlaması var. Göstericilere karşı kullanılan biber gazı-

nın dikkate değer bir bölümü Federal Almanya kökenliydi. Polis teşkilatlarının işbirliği sayesinde Türkiye'nin "hukuk devleti olma yönündeki gelişimi desteklenmektedir" diyordu hükümet cenahından gelen kinik açıklama. Bu yüzden de karşılıklı işbirliğin durdurulması gibi bir "düşünce söz konusu değil"miş.

Diğer yanda Almanya'da yaşayan, ailevi kökleri Türkiye'ye dayanan 3,4 milyon insan var. Bu insanların daha yaşlı kesimi, 1961 yılında imzalanan işçi alımı anlaşması sonucunda "konuk işçi" olarak göç etti. Diğer bir kısmı 1971 ve 1980 yıllarındaki askeri darbelerden sonra Almanya'ya sığındı. Türkiye'deki olayların onları derinden etkilemesi elbette anlaşılır bir durum. Ancak Türkiye kökenli toplum, on yıllar içerisinde dönüştü. Artık büyük bir bölümü Almanya doğumlu ve babalarıyla annelerinin, büyükbabalarıyla büyükannelerinin vatanlarını yalnızca kendilerine anlatılanlardan ya da fırsat buldukça yapılan seyahatlerden biliyorlar. Buna rağmen Türkiye'deki demokrasi hareketi onları da elektriklendirdi; pozitif anlamda olduğu kadar negatif anlamda da.

Bu nedenle "taz" muhabiri Deniz Yücel protestoların doruğa ulaştığı sırada Türkiye'ye gitti. "Biz Almancılar için Türkiye herhangi bir ülke değil" diye yazıyordu makalelerinden birinde. Buraya gelmek istemişti çünkü hayatında "ilk kez yerimin hiç de Berlin değil, tam da burada İstanbul'da olduğu duygusuna" kapılmıştı. 1973'te Türk bir göçmen işçinin oğlu olarak Hessen-Flörsheim'da dünyaya gelen ve 1996'dan beri Almanya'nın başkentinde yaşayan bu gazeteci için, 1980'lerde mülteciler arasında hit olmuş bir şarkı dizesi birden bire beklenmedik güncel bir anlam kazanmış: "Şimdi İstanbul'da olmak vardı anasını satayım." Aynı duyguyu "bir İstanbul seyahatini meslekleriyle birleştirme şansına sahip olmayan hemen hemen tüm Almancı arkadaşlarım ve meslektaşlarım da paylaşıyor" diyordu.

Ne var ki bu duyguyu bütün Almancılar taşımıyor. Türkiye'deki toplum gibi Almanya'daki Türkiye kökenli toplum derinden bölünmüş durumda. Öncesinde olduğu gibi bugün de yurtdışında yaşayan Türkler arasında Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'a sadakatle bağlı olanların sayısı hiç de az değil. Onların gözünde Gezi Parkı direnişçileri özgürlükçü, demokratik ve insancıl bir toplum özleminin sembolü haline gelmediler, aksine yalnızca Türkiye'yi felakete sürüklemek isteyen kötü niyetli yabancı güçlerin absürt komplo teorilerine ilham kaynağı oluyorlar. Temmuz ayı başında Avrupalı Türk Demokratlar Birliği (Union Europäisch-Türkischer Demokraten/UETD) Düsseldorf'ta birkaç on bin kişinin katıldığı bir miting düzenledi. "Türkiye seninle gurur duyuyor" diye bağırarak yeni-Osmanlıcı "önderleri" Erdoğan'ı kutluyorlardı. 2004 yılında kurulan birliğin tüzüğü "politik partilere ve dünya görüşlerine karşı tarafsız" konumunu ilan ediyor. Yanı sıra Almanya'da yaşayan Türkiye'den bir göç hikâyesine sahip insanların entegrasyonu için çalışmayı ilke edindiğini söylüyor. Ancak bu iddia bir kamuflaj ve yalandan ibaret. Yurtdışında yaşayan Türkleri politik hedefleri doğrultusunda angaje etmek yönündeki girişimlerinde AKP,

merkezi Köln'de bir villada bulunan dernekten daha çok bir tür 5. Kol olarak yararlanıyor. Örneğin UETD, Erdoğan'ın, biri 2008'de Köln'de, diğeri 2011'de Düsseldorf'ta olmak üzere Almanya'daki tartışmalı sahne alışlarını organize etmişti.

Demokratik yollarla seçilmiş ve halkın çoğunluğunun desteğini arkasına aldığına inanmış iktidar sahiplerinin, egemenliklerini yürütme tarzları nedeniyle demokrasi yetkinliklerini şüpheli kılmaları Türklere özgü bir olgu değildir. Erdoğan aleni bir biçimde Rus devlet başkanı Vladimir Putin'in "güdümlü demokrasisi" gibi ünlü örnekleri rehber ediniyor kendisine. İkisinin gözünde de her türlü muhalefet, "darbeciler" ve "teröristler"le işbirliği şüphesi uyandırıyor. On yıl önce Erdoğan başbakanlık makamını devraldığında, daha çok demokrasi ve hukuk devleti getireceği vaadini vermişti. Siyasi karşıtların takibata uğramaları nihayet bir son bulacaktı. Aradan geçen zaman içinde artık kendisi de eski dik kafalı Kemalist elitten daha az otoriter davranmıyor. Bunun bir kanıtı da dünyanın hiçbir ülkesinde Türkiye'deki kadar çok sayıda gazetecinin hapiste olmamasıdır. AKP başkanın genel başkanını düşünürken aklına "ister istemez Charles de Gaulle"ün geldiğini yazmıştı kısa bir süre önce liberal gazeteci Alan Posener Die Welt gazetesinde. Erdoğan'ın bugün yaptığı gibi muhafazakâr De Gaulle de Mayıs 1968'de "hakikat bakışını" yitirmişti ve anti-otoriter öğrenci isyanı karşısında yıkıcılık ve tiranlık tehlikesinden bahsetmiş ve öğrenci avı başlatmıştı. Türkiye'de de muhalifleri bu yaz yaşanan coşkulu büyük olayların ardından tabandaki zahmetli çalışmalar bekliyor. Bu arada sırf kendi çıkarları için bile Avrupa'nın "Taksim Meydanı'ndan başlayan uzun yürüyüşün Türkiye'nin tüm kurumlarından geçişini desteklemesi gerekir" diyordu Posener.

Hakikaten de Türkiye'nin bu yılın Haziran ayında yaşadığı kısa isyan yazı, panzerlerin ve TOMA'ların olmadığı, farklı düşüncelerin kovuşturulup hapse atılmadığı bir Türkiye özlemine işaret ediyor. Fakat hepsi bu değil. Gezi Parkı'ndaki insanların gördüğü daha iyi bir dünya düşü evrenseldir.

Nâzım Hikmet'in sözleri güncelliğini yitirmiş değil: "Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür ve bir orman gibi kardeşçesine, bu hasret bizim."

YURT DIŞI EĞİTİM
EXOTIC SHOP
Armada
TÜRKCELL
Accessorize
SEKBAN İŞHA

FOTOĞRAFLARLA
DİRENİŞ

ADALET
İSTİYORUZ

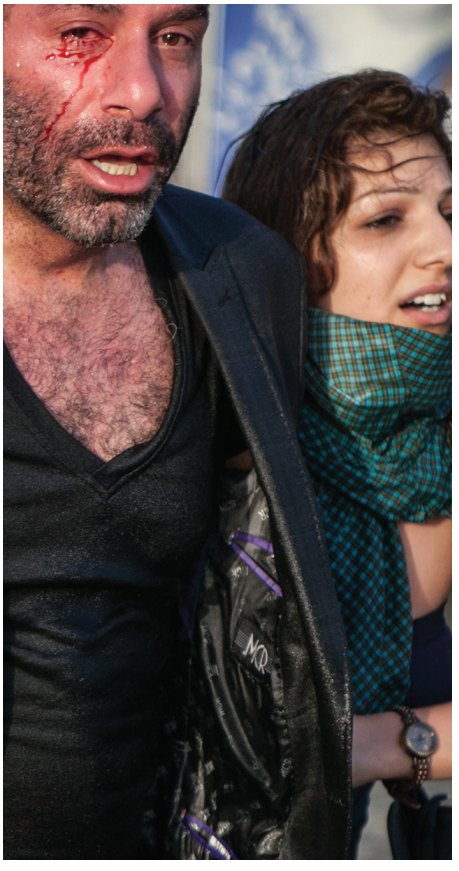

TAYYİP DİKTA

T1
ÇEVİK KU
T1

FAŞO TAYYİP

EMEK
PARTİSİ

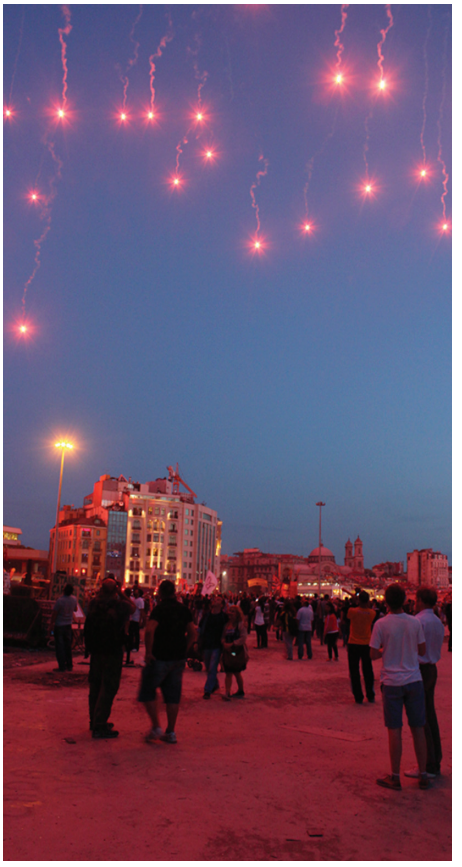

rock

TAKSİM
dayanışması

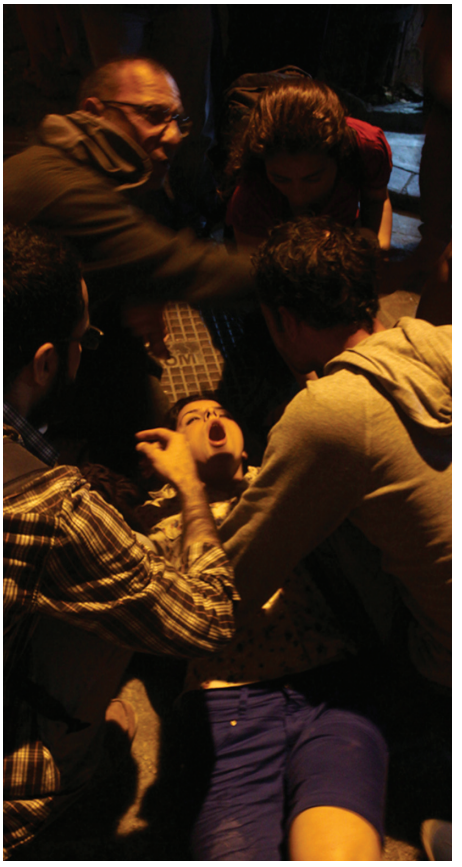

TBMM PATRONLAR BEK
TAŞ'LARA KARŞI
EHP

YÖNETİMDE

BU İŞ YERİNDE GREV VAR
Hava-İş
ANGRY BIRD !!!
THY ON STRIKE
THY'DE GREV VARI
THY GREVİMİZİN 26. GÜNÜ
HAVA-İŞ
YORGUN UÇMAK İSTEMİYOR

DEMOKRASİ
"ŞEHİDİNİ GÖMMEYİZ"
"SEN ÖLDÜRMEYECEĞİZ!"

KAPİTALİZM
gölgesini satamadığı
AĞACI KESER
KARL MARX

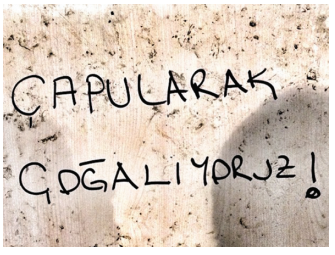

MÜLK, ALLAHINDIR
SERMAYE DEFOL

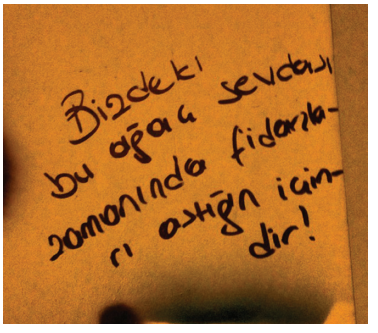

BETON DEĞİL, AĞAÇ!
KIŞLA DEĞİL, PARK!

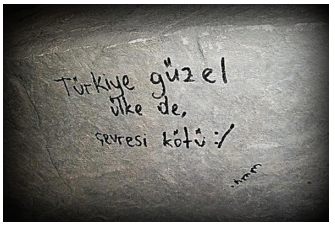

BU DAHA BAŞLANGIÇ
MÜCADELEYE DEVAM!

ÇAPULARAK
GÖĞALIYORUZ!

Bizdeki
bu öfke ve sevdası
zamanında fidanla-
rı ateşin için-
dir!

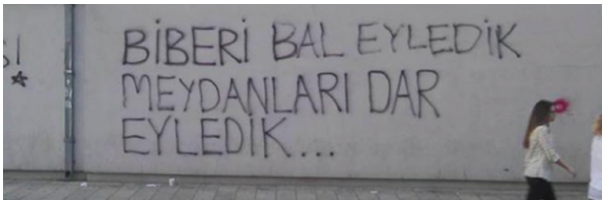

POLİS, KÖTÜ OLMA LAN!

Türkiye güzel
ülke de,
çevresi kötü :/

YOK ANNE
BİZ ARKALARDAYIZ
ZATEN

KAHROLSUN
BAĞZI
ŞEYLER

İÇİM Bİ BAROK.

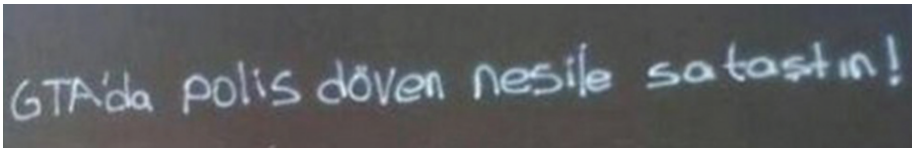

BİBERİ BAL EYLEDİK
MEYDANLARI DAR
EYLEDİK...

TEKYOL
DEVRİM
DİNİMİZ
AMİN

MUSTAFA KESER'İN
ASKERLERİYİZ..

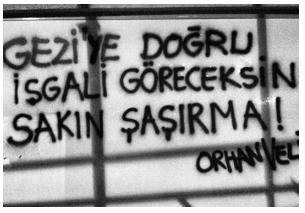

POLİS SİMİT SAT
ONURLU YAŞA.

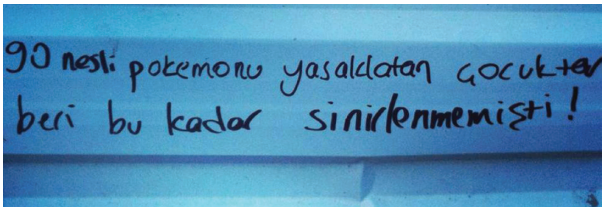

ALLAHINI SEVEN
DEFANSA GELSİN
JAMİRYO

GTA'da polis döven nesile sataştın!

NEREDESİN
SPARTACUS

BULAMADIM

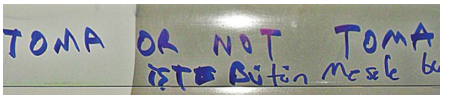

GEZİ'YE DOĞRU
İŞGALİ GÖRECEKSİN
SAKIN ŞAŞIRMA!

90 nesli pokemonu yasaklatan çocuklar
beri bu kadar sinirlenmemişti!

BİR PORSİYON GAZ

Bir sabah uykusuna bir de demokrasiye hasretim

HAYIR KAPUTU AÇTIN AKÜYÜ NİYE ALDIN?
BABAS AKÜ YOK :(

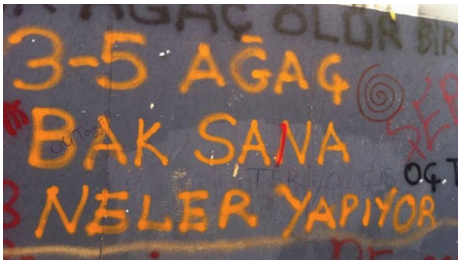

TOMA OR NOT TOMA

TAYYİP BİZİ FEYSTEN SİLMİŞ

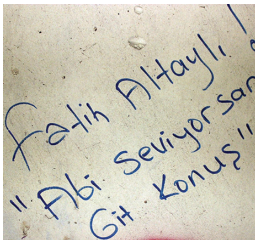

BURASI KÜÇÜK BURJUVAZİ DOLU.

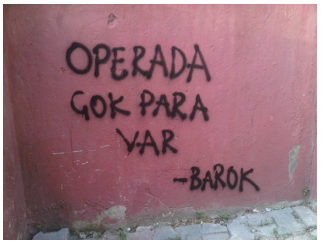

DİRENDİK
İÇİMİZDEKİ ÖLÜ
VATANDAŞI KÜRTAJLA ALDIRDIK!

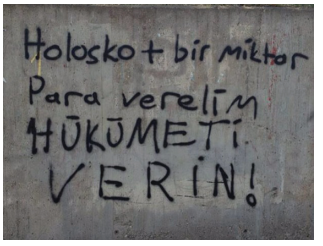

ben, gezi parkı'nda
kanat çırpan kelebeğin
kızılay'da yarattığı fırtınayı

3-5 AĞAÇ
BAK SANA
NELER YAPIYOR

AY
RESMEN
DEVRİM

Fatih Altaylı
"Abi Seviyor sa
Git Konuş"

OPERADA
GOK PARA
VAR
-BAROK

Holosko + bir miktar
Para verelim
HÜKÜMETİ
VERİN!